

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 17 maj 1907, kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

(1:a U. A.)

Pensionsstaten.

1:o) Uti den till Riksdagen den 12 januari innevarande år aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kungl. Maj:t i första punkten under tionde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att höja det under denna hufvudtitel å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu 115,617 kronor, med 1,187 kronor till 116,804 kronor.

*Ang.
höjning af
statsbidraget
till pensione-
ring af änkor
och barn efter
befäl och
underbefäl
vid armén.*

[1.] *)

Enligt det vid statsverkspropositionen fogade utdraget af protokollet öfver landtförsvarsärenden för den 7 december 1906 har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet angående detta ämne och hvad därmed sammanhänger anført följande.

»Sedan innevarande års Riksdag, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, å extra stat för år 1907 anvisat

*) Angifver nummer i Kungl. Maj:ts proposition.

ett förslagsanslag å 2,350,000 kronor dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående, har direktionen öfver nämnda kassa uti skrifvelse den 21 nästlidne november anhållit, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå näst sammanträdande Riksdag att jämväl för år 1908 för ofvanberörda ändamål bevilja ett förslagsanslag å enahanda belopp.

I sammanhang härmed har direktionen gjort underdånig framställning om höjning af det å ordinarie stat under tionde hufvudtiteln anvisade bidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén. Jämlikt Riksdagens skrifvelse den 13 juni 1883 skulle detta statsbidrag utgå med 1½ procent årligen på summan af de löner och beklädnadsbidrag, hvilka enligt gällande stater kunde läggas till grund för bestämmandet af fyllnadspension, och måste alltså röna inverkan af hvarje förändring i lönestaterna. Sammanlagda beloppet af berörda löner och bidrag uppginge, enligt 1907 års stater, för arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt för de från armén till kustartilleriet öfverflyttade, vid delaktighet i arméns änke- och pupillkassa fortfarande bibehållna löntagare till 7,786,965 kronor, hvarå 1½ procent utgjorde i helt kvartal 116,804 kronor; och föreslår direktionen, att anslaget i 1908 års riksstat uppföres med detta belopp.

Ifrågavarande anslag hade i riksstaten för år 1907 uppförts med 115,617 kronor, beräknadt på grund af de då kända i 1906 års stater upptagna löner. Enär emellertid åtskilliga nya beställningar tillkommit för år 1907, borde anslaget, såsom nyss angifvits, rätteligen hafva bestämts till 116,804 kronor. Direktionen anhölle därför, att, i likhet med hvad förut ägt rum, framställning måste hos Riksdagen göras om beviljande på extra stat för år 1908 af ett särskildt anslag å 1,187 kronor, motsvarande skillnaden mellan sistnämnda två belopp, till förstärkande af det för år 1907 utgående statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.

Uti häröfver den 4 innevarande december afgifvet utlåtande har arméförvaltningen förklarat sig icke hafva något att anmärka mot de af direktionen föreslagna beräkningarna rörande nu anmälda anslagsbehof.»

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet förorda Kungl. Maj:ts nu förevarande framställning och hemställer alltså

att Riksdagen må höja det under riksstatens tionde hufvudtitel å ordinarie stat uppförda anslaget

för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu 115,617 kronor, med 1,187 kronor till 116,804 kronor.

2:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln i punkten 2 föreslagit Riksdagen att till höjande af det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslaget, för närvarande utgörande 91,737 kronor, bevilja ett belopp af 3,521 kronor.

Ang. höjning af statsbidraget till lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.

[2.]

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 december 1906 innehåller härom följande anförande af departementschefen

»I underdånig skrifvelse den 28 november 1906 har direktionen öfver lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa anført följande:

Jämlikt Riksdagens skrifvelse den 23 maj 1906 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hade för tillsättande af vissa utaf de lärarbefattningar, hvilka vore erforderliga för fyllande af den 1904 års Riksdag förelagda normalstaten för de allmänna läroverken, på ordinarie stat beviljats anslag till 2 lektors- och 27 adjunktsbefattningar, att i närmare angifven ordning på olika läroverk fördelas. Då nu dessa befattningars innehafvare blefve delägare i elementarlärarnas änke- och pupillkassa, hvilken i följd häraf komme i behof af ökad statsbidrag, ville direktionen — med åberopande af tidigare verkställda och vederbörligen kontrollerade beräkningar, som i liknande fall tillämpats, senast med afseende å de nyinrättade lärarbefattningar, hvartill anslag af Riksdagen år 1905 beviljats — hemställa,

att förhöjdt statsbidrag måtte elementarlärarnas änke- och pupillkassa beredas för de omförmälda 2 lektorsbefattningarna efter 97 kronor 25 öre för hvarje befattning, eller med 194 kronor 50 öre, samt för de 27 adjunktsbefattningarna efter 123 kronor 20 öre för hvarje befattning, eller med 3,326 kronor 40 öre, i sammanlagd summa således 3,520 kronor 90 öre.

Beträffande de af direktionen omförmälda lektors- och adjunktsbefattningarna vill jag erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 14 september 1906 förordnat om åtgärders vidtagande för tillsättning af dessa befattningar.»

Då utskottet icke haft något att erinra emot Kungl. Maj:ts förvarande framställning, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till höjande af det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslaget, för närvarande utgörande 91,737 kronor, bevilja ett belopp af 3,521 kronor.

Ang.
kostnaden för
förvaltningen
af småskol-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt.
[3.]

3:o) Uti tredje punkten under tionde hufvudtiteln i statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, i afseende å kostnaderna för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning och verksamhet under år 1908, medgifva, att Kungl. Maj:t finge för sistnämnda år bestämman de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr kunde blifva erforderliga; samt att de för berörda förvaltningskostnader och för anstaltens utgifter i öfrigt under samma år erforderliga medel finge af Kungl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke vore att tillgå, anvisas af tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året inginge, eller, därest dessa afgifter skulle för året finnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 december 1906 innehåller, att departementschefen vid detta ärendes föredragning erinrat därom, att 1906 års Riksdag, i afseende å kostnaderna för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning och verksamhet under år 1907, beslutit i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förevarande framställning; och har departementschefen vidare framhållit, att ett likartadt medgifvande vore erforderligt jämväl för år 1908.

Sedan nu frågan om döfstumlärarnas pensionering blifvit afgjord och den för sådant ändamål inrättade pensionsanstalten börjat sin verksamhet, hade, enligt hvad departementschefen inhämtat, direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, åt hvilken förvaltningen af såväl småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt som döfstumlärarnas pensionsanstalt vore anförtrodd, under behandling frågan om definitivt ordnande af nämnda båda pensionsanstalters förvaltning, men ärendet syntes icke kunna af direktionen slutbehandlas så tidigt, att detsamma kunde genom kungl. proposition föreläggas 1907 års Riksdag.

Med anledning af hvad sålunda i detta ärende förekommit, får utskottet hemställa,

att hvad Kungl. Maj:t uti ifrågavarande punkt föreslagit må af Riksdagen bifallas.

4:o) Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (n:o 64) hafva herrar *C. R. Johansson* i Jönköping och *K. H. G. von Schéele* föreslagit, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning och för Riksdagen framlägga förslag i sådant syfte, att rätt till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt måtte blifva tillagd jämväl sådana vid folk- och småskolorna anställda icke ordinarie lärare och lärarinnor i öfningsämnena och slöjd, hvilka meddelade undervisning i oförmälda ämnen minst 20 timmar i veckan under pågående läsår.

Ang.
en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.

Med afseende å de skäl motionärerna anfört till stöd för i motionen framställt förslag tillåter sig utskottet hänvisa till själfva motionen.

Då utskottet förmenar, att för de lärare och lärarinnor, motionärerna afse, till följd af den jämförelsevis ringa tid deras undervisning i öfningsämnena och slöjd tager dem i anspråk, deras öfriga tid torde lämna dem tillfälle till äfven annan afsevärd och stadigvarande inkomst, finner utskottet icke skäl tillstyrka den af motionärerna nu gjorda framställningen. Utskottet får alltså hemställa,

att herrar Johanssons i Jönköping och von Schéeles förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

5:o) Vidare har uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 72) herr *E. Sundin* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån de i gällande reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt den 22 juni 1892 föreskrifna villkor för rätten till understöd, i synnerhet beträffande ålders- och tjänstår, borde lindras, samt till Riksdagen göra den framställning, hvartill en sådan utredning kunde gifva anledning.

Ang.
en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Vid det förhållande, att Kungl. Maj:ts förslag till 1906 års Riksdag om förhöjning af understödsbeloppen från småskollärares m. fl. ålderdoms-

understödsanstalt med 25 procent af nuvarande understödsbelopp vunnit Riksdagens bifall, och därvid villkoren för understödets åtnjutande tillika blifvit bestämda samt Riksdagen sålunda så nyligen som nästlidet år reglerat hithörande frågor, får utskottet hemställa,

att herr Sundins förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Ang.
kostnaden för
förvaltningen
af döfstum-
lärares pen-
sionsanstalt.

[4.]

6:o) Kungl. Maj:t har uti punkten 4 af denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen medgifva, att Kungl. Maj:t finge för år 1908 dels bestämma de belopp, som erfordrades för bestridande af kostnaderna för förvaltningen af döfstumlärarnas pensionsanstalt, dels ock, därest dessa kostnader icke kunde bestridas af influtna afgifter, anvisa erforderligt belopp af förslagsanslaget »Bidrag till döfstumlärarnas pensionsanstalt».

Förenämnda statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden den 14 december 1906 innehåller i detta ärende följande yttrande af departementschefen.

»På framställning af Kungl. Maj:t godkände 1905 års lagtima Riksdag vissa hufvudgrunder för inrättande af en pensionsanstalt för döfstumlärare.

Hvad i den nådiga propositionen föreslagits blef af Riksdagen bifallet, hvarefter Kungl. Maj:t den 30 augusti 1905 utfärdade nådigt reglemente för döfstumlärarnas pensionsanstalt. I detta reglemente stadgas, bland annat, att anstalten skall förvaltas af direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning enligt de närmare föreskrifter, som af Kungl. Maj:t meddelas; att förslag till stat för anstalten och om sättet för arbetets anordning inom densamma skall uppgöras af direktionen och anmälas till Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse; samt att före den 1 oktober hvarje år direktionen skall till Kungl. Maj:t afgifva förslag å det fyllnadsbidrag af statsmedel, som anses böra i nästföljande statsreglering upptagas till bestridande af pensionsanstaltens utgifter under det år, samma statsreglering omfattar.

Sedan med anledning af dessa bestämmelser direktionen inkommit med underdåniga förslag, tacktes Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1905 meddela föreskrifter angående anstaltens förvaltning och de arvoden, som i sådant afseende borde utgå under år 1906, uppgående dessa till sammanlagdt 2,900 kronor, hvarjämte

Kungl. Maj:t beslöt att föreslå Riksdagen att för år 1907 på ordinarie stat under tionde hufvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 14,000 kronor under rubrik 'Bidrag till döfstumlärarnas pensionsanstalt', äfvensom medgifva, att Kungl. Maj:t finge af detta anslag anvisa erforderligt belopp till bestridande af nämnda anstalts förvaltningskostnader för år 1907.

Denna framställning blef af 1906 års Riksdag bifallen. På underdånig anmälan af direktionen bestämde därefter Kungl. Maj:t den 14 september 1906, att förvaltningen af döfstumlärarnas pensionsanstalt skulle under år 1907 handhafvas på samma sätt som under år 1906, och att arfvodena härför under år 1907 likaledes skulle utgå med samma belopp som för år 1906, eller med tillsammans 2,900 kronor.

I skrifvelse den 14 september 1906 har direktionen nu gjort förnyad framställning i ämnet och har därvid anfört följande:

Inträde i pensionsanstalten af de därtill berättigade hade förekommit i stor utsträckning, under det att ansökningar om pension skett allenast i ett fåtal fall. De för anstaltens förvaltning under år 1907 erforderliga medel och sannolikt äfven hvad som under samma år komme att erfordras för döfstumlärarnas pensionering torde därför kunna bestridas med redan influtna och vidare inkommande årsafgifter utan anlåtande af det af Riksdagen anvisade förslagsanslaget.

I afseende å pensionsanstaltens ekonomiska ställning, sådan den gestaltat sig under den tid af nära nio månader, hvarunder anstalten varit i verksamhet, eller från början af år 1906, kunde direktionen meddela, att från döfstumskoldistriktet och från de till inträde anmälda delägarna erlagts pensionsafgifter till belopp af 11,826 kronor, att i organisations- och förvaltningskostnader utbetalts sammanlagdt 2,753 kronor 84 öre, samt att under förenämnda tid allenast två pensionsrätter pröfvats, afseende årliga pensionsbelopp om tillhopa 4,200 kronor, men att däraf under år 1906 endast 1,500 kronor torde komma att utbetalas.

I afseende å ställningen under år 1907 kunde för det närvarande endast sägas, att pensionsafgifterna, som i regel inflöte under årets förra del, icke komme att understiga det belopp, hvartill de uppgått under år 1906. Anslag till förvaltningskostnader beräknades till samma belopp för år 1907 som för år 1906.

Men äfven om pensioneringskostnaden under anstaltens två första verksamhetsår sålunda syntes komma att understiga hvad som först

hade beräknats, torde dock försiktigheten bjuda att anse detta såsom ett mera tillfälligt förhållande, hvori vid en tid så pass aflägsen och därför så svårberäknelig som året 1908 ändring lätt kunde inträffa, och direktionen funne sig därför, helst fråga vore om ett förslagsanslag, sakna anledning att för år 1908 föreslå annat eller lägre belopp än för år 1907, eller 14,000 kronor.»

Härjämte tillägger departementschefen, att, såsom redan blifvit nämndt, någon proposition icke kunde afgifvas till 1907 års Riksdag angående definitivt ordnande af förvaltningen af småskollärarnas åldersunderstödsanstalt och döfstumlärarnas pensionsanstalt, äfvensom att han instämde med direktionen angående lämpligheten af, att ifrågasvara förslagsanslag bibehölles vid oförändrad storlek.

På grund af hvad sålunda till statsrådsprotokollet blifvit anfördt, finner utskottet sig böra tillstyrka bifall till förevarande framställning och får alltså hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att Kungl. Maj:t må för år 1908 dels bestämma de belopp, som erfordras för bestridande af kostnaderna för förvaltningen af döfstumlärarnas pensionsanstalt, dels ock, därest kostnader icke kunna bestridas af influtna afgifter, anvisa erforderligt belopp af förslagsanslaget »Bidrag till döfstumlärarnas pensionsanstalt.»

Ang. beredande af pension åt lärarpersonalen vid skolorna för blinda döfstumma i Vänersborg.

7:o) Uti statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under punkten 5 af denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen medgifva, att den vid skolorna för blinda döfstumma i Vänersborg anställda ordinarie lärarpersonalen, slöjdlärareskor däri inberäknade, måtte vinna delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt samt att därvid följande grunder och villkor måtte äga tillämpning:

[5].

att med ordinarie föreståndarinna eller lärarinna förstås sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att föreståndarinnan i pensionsafseende betraktas lika med kvinnlig föreståndare vid döfstumskola och lärarinna lika med döfstumlärarinna;

att föreståndarinna eller lärarinna skall för att erhålla hel pension under de före afskedstagandet senast förflutna tio tjänståren hafva

åtnjutit löneförmåner, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det belopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjänsten bestämts;

att pensionssökande må räkna sig till godo äfven den tid, hon tjänstgjort vid skolhemmet, innan bestämmelser om delaktighet för dess lärarpersonal i döfstumlärarnas pensionsanstalt utfärdats och desamma trädtt i kraft, dock med iakttagande af den i § 12 mom. 1 af kungl. reglementet för nämnda anstalt omförmälda inskränkning, så tolkad, att hvad däri stadgades om aflagd godkänd döfstumlärareexamen såsom villkor för rätt att räkna tjänstår såsom extra lärarinna icke skulle i afseende å skolhemmets lärarpersonal äga tillämpning;

att skolhemmets styrelse ansvarar för, att behöriga pensionsavgifter inom föreskrifven tid till pensionsanstalten erläggas; samt

att om skolhemmet och dess styrelse skall gälla hvad i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgas angående skoldistrikt och distriktsskolstyrelse.

Till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1906 har departementschefen i denna fråga anfört följande.

»Vid den tid, då frågan om anordnande genom statens försorg af pensionering åt den ordinarie lärarpersonalen vid de döfstumskolor, som funnos inrättade i enlighet med lagen om döfstumundervisningen den 31 maj 1889, förevar, inkom till Kungl. Maj:t och blef för afgifvande af utlåtande till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning remitterad en af styrelsen för skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg den 17 november 1904 gjord underdånig ansökning om beredande af pensionsrätt jämväl för lärarpersonalen vid detta skolhem.

Till stöd för denna ansökning anfördes i hufvudsak följande: Det undervisnings- och uppfostringsarbete, som vore anförtrodt åt skolhemmets lärarpersonal, vore minst lika mödosamt och ansvarsfullt som lärarnas i de vanliga döfstumskolorna. De löneförmåner, som personalen åtnjöte, vore icke så höga, att den däraf kunde göra besparingar för att bereda sig försörjning, när krafterna aftoge och verksamheten icke längre kunde utöfvas. Och då denna personal såsom föremål för sitt arbete hade sådana abnorma barn, som icke i några andra anstalter kunde erhålla undervisning, borde den hafva lika berättigade kraf som andra, hvilka arbetade i det allmännas tjänt, att på sin ålderdom tryggas mot nöd. Det syntes styrelsen, som om pension borde kunna

beredas nämnda skolhems personal på samma sätt, som då vore ifrågasatt för döfstumskoldistriktens skolor, och att sålunda staten borde bidraga till och ombesörja den här afsedda pensioneringen. Ett ytterligare skäl härför — utom det att skolhemmet, såsom redan framhållits, under sin adertonåriga verksamhet visat sig fylla en för det allmänna nödvändig uppgift, som alltjämt komme att förefinnas — vore, att skolhemmet åtnjöte understöd af statsmedel såväl för de blinda döfstumma som för de blinda sinnesslöa, hvilka i skolhemmet vårdades.

Med anmärkande, att det syntes lämpligt, att pensioneringen af lärarpersonalen vid skolhemmet ordnades i öfverensstämmelse med pensioneringen af döfstumskollärarna, och att därvid skolhemmets styrelse och dess lärarpersonal ansvarade för enahanda afgifter, som ålades döfstumskoldistriktens och de vid deras skolor anställda lärarna, har skolhemmets styrelse i den underdåniga ansökningen och i en därvid fogad särskild förteckning lämnat närmare redogörelse angående lärarpersonalens antal och aflöningsförmåner samt aflagda examina.

Enligt berörda förteckning vore, när ansökningen gjordes, vid skolhemmet anställda, utom föreståndarinnan Elisabeth Anrep-Nordin, på hvilkens initiativ hemmet upprättats, och som i årlig lön uppbure 2,500 kronor, sex lärarinnor, däraf två slöjdlärarinnor, samt en husmoder, af hvilken personal lärarinnorna vid hemmet åtnjöte utom fri inackordering, inbegripande fritt vivre, ljus och ved, en kontant lön, som utginge för en lärarinna med 600 kronor, för två lärarinnor med 400 kronor och för tre lärarinnor med 300 kronor hvardera; och anfördes, att de lägsta af dessa löneförmåner kunde uppskattas till sammanlagdt 1,200 kronor, hvilket belopp, såsom jag torde få erinra, motsvarar det minimum, som för döfstumlärarinnors delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt är stadgad.

I fråga om lärarpersonalens vid skolhemmet examina framhölls i ansökningen, att vid en anstalt som den ifrågavarande, där bland lärjungarna flera komplikationer förekomme, aflagda döfstum-, blind- eller idiotlärarexamina borde vara ekvivalenta förutsättningar för pensions erhållande lika väl som för anställande såsom lärare, hvarjämte hemställdes, huruvida icke, där ingen af dessa examina aflagts af en lärarinna, men hon genom andra examina eller tjänstgöring vid skolhemmet förvärfvat kompetens att sköta sin befattning, åt sådan lärarinna liksom åt slöjdlärarinna och husmoder skulle kunna medgifvas pensionsrätt. Angående den offentliga kontroll, som skolhemmets verksamhet vore underkastad, lämnades den upplysningen, att skolhemmet i första hand stode under tillsyn af en i enlighet med nådiga brefvet

den 18 april 1890 till domkapitlet i Skara tillsatt styrelse, därjämte af en utaf samma domkapitel utsedd inspektör samt af statens inspektör för skolorna för sinnesslöa.

På grund af hvad sålunda anförts anhöll styrelsen för skolhemmet, att, om genom nådig proposition till Riksdagen pensionsrätt komme att beredas lärarpersonalen vid döfstumskoldistriktens skolor, sådan pensionsrätt äfven måtte beredas föreståndarinnan vid skolhemmet för blinda döfstumma och öfriga vid samma skolhem anställda personer, som Kungl. Maj:t funne vara kvalificerade för sådan pensionering;

att föreståndarinnan måtte äga rätt beräkna pension efter samma grunder som manliga lärare och kvinnliga föreståndare vid döfstumskoldistriktens skolor;

att lärarinna och eventuellt husmoder måtte äga rätt ingå för lägst det belopp, som komme att utgöra minimidelaktighetsbelopp för lärarinnor vid sistnämnda skolor, eller för de belopp, Kungl. Maj:t kunde finna godt i nåder bestämma;

att skolhemmet måtte förpliktas utgöra bidrag till personalens pensionering, motsvarande dem, som komme att erläggas af döfstumskoldistrikt; samt

att den pensionsberättigade personalen måtte förklaras skyldig att själf utgöra enahanda bidrag till pensionskassan som distriktsdöfstumskolornas personal.

Vid den underdåniga ansökningen fanns jämväl fogad tryckt berättelse öfver ifrågavarande skolhems verksamhet från och med september 1903 till och med augusti 1904, däri såsom bilaga är intaget reglemente för en särskild stiftelse, benämnd »Drottning Sofias stiftelse», hvilken har till ändamål att för tryggande af skolhemmets ekonomi omhänderhafva de därtill skänkta medlen. Enligt nämnda reglemente skulle stiftelsens egendom, under skydd af Älfsborgs läns landsting såsom stiftelsens principal, förvaltas af en styrelse, bestående dels af de personer, hvilka i enlighet med Kungl. Maj:ts bestämmelser vid beviljande af statsanslag till skolhemmet äro eller varda till styrelse för hemmet utsedda, dels ock af fyra andra ledamöter, hvilka för en tid af tre år utses af landshöfdingen i Älfsborgs län eller vid förfall för honom af länsstyrelsen samt af Älfsborgs läns landsting.

Direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning har den 10 september 1906 i ärendet afgifvit infortradt underdånigt utlåtande och därvid anført, att filosofie doktorn Hans Tiselius, hvilken tidigare utfört de matematisk-statistiska beräkningarna för döfstumlärarnas

pensionsanstalt, i afseende å kostnaderna för den ifrågavarande lärarpersonalens upptagande till meddelaktighet i samma anstalt uppgjort särskild, vid utlåtandet fogad beräkning, af hvilken framginge, att, med antagande af delaktighetsbelopp för skolhemmets föreståndarinna lika med de för lärarna vid döfstumskolorna gällande och för öfriga lärarinnor lika med hvad som vore föreskrifvet för lärarinnorna vid döfstumskolorna, pensionskostnaden, med afdrag af årsafgifterna, skulle efter 80 å 90 år då pensioneringen nått sin jämvikt, uppgå högst till 2,350 kronor och lägst till 1,750 kronor, hvilka belopp således vore liktydiga med det årliga statsbidrag, som denna pensioneringsanordnande framdeles skulle komma att kräfvä.

Vidare anför direktionen: Likasom, jämlikt § 1 mom. 2 af nämnda reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt den 30 augusti 1905, delaktighet i pensionsanstalten beredts åt den ordinarie lärarpersonalen vid sådan enskild undervisningsanstalt, som afsåges uti nämnda kungörelsen den 5 juni 1896 angående anslag af allmänna medel till döfstumskoldistrikt, hvilket till enskild undervisningsanstalt öfverlämnat sinnesslött döfstunt barn, syntes den lärarpersonal, som här vore i fråga, böra hugnas med samma förmån. Den sak, som denna lärarpersonal tjänade, vore uppenbarligen af intresse för det allmänna. Skolhemmet lämnade andlig och kroppslig vård åt blinda döfstumma och blinda sinnesslöa, således åt sådana, som måste räknas till de mest vanlottade, för hvilka kräfdes alldeles säregna anordningar, likasom arbetet från lärarpersonalens sida fordrade en begåfning och en själfuppostring, som endast torde vara till finnandes hos ett fåtal personer. Det syntes vara en själfklar sak, att den, som verkat i sådant kall, vore förtjänt af att på ålderdomen blifva skäligen försörjd, och frågan syntes därför endast gälla, om de för skolhemmet och den där anställda lärarpersonal träffade anordningarna vore sådana, att denna lärarpersonal kunde till delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt lämpligen inpassas. Skolhemmet vore endast ett enskildt företag i barmhärtighetens tjänst, men hade, såsom handlingarna visade och eljest känt vore, tillvunnit sig sådant förtroende, att, utom de betydliga bidrag, som den välgörande allmänheten därtill lämnade, statsanslag af skolhemmet åtnjötes dels från och med år 1890 med 5,000 kronor årligen af medel, som Riksdagen beviljat för sådana personer, som vore både döfstumma och blinda, dels ock från och med år 1904 med 250 kronor årligen för hvarje bildbar blind sinnesslös som i skolhemmet åtnjöte undervisning. Hemmets skötsel vore anförtrodd åt en styrelse, om hvars tillsättning och befogenhet i de föreliggande hand-

lingarna närmare upplysning dock icke lämnades, men härförutom ägde hemmet ett särskildt stöd för sin ekonomiska ställning i föreningen Drottning Sofias stiftelse. De ekonomiska förutsättningarna, för att den sökta pensionsrätten skulle kunna medgifvas, torde genom dessa anordningar böra anses tillräckligt garanterade. I afseende å sättet för lärarpersonalens anställning lämnades i den underdåniga ansökningen ingen närmare redogörelse, men antagligt syntes, att skolhemmets styrelse i sådant afseende fritt förfore, efter hvad den funne tjäna till hemmets bästa. Härpå tydde hvad som anförts om arbetets säregna beskaffenhet, hvilken enligt styrelsens mening gjorde det nödvändigt, att ej blott aflagda döfstum-, blind- eller idiotlärarexamina i lika mån borde få gälla såsom förutsättning för lärarinnas vinnande af pensionsrätt, utan äfven andra aflagda examina eller enbart en genom tjänstgöring vid skolhemmet förvärfvad skicklighet i lärarinnekallet borde i berörda hänseende få bereda kompetens. Denna styrelsens uppfattning ville direktionen för sin del biträda, och direktionen ansåge således, att beträffande skolhemmets lärarpersonal fordran på vissa examina såsom villkor för rätt till delaktighet i pensionsanstalten borde uppgifvas och allenast den bestämmelse träffas, att med ordinarie föreståndarinna eller lärarinna vid skolhemmet finge förstås sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt. Men äfven i fråga om rätt till beräkning af tjänstetid såsom extra ordinarie — om eljest någon sådan tjänstårsberäkning skulle ifrågakomma — borde af samma anledning, som nyss berörts, det förbehåll om viss aflagd examen, som funnes infördt i § 12 mom. 1 af det för pensionsanstalten fastställda reglementet, icke tillämpas å skolhemmets lärarpersonal.

Bland den lärarpersonal, för hvilken delaktighet begärdes, funnes två lärarinnor i slöjd med lika aflöningsvillkor med en af de öfriga lärarinnorna och i detta afseende föga skilda från två af de öfriga. Enligt nådiga reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt vore lärare och lärarinnor i öfningsämnen och slöjd uteslutna från rätt till delaktighet i pensionsanstalten, säkerligen af den anledningen att deras uppdrag betraktats mera såsom bisysslor, och äfvenså torde de i afseende å såväl kompetens som aflöningsvillkor intaga en annan och mindre fast ställning än den öfriga döfstumlärarpersonalen. Af den bilagda redogörelsen för skolhemmets verksamhet under viss tid syntes emellertid framgå, att slöjdundervisningen där hade en i afseende å lärjungarnas utbildning mera ingående uppgift än vid döfstumskolorna; och då dessa slöjdlärarinnor finge antagas vara helt sysselsatta genom

arbetet vid skolhemmet och deras lönevillkor därefter lämpats, torde det kunna ifrågasättas, om icke äfven åt dem pensionsrätt borde beredas.

Den hemställan, som i den underdåniga ansökningen gjordes om pensionsrätt jämväl för den vid skolhemmet anställda husmodern, ville direktionen afstyrka, enär personen i fråga väl icke hade något att beställa med lärjungarnas fostran och undervisning.

I olikhet med hvad som gällde för döfstumlärarpersonalen äfvensom med hvad som ansetts behöfligt för den vid statsunderstödda folkhögskolor anställda lärarpersonalen i afseende å dess tillämnade inträde i pensionsanstalten, syntes för den lärarpersonal, hvarom här vore fråga, några föreskrifter icke böra gifvas angående den årliga undervisningstidens längd eller om hvad med fullt tjänstår borde förstås, då ju den vård och fostran, som i skolhemmet för blinda döfstumma ägnades lärjungarna, till sin art vore sådan, att den måste fortgå hela året om.

Med stöd af hvad direktionen sålunda anført hemställer direktionen, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga nödiga åtgärder, för att den vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg anställda ordinarie lärarpersonalen måtte beredas rätt till delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, och att därvid följande villkor måtte vinna tillämpning:

att med ordinarie föreståndarinnorna eller lärarinnorna förstodes sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att föreståndarinnan skulle i pensionsafseende betraktas lika med manlig lärare vid döfstumskola och lärarinna åter lika med döfstumlärarinna;

att föreståndarinnorna och lärarinnorna såsom pensionssökande finge räkna sig till godo äfven den tid, hon tjänstgjort vid skolhemmet, innan delaktighet i pensionsanstalten för dess lärarpersonal medgifvits, dock med iakttagande af den i § 12 mom. 1 af nämnda reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt omförmälda inskränkning, så tolkad, att hvad däri stadgades om aflagd godkänd döfstumlärarexamen såsom villkor för rätt att räkna tjänstår såsom extra lärarinna icke skulle i afseende å skolhemmets lärarpersonal äga tillämpning;

att lärarpersonalen skulle åtnjuta löneförmåner, fullt motsvarande de belopp, som för deras tjänsters delaktighet i hvarje fall blifvit bestämda; samt

att skolhemmets styrelse ansvarade för att behöriga pensionsavgifter inom föreskrifven tid till pensionsanstalten erlades, och att vederböriga årsuppgifter i föreskrifven ordning till direktionen ingafves, hvarjämte

äfven i öfrigt om skolhemmet och dess styrelse skulle gälla hvad i pensionsanstaltens reglemente stadgades angående skoldistrikt och skoldistrikts styrelse.

Med hänsyn till den allmännyttiga verksamhet, som utöfvas af skolhemmet för blinda döfstunma i Vänersborg, anser jag, lika med direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, att den underdåniga framställningen om beredande genom statens medverkan af pensionsrätt åt lärarpersonalen vid nämnda skolhem bör vinna tillmötesgående; och, på sätt i den underdåniga ansöknigen föreslagits samt af direktionen tillstyrkts, torde detta lämpligast ske därigenom, att ifrågavarande lärarpersonal tillerkännes delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt. De villkor, som direktionen föreslagit böra förknippas med en sådan delaktighet, anser jag i hufvudsak vara lämpliga. Ett af de föreslagna villkoren torde dock böra erhålla en annan affattning. Direktionen har uppställt den fordran, att lärarpersonalen skall åtnjuta löneförmåner, fullt motsvarande de belopp, som för deras tjänsters delaktighet i hvarje fall blifvit bestämda. Detta kan å ena sidan anses innebära fordran därpå, att lärarpersonalen under hela sin tjänstetid skall hafva åtnjutit löner, motsvarande delaktighetsbeloppen. Men å andra sidan skulle åt samma bestämmelse kunna gifvas den tolkning, att lärarinnan behöfver allenast vid afskedstagandet åtnjuta lön, motsvarande delaktighetsbeloppet för tjänsten. Enligt reglementet för döfstumlärarnes pensionsanstalt får aflöningen i högsta lönegrad för tjänsten, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, icke understiga delaktighetsbeloppet för samma tjänst. Då en liknande bestämmelse passar mindre väl för ifrågavarande tjänster, som äro af en-skild natur, torde i stället lämpligen kunna uppställas det villkor, att föreståndarinna eller lärarinna skall, för att erhålla hel pension, under de före afskedstagandet senast förflutna tio åren hafva åtnjutit löneförmåner, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det belopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjänsten bestämts.

I öfrigt har jag endast ansett några förtydliganden böra göras i de af direktionen föreslagna bestämmelserna; och tillåter jag mig hänvisa till hvad direktionen beträffande samma bestämmelser anført.

Enligt direktionens förslag, till hvilket jag sålunda ansluter mig, skulle delaktighetsbeloppet blifva för föreståndarinnan lägst 1,600 och högst 2,000 kronor samt för lärarinna lägst 1,200 och högst 1,600 kronor. Pensionen skulle utgå för föreståndarinnan med lägst 1,200

och högst 1,500 kronor samt för lärarinna med lägst 900 och högst 1,200 kronor. Hvad slutligen pensionsavgifterna beträffar, så skulle sådana erläggas för föreståndarinnetjänsten med lägst 80 och högst 100 kronor af skolhjemmets styrelse och lägst 40 och högst 50 kronor af föreståndarinnan samt för lärarinnetjänst med lägst 60 och högst 80 kronor af styrelsen och lägst 30 och högst 40 kronor af vederbörande lärarinna.

Enligt den genom direktionens försorg verkställda utredning skulle ifrågavarande förslags genomförande i framtiden, då pensioneringen nått sin jämvikt, hvilket beräknats inträffa efter 80—90 år, kräva ett årligt statsbidrag af högst 2,350 kronor och lägst 1,750 kronor.

Att i sammanhang med medgifvande af den nu föreslagna delaktigheten i döfstumlärarnas pensionsanstalt öka det såsom bidrag till samma anstalt nu uppförda förslagsanslag torde emellertid icke vara erforderligt.»

*Utskottets
yttrande.*

Därest, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, lärarepersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg medgäfvdes delaktighet i döfstumlärarnes pensionsanstalt, skulle utan tvifvel andra för abnorma barn inrättade skolor och anstalter, till hvilka statsbidrag utgår, finna sig föranledda att begära samma förmåner i pensionsafseende; och då utskottet icke kunnat beräkna, i huru hög grad en dylik pensionering skulle kunna komma att betunga statsverket, tilltror sig icke utskottet att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, utan hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må vinna Riksdagens bifall.

*Ang.
pensionering
af lärare vid
folkhögskolor
m. fl.
[6.]*

8:o) Uti punkten 6 af tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen

dels medgifva delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt för folkhögskollärarpersonalen enligt följande särskilda villkor och bestämmelser:

att delaktigheten för denna personal skall afse ordinarie manliga föreståndare och lärare vid de af staten understödda folkhögskolorna — kvinnliga afdelningar däri inberäknade — och därmed förenade landtmannaskolor, dock icke särskilda lärare i öfningsämnen eller slöjd;

att med ordinarie föreståndare eller lärare förstås sådana, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att det högsta belopp, för hvilket delaktighet må kunna vinnas för lärare, bestämmes till 2,700 kronor;

att föreståndare eller lärare skall, för att erhålla hel pension, under de före afskedstagandet senast förflutna tio tjänståren hafva åtnjutit löneförmåner, värdet af bostad och bränsle eller ersättning där- för häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det belopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjänsten bestämts;

att pensionssökande må räkna sig till godo äfven den tid, han tjänstgjort, innan bestämmelser om delaktighet för folkhögskollärare- personalen i döfstumlärarnas pensionsanstalt utfärdats och desamma träd i kraft, dock med iakttagande af den i § 12 mom. 1 af regle- mentet för nämnda anstalt omförmälda inskränkning;

att för den tid, som infaller, efter det döfstumlärarnas pensions- anstalt börjat att omfatta äfven folkhögskollärartjänster, en folkhög- skollärare icke må räkna sig ett tjänstår till godo såsom ordinarie, med mindre han under detsamma varit i sådan egenskap anställd å tjänst med delaktighet i pensionsanstalten;

att med fullt tjänstår förstås den undervisningstid, som är eller varder bestämd såsom villkor för erhållande af statsbidrag till manlig folkhögskola;

att i stället för den i § 12 af nyssberörda reglemente omnämnda döfstumlärarexamen skall beträffande folkhögskollärare fordras akade- misk examen eller ock afgangsexamen från teknisk högskola, skogs- institut, Alnarps eller Ultuna landbruksinstitut; samt

att hvad i nämnda reglemente säges om skoldistrikt och distrikts- skolstyrelse skall i fråga om folkhögskollärare gälla om vederbörande skolstyrelse;

dels medgifva delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa för ifrågavarande lärarpersonal sålunda, att en hvar manlig föreståndare eller lärare vid folkhögskola, som, efter det bestämmelser om delaktig- het för nämnda personal i döfstumlärarnas pensionsanstalt utfärdats och desamma träd i kraft, tillträdtt tjänst, hvarmed följer delaktighet i nämnda pensionsanstalt, skall vara skyldig till delaktighet jämväl i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, att rättighet att vara delägare i kassan skall tillkomma en hvar tjänstinnehafvare, som vid den tid,

då bestämmelser om delaktighet för folkhögskollärarpersonalen i döfstumlärarnas pensionsanstalt träder i kraft, innehar tjänst, för hvilken vederbörande skolstyrelse vinner delaktighet i pensionsanstalten, under villkor att anmälan om delaktighet sker inom tid, som af Kungl. Maj:t bestämmes, äfvensom att för denna nya grupp af delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa pensionsavgifter och pensionsbelopp skola utgå i förhållande till de belopp, efter hvilka vederbörande skolstyrelser för ifrågavarande tjänster vunnit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, samt i öfrigt reglementet för nämnda änke- och pupillkassa äga motsvarande tillämpning,

dels ock, för beredande af ifrågavarande delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, öka det såsom bidrag till berörda kassa å riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslag med 4,377 kronor.»

Till ofvan åberopade statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden af den 31 december 1906 har departementschefen i denna fråga anfört följande.

»Med underdånig skrifvelse den 25 september 1903 öfverlämnade folkhögskoleföreståndaren Teodor Holmberg med flera enligt uppdrag af nionde allmänna svenska folkhögskollärarmötet ett betänkande och förslag angående pensionering af lärare i folkhögskolor och därmed förenade landtmannaskolor under anhållan om aflåtande af proposition i ämnet till Riksdagen, i sammanhang hvamed sökandena förklarade sig underställa Kungl. Maj:ts pröfning, huruvida berörda pensionsfråga lämpligast främjades antingen genom det framlagda förslaget eller genom folkhögskollärarnas ingående vare sig i folkskollärarnas pensionsinrättning eller i den då föreslagna pensionsanstalten för döfstumlärare.

Berörda betänkande och förslag var på uppdrag af styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening utarbetadt af en för ändamålet utsedd kommitté samt hade framlagts för och godkänts af omförmälda folkhögskollärarmöte.

I betänkandet anfördes till en början inledningsvis, att, enär den svenska folkhögskolan då varit i verksamhet i 35 år, det vore naturligt, att några af de män, som i första början beslutit ägna sin livsverksamhet åt hennes tjänst, nu stode vid slutet af sin lefnads dagsverke och med bekymmer motsåge den stund, då hälsa och krafter ej längre tilläte dem verka i sitt kall. Det kunde måhända tyckas, att de under sin verksamhetstid bort kunna hopspara något för ålderdomen; men för den, som något kände till de fordringar, hvilka ställdes spe-

ciellt på skolornas föreståndare, torde det vara klart, att detta med lärarnas jämförelsevis ringa löner ej varit, åtminstone i nämnvärd mån, möjligt. Än bekymmersammare vore ställningen för själfva skolorna, enär dels lärarna tvingades att kvarstå längre än lämpligt vore, och dels begåfvade och kompetenta män afskräcktes från att ägna sina krafter åt ett arbete, hvilket ej tryggade för ålderdoms- och sjukdomsbekymmer.

Efter det kommittéerade vidare framhållit folkhögskolornas stora betydelse inom det svenska bildningsarbetet, erinrade kommitterade om, att förslag om pension åt dessa skolors lärare blifvit vid två riksdagar genom motion väckt af friherre F. C. K. Barnekow och mötts af sympati. Motionen hade visserligen afslagits men, enligt hvad som framginge af statsutskottets utlåtande vid 1903 års riksdag angående regleringen af utgifterna under riksstatsens tionde hufvudtitel, med den motivering, att det väckta förslaget vore värdt Riksdagens erkännande, blott man kunde finna en lämplig anordning för pensioneringen, och att folkhögskolornas lärare eller styrelser borde taga initiativet och inkomma med vederbörligt förslag.

Det af kommitterade afgifna förslaget utgick från följande hufvudgrunder: att berättigade till pension skulle vara samtliga ordinarie lärare, anställda vid af staten understödd folkhögskola och därmed förenad landtmannaskola; att med ordinarie lärare skulle förstås sådan lärare, som af vederbörande styrelse antagits antingen för ett visst antal år i sänder eller tills vidare med viss ömsesidig uppsägningstid, och som ägde föreskrifven kompetens; att pensionsåldern borde bestämmas till 60 lefnads- och 30 tjänsteår; att pension åt därtill berättigad lärare skulle utgå med 80 procent af under de sista fem åren åtnjuten kontant lön vid folkhögskola, kvinnlig afdelning däri inberäknad, samt vid med folkhögskola förenad landtmannaskola, dock med högst 3,000 kronor åt föreståndare och 2,000 kronor åt lärare; att, därest folkhögskolans lärare icke finge ingå i folkskollärarnas pensionsinrättning eller döfstumlärarnas ifrågasatta pensionsanstalt, en särskild folkhögskollärarnas pensionsanstalt skulle upprättas; att kostnaderna för pensioneringen skulle delas mellan staten, skoldistriktet, representerade af styrelserna, och personalen samt utgå i samma proportion som i folkskollärarnas pensionsinrättning, så att distriktet och personalen skulle tillhoppa få vidkännas en tredjedel och staten två tredjedelar af kostnaderna; samt att enligt denna norm af skoldistriktet och lärarna tillhoppa skulle årligen inbetalas 10 procent af högsta pensionsbeloppet med sådan fördelning, att lärarna skulle erlagga 4 procent och skoldistriktet återstoden.

Slutligen erinrade kommitterade därom, att pensionering af folkhögskollärarnas änkor och efterlevande barn vore fullt lika nödvändig som pension för lärarna själfva. Därest för folkhögskolans lärarkår bereddes delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning, borde därmed följa delaktighet i samma lärares änke- och pupillkassa. Skulle annan utväg för pensioneringen föredragas, uttalade kommitterade såsom önskemål, att pension kunde beredas föreståndares änka till belopp af 600 kronor och lärares änka till belopp af 450 kronor.

Därefter afläts den 19 oktober 1903 af Holmberg med flera en ny underdånig skrifvelse med förslag till de ändringar i reglementena för folkskollärarnas pensionsinrättning och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, som ansågos erforderliga, för den händelse folkhögskollärarna skulle anses böra blifva delaktiga i dessa pensionsanstalter. Därvid hade, delvis med frångående af kommitterades förslag, pensionsafgiften blifvit satt till 5 procent af lärares verkliga kontanta lön och så fördelats, att 2 procent skulle erläggas af läraren och 3 procent af skolstyrelsen, hvarjämte pensionssumman skulle utgå med 75 procent af innehafvande lön, dock med den inskränkning, att lönen skulle hafva åtnjutits under minst fem år, och att högsta pensionsbeloppet ej skulle öfverstiga 3,000 kronor för föreståndare och 2,000 kronor för lärare.

De sålunda gjorda framställningarna remitterades till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, som i underdånigt utlåtande den 25 november 1903 fann den väckta frågan vara af allt för stor betydelse, för att man skulle kunna åtnöjas endast med den af sökandena förebragta utredningen såsom grundval för ett förslag till definitivt ordnande af pensionsväsendet för landets folkhögskollärarkår samt deras änkor och barn; och hemställde direktionen förty, att, därest dylik pensionering ansåges böra med anlitan af statens mellankomst anordnas, denna fråga gjordes till föremål för ny, sakkunnig behandling.

Sedermera inkom styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening till Kungl. Maj:t med förnyadt, den 11 oktober 1904 dagtecknad betänkande och förslag angående ifrågakomna pensionsfråga. Däruti uppgaf styrelsen, att man kommit till insikt, såväl därom att den enligt kommitterades förslag på skolstyrelserna fallande andelen af den föreslagna pensionsafgiften vore så hög, att man kunde befara, att en allmän anslutning från deras sida icke vore att ernå, som därom att delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning icke kunde erhållas. Till följd häraf förklarade styrelsen sig taga tillbaka det senast afgifna förslaget och framlade i stället en reproduktion af kommitterades betänkande med vissa däruti företagna och från synpunkten af skolstyrelsernas

eniga anslutning önskvärda ändringar. Enligt detta nya förslag skulle kostnaderna för pensioneringen fortfarande delas mellan staten, skoldistriktet, representerade af styrelserna, och personalen, men skoldistriktet och lärarna tillsammans årligen inbetala 5 procent af de verkliga lönerna intill högst medgifna delaktighetsbelopp, respektive 4,000 och 2,700 kronor, efter sådan fördelning, att föreståndare och lärare hvar för sig erlade 3 procent och skolstyrelserna 2 procent.

Sedan därefter en särskild pensionsanstalt för döfstumlärarpersonalen blifvit inrättad samt reglemente för samma anstalt blifvit den 30 augusti 1905 af Kungl. Maj:t fastställt, anbefallde Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 17 november 1905 direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning att med anlitan af sakkunnigt biträde verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma

dels med utredning angående kostnaden för pensionering af den vid statsunderstödda folkhögskolor anställda lärarpersonalen därigenom, att vederbörande skolstyrelser vunne delaktighet för ifrågavarande tjänster i döfstumlärarnas pensionsanstalt på samma villkor, som i reglementet för nämnda anstalt den 30 augusti 1905 vore föreskrifna för motsvarande lärartjänster vid döfstumskolor, med följande ändringar och tillägg:

att delaktigheten för folkhögskollärarna i döfstumlärarnas pensionsanstalt skulle afse ordinarie manliga föreståndare och lärare vid de af staten understödda folkhögskolorna — kvinnliga afdelningar däri inberäknade — och därmed förenade landtmannaskolor, dock med undantag af särskilda lärare i öfningsämnen eller slöjd;

att med ordinarie föreståndare eller lärare förstodes sådana, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att det högsta belopp, för hvilket delaktighet kunde vinnas för lärare, bestämdes till 2,700 kronor;

att hel pension i intet fall finge utgå med eller beräknas till högre belopp än 75 procent af den lägsta kontanta aflöning, som den pensionssökande utöfver värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför åtnjutit under de före afskedstagandet senast förflutna tio tjänståren;

att pensionssökande finge räkna sig till godo äfven den tid, han tjänstgjort, innan bestämmelser om delaktighet för folkhögskollärare i döfstumlärarnas pensionsanstalt utfärdats och desamma träd i kraft,

dock med iakttagande af den i § 12 mom. 1 af reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt omförmälda inskränkning;

att med fullt tjänstår förstodes den undervisningstid, som i nådiga kungörelsen den 25 maj 1900 bestämts såsom villkor för erhållande af statsbidrag till manlig folkhögskola;

att i stället för den i § 12 af nyssberörda reglemente omnämnda döfstumlärarexamen skulle beträffande folkhögskollärare fordras akademisk examen eller ock afgangsexamen från teknisk högskola, skogsinstitut, Alnarps eller Ultuna landbruksinstitut; samt

att hvad i nämnda reglemente sades om skoldistrikt och distriktskolstyrelse skulle i fråga om folkhögskollärare gälla om vederbörande skolstyrelse;

dels ock med utredning angående kostnaden för att manliga föreståndare och lärare vid folkhögskolorna skulle vinna delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa efter samma lönebelopp, efter hvilka skolstyrelserna för deras tjänster blefve delaktiga i döfstumlärarnas pensionsanstalt;

och skulle det åligga direktionen att i sammanhang härmed afgifva förslag till de särskilda bestämmelser, som tilläfventyrs kunde anses erforderliga.

Direktionen har den 15 oktober 1906 afgifvit det infordrade utlåtandet och därvid bifogat ett af filosofie doktorn Hans Tiselius den 3 september 1906 afgifvet, till direktionen ställt skriftligt yttrande, innefattande redogörelser för resultaten af de beräkningar, han på anmodan af direktionen utfört dels rörande kostnaden för pensionering af den vid statsunderstödda folkhögskolor och därmed förenade landtmannaskolor anställda personalen därigenom, att vederbörande skolstyrelser vunne delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt med de modifikationer, som angåfves i nådiga brevet den 17 november 1905, dels ock angående kostnaden för att manliga föreståndare och lärare vid folkhögskolorna vunne delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa efter samma lönebelopp, efter hvilka skolstyrelserna för deras tjänster blefve delaktiga i döfstumlärarnas pensionsanstalt. Tiselius har beräknat, att, beträffande kostnaden för pensionering af lärarpersonalen, det belopp, som skulle utfyllas af statsmedel i framtiden, då pensioneringen om cirka 80 å 90 år nått sin jämvikt, komme att utgå med högst 42,136 kronor och lägst 29,760 kronor, samt att staten komme att i jämviktsläget bestrida cirka två tredjedelar och skolstyrelserna och lärarna själfva återstående en tredjedel af pensionskostnaden. Därvid vore dock antaget, att skolstyrelserna genast skulle

söka delaktighet för alla tjänster, beträffande hvilka denna förmån kunde vinnas. Då så knappast komme att i den närmaste framtiden blifva fallet, blefve det så godt som omöjligt att bestämma, när statsbidraget kunde komma att först tagas i anspråk och till hvilket belopp. Det enda, man i dessa afseenden kunde med någon grad af säkerhet förutse, vore, att statsunderstödet komme att — med mer eller mindre språng, beroende på fåtalet delägare — successivt ökas till det angifna maximum.

Beträffande den ifrågasatta pensioneringen af folkhögskollärarnas änkor och barn har Tiseliuss beräknat, att till fyllande af bristen i nuvarande och blifvande delägars afgifter ett årligt statsanslag vore behöfligt, som vid högsta delaktighetsbelopp skulle uppgå till 4,377 kronor och vid lägsta delaktighetsbelopp till 3,230 kronor.

Direktionen har i sitt utlåtande anmärkt, att i de uppgjorda beräkningarna ej inginge någon kalkyl öfver den ökning i statsbidraget, som beträffande såväl folkhögskollärarnas egen som deras änkers och barns pensionering kunde erfordras genom tillkomsten under närmaste årtionden af nyinrättade tjänster vid nu förefintliga eller framdeles möjligen upprättade folkhögskolor; men direktionen anger tillika såsom förklaring häraf, att i fråga om skolor, hvilka vore så beroende af enskild företagsamhet som de ifrågavarande och icke ägde en genom allmänna författningar ordnad organisation, några närmelsevis fasta utgångspunkter för en dylik beräkning svårligen kunde utfinnas.

Direktionen anmärker vidare, att, då den nya grupp af delägare, som komme att i döfstumlärarnas pensionsanstalt inrymmas, vore talrikare än den lärarpersonal, till hvars förmån anstalten från början inrättats, reglementet för anstalten borde på ett mera ingående sätt omarbetas, men anser, att därmed kan anstå, till dess förevarande pensionsfråga blifvit afgjord; i sammanhang hvarmed direktionen anmärker, att det tillvägagångssätt står till buds, som begagnats i många fall, då mindre tjänstemannagrupper erhållit inträde i redan befintliga pensionsanstalter, eller att utfärda nådig kungörelse om de särskilda villkor, som anses för den nytillkomna delägargruppen böra föreskrifvas.

I afseende å de villkor, hvarunder inträde i pensionsanstalten skulle beredas folkhögskollärarna, framställer direktionen följande erinringar:

Någon skyldighet att för befintlig föreståndar- eller lärartjänst söka inträde i pensionsanstalten komme lika litet att förefinnas för folkhögskolornas styrelser som för döfstumskoldistriktet. Vid anstaltens inrättande förutsattes helt visst, att rätten till inträde skulle af döfstumskoldistriktet och äfvenså af lärarpersonalen, i hvad på den ankomme,

i största möjliga utsträckning anlitas; och, enligt hvad erfarenheten visat, hade dessa förutsättningar jämväl uppfyllts. Detta kunde sägas hafva betydelse allenast med afseende å fördelningen af kostnaderna för pensionsanstaltens drift, då ju dess ekonomi så ordnats, att, först sedan årsafgifterna användts, fyllnadsbidrag skulle af staten lämnas. Emellertid hade till förekommande af afbrott och godtyckliga nedsättningar i de afgifter till anstaltens underhåll, som skulle af skoldistriktet och döfstumlärarypersonalen utgöras, i reglementet införts vissa föreskrifter, hvarjämte genom bestämmelsen om extra pensionsavgifters betalande vid pensionering, som började under anstaltens första verksamhetsår, man velat förebygga, att anstalten betungades med förpliktelser, utan att däremot svarande bidrag skulle från de afgiftspliktiga erläggas.

Dessa bestämmelser skulle tillämpas äfven på folkhögskolornas styrelser och folkhögskollärarna, men då — i motsats till döfstumskolorna, hvilkas förhållanden vore ordnade genom lag, och hvilka hade en tryggad ekonomisk ställning — folkhögskolorna hade en mycket fri och sins emellan säkerligen växlande samt i ekonomiskt afseende mera löslig organisation, som icke regelbundet genom någon annan allmän författning än den, hvarigenom viss årlig undervisningstid föreskrefves såsom villkor för statsbidrags erhållande, framställde sig den frågan, om icke vid beredande af pensionsrätt i döfstumlärarnas pensionsanstalt åt folkhögskollärarna ytterligare föreskrift borde meddelas, syftande därhän, att anstalten betryggades för sin rätt att i hvarje fall erhålla vederbörliga årsavgifter. Det kunde nämligen icke förnekas, att, då folkhögskolestyrelserna skulle äga rätt men ej tillika skyldighet att bereda delaktighet i pensionsanstalten åt sina föreståndar- och lärartjänster, och då, såsom i reglementet förutsattes och visserligen af andra skäl kunde vara betingadt, skolstyrelserna vore befogade att indraga tjänster, hvarigenom den delaktighet, som kunde vara vunnen, skulle upphöra, missbruk skulle kunna förekomma genom godtyckligt indragande af tjänster och genom afsiktligt dröjsmål med ansökande om delaktighet för tjänster, som väl till namnet nyinrättats men i verkligheten endast motsvarade de nyss indragna. På sådana vägar skulle pensionsanstalten opåtaladt kunna fränkännas afgifter, som den skäligen bort få hafva i behåll.

Till afhjälpan af sådana missförhållande har direktionen föreslagit, att till öfriga villkor för folkhögskollärarnas inträde i anstalten skulle läggas den föreskriften, att för tiden, som infaller, efter det pensionsanstalten börjat att omfatta jämväl folkhögskollärartjänsterna, en folkhögskollärare icke får räkna sig tjänstår till godo såsom ordinarie,

med mindre han under detsamma varit i sådan egenskap anställd i tjänst med delaktighet i pensionsanstalten.

Vidare har direktionen beträffande den i nådiga brefvet den 17 november 1905 angifna normen för folkhögskollärares tjänstårsberäkning, att med fullt tjänstår skulle förstås den undervisningstid, som i nådiga kungörelsen den 25 maj 1900 bestämts såsom villkor för erhållande af statsbidrag för manlig folkhögskola, hemställt, om ej, till förtydligande häraf och till undvikande af att bestämmelsens innehåll behöfde hämtas ur två författningar, det tillägget borde införas att undervisningstiden i fråga vore bestämd till minst 20 veckor. Visserligen kunde det minimiantal veckor, som fordrades för erhållande af statsbidrag, komma att ändras, men, äfven om så skulle ske, måste med ifrågavarande ordalydelse ändring göras jämväl i författningen om folkhögskollärarnas pensionering; och syntes det därför i hvarje händelse blifva till fördel, att bestämmelsen om tjänstårsberäkning icke formulerades enbart genom hänvisning till hvad den särskilda författningen om statsbidragets åtnjutande innehölle.

Slutligen har direktionen framhållit, att, ehuru vid den nu ifrågasatta lösningen af folkhögskollärarnas pensionering genom deras upptagande i en redan ordnad pensionsanstalt, för hvilken tills vidare behöfligt förvaltningsanslag för ett år i sänder anvisades, det icke syntes påkalladt att ingå på frågan, huruvida någon ökning erfordrades i berörda anslag i följd af pensionsanstaltens utsträckta verksamhet, syntes det dock behöfligt, att ett mindre organisationsanslag anvisades, hvarifrån kostnaden finge bestridas för anskaffande af särskild liggare för folkhögskollärarna och af blankettryck utaf hvarjehanda slag. Direktionen har beräknat, att ett belopp af 300 kronor skulle vara härför tillräckligt.

Folkhögskolans stora uppgift och betydelsefulla insats med afseende å den svenska folkbildningen är alltför känd och erkänd, för att jag här skulle gå närmare in på denna fråga. Detta erkännande har ock tagit sig ett synbart uttryck i det understöd dels till folkhögskolorna själfva och dels till eleverna därstädes i form af stipendieanslag, staten sedan en lång följd af år beviljat. Att folkhögskolan såsom sådan det oaktadt kanske icke fått den utveckling, hvarpå dess vänner från början hoppats, torde delvis bero på dess jämförelsevis osäkra ställning, ställd som den är utan fast skolorganisation och för sin uppkomst och sitt fortbestånd hufvudsakligen beroende af enskildt initiativ. Men en starkt medverkande orsak torde ock ligga däri, att

den vid folkhögskolorna anställda personalen, af hvars arbete dessa skolor i kanske ännu högre grad än andra läroanstalter äro för sin framgång beroende, befinner sig i en ekonomiskt osäker ställning, särskildt i pensionsafseende. Det kan icke vara lockande för unga, dugliga människor, för hvilka det gäller att välja lefnadsbana, att kasta sig in på ett verksamhetsfält, där de hafva att, efter en jämförelsevis klent betald arbetstid, motse en ålderdom, då de måste se sig antingen ställda utan möjlighet att sörja för sig själfva eller ock nödsakade att till skada för den institution, åt hvilken de ägnat sin bästa arbetskraft, söka hålla sig kvar på sin gamla plats utan förmåga att sköta densamma som sig bör.

Det synes mig vid sådana förhållanden vara skäligt, att staten till förmån för denna af staten understödda skolform och för dess målsmän träder understödjande emellan för att bereda dem en tryggad ålderdom. Såsom framgår af hvad jag förut anført, synes Riksdagen ock hafva ställt sig gynnsam gent emot en sådan tanke, ehuru Riksdagen velat afvakta en framställning i ämnet från dem, som i främsta rummet hade intresse af frågans upptagande, eller folkhögskolornas lärarpersonal. En sådan framställning har numera kommit; Kungl. Maj:t har redan ställt sig välvillig gent emot densamma genom att låta införskaffa nödig utredning, och det synes mig nu vara tid på att söka Riksdagens medverkan till denna pensionsfrågas lösning.

Frågan är desto enklare att nu lösa, som det redan finnes en pensionsinrättning, i hvilken folkhögskollärarna synas lämpligen kunna ingå, nämligen döfstumlärarnas pensionsanstalt. Härigenom undvikes naturligtvis en mängd kostnader af delvis tillfällig och delvis stadigvarande natur. För närvarande är framställdt anspråk endast på ett belopp af 300 kronor för eventuella organisationskostnader, ett belopp, som Kungl. Maj:t torde kunna, därest förevarande pensionsfråga blir löst på nu föreslaget sätt, låta utanordna af inflytande pensionsavgifter.

Hvad beträffar de villkor, under hvilka delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt bör tillerkännas folkhögskolornas — härunder inbegriper jag de med folkhögskolorna förenade landtmannaskolor — föreståndare och lärare, synas dessa lämpligen kunna affattas i hufvudsaklig enlighet med de bestämmelser, som i förutberörda nådiga bref den 17 november 1905 angifvits såsom grund för den däri anbefallda utredningen. Delaktighetsbeloppet för föreståndarna skulle sålunda blifva detsamma som för föreståndarna för döfstumskolorna, eller lägst 3,200 kronor och högst 4,000 kronor; och hel pension skulle för föreståndarna komma att utgå med minst 2,400, högst 3,000 kronor. Detta öfverens-

stämmer med de från folkhögskolornas målsmän framställda önskningsar. För lärarna vid folkhögskolorna skulle delaktighetsbeloppet blifva lägst 1,600 kronor och högst 2,700 kronor, och pensionen sålunda för dessa blifva minst 1,200, högst 2,025 kronor, under det att för lärarna vid döfstumskolorna väl lägsta delaktighetsbeloppet är 1,600 kronor, men högsta delaktighetsbeloppet endast går upp till 2,000 kronor, och pensionen således icke kan blifva högre än 1,500 kronor. Denna skillnad motiveras emellertid af den olika kompetensen hos dessa två kategorier af lärare. För anställning som döfstumlärare fordras folkskollärare-examen samt därefter en ettårig seminariekurs och en lika lång profårskurs. Af lärarna vid folkhögskolorna, hvartill hittills i allmänhet antagits personer, som aflagt akademisk examen, skulle enligt förslaget fordras antingen sådan examen eller ock afgangsexamen från teknisk högskola, skogsinstitut eller Alnarps eller Ultuna landbruksinstitut. Att maximidelaktighetsbeloppet 2,700 kronor, hvilket är det, som föreslagits i styrelsens för svenska folkhögskolans lärarförening förut omförmälda framställning, icke är för högt, synes mig framgå äfven däraf, att det allenast med 100 kronor öfverstiger lönen i högsta lönegraden för lärarna i läsämnen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor.

Enligt det af mig först omförmälda, af särskilda kommitterade utarbetade förslag skulle beträffande såväl föreståndare som lärare den begränsning med afseende å pensionsbeloppet gälla, att pensioner icke finge utgå efter högre lön än den, som tjänstinnehafvarna under de sista 5 åren före afskedstagandet åtnjutit. En föreståndare eller lärare skulle sålunda kunna erhålla högsta pensionen, ehuru han allenast de 5 sista åren åtnjutit lön, motsvarande högsta delaktighetsbeloppet. Då i allmänhet en tjänstinnehafvare, hvars aflöning består af begynnelse-lön och tre eller fyra ålderstillägg, vid afskedstagandet innehaft lön i högsta lönegraden i minst respektive 15 eller 10 år, synes det mig böra fordras, att föreståndare eller lärare skall, för att erhålla hel pension, under de senaste 10 åren före afskedstagandet hafva åtnjutit löneförmåner, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det delaktighetsbelopp, som för tjänsten bestämts.

Direktionen har föreslagit det villkor, att för den tid, som infaller, efter det döfstumlärarnas pensionsanstalt börjat att omfatta jämväl folkhögskollärartjänsterna, en folkhögskollärare icke får räkna sig tjänstår till godo såsom ordinarie, med mindre han under detsamma varit i sådan egenskap anställd i tjänst med delaktighet i pensions-

anstalten. Af skäl, som direktionen anført, anser jag en dylik bestämelse böra upptagas bland öfriga villkor.

Däremot är jag icke ense med direktionen om lämpligheten däraf, att uti den i nådiga brevet den 17 november 1905 angifna bestämmelsen, att med fullt tjänstår förstodes den undervisningstid, som i nådiga kungörelsen den 25 maj 1900 bestämts såsom villkor för erhållande af statsbidrag till manlig folkhögskola, borde införas det tillägget, att undervisningstiden i fråga vore bestämd till minst 20 veckor. På det att en ändring i nämnda nådiga kungörelse icke må påkalla ändring i blifvande pensionsbestämmelser, synes det mig vara lämpligare, att vid definitionen af fullt tjänstår allenast hänvisa till den undervisningstid, som är eller varder bestämd såsom villkor för erhållande af statsbidrag till manlig folkhögskola.

Hvad pensionsavgifterna beträffar, kan jag icke biträda de förslag, som de underdåniga framställningarna härutinnan innefatta. Tillräcklig anledning att i detta afseende icke följa hvad som är föreskrifvet i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt synes mig icke förefinnas. Dessa avgifter komma således att utgöra för skolstyrelserna 5 procent och för lärarpersonalen 2½ procent af delaktighetsbeloppen d. v. s. beträffande föreståndartjänst för styrelsen 160—200 kronor och för föreståndaren 80—100 kronor samt beträffande lärartjänst för styrelsen 80—135 kronor och för läraren minst 40 kronor och högst 67 kronor 50 öre. Att storleken af de avgifter som styrelserna skulle hafva att erlægga, skulle orsaka, att styrelserna icke mera allmänt skulle komma att begagna sig af rätten att bereda sin lärarpersonal den föreslagna pensionsrätten, lärar säkerligen icke vara att befara.

Liksom döfstumlärarpersonalen tillerkänts delaktighet i folkskol-lärarnas änke- och pupillkassa, synes jämväl en liknande förmån böra tillerkännas folkhögskollärarna. Pensionsbelopp och pensionsavgifter skola då utgå i förhållande till de belopp, efter hvilka vederbörande styrelser för tjänsterna vunnit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt.

I enlighet med dessa grunder skulle änka efter föreståndare komma att, när barn ej efterlefver, tillförsäkras en pension af lägst 640 kronor, högst 800 kronor, med ökning af 50 procent, om ett eller flera pensionsberättigade barn finnas. För lärares änka skulle samma pension komma att utgå med respektive 320 och 540 kronor. Pensionsavgifterna till kassan skulle komma att utgå för föreståndare med lägst 106 kronor 67 öre, högst 133 kronor 33 öre, samt för lärare med lägst 53 kronor 33 öre, högst 90 kronor.

Hvad slutligen beträffar det bidrag af statsmedel, som skulle erfordras för att på föreslaget sätt bereda pensionsrätt åt folkhögskolornas föreståndare och lärare samt deras änkor och barn, så skulle enligt den utredning, som genom direktionens försorg företagits, pensioneringen af lärarpersonalen i framtiden, då pensioneringen om cirka 80—90 år nått sin jämvikt, påfordra ett statsbidrag af högst 42,136 kronor och lägst 29,760 kronor, motsvarande två tredjedelar af pensionskostnaden, samt pensioneringen af änkor och barn påkalla ett årligt statsanslag af högst 4,377 kronor och lägst 3,230 kronor. I fråga om dessa kostnader vill jag framhålla, att, enligt hvad direktionen i sitt utlåtande anmärkt, i de gjorda beräkningarna ej inginge någon kalkyl öfver den ökning i statsbidraget, som kunde erfordras genom tillkomsten under närmaste årtionden af nyinrättade tjänster vid nu förefintliga eller framdeles möjligen upprättade folkhögskolor.

Ehuru enligt de gjorda beräkningarna, mot hvilka jag icke kan göra någon erinran, stora anspråk ställas på staten, anser jag dock med hänsyn till folkhögskolornas stora betydelse för folkbildningen, att staten bör tillmötesgå desamma.

För döfstumlärarnas pensionsanstalt är för närvarande i riksstaten uppfördt ett förslagsanslag å 14,000 kronor. Direktionen har icke ifrågasatt, att med anledning af folkhögskollärarpersonalens delaktighet i nämnda anstalt, detta anslag skulle höjas för år 1908, och jag anser mig ej heller böra föreslå detta. Däremot torde det vara erforderligt, att statens bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa redan från och med 1908 ökas med 4,377 kronor. På grund af den erfarenhet, som vunnits vid inrättandet af döfstumlärarnas pensionsanstalt, torde det nämligen böra antagas, att delaktighet i regel kommer att sökas efter högsta tillåtna belopp.

Till frågan huruvida de pensionsbestämmelser, som blifva erforderliga, därest förevarande pensionsfråga varder på nu föreslaget sätt löst, böra utfärdas i särskild kungörelse, eller om reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt i stället bör på ett mera ingående sätt omarbetas samt i senare fallet pensionsanstalten äfven erhålla en förändrad benämning, anhåller jag att få återkomma, sedan det visat sig, om förslaget vinner Riksdagens bifall.»

Utöfver hvad ofvan blifvit anfördt, tillägger statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att han, såvidt ärendet afser de med folkhögskolor förenade landtmannaskolor, samrådt med chefen för jordbruksdepartementet.

Utskottets
yttrande.

Utskottet har emot Kungl. Maj:ts ifrågavande förslag icke haft annat att erinra, än att den för rätt till pension från döfstumläraernas pensionsanstalt stadgade lefnadsålder syntes böra för folkhögskollärare i någon mån höjas.

I reglementet för anstalten den 30 augusti 1905 stadgas i § 8 att för rätt till hel pension vid afgang från tjänst fordras att hafva 60 lefnads- och 30 tjänstår, hvaraf för föreståndare minst 10 tjänstår såsom sådan.

Utskottet har ansett lämpligt, att för rätt till hel pension från nämnda anstalt bör för folkhögskollärarpersonalen fastställas en lefnadsålder af 65 år men i öfrigt gällande bestämmelser i nyssnämnda § bibehållas. Genom en sådan förhöjning skulle åvägabringas öfverensstämmelse med den af innevarande års Riksdag redan antagna lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, som för ämnes- och öfningslärare vid statens läroverk, bland annat, stadgar 65 lefnadsår för rätt till hel pension. Äfven den omständigheten att folkhögskollärare kunna erhålla afkortad pension har utskottet ansett böra här beaktas.

Utskottet får alltså hemställa,

a) att Riksdagen må medgifva delaktighet i döfstumläraernas pensionsanstalt samt i folkskolläraernas änke- och pupillkassa för folkhögskollärarpersonalen på villkor, bestämmelser och sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit, dock att för rätt för den manliga folkhögskollärarpersonalen till hel pension vid afgang från tjänst skall fordras uppnådda 65 lefnadsår, och att för beräkning af tjänstår undervisningstiden skall utgöra minst 20 veckor; samt

b) att Riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, öka det såsom bidrag till förenämnda kassa å tionde hufvudtiteln uppförda anslag med 4,377 kronor.

Ang. höjning
af pensionen
för lärarna i
läsämnen vid
folkskolesemi-
nariernas
öfningskolor.

[7.]

9:o) Under punkt 7 af tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen *dels* medgifva, att hvarje folkskoleseminarium måtte, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskolläraernas pensionsinrättning, för hvar och en af de vid den med seminariet förenade öfningskolan befintliga lärartjänster, hvilka skulle uppehållas af examinerade manliga eller kvinnliga folkskollärare, erhålla delaktighet i nämnda pensionsinrättning efter det högsta lönebelopp, hvaraf den lärare, som innehade tjänsten, på grund af tjänst-ålder, enligt gällande författning ägde att komma i åtnjutande,

dels ock öka det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget: »Bidrag till folkskollärares pensionering» med 4,145 kronor samt det under samma hufvudtitel uppförda anslaget: »Bidrag till folkskollärarnes änke- och pupillkassa» med 100 kronor.

Hvad beträffar denna fråga, har departementschefen till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1907 anfört följande.

»Enligt nådiga cirkulärbrevet den 31 december 1877 har delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för nämnda inrättning, förklarats tillkomma samtliga folkskollärar- och folkskollärrinneseminarier för hvarje sådan lärartjänst vid de med seminarierna förenade öfnings-skolor, för hvilken aflönning blifvit af Kungl. Maj:t fastställd, och som är afsedd att uppehållas af examinerad folkskollärare eller -lärarinna, hvarjämte genom nådigt bref den 19 maj 1899 bestämts, att dessa tjänster skola vara förbundna till delaktighet i pensionsinrättningen efter ett belopp af 1,000 kronor. Vid denna tid var delaktighetsbeloppet i pensionsinrättningen lägst 800 kronor och högst 1,000 kronor. För att nu ifrågavarande lärarpersonal skulle blifva delaktig efter ett belopp af 1,000 kronor, var det därför erforderligt att då uttryckligen föreskrifva detta. Först genom den af 1900 års Riksdag beslutade förändring i aflöningsförmånerna för folkskollärarna blef delaktighetsbeloppet för alla tjänster detsamma, eller 1,000 kronor.

Uti underdåniga skrivelser, dagtecknade juli 1901, gjordes af lärare och lärarinnor vid folkskoleseminariernas öfnings-skolor framställning därom, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att för deras innehafda tjänster pensionsbeloppet höjdes vare sig genom ökandet af delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas pensionsinrättning till respektive 2,000 kronor och 1,500 kronor eller på annat sätt, så att pensionsbeloppet uppginge till 1,500 kronor för manlig och 1,125 kronor för kvinnlig innehafvare af sådan tjänst, hvarom här vore fråga.

För framställningen anfördes såsom hufvudsakligt skäl, att, sedan lönerna för ifrågavarande lärare och lärarinnor bragts upp till jämnhöjd med de bäst aflönade folkskollärares och folkskollärrinnors i riket, i det att de då utgjorde för lärare högst 2,400 kronor och för lärarinna högst 1,800 kronor, hvarigenom deras ekonomiska ställning under tjänstetiden ganska väl tillgodosetts, ett visst missförhållande uppstått mellan lönen och den vid afgang från tjänsten till buds stående pensionen, hvilken senare, begränsad genom delaktighetsbelopp efter 1,000 kronor, utginge med allenast 750 kronor årligen, ett belopp, som sökandena funne otillräckligt för tryggande af deras ålderdomsför-sörj-

ning; och åberopades i samband härmed, att i några större städer folkskollärare och folkskollärarinnor, hvilkas arbete och ställning motsvarade sökandenas, genom kommunernas mellankomst fått sig tillerkända så kallade tilläggs pensioner.

Uti häröfver den 15 oktober 1901 afgifvet underdånigt utlåtande yttrade direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, att direktionen funne förverkligandet af sökandenas önskningar om höjning af delaktighetsbeloppet för de vid ifrågavarande öfningsskolor inrättade folkskollärary- och folkskollärarynnetjänster i och för sig af billighet påkallade — särskildt med hänsyn till den höjning i aflöningen, som för dessa tjänster inträdt —, men att det tillika måste beaktas, att frågan om ändring i det då för alla i folkskollärarnas pensionsinrättning upptagna tjänster lika bestämda delaktighetsbeloppet vore af för stor och ingripande betydelse för att lämpligen böra upptagas beträffande allenast någon mindre grupp af tjänster, åt hvilken såsom åt lärar- och lärarynnetjänsterna vid folkskoleseminariernas öfningsskolor genom särskildt nådigt beslut delaktighet i pensionsinrättningen medgifvits; och fann sig direktionen fördenskull förhindrad att förorda ifrågavarande framställning.

Framställningen föranledde då ej heller någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Uti nådiga propositionen den 31 december 1903 angående löne-reglering för folkskoleseminarierna m. m. föreslog Kungl. Maj:t, att arfvodena för de manliga lärarna i läsåmnena vid seminariernas öfningsskolor skulle, liksom enligt då gällande bestämmelser, utgå i fyra grader med 1,500, 1,800, 2,100 och 2,400 kronor; och i fråga om aflöningsförmånerna för de kvinnliga lärarna i läsåmnena i samma öfningsskolor föreslogs ingen annan ändring, än att för dessa lärare, som ägde uppbära ett arfvode af 1,500 kronor jämte ett ålderstillägg å 300 kronor efter 10 års väl vitsordad tjänstgöring, arfvodet skulle utgå i tre grader med 1,500, 1,650 och 1,800 kronor med uppflyttning från lägre till högre lönegrad efter 5 år. Beträffande ifrågavarande lärarpersonals pensionering innehöll samma proposition endast den bestämmelsen, att lärare i öfningsskolan skulle vara skyldig att från tjänsten afgå vid uppnådda 60 lefnadsår och 30 tjänstår, därest ej Kungl. Maj:t i särskildt fall funne skäl tillåta sådan lärare att vid tjänsten kvarstå.

Med anledning af inom Riksdagen väckta motioner beslöt Riksdagen, att arfvodet skulle utgå för såväl manliga som kvinnliga lärare i läsåmnena i berörda öfningsskolor i fyra aflöningsgrader, för de förra med 1,700, 2,000, 2,300 och 2,600 kronor samt för de senare med 1,500,

1,650, 1,800 och 2,000 kronor, hvarjämte Riksdagen nedsatte tiden för pensionsålderns inträdande till 55 år för kvinnlig lärare.

I sin skrifvelse den 18 maj 1904 i anledning af dels förutnämnda proposition dels ock omförmälda motioner yttrade Riksdagen beträffande af motionärerna ifrågasatt höjning af pensionsbeloppen för lärarpersonalen vid ifrågavarande öfningsskolor följande:

»Angående pension åt manliga lärare i seminariernas öfningsskolor hade motionärerna anført, att för dessa lärare, som vore delaktiga i folkskollärarnas pensionsinrättning och för närvarande erhöles en pension af 750 kronor, ingen ändring i detta afseende vore i propositionen föreslagen, och att de sålunda skulle i fråga om pension få en oförmånligare ställning än folkskollärarna i större och medelstora stadssamhällen. Motionärerna hade ansett, att nämnda lärare borde likställas med lärare i öfningsämnen, och därför hemställt, att pensionsbeloppet för manlig lärare i läsämnen i seminariums öfningsskola skulle utgöra tre fjärdedelar af det befattningen åtföljande arfvode med ålderstillägg, dock att från allmänna indragningsstaten endast skulle utgå skillnaden mellan det belopp, som erhöles från folkskollärarnas pensionsinrättning, och pensionen i dess helhet.

Motsvarande hemställan hade gjorts i fråga om kvinnliga lärare i öfningsskolor.

Riksdagen har funnit det vara ett behjärtansvärdt ändamål att höja de ifrågavarande lärarnas pensionsbelopp, men då någon utredning angående lämpligaste sättet att ordna denna angelägenhet ej föreligger, och då dessutom ny allmän pensionslag snart torde vara att förvänta, har Riksdagen ej ansett sig för närvarande böra vidtaga någon ändring med afseende på dessa lärares pensionering.»

Jag torde då i detta sammanhang böra erinra, att enligt nu berörda lönereglering för folkskoleseminarierna pensionsbeloppet för öfningslärare vid dessa seminarier utgör tre fjärdedelar af det befattningen åtföljande arfvode med ålderstillägg, hvilket arfvode med ålderstillägg uppgår för manlig lärare till högst 1,800 kronor och lägst 1,300 kronor samt för kvinnlig lärare till högst 1,800 kronor och lägst 1,200 kronor.

Med afseende å storleken af pensionen för lärarpersonalen vid seminariernas öfningsskolor har emellertid någon förbättring inträdt såsom följd af 1906 års Riksdags beslut angående lönereglering för folkskollärarna. Genom de i enlighet med nämnda beslut den 14 september 1906 utfärdade nädiga kungörelser om ändrad lydelse af §§ 1 och 7 i nädiga kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900 och angående ändrad lydelse af vissa

§§ i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning har förordnats, bland annat, dels att ordinarie lärare vid folkskola skall i årlig lön åtnjuta minst 900 kronor samt tre ålderstillägg hvar och ett å 150 kronor för manlig lärare och 100 kronor för kvinnlig, dels ock att hvarje skoldistrikt, som har en eller flera egentliga folkskolor, skall vara förbundet att för hvar och en af där befintliga ordinarie folkskollärartjänster i pensionsinrättningen ingå efter det högsta lönebelopp, hvaraf den lärare, som innehar tjänsten, på grund af tjänstålder enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande. Härigenom höjdes pensionen, som utgår med 75 procent af delaktighetsbeloppet, till 1,013 kronor för manlig lärare och 900 kronor för kvinnlig lärare. Genom samma nådiga kungörelser föreskrefs vidare, att pensionsavgift skall erläggas icke endast af skoldistrikt med 5 procent af delaktighetsbeloppet utan äfven af vederbörande tjänstinnehafvare med 2 $\frac{1}{2}$ procent af samma belopp, samt att de extra pensionsavgifter, som på grund af 8 § i pensionsreglementet komma att utgå, skola erläggas af statsmedel.

Då i förut omförmälda nådiga cirkulär den 31 december 1877 förordnats, att med afseende å delaktigheten i folkskollärarnas pensionsinrättning för lärartjänsterna vid folkskoleseminariernas öfningsskolor i tillämpliga delar skola iakttagas föreskrifterna i reglementet för nämnda inrättning, lärar, då delaktighetsbeloppet för ordinarie folkskollärartjänst, såsom nyss antydts, numera utgör för manlig lärare 1,350 kronor och för kvinnlig lärare 1,200 kronor, samma beräkningsgrund böra tillämpas för lärartjänsterna vid folkskoleseminariernas öfningsskolor samt pensionerna till dessas innehafvare följaktligen utgå efter enahanda delaktighetsbelopp som för manliga och kvinnliga folkskollärare. På grund häraf äro pensionerna för dessa öfningsskolors lärarpersonal numera 1,013 kronor för manlig lärare och 900 kronor för kvinnlig lärare.

Det torde emellertid med fog kunna göras gällande, att äfven dessa pensionsbelopp icke stå i lämplig proportion till de löneförmåner, pensionstagarna numera under tjänstetiden åtnjuta. En förhöjning af sistnämnda pensioner är fördenskull af rättvisa och billighet påkallad.

På hemställan af statsrådet och chefen för finansdepartementet har Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat att förelägga Riksdagen förslag till lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension. Denna lag skall dock icke äga tillämpning å nu ifrågavarande lärarpersonal.

Då, såsom jag redan nämnt, manlig och kvinnlig öfningslärare vid folkskoleseminarium äger uppbära en pension, motsvarande tre fjärdedelar af det befattningen åtföljande arfvode med ålderstillägg, anser jag, att för manlig och kvinnlig lärare i läsämnen vid seminariums öfningsskola pensionsbeloppet bör bestämmas på enahanda sätt. Efter

sådan beräkningsgrund skulle pensionsbeloppet blifva 1,950 kronor för manlig och 1,500 kronor för kvinnlig lärare vid öfningsskolorna. Pensionsavgifterna skulle i så fall blifva för manlig lärare 65 kronor och för kvinnlig lärare 50 kronor samt för seminariet, med hvars anslag skall bestridas de avgifter, som enligt pensionsreglementet det åligger skoldistriktet att erlägga, respektive 130 kronor och 100 kronor. De förhöjda extra pensionsavgifter, som jämlikt 8 § i pensionsreglementet skola erläggas, böra utgå af statsmedel. Härtill skall jag i nästa ärende återkomma.

Genom den ifrågasatta förhöjningen af delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas pensionsinrättning varder jämväl delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa på motsvarande sätt höjdt. Pension för änka efter lärare af ifrågavarande slag skulle, när barn ej efterlefver, höjas från 270 kronor till 520 kronor. Pensionsavgiften till kassan skulle för sådan tjänstinnehafvare komma att utgå med 86 kronor 67 öre i stället för 45 kronor.

De stadganden, jag nu ifrågasatt, kunna göras gällande äfven mot den redan anställda lärarpersonalen vid öfningsskolorna, enär de enligt § 22 i seminariestadgan äro antagna endast på förordnande.

Genom filosofie doktorn Hans Tiseliuss har jag låtit verkställa utredning angående den kostnad, som den af mig nu föreslagna förhöjningen af pensionsbeloppen skulle tillskynda statsverket; och gifver denna utredning vid handen, att för ändamålet erfordras ett årligt statsbidrag af 4,245 kronor, hvaraf belöpa på folkskollärarnas pensionsinrättning 4,145 kronor samt på folkskollärarnas änke- och pupillkassa 100 kronor. Härtill komma de ökade extra pensionsavgifter, hvilka kunna komma att utgå.»

Emot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag har utskottet icke haft annat att erinra än att pensionsbeloppen syntes väl höga. Enligt nu gällande bestämmelser utgår pension från folkskollärarnas pensionsinrättning med tre fjärdedelar af delaktighetsbeloppet. En sådan beräkning har utskottet dock ansett i nu förevarande fall leda till väl höga pensioner och vill därför förorda, att för dem, hvilka enligt detta förslag skulle blifva delägare i pensionsinrättningen, må i öfverensstämmelse med hvad som föreskrifves i den af innevarande Riksdag antagna pensionslagen bestämmas, att pension skall utgå med två tredjedelar af befattning åtföljande lön jämte ålderstillägg.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet får sålunda hemställa,

att Riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgifva,
att hvarje folkskoleseminarium må, under iakttagande

i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, för hvar och en af de vid den med seminariet förenade öfningsskolan befintliga lärartjänster, hvilka skola uppehållas af examinerade manliga eller kvinnliga folkskollärare, erhålla delaktighet i nämnda pensionsinrättning efter det högsta lönebelopp, hvaraf den lärare, som innehar tjänsten, på grund af tjänstålder, enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande, dock att pension för ifrågavarande lärare må bestämmas till högst två tredjedelar af tjänsten åtföljande lön jämte ålders-tillägg; samt

b) öka det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget: »Bidrag till folkskollärares pensionering» med 4,145 kronor samt det under samma hufvudtitel uppförda anslaget: »Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa» med 100 kronor.

Ang. bidrag
till folkskol-
lärares pen-
sionering
m. m.
[8.]

10:o) Uti särskild proposition den 31 december 1906 (n:o 39) angående ändrade bestämmelser rörande anslag till högre folkskolor har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att öka *dels* under tionde hufvudtiteln uppförda anslaget: 'Bidrag till folkskollärares pensionering' med 3,081 kronor, *dels ock* det under samma hufvudtitel uppförda anslaget: 'Bidrag till folkskollärares änke- och pupillkassa' med 165 kronor.

I utlåtande n:o 9 angående reglering af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel har utskottet hemställt, att detta Kungl. Maj:ts förslag måtte af Riksdagen bifallas; hvilket utskottet skolat här anmäla.

Ang. pension-
ering enligt
pensionslagen
af civila tjänst-
innehafvare
m. m.
[9.]

11:o) Uti en den 12 januari innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 18), med förslag till lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension, har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att *dels* å ordinarie stat under tionde hufvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 100,000 kronor till pensionering, enligt pensionslagen, af civila tjänstinnehafvare;

dels, såsom bidrag till bestridande af förvaltningskostnaden för en i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det vid propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden angifna grunder ordnad ny änke- och pupillkassa för civilstaten, likaledes å ordinarie staten under tionde hufvudtiteln uppföra ett bestämdt anslag å 35,000 kronor;

dels medgifva, att från och med år 1893 uppkomna och härefter uppkommande behållningar å det till pensionsstaten för civila ämbets- och tjänstemäns änkor och omyndiga barn anvisade anslag å 45,000 kronor må tillfalla den nya änke- och pupillkassan för civilstaten med skyldighet för denna kassa att svara för utbetalning i behörig ordning af de till utgående från nämnda anslag redan anvisade pensioner;

dels ock, under förutsättning af bifall till hvad i berörda proposition sålunda och i öfrigt föreslagits, från riksstaten utesluta de å tionde hufvudtiteln nu uppförda ordinarie anslagen till civilstatens pensionskassa af tillhoppa 112,286 kronor.

I enlighet med hvad utskottet i utlåtande n:o 51 hemställt, har Riksdagen bifallit hvad Kungl. Maj:t beträffande omförmälda anslagsbelopp föreslagit: hvilket utskottet skolat här

anteckna.

12:o) Uti särskild proposition af den 21 december 1906 (n:o 62) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, dels att punkten 2 i de utaf Kungl. Maj:t med 1877 års Riksdag antagna grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar måtte erhålla följande förändrade lydelse:

*Ang. ändring
i pensions-
åldern för
personal vid
intendentur-
kåren m. fl.*

»2.

Enhvar af förenämnda ämbets- och tjänstemän, hvilken vid afskedstagandet stått i statens tjänst i 30 år, eller, om han är underofficer vid värfvadt garnisonsregemente eller fortifikationen, i 25 år, samt i öfrigt till arméns pensionskassa erlagt stadgad pensionsavgift, och är till pension ur kassan berättigad, äger att efter erhållet afsked undfå fyllnadspension, beräknad enligt punkten 1 här ofvan, om tillika följande lefnadsår äro uppnådda, nämligen af:

a) generaler af alla grader, generalintendenten, militärbefälhafvaren å Gottland, krigsarkivarien samt vaktmästarna vid militära ämbetsverk och staber 65 år;

b) regements- och sekundchefer äfvensom öfriga chefer för särskildt för sig bestående militära kårer, öfverstarna vid generalstaben och fortifikationen, kommandanten i Boden, öfverfältintendenten, chefen för krigshögskolan, professorn vid generalstaben, fältintendenter, auditörer, sekreteraren vid fortifikationen, regementsläkare, chefen för arméförvaltningens intendentsdepartements sjukvårdsbyrå, chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm, regementsveterinärer, tygingenjörer, fabriksingenjörer, tygförvaltare, fabriksförvaltare, kassörer och förrådsförvaltare vid fortifika-

tionen, förvaltare vid intendenturkåren, fanjunkarna vid krigsskolan, väbeln vid artilleri- och ingenjörhögskolan, tygunderofficerare, verk-mästare, besiktningsrustmästare, tygskrifvare, fabriksskrifvare, tyghandt-verkare, gevärshandtverkare och handtverkare vid trängen 60 år;

c) öfriga i mom. b ej upptagna regementsofficerare, regements-intendenter, intendenter, bataljonsläkare, assistenten å arméförvaltningens intendentsdepartements sjukvårdsbyrå, sjukhusläkaren med bataljons-läkares lön vid garnisonssjukhuset i Stockholm, regementsstallmästare, bataljonsveterinärer 55 år;

d) officerare af kompaniofficers grad, underintendenter, under-officerare, med undantag af fanjunkarna vid krigsskolan och tygunder-officerare äfvensom musikpersonal 50 år.»

dels ock att föreskrift måtte meddelas därom, att nuvarande lön-tagare, som icke önskade få de nya bestämmelserna på sig tillämpade, skulle senast sex månader efter deras trädande i kraft därom göra an-mälan hos direktionen öfver arméns pensionskassa.

Till det propositionen bilagda statsrådsprotokollet öfver landtför-svarsdepartementet för nämnda dag har departementschefen härom yttrat följande.

*Sänkning af
intendentur-
personalens
pensionsålder.*

»Enligt de af Kungl. Maj:t med 1877 års Riksdag fastställda grunder för pensioneringen af arméns befäl och underbefäl med veder-likar inträder pensionsåldern för generalintendenten vid uppnådda 65 år samt för regementsintendenter vid 60 år. Efter intendenturkårens omorganisation år 1892 gjorde Kungl. Maj:t framställning till 1894 års Riksdag därom, att pensionsåldern för fältintendenter, intendenter och förvaltare vid intendenturkåren skulle bestämmas till densamma som för regementsintendenterna eller 60 år.

Riksdagen ansåg den omständigheten, att för de förutvarande rege-mentsintendenterna varit stadgad rätt att vid fyllda 60 lefnadsår till-träda fyllnadspension, icke ovillkorligen borde medföra, att för den nya intendenturkåren i dess helhet samma bestämmelser skulle antagas, enär af kårens ifrågavarande tjänstebefattningar icke alla vore likställda med de förutvarande regementsintendenternas. Om det också kunde befin-nas lämpligt, att intendenterna erhöile rätt till fyllnadspension vid samma ålder som de med dem likställda regementsintendenterna, och att således dem ålades att afgå från tjänsten vid 63 års ålder, för att man måtte hafva visshet, att de i tjänst varande intendenterna ägde den kroppsliga rörlighet och uthållighet, som utan tvifvel deras tjänst i synnerhet i krig fordrade, äfvensom att bland de pensionerade vid mobilisering funnes

någon tillgång till reserver, ansåge Riksdagen däremot i afseende å fältintendenterna och förvaltarna, hvilkas befattningar icke i allmänhet kräde samma rörlighet och spänstighet som intendenternas, utan syntes mera likställda med vanliga civila tjänster, rätten till fyllnadspension böra inträda först vid 65 års ålder.

1902 års Riksdag medgaf på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, att pensionsåldern för öfverfältintendenten skulle utgöra 65 år och för underintendenter 55 år.

Intendenturkårens personal är alltså pensionsberättigad efter uppnåendet af nedannämnda lefnadsålder i hvarje särskild grad, nämligen:

generalintendenten	65 år
öfverfältintendenten	65 »
fältintendenter	65 »
intendenter	60 »
underintendenter	55 »
förvaltare	65 »

I enlighet med gällande bestämmelser rörande pensionering af arméns personal inträder skyldighet att ur tjänst afgå med pension och fyllnadspension för ofvan angifna beställningsinnehafvare 3 år efter inträdet i pensionsåldern.

I underdånig skrifvelse den 30 december 1905 har generalintendenten, under erinran att hans företrädare i ämbetet vid flere tillfällen hos Kungl. Maj:t framhållit nödvändigheten af en sänkning i pensionsåldern för intendenturkårens personal, på det att ökad tillgång å intendenturtjänstemän i reserv skulle kunna beredas, gjort förnyad framställning om vidtagande af åtgärder i sådant syfte. Generalintendenten anför därvid, att i händelse af mobilisering bristen å intendenturpersonal i reserv, beräknad allenast på grund af gällande mobiliseringsplaner och utan hänsyn till behovet af dylik personal för reserv- och landstormstrupper, för närvarande uppginge till 125 intendenturtjänstemän af officers rang. Emellertid kunde det af ekonomiska skäl ej ifrågakomma att i fred fylla denna brist med fast anställd personal vid intendenturkåren, och det vore äfven omöjligt att anskaffa en reserv af utbildade intendenturtjänstemän, tillräckligt stor för fyllande af hela bristen. Man måste fördenskull åtnöja sig därmed, att det oundgängliga behovet blefve tillgodoseadt. Om man i detta syfte granskade beskaffenheten af de befattningar, för hvilka vid mobilisering personal, utöfver den i fred befintliga, måste anskaffas, funne man däraf tre skilda kategorier, nämligen dels sådana befattningar, som med nöd-

vändighet kräfde en *fullständigt utbildad intendenturpersonal*, dels sådana, som nöjaktigt borde kunna handhafvas af *personal med en mindre grad af intendenturutbildning*, och slutligen sådana, som kunde upprätthållas af *civila yrkesmän*, hvilka genom sin sysselsättning i borgerliga lifvet ägde förutsättningar för att fylla sina uppgifter i dessa befattningar utan att hafva undergått någon särskild intendenturutbildning. Till den förstnämnda kategorien hörde befattningar såsom armé-, fördelnings-, brigad-, expeditions-, regements- och depåintendenter samt adjutanter hos högre intendenturtjänstemän. För dessa måste således tillgång finnas af stamanställd eller f. d. stamanställd personal. Till den andra kategorien borde förrådsintendents-, sjukvårdsintendents-, magasinschefer- m. fl. befattningar hänföras, hvilka kunde rekryteras af i mindre grad utbildad reservintendenturpersonal, under det att till tredje kategorien räknades de i högre staber ingående proviantmästare-, kamrers-, bokhållare-, kassörs- m. fl. befattningar.

Beträffande de befattningar, som med nödvändighet kräfde en fullt utbildad intendenturpersonal, kunde intendenturkåren med dess nuvarande reserv icke ens fylla behovet af regementsintendenter inom krigsskådeplatsen, långt mindre behovet af de till ett antal af omkring 50 uppgående viktiga befattningarna såsom depåintendenter i hemorten. För närvarande måste vid mobilisering omkring 15 regementsintendenter tagas från sina regementen för att bestrida de ännu viktigare befattningarna såsom expeditionsintendenter vid fälthären och etappväsendet eller såsom ställföreträdande fördelningsintendenter i hemorten. Hvilka svårigheter, för att ej säga vådor, som för dessa regementen såväl vid mobiliseringen som i fält kunna uppstå därigenom, att till följd häraf största delen af förplägnads- och utrustningsarbetet vid regementet måste läggas i oerfarna händer, kunde lätt inses. Visserligen finge, enligt Kungl. Maj:ts medgifvande, omkring 30 såsom intendentsaspiranter kommenderade officerare vid mobilisering disponeras till intendenturtjänst, men det vore i längden ohållbart att i denna utsträckning taga officerare på stat från deras militära befattning, hvarigenom motsvarande brist uppstode i officerskadrerna.

Snart sagdt lika ogynnsamt vore förhållandet med befattningarna såsom depåintendenter i hemorten, hvilka samtliga nu måste bestridas af personer, som fullständigt saknade erfarenhet i intendenturtjänst. Dessa depåintendenter skulle dock öfvertaga alla de till regementsintendentsbefattningen vid respektive regementen hörande åligganden och sålunda, bland annat, ombesörja all förplägnad och utrustning af arméns ersättningsstrupper och nyformationer. Detta kunde emellertid icke med någon

framgång verkställas af en personal, som saknade all erfarenhet och kunskap i de till tjänsten hörande föreskrifter, och hos hvilken man icke kunde påräkna det förutseende samt den omdömesförmåga, som intendenturtjänsten ofafvisligen kräfde.

Beträffande nu nämnda befattningar såsom regements- och depå-intendenter läte det sig ej heller göra, med hänsyn till mångsidigheten i de därmed förenade tjänstegöromålen, att i dem använda personer, hvilka erhållit en mindre grad af intendenturutbildning, utan måste dessa tjänster handhafvas af stamanställd eller f. d. stamanställd personal.

Af det anförda framginge den oeftergifliga nödvändigheten af att öka intendenturkårens reserv af f. d. stamanställd personal. För närvarande utgjordes denna, i hvad rörde beställningar af officers rang, af endast 8 personer, af hvilka 5 vore öfver 63 år gamla. Denna ringa tillgång på f. d. stamanställd personal kunde ej heller på grund af intendenturtjänstemännens höga pensionsålder — 60 å 65 år med därutöver 3 respitår — för framtiden i nämnvärd grad ökas, och beräkningar i detta afseende visade en reserv af högst ett tiotal dylika tjänstemän, hvilka för öfrigt på grund af ålder till en del kunde antagas redan före afskedet vara mer eller mindre otjänstbara.

Med nuvarande bestämmelser kunde intendenturkåren sålunda ej tillföras erforderlig och lämplig reserv af f. d. stamanställd personal, hvadan detta kraf måste påkalla särskilda åtgärder för att tillgodoses. Härvid funnes enligt generalintendentens förmenande ingen annan utväg att välja än att nedsätta intendenturpersonalens pensionsålder.

För en sådan sänkning funnes dessutom, såsom vid upprepade tillfällen framhållits, andra mycket vägande skäl. Intendenturtjänsten ställde på den tid, då nuvarande pensionsbestämmelser lämnades, icke de stora fordringar på personalens rörlighet samt obrutna själs- och kroppskrafter, som erfarenheten numera visat vara nödvändiga. Med den utveckling kåren erhållit, hade nya kräfvande uppgifter förelagts densamma, såsom t. ex. utbildning af värnpliktige såväl till underbefäl i intendenturtjänst som till fackmän i bageri-, slakteri- och magasins-tjänst. Härigenom hade äfven trupptjänst numera ålagts intendenturpersonalen, och omkring 16 intendenturtjänstemän af officers rang vore för sådan tjänstgöring årligen kommenderade vid de under vapenöfningarna pågående intendenturskolorna. Härtill komme, att intendenturtjänsten äfven i öfrigt, med den ökade vapenöfningstiden och de årliga fält- och fälttjänstöfningarna, blifvit långt mer ansträngande och fått en helt annan karaktär än förut, i följd hvaraf den kräfde en i alla afseenden fullt arbetsduglig personal. Allt detta gjorde, att intendenturbefatt-

ningarna numera icke kunde med fördel upprätthållas af så ålderstigna personer, som de nu gällande pensionsbestämmelserna betingade.

Ännu mindre kunde en sådan personal motsvara de kraf, som ställdes på intendenturkåren i fält, där arbetet på grund af sin intensitet och under trycket af det ansvar, som alltid måste hvila öfver detsamma, kräfde en fysisk och andlig uthållighet, som i regeln ej kunde påräknas hos personer, som befunne sig i en ålder af 60 till 70 år. En befälhafvare måste af sin biträdande intendenturtjänsteman kunna fordra full rörlighet och samma förmåga af handlingskraft som af sin militära stabspersonal, ett förhållande, som äfven bidragit till att i flera af utlandets arméer officerare vid respektive vapenslag utförde de åligganden rörande truppernas underhåll m. m., som hos oss handhades af intendenturen. Men huru skulle vår intendenturpersonal med en del representanter i en ålder af 60 till 70 år kunna utveckla den lifliga verksamhet, som bland annat truppernas lifsmedelsunderhåll med nödvändighet kräfde, och huru skulle densamma med sitt tröttande detaljarbete i allmänhet förmå att under fältlifvets strapatser bibehålla det vakna intresse för truppernas bästa, utan hvilket den ej kunde fylla sin uppgift?

De i det föregående berörda förhållandena afsåge, såsom framhållits, intendenturtjänstemän med officers rang, men äfven för dem af underofficers rang, nämligen intendenturkårens förvaltare, vore den nuvarande pensionsåldern af 65 år enligt generalintendentens uppfattning alltför hög. Redan år 1902 gjorde en stor del af dessa förvaltare till dåvarande generalintendenten hemställan om åtgärder för sänkande af förvaltarnas pensionsålder. De anförde därvid, att med nuvarande bestämmelser, såsom erfarenheten visat, flera af dem blifvit försatta i det läge att, ehuru utarbetade och otjänstbara, likväl nödgas för vinnande af pensionsrätt i sina beställningar kvarstå många år utöfver den ålder, då dåligt hälsotillstånd och brutna kroppskrafter begränsade eller omintetgjorde deras förmåga att ens någorlunda kunna fullgöra sin tjänst.

Med anledning af denna hemställan yttrade dåvarande generalintendenten i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 7 januari 1903, att han i allo delade den uppfattning, hvilken legat till grund för berörda hemställan. Däruti instämmer nuvarande generalintendenten, hvilken därvid tillika erinrat, att förvaltarne, innan den nya intendenturkåren på grund af 1892 års urtima Riksdags beslut började organiseras, såsom underofficerare vid armén varit pensionsberättigade 15 lefnadsår tidigare än de nya förvaltarne enligt 1894 års Riksdags beslut, och detta ehuru göromålen och ansvaret i tjänsten för de förra icke på långt när hade den

omfattning, som för de senare vore fallet. Då härtill komme, att förvaltarnes verksamhet till stor del och i regeln många timmar dagligen vore förlagd till dragiga samt om vintern oeldade och kalla förrådslokaler, insåges lätt, att intendenturkårens förvaltare mer än flertalet andra statens tjänstemän vore utsatta för att i sin tjänst ådraga sig ohälsa och i förtid brutna kroppskrafter.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden, och då det ej kunde vara med statens förmån och värdighet förenligt, att tjänstemän så länge tvingades kvarstå i tjänsten, att de såväl efter eget som andras omdöme på grund af ålder och aftagande kroppskrafter ej förmådde fullgöra sina åligganden, hölle generalintendenten före, att redan af denna anledning tillräckliga skäl förefunnes att sänka äfven förvaltarnes pensionsålder. Härigenom vunnes äfven, att genom en dylik åtgärd en väl behöflig reserv af förvaltare skulle vid mobilisering kunna påräknas, hvarigenom åtminstone vid en del af de förplägnadsmagasin, som för närvarande inom krigsskådeplatsen måste organiseras under själfständigt befäl af civila personer, kunde till chefer erhållas i intendenturtjänst väl erfarna förvaltare.

Vore det sålunda på grund af hvad ofvan anförts af flera anledningar nödvändigt, att intendenturstjänstemännens pensionsålder sänktes, uppstode frågan, hvika åldersgränser i detta hänseende lämpligen borde fastställas. Inom flera arméer i utlandet, exempelvis i Frankrike, Danmark och Norge, vore intendenturtjänstemännen i fråga om pensionering jämnställda med arméns befäl och underbefäl, ett förhållande, som af föregående generalintendenter blifvit framhållet såsom särdeles önskvärdt äfven för vår armé. För egen del ansåge generalintendenten, i full anslutning till en sådan ståndpunkt, ett dylikt förhållande vara det principiellt riktiga. Därigenom kunde det oafvisliga behovet af f. d. stamanställd intendenturpersonal i reserv i största möjliga mån tillgodoses och arméns intendenturtjänstemän hållas vid den vigör, som med nödvändighet fordrades för ett kraftigt handhavande af intendenturtjänsten.

Då emellertid en förändring af denna omfattning skulle för samtliga kårens medlemmar, med undantag af general- och öfverfältintendenten, medföra en sänkning af pensionsåldern med 10 eller 15 år, kunde steget i den afsedda riktningen icke på en gång tagas fullt ut, enär därigenom ett för stort antal vakanser inom kåren på alltför kort tid skulle uppkomma. Det vore därför enligt generalintendentens uppfattning lämpligt att som en öfvergång tills vidare begränsa den ifrågasvarande sänkningen till 5 år för samtliga beställningsinnehafvare, med

undantag för generalintendenten, beträffande hvilken helt naturligt ingen ändring borde förekomma. Intendenturtjänstemännens pensionsålder skulle med en dylik förändring inträda vid följande lefnadsår:

för generalintendenten.....	65 år
» öfverfältintendenten	60 »
» fältintendenter	60 »
» intendenter	55 »
» underintendenter	50 »
» förvaltare	60 »

hvarjämte, beträffande viss tjänsteålder för ernående af pension och rättighet att efter uppnådd pensionsålder ytterligare viss tid i tjänsten kvarstå, samma bestämmelser, som för arméns befäl och underbefäl vore eller framdeles kunde varda bestämda, borde gälla äfven för intendenturtjänstemän. Generalintendenten föresloge tillika, att de nu ifrågasatta förändringarna skulle träda i kraft från och med år 1907, dock med rätt för de beställningsinnehafvare, som därigenom skulle nödgas omedelbart afgå, att kvarstå i tjänst, till dess de på grund af nuvarande bestämmelser inträdde i pensionsåldern.

Chefen för generalstaben har i häröfver afgifvet underdånigt yttrande anført, att uti den af generalintendenten framhållna bristen å intendenturtjänstemän vid mobilisering ett tillräckligt vägande skäl för nedbringande af den för intendenturpersonalen bestämda pensionsåldern förefunnes. Generalintendentens förslag, att i fråga om pensionering intendenturtjänstemännen skulle jämnställas med arméns befäl och underbefäl, ansåge generalstabschefen både principiellt riktigt och bäst motsvarande det förefintliga behovet af intendenturtjänstemän i reserv. I anförda punkter anslöte han sig därför till generalintendentens förslag.

Mot förslaget, att, såsom en öfvergång, intill dess för intendenturtjänstemännen samma pensionsålder som för armébefälet kunde varda bestämd, ifrågavarande sänkning af pensionsåldern skulle sättas till 5 år för samtliga beställningsinnehafvare med undantag för generalintendenten, ansåge han sig ej böra göra någon erinran, om det ock kunde synas önskvärdt, att den pensionsålder för intendenturtjänstemän, till hvilken generalintendenten slutligen ville komma, kunnat ernås utan dessa öfvergångsbestämmelser.

Beträffande den af generalintendenten föreslagna bestämmelsen, att de tilltänkta förändringarna skulle träda i kraft från och med år 1907, dock med rätt för de beställningsinnehafvare, som därigenom omedelbart

skulle nödgas afgå, att kvarstå, tills de på grund af nuvarande bestämmelser inträdde i pensionsåldern, kunde anmärkas, att dels vissa ojämnheter komme att uppstå vid tillämpningen och dels att den knappast vore förenlig med deras rätt, som redan innehade fullmakter å sina beställningar.

Enligt erhållet uppdrag har sedermera *direktionen öfver arméns pensionskassa* låtit verkställa utredning rörande storleken af den ökade pensioneringskostnad, som af de ifrågavarande pensionsåldersgränsernas sänkande på föreslaget sätt måste blifva en följd. Efter inhämtad upplysning af generalintendenten hade i denna utredning genomsnittsåldern vid befordran till fältintendent antagits till 46 år samt vid utnämning till underintendent 26 $\frac{1}{2}$ år och till förvaltare 30 år. Vidare hade antagits, att de s. k. respitåren, eller de i regel 3 åren mellan tiden för pensionsrättens uppnående och för skyldighet att med pension afgå ur tjänst, icke uttoges — hvilket gjorde, att kostnadssiffran blefve åtskilligt för hög — äfvensom att de föreslagna bestämmelserna så länge varit gällande, att desamma hunnit utöfva full verkan å pensionsstaten.

Med dessa antaganden och förutsättningar till grund hade af beräkningarna framgått, att, under det att den framtida högsta tänkbara pensioneringskostnaden för intendenturkåren enligt nu gällande bestämmelser kunde uppgå till 108,720 kronor, den högsta ökning häri, som af generalintendentens förslag kunde uppkomma, utgjorde 57,880 kronor, eller intill 166,600 kronor. Såsom nyss erinrats, afsåge dessa slutsiffror den framtida totalkostnaden för de olika alternativen: nuvarande pensioneringsgrunder och de föreslagna ändrade grunderna.

Enligt särskildt verkställd utredning har det visat sig, att denna kostnadsökning icke uppnår sitt fulla belopp förrän år 1946, samt att icke någon ökning kan förväntas förrän år 1916, då den beräknas uppgå till högst 3,600 kronor.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har till sist i likhet med chefen för generalstaben ansett sig böra fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet därpå, att ett sådant förfaringssätt, som generalintendenten syntes hafva tänkt sig, att den föreslagna sänkningen af pensionsåldersgränsen skulle träda i kraft från och med år 1907 utan rätt för andra beställningsinnehafvare än dem, som därigenom skulle nödgas att omedelbart från tjänst och lön på stat afgå, att kvarstå, tills de på grund af nuvarande bestämmelser inträdde i pensionsåldern, väl knappast vore förenligt med nödigt beaktande af nuvarande beställningsinnehafvares rättsliga ståndpunkt, utan att hellre — i likhet med hvad vid antagandet af 1877 års pensioneringsgrunder ägde rum — hvarje löntagare, som af de nya grunderna berördes, borde lämnas tillfälle att välja mellan

att kvarstå vid innehafvande pensionsrätt och att få de nya grunderna på sig tillämpade.

I likhet med generalintendenten och chefen för generalstaben anser jag en nedsättning i pensionsåldern för intendenturkårens personal vara oundgängligen erforderlig, för att denna personal må, i såväl fred som krig, kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin viktiga uppgift. Det torde få anses såsom ostridigt, att numera större fordringar än förut måste ställas på såväl fysisk rörlighet och uthållighet som förmåga af kraftigt initiativ hos de förvaltande organen vid fälthären, och att dessa fordringar i regeln icke kunna fyllas af personer, som närma sig den ålder, hvilken för närvarande är gräns för intendenturpersonalens kvarstående i tjänst. Hvad särskildt beträffar fältintendenterna och intendenterna, skola dessa åtfölja trupperna i fält och användas i den maktpåliggande förvaltningstjänsten vid de opererande härafdelningarna, hvarunder på dem komma att ställas betydande kraf med afseende å förmåga att uthärda kroppsliga ansträngningar.

Den ansvarsfulla och mycket pröfvande verksamhet, som förvaltarna vid intendenturkåren hafva sig ålagd äfven under fred, gör det i hög grad önskvärdt, att någon minskning i dessa tjänstemäns pensionsålder kommer att inträda. Förrådsuppbörden och förrådsskötseln äro af den omfattande natur, att de kräfva full vigör och arbetskraft hos förrädsförvaltarna.

I anledning af generalintendentens yttrande om ökning af intendenturpersonalen i reserv vill jag än ytterligare framhålla behovet däraf, hvilket i en beaktansvärd grad torde kunna tillgodoses genom ett tidigare pensionerande af intendenturkårens personal.

En sänkning af intendenturkårens pensionsålder synes mig sålunda vara nödvändig, men jag kan dock ej biträda den meningen, att denna sänkning bör ske i sådan grad, att pensionsåldern för intendenturkårens personal blefve densamma som för likställda officerare. Att gå så långt synes mig nämligen icke vara behöfligt, utan torde den af generalintendenten såsom ett öfvergångsförslag gjorda hemställan, att pensionsåldern nu skulle nedsättas med 5 år för hvarje grad af beställningsinnehafvare å intendenturkårens stat, utom för generalintendenten, vara lämpligen afpassad och ändamålsenlig, till hvilken hemställan jag följaktligen får förorda bifall.

I likhet med generelstabschefen och direktionen öfver arméns pensionskassa anser jag, att, därest de ifrågasatta bestämmelserna om pensionsålder för intendenturpersonalen vinna Kungl. Maj:ts och Riksdagens

bifall, det bör tillåtas den nu i tjänst varande personalen att välja mellan att kvarstå vid hittills gällande pensionsbestämmelser eller att öfvergå till de nya.

I detta sammanhang anhåller jag att få underställa Kungl. Maj:ts pröfning en af generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet uti underdånig skrifvelse den 14 november 1905 gjord framställning rörande höjning af tygunderofficerarnas pensionsålder.

*Höjning af
tygunder-
officerarnas
pensionsålder.*

Generalfälttygmästaren erinrar i detta afseende, hurusom bland personalen vid artilleriets tygstater tygunderofficerarna i det afseendet intoge en särskild ställning, att de hänfördes till militär personal, då däremot den öfriga personalen vore civilmilitär. Häraf följde, att tygunderofficerarna i likhet med annan militär personal af motsvarande grad blifve pensionsberättigade vid 50 års ålder, under det att pensionsåldern för tygstatspersonalen i öfrigt inträdde först vid 60 år. Då någon militär tjänstgöring med större fordringar å kroppslig vigör och uthållighet ej förekomme för tygunderofficerarna, funnes ur sådan synpunkt intet hinder för att höja dessas pensionsålder till 60 år; och billigheten syntes därför fordra, att de komme i åtnjutande af den fördel, som i vissa fall ansåges förenad med ett förlängdt kvarstående i tjänst. Då exempelvis tyghandtverkare, hvilka hade ett arbete, som både kräfde full arbetsduglighet och vore mera slitande än tygunderofficerarnas, det oaktadt hade högre pensionsålder än de senare, framginge däraf, att någon olägenhet af en senare pensionering af tygunderofficerarna beträffande deras förmåga att sköta sin tjänst ej vore att befara.

Den förlängda tjänstetiden hade äfven sitt berättigande ur synpunkten af en följdriktig befordran inom tygstaten. Det vore nämligen synnerligen önskvärdt, att befordringarna inom nämnda stat kunde ske gradvis och sålunda tygskrifvare befordras till tygunderofficer samt denne till tygförvaltare. Då emellertid tygunderofficerens löneförmåner vore föga afsevärdt större än tygskrifvarens, samt pensionen för båda utginge med samma belopp, vore det knappast antagligt, att tygskrifvare skulle eftersträfvat befordran till tygunderofficer, med mindre pensionsåldern för denna grad höjdes. Säkerligen komme äfven en förlängning i tjänstetiden för tygunderofficeren och den följdriktiga befordran inom tygstaten, som därigenom möjliggjordes, att göra befattningarna vid tygstaten mera eftersökta, på grund hvaraf ock ett bättre urval vid deras tillsättande kunde äga rum.

Direktionen öfver arméns pensionskassa framhåller, att ur pensioneringsutgiftssynpunkt en icke oväsentlig besparing för statsverket skulle uppstå, om tygunderofficerarnas pensionsålder höjdes med 10 år, samt har alltså intet att mot förslaget erinra. Men då såväl tillgodonjutandet af redan utlofvad pensionsrätt ur arméns pensionskassa som befrielse från erläggande af pensionsavgift ej mindre för egen pensionering än äfven för änke- och pupillpension genom bifall till den gjorda framställningen komme att för vederbörande löntagare uppskjutas, ansåge direktionen, att det borde vara enhvar, som häraf berördes, fritt att inom viss tid, t. ex. 6 månader från det utkommande författning i ämnet trädte i kraft, genom vederbörande chef till direktionen ingifva förklaring, huruvida han önskade ingå på de nya pensions- och afgiftsvillkoren eller önskade kvarstå å de nuvarande.

Då förslaget om höjning af tygunderofficerarnas pensionsålder från 50 till 60 år synes mig välgrundadt med hänsyn till ifrågavarande personals ställning och tjänsteåligganden samt medför minskning i kostnaderna för arméns pensionering, har jag däremot intet att erinra. Likasom, enligt hvad jag förut anförte, intendenturpersonalen synes mig böra få välja mellan att kvarstå vid nu för dem gällande pensionsvillkor eller inträda i de nya, bör jämväl nu ifrågavarande personal medgifvas sådan rätt.

*Pensions-
åldern för
kommendan-
ten i Boden
m. fl.*

Slutligen får jag i underdånighet anmäla, att direktionen öfver arméns pensionskassa uti skrifvelse den 21 nästlidne november fästat uppmärksamheten därvid, att i nu gällande stater för armén funnes upptagna vissa nya beställningar, för hvilkas innehafvare pensionsåldern icke blifvit bestämd. Dessa vore den å staten för kommendantskapet i Boden uppförda kommendanten därstädes, hvilken skulle åtnjuta öfverstes aflöningsförmåner, samt de å staten för garnisonssjukhuset i Stockholm upptagna sjukhusläkarna, af hvilka den ene — chefläkaren — skulle uppbära samma lön som regementsläkare och den andre samma lön som bataljonsläkare. Direktionen har i anledning häraf föreslagit, att pensionsåldern skulle bestämmas för kommendanten i Boden och chefläkaren vid garnisonssjukhuset till densamma som för regementschefer och regementsläkare eller 60 år samt för den andre sjukhusläkaren till samme pensionsålder som är fastställt för bataljonsläkare eller 55 år.

Arméförvaltningen har häremot intet att erinra och för egen del ansluter jag mig till direktionens förslag.

I öfverensstämmelse med de framställningar, för hvilka jag nu redogjort, har jag låtit utarbета förslag till ändrad lydelse af punkten 2 uti de genom nådiga cirkuläret den 22 juni 1877 kungjorda pensionsgrunderna för armén, hvarvid jämväl iakttagits de i nämnda punkt tid efter annan af Kungl. Maj:t med Riksdagen beslutade ändringarna och tilläggen. Därjämte har i förslaget gjorts de ändringar, som betingas af den omorganisation af armén, som ägt rum. Beställningar, hvilka icke vidare finnas i staterna och hvilka ej heller af annan grund behöfva upptagas i denna punkt, hafva sålunda uteslutits. Enligt punktens nuvarande lydelse är »materialförvaltaren vid krigsskolan» pensionsberättigad vid 60 år. Emellertid upptager krigsskolans stat nu icke någon så benämnd beställning. Däremot finnas i staten uppförda: å staben en »fanjunkare, förvaltare samt tillika väbel och uppsyningsman öfver kungsgårdens byggnader, park och utägor», samt å kompanistaten en fanjunkare, hvilken enligt reglementet för skolan handhafver vården om kompaniets inventarier och elevernas egna persedlar såsom linne m. m. Dessa beställningar äro närmast jämförbara med beställningar vid intendenturkåren; och torde pensionsåldern för innehafvare där af, oafsedt de nuvarande militära titlarna, böra vara densamma, som nu är bestämd för »materialförvaltaren» eller 60 år, och uttrycklig bestämmelse därom meddelas. Någon annan saklig ändring än de af mig nu angifna innebär icke det uppgjorda förslaget till ny lydelse af ifrågasvarande stadgande.»

Emot Kungl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet icke haft något att erinra, och får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen må medgifva att punkten 2 i de utaf Kungl. Maj:t med 1877 års Riksdag antagna grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar må erhålla följande förändrade lydelse:

»2.

En hvar af förenämnda ämbets- och tjänstemän, hvilken vid afskedstagandet stått i statens tjänst i 30

år, eller, om han är underofficer vid värfvadts garnisonsregemente eller fortifikationen, i 25 år, samt i öfrigt till arméns pensionskassa erlagt stadgad pensionsavgift, och är till pension ur kassan berättigad, äger att efter erhållet afsked undfå fyllnadspension, beräknad enligt punkten 1 här ofvan, om tillika följande lefnadsår äro uppnådda, nämligen af:

a) generaler af alla grader, generalintendenten, militärbefälhafvaren å Gottland, krigsarkivarien samt vaktmästarna vid militära ämbetsverk och staber 65 år;

b) regements- och sekundchefer äfvensom öfriga chefer för särskildt för sig bestående militära kårer, öfverstarna vid generalstaben och fortifikationen, kommandanten i Boden, öfverfältintendenten, chefen för krigshögskolan, professorn vid generalstaben, fältintendenter, auditörer, sekreteraren vid fortifikationen, regementsläkare, chefen för arméförvaltningens intendentsdepartements sjukvårdsbyrå, chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm, regementsveterinärer, tygingenjörer, fabriksingenjörer, tygförvaltare, fabriksförvaltare, kassörer och förrådsförvaltare vid fortifikationen, förvaltare vid intendenturkåren, fanjunkarna vid krigsskolan, väbeln vid artilleri- och ingenjörhögskolan, tygunderofficerare, verkmästare, besiktningsrustmästare, tygskrifvare, fabrikskrifvare, tyghandtverkare, gevärshandtverkare och handtverkare vid trängen 60 år;

c) öfriga i mom. b ej upptagna regementsofficerare, regementsintendenter, intendenter, bataljonsläkare, assistenten å arméförvaltningens intendentsdepartements sjukvårdsbyrå, sjukhusläkaren med bataljonsläkares lön vid garnisonssjukhuset i Stockholm, regementsstallmästare, bataljonsveterinärer 55 år;

d) officerare af kompaniofficers grad, underintendenter, underofficerare, med undantag af fanjunkarna vid krigsskolan och tygunderofficerare, äfvensom musikpersonal 50 år;»

skolande nuvarande löntagare, som icke önskar få de nya bestämmelserna på sig tillämpade, senast sex månader efter deras trädande i kraft därom göra anmälan hos direktionen öfver arméns pensionskassa.

13:o) Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (n:o 87) hafva herrar *E. D. W. Martin* och *C. A. Lindhagen* föreslagit, att Riksdagen i ny pensionsstat för daglönare vid flottans stationer måtte bestämma dessa sålunda:

Ang. en inom Andra Kam-maren väckt motion.

för förmän och sjukvaktare:

1:sta klass	kronor 600: —
2:dra klass	» 500: —
3:dje klass	» 400: —

annan daglönare:

1:sta klass	» 500: —
2:dra klass	» 400: —
3:dje klass	» 300: —

Utskottet får beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning hänvisa till motionen.

Utskottet, som icke funnit tillräckliga skäl anförda att tillstyrka ändring i gällande, så nyligen som år 1904 fastställda pensionsstat för daglönare vid flottans stationer, hemställer,

att herrar Martins och Lindhagens ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

14:o) I en den 8 mars innevarande år aflåten proposition (n:o 96) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminarier måtte för rätt till pension få tillgodoräkna sig intill tio år af den tid, han eller hon, efter fullgörandet af de för behörighet till sådan tjänst erforderliga prof, vid enskildt läroverk med nit och skicklighet bestridt tjänstgöring, till omfattningen motsvarande, i fråga om lärare, den tjänstgöring, som ålåg rektor eller ämneslärare vid allmänt läroverk, och, i fråga om lärarinna, den tjänstgöring, som ålåg första lärarinna eller ämneslärarinna vid statens samskolor, under förutsättning:

Ang. rätt för ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminarier att för erhållande af pension tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid enskildt läroverk.

dels beträffande tjänstgöring efter ingången af år 1908:

att Kungl. Maj:t på ansökning af vederbörande skolföreståndare eller skolstyrelse medgifvit lärarpersonalen vid det läroverk, där tjänstgöringen fullgjorts, sådan rätt att räkna tjänstår för erhållande af pension;

dels ock beträffande tjänstgöring före ingången af år 1908:

att Kungl. Maj:t på ansökning af vederbörande lärare eller lärarinna funne sådan rätt att räkna tjänstår för erhållande af pension böra medgifvas sökanden.

Till åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen anført följande.

»Med anledning af en hos Kungl. Maj:t gjord ansökning om höjning af anslaget till understöd åt enskilda läroverk m. m. anbefallde Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 31 mars 1905 öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, bland annat, att undersöka, huruvida och under hvilka villkor föreståndare och lärare vid enskilda läroverk borde tillerkännas rätt att vid öfvergång till allmänt läroverk för pension räkna sig till godo den tid, de tjänstgjort vid enskildt läroverk, samt att, sedan utredning i nämnda hänseende blifvit verkställd, till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag härutinnan, hvartill utredningen gäfve anledning.

Uti underdånig skrifvelse den 28 september 1906, rörande anslag för de allmänna läroverken och andra under öfverstyrelsens inseende ställda läroanstalter, har nu öfverstyrelsen förebragt den begärda utredningen och framlagt förslag i ämnet, för hvilken utredning och hvilket förslag jag nu ber att få redogöra.

Öfverstyrelsen erinrar därvid till en början, hurusom i två motioner vid 1905 års riksdag framställning gjorts därom, att Riksdagen måtte medgifva föreståndare och föreståndarinnor, lärare och lärarinnor vid sådant högre läroverk, som förberedde till studentexamen och förty stode under offentlig kontroll, rätt att, såvida de uppfyllde villkoren för befordran till allmänt läroverk eller af stat och kommun gemensamt underhållen samskola och hade tjänstgöring motsvarande den, som åläge rektor eller föreståndarinna, lärare eller lärarinna vid allmänt läroverk, efter eventuell öfvergång till sådan läroanstalt, för pension räkna sig till godo den tid, de tjänstgjort vid enskildt läroverk; att rörande detta förslag statsutskottet yttrat, att förslaget torde vara förtjänt af beaktande, men att utskottet likväl ansåge sig icke kunna tillstyrka detsamma, enär, därest ifrågasvarande rättighet skulle tillerkännas de lärare vid högre allmänna läroverk och samskolor, hvilka förut tjänstgjort vid enskilda högre läroverk, som förberedde till studentexamen, det antagligen skulle komma att ifrågasättas, huruvida samma rättighet skäligen skulle kunna förvägras dem, som förut haft tjänstgöring vid andra af staten understödda och under dess kontroll ställda skolor, samt frågan sålunda hade

en icke ringa ekonomisk räckvidd och lämpligen syntes böra i sin helhet på en gång utredas och afgöras; samt att Riksdagen fattat sitt beslut i enlighet med utskottets berörda hemställan.

Härefter anför öfverstyrelsen följande:

Enligt gällande läroverksstadga räknades tjänstgöring vid enskilda läroanstalter i vissa afseenden lika med tjänstgöring vid allmänt läroverk. Öfverstyrelsen syftade härvid dels på § 179 punkt 8) af läroverksstadgan, hvarigenom bestämdes, att den tvååriga tjänstgöring af viss art, som numera vore föreskrifven såsom kompetensvillkor för att kunna till ordinarie lärartjänst utnämnas, kunde fullgöras vid allmänt läroverk eller annan under öfverstyrelsens inseende ställd läroanstalt eller vid folkskoleseminarium, dels också § 183 mom. 2 b), hvarigenom föreskrefves, att vid upprättande af förslag rörande tillsättning af lärartjänst skulle såsom befordringsgrund gälla längden af väl vitsordad tjänstgöring vid sådan läroanstalt, som nyss omförmäls. I detta sammanhang borde också erinras därom, att under åren 1874 till och med 1904 tjänstgöring vid enskilda läroverk under vissa villkor äfven i det viktiga afseendet varit likställd med tjänstgöring vid de allmänna läroverken, att den fått tillgodoräknas för lönetur. Denna lönetursrätt hade visserligen i samband med den nya löneregleringen borttagits för lärare vid enskilda läroverk, men då den samtidigt borttagits äfven för lärarna vid de allmänna läroverken, hade därigenom ingen rubbning medförts i den principiella likställigheten af tjänstgöring vid enskilda och allmänna läroverk.

Det syntes sålunda med skäl kunna göras gällande, att den likställighet mellan tjänstgöring vid enskildt och allmänt läroverk, hvilken, enligt hvad förut sagts, för närvarande i visst afseende funnes stadgad, och hvilken dels innebure ett erkännande däraf, att erfarenhet, vunnen vid tjänstgöring i enskilda skolor, vore af betydelse för kommande tjänstgöring vid allmänna läroverk, dels också vore att betrakta såsom ett värdefullt stöd, gifvet af staten åt de enskilda läroverken, såsom en konsekvens borde medföra likställighet äfven i nu ifrågakvarande afseende, nämligen för beräkning af pension.

Härvid torde äfven böra tagas i betraktande, att de allmänna läroverkens egen fördel vore närmare förbunden med berörda pensionsrätt för de enskilda läroverkens lärare än med andra rättigheter, som hittills beviljats. I fall en sådan rätt icke medgäfvos, finge mången gång de allmänna läroverken mottaga redan till åren komna lärare, hvilka förbrukat sin bästa kraft i de enskilda läroverkens tjänst — och, då tjänst-åldern hade mycket att betyda vid befordringar, funnes i många fall

ingen möjlighet att utestänga dem, äfven då detta kunde vara önskligt — för att sedan, enär dessa lärare icke vore berättigade till pension vid normal ålder, nödgas bibehålla dem i tjänst icke sällan många år utöfver nämnda ålder eller, i händelse ålderdomssvaghet eller sjukdom hindrade dem att tjänstgöra, ersätta dem genom vikarier, ofta med särskild kostnad för statsverket.

Det syntes häraf framgå, att den ifrågasatta rätten, som tydligen vore mycket värdefull såväl för vederbörande lärare själfva som, med hänsyn till möjligheterna att vinna kompetenta lärarkrafter, för de enskilda läroverken, vore önskvärd äfven med hänsyn till de allmänna läroverken.

I förutberörda motioner hade det varit fråga om tillgodoräknande för pension af tjänstgöring endast vid sådana enskilda läroverk, som förberedde till studentexamen. Det funnes emellertid knappast något skäl, hvarför nämnda läroverk i detta afseende skulle gynnas framför andra enskilda läroverk, vid hvilka tjänstgöring motsvarande den vid de allmänna läroverken äfvenledes förekomme. Häraf framginge, såsom också framhållits såväl i statsutskottets yttrande som vid diskussionen i Riksdagen, att den väckta frågan hade en icke obetydlig räckvidd. Det förhölle sig visserligen så, att hittills endast ett ganska ringa antal lärare, som utnämnts till innehafvare af ordinarie tjänster vid allmänt läroverk, därförut men efter vunnen behörighet till adjunkts- eller lektorstjänst haft en tjänstgöring af sådan art, att den kunde ifrågakomma att räknas till godo för pension. I fråga om de enskilda läroverk, som åtnjutit understöd från anslaget till understöd åt enskilda läroverk samt seminariekurser för utbildande af lärarinnor, hade antalet sådana lärare under läsåret 1894—1904 icke uppgått till 20. Då till de nämnda läroverken de hörde, som visade den största öfverensstämmelsen med statsläroverken, och då vid det stora flertalet högre flickskolor manliga kompetenta lärare icke vore fast anställda, kunde den totala siffran af eventuellt pensionsberättigade för samtliga enskilda läroverk icke mycket öfverstiga den nämnda.

Enär det för frågans bedömande kunde synas hafva betydelse, ville öfverstyrelsen äfven påpeka, att hela antalet manliga ämneslärare med behörighet att söka ordinarie lärartjänst vid de allmänna läroverken, som under läsåret 1905—1906 med en tjänstgöring, motsvarande rektors, lektors eller adjunkts, hade anställning vid enskilda läroverk, icke uppgått till 40.

Det vore emellertid tydligt, att denna siffra, i likhet med den förut anförda, icke kunde läggas till grund för någon beräkning gäl-

lande framtiden med afseende på den fråga, som föreläge. Å ena sidan vore det nämligen endast en del, och det läte sig svårigen beräkna, hur stor del af de förutnämnda lärarna, som någonsin komme att öfvergå till statsläroverken; å andra sidan vore det att vänta, att den pågående nyorganisationen af läroverken, hvarvid särskildt vore att tänka på den sannolikt förestående utvidgningen af en del enskilda samskolor till sexklassiga, skulle medföra en ökning af antalet manliga lärare, som med full tjänstgöring vunne anställning i enskilda skolor.

Härtill komme vidare, att motsvarande rätt till pensionsberäkning icke skäligen torde kunna förvägras de ordinarie ämneslärarinnorna vid statens samskolor, af hvilka säkerligen många, till en början troligen flertalet, före utnämningen skulle hafva ett större eller mindre antal tjänstår vid enskilda läroverk. Någon tillförlitlig beräkning i detta afseende kunde för närvarande, då på detta område ännu all erfarenhet saknades, icke utföras, men man komme till ett öfre gränsvärde, om man betänkte, att hela antalet af statens samskolor för närvarande utgjorde 19, samt att antalet ämneslärarinnor vid hvarje sådan skola, sedan den i enlighet med den fastställda organisationsplanen blifvit sexklassig, komme att utgöra 3.

En utsträckning af rätten att för framtida pension tillgodoräkna tjänstgöring vid enskilda läroverk äfven till öfningslärare ansåge sig öfverstyrelsen för närvarande icke böra ifrågasätta, enär dessa lärares ställning vid läroverken åtminstone ännu icke ägde samma grad af fasthet och bestämdhet som ämneslärares, hvarför de förutsättningar, under hvilka deras tjänstgöring vid enskilda skolor skäligen kunde läggas till grund för pensionsrätt, för närvarande syntes svåra att fastställa.

Af det anförda torde framgå, å ena sidan att antalet ämneslärare och lärarinnor, hvilka skulle erhålla den ifrågasatta pensionsrätten för ett större eller mindre antal tjänstår, icke vore obetydligt, men också å andra sidan att det icke vore fråga om mycket stora tal.

Ehuru öfverstyrelsen, i enlighet med det förut yttrade, vore af den meningen, att ifrågavarande pensionsrätt icke borde begränsas till läroverk med dimissionsrätt till mogenhetsexamen, syntes den icke heller utan vidare böra gifvas åt alla läroverk, icke heller åt alla, hvilka, på den grund att de åtnjöte statsunderstöd eller af andra anledningar, vore ställda under öfverstyrelsens inseende. Såsom villkor syntes böra fordras, att skolan uppnått en viss, icke allt för ringa grad af utveckling. Med afseende härå tänkte sig öfverstyrelsen, att

ifrågavarande pensionsrätt borde beviljas, förutom åt de enskilda läroverk, som ägde dimissionsrätt till mogenhetsexamen, äfven åt dem, som framdeles erhöle rättighet att anställa realskolexamen. Rörande dessa båda slag af läroverk kunde det förväntas, att deras organisation, undervisningsmetoder o. s. v. blifvit tagna i ompröfning i samband med frågan om beviljande af dimissionsrätt. Det komme emellertid säkerligen alltid att finnas läroverk, och det vore i hög grad önskligt, att sådana funnes, hvilka såsom slutmål uppställde hvarken studentexamen eller realskolexamen. Intet skäl funnes att förvägra dessa läroverk samma rätt som de öfriga, nämligen ifall de uppnått motsvarande utveckling. Då det emellertid syntes svårt att beträffande sådana läroverk uppställa någon bestämd norm, ansåge öfverstyrelsen, att afgörandet däraf, huruvida tjänstgöring vid ett dylikt läroverk borde medföra pensionsrätt, för hvarje särskildt fall borde pröfvas och afgöras af Kungl. Maj:t.

I fråga om den tid af tjänstgöring vid enskildt läroverk, som för pensionsrätt borde få tillgodoräknas, ansåge öfverstyrelsen en fast begränsning nödig. Det vore önskligt, att en lärare, hvilken, efter att i yngre år hafva ägnat sig åt arbete i de enskilda läroverkens tjänst, sedermera öfverginge till de allmänna läroverken, gjorde detta någorlunda tidigt. För att i någon mån verka i denna riktning syntes den bestämmelsen lämplig, att af tjänstgöring vid enskildt läroverk i intet fall finge för pension tillgodoräknas längre tid än 10 år. Öfverstyrelsen tilläte sig härvid erinra därom, att i fråga om den lönetursrätt, som tidigare varit dylika lärare medgifven, gällde samma tidsbegränsning.

Med afseende på vederbörande lärares kompetens samt arten af den tjänstgöring, som finge för pensionen beräknas, förmenade öfverstyrelsen, att följande bestämmelser borde fastställas. Läraren borde hafva fullgjort alla villkor för att kunna utnämnas till ordinarie adjunkt eller lektor vid allmänt läroverk, och hans tjänstgöring borde till omfattningen hafva motsvarat den, som ålåge adjunkt, lektor eller rektor, samt vara fullgjord i klasser öfver de förberedande. Visserligen gällde det förstnämnda villkoret icke i fråga om extraordinarie lärare vid de allmänna läroverken, hvilkas tjänstgöring finge tillgodoräknas för pension, vare sig de fullgjort villkoren för kompetens eller ej. Härvid vore emellertid att märka, att såsom normalt borde anses, att *alla* lärare vid de allmänna läroverken ägde den nämnda kompetensen, ehuru i tider af lärarbrist icke kompetenta lärare i ganska många fall måst förordnas till extra lärare eller vikarier.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställde öfverstyrelsen,

att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva, att lärare, hvilken, efter vunnen behörighet till adjunkts- eller lektorstjänst vid allmänt läroverk, vid enskildt läroverk, som erhållit rätt att anställa mogenhets-examen eller realskolexamen, eller som eljest på grund af särskild ansökning af Kungl. Maj:t förklarats i det afseende, hvarom nu vore fråga, med sådant läroverk likställdt, med nit och skicklighet fullgjort tjänstgöring väsentligen lika med adjunkts, lektors eller rektors vid allmänt läroverk, finge, därest han utnämndes till sådan tjänst, under de ytterligare villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna godt föreskrifva, för pension räkna sig till godo sådan tjänstgöring vid enskildt läroverk dock att i intet fall den tid, som för pension tillgodoräknades, finge öfverstiga 10 år.

På grund af nådig remiss har statskontoret den 24 januari 1907 uti ärendet afgifvit underdånigt utlåtande och därvid anført, bland annat, följande:

Visserligen innebure det af öfverstyrelsen framställda förslaget en afvikelse såväl från hittills följda allmänna regler för tjänstårsberäkning för erhållande af statspension, som ock från stadgandet i 17 § af det för Riksdagen nu framlagda förslaget till lag angående civila tjänst-innehafvares rätt till pension. Men de skäl, som talade för den ifrågasatta undantagsbestämmelsen, vore enligt statskontorets mening af den vikt, att de uppvägte de betänkligheter, som förslaget ur nyssnämnda synpunkt onekligen vore ägnadt att väcka.

Att den verksamhet, som utöfvades af de personer, hvilka vid de enskilda läroverken handhade ungdomens uppfostran och undervisning, vore för det allmänna af ungefär samma betydelse som de vid statens läroverk anställda lärarnas, torde vara obestridligt, liksom ock att staten hade ett direkt ekonomiskt intresse af att sådana enskilda läroverk funnes, då nämligen eljest de allmänna läroverken måste i motsvarande mån ökas och utvidgas. Detta förhållande, som knappast torde äga sin motsvarighet på något annat område af privat verksamhet, måste onekligen göra det för staten angeläget att på lämpligt sätt understödja de enskilda läroverken. Sådant understöd hade också af statsmakterna lämnats såväl genom direkta penninganslag som ock genom beviljande åt de enskilda läroverken af vissa förmåner, hvaraf i detta sammanhang torde böra särskildt framhållas den rätt till lönetursberäkning vid öfvergång till allmänt läroverk, som en längre tid under vissa villkor åtnjutits af lärare vid enskilda läroverk. Att vid

den nya löneregleringens genomförande denna rätt ansetts böra bortfå i sammanhang med borttagandet af de extra ordinarie lärarnas lönetursrätt torde ur den synpunkt, hvarom nu vore fråga, ej hafva synnerlig betydelse.

Den nu ifrågasatta rätten till tjänstårsberäkning syntes statskontoret vara på samma gång påkallad af billig hänsyn till det för det allmänna gagneliga arbete, som vederbörande lärare nedlagt äfven under sin tjänstgöring vid enskildt läroverk, som äfven en lämplig och ur kostnadssynpunkt ej särdeles betungande form för understöd från statens sida åt de enskilda läroverken.

Det skäl, som af öfverstyrelsen anförts, för att det ifrågasatta medgifvandet vore önskvärdt äfven med hänsyn till de allmänna läroverkens bästa, torde ock äga betydelse så till vida, att lärare, som på grund af felande antal tjänstår ej vore berättigad till hel pension vid 65 års ålder, förmodligen af billighetsskäl komme att tillåtas att i tjänsten kvarstå till fyllda 70 år.

Den af öfverstyrelsen föreslagna begränsningen af ifrågavarande rätt till högst 10 år, hvilken torde väsentligen förebygga faran för att lärare vid alltför framskriden ålder och hufvudsakligen i syfte att vinna pensionsrätt skulle söka öfvergång från enskildt till allmänt läroverk, syntes vara lämpligen afvägd; och med afseende å nyssnämnda omständighet torde icke heller någon skyldighet för vederbörande att erlägga retroaktiva pensionsavgifter behöfva ifrågasättas.

Emellertid syntes det statskontoret, som om rättvisa och billighet kräfde, dels att den föreslagna tjänstårsberäkningen borde få tillämpas, äfven om vederbörande vunnit befordran till folkskoleseminarium eller högre lärarinneseminariet, dels ock att den nya bestämmelsen borde gälla äfven för de lärare, som redan erhållit tjänst vid någon af statens ifrågavarande läroanstalter, efter att förut hafva tjänstgjort vid enskildt läroverk, hvilket ändamål kunde vinnas genom en enkel redaktionsförändring.

Frågan huruvida tjänstgöring vid enskildt läroverk varit sådan, att den enligt det framställda förslaget borde få tillgodoräknas för pensionsrätt, borde naturligtvis, såsom öfverstyrelsen framhållit, pröfvas af Kungl. Maj:t i hvarje särskildt fall, hvilken pröfning torde böra ske, först då frågan om vederbörandes pensionering föreläge; och torde härvid knappast några sådana »ytterligare villkor», som i öfverstyrelsens hemställan omförmäldes, vara erforderliga.

Statskontoret hemställde därför, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att lärare, hvilken, efter vunnen behörighet till

adjunkts- eller lektorstjänst vid allmänt läroverk, vid enskildt läroverk, som erhållit rätt att anställa mogenhetsexamen eller realskoleexamen, eller som eljest på grund af särskild ansökning af Kungl. Maj:t förklarats i det afseende, hvarom nu vore fråga, med sådant läroverk likställt, med nit och skicklighet fullgjort tjänstgöring väsentligen lika med adjunkts, lektors eller rektors vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium eller högre lärarinneseminariet, finge, därest han redan utnämnts eller hädanefter blefve utnämnd till tjänst af motsvarande eller lägre grad vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium eller högre lärarinneseminariet, efter Kungl. Maj:ts pröfning för rätt till pension räkna sig till godo sådan tjänstgöringstid vid enskildt läroverk intill högst 10 år.

Statskontorets utlåtande var emellertid icke enhälligt. Från beslutet var nämligen föredraganden, statskommissarien Sylvan skiljaktig och afstyrkte öfverstyrelsens förslag. Han framhöll, att förslaget innebure en afvikelse såväl från hittills tillämpade regler för tjänstårsberäkning i berörda hänseende som ock från de grunder för sådan tjänstårsberäkning, hvilka innehölles i omförmälda, af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda förslag till pensionslag, samt att det fördenskull erfordrades synnerligen viktiga skäl, för att en undantagslagstiftning, sådan som den här ifrågasatta, borde komma till stånd. De af öfverstyrelsen återopade bestämmelserna i läroverksstadgan innebure, enligt reservantens åsikt, icke giltig grund för det ytterligare medgifvande till förmån för de vid enskilda läroverk anställda lärare, som nu föreslagits af öfverstyrelsen. Och genom de i nyssberörda förslag till pensionslag inrymda stadganden om skyldighet för tjänstinnehafvare, som uppnått den för rätt till hel pension stadgade lefnadsåldern, att afgå från tjänsten, oafsedt om tjänstårens antal då medgäfve förmånen af hel pension eller ej, finge i det väsentliga anses undanröjd den af öfverstyrelsen uttalade farhågan, att de allmänna läroverken skulle nödgas bibehålla otjänstbara lärare utöfver den normala pensionsåldern.

Såsom framgår af myndigheternas utlåtanden i ärendet, hafva skäl anförts såväl för som mot ifrågavarande förslag, att tjänstgöring vid enskildt läroverk skall för lärare, som befordras till ordinarie tjänst vid allmänt läroverk, under vissa villkor få räknas såsom tjänstår för erhållande af statspension. Det torde vara riktigt, såsom reservanten hos statskontoret erinrat, att det af öfverstyrelsen anförda skälet, att genom öfverstyrelsens förslag läroverken skulle befrias från olägenheten att få behålla uttjänta lärare utöfver pensionsåldern, bortfallit genom de af reservanten återopade stadganden i omförmälda förslag till pensionslag.

Dessa stadganden om skyldighet att vid pensionsåldern afgå med s. k. afkortad pension kunna emellertid från en annan synpunkt åberopas som stöd för öfverstyrelsens förslag. Enligt berörda stadganden skulle nämligen en lärare, som vid exempelvis 40 års ålder öfvergår från enskildt läroverk till ordinarie anställning vid allmänt läroverk, få vid afsked efter uppnådda 65 års ålder såsom pension uppbära högst $\frac{25}{35}$ af det för tjänsten stadgade högsta pensionsbeloppet d. v. s. för adjunkt 2,429 kronor i stället för 3,400 kronor och för lektor 2,857 kronor i stället för 4,000 kronor. Äfven om pensionsafkortningen vid tidigare öfvergång till allmänt läroverk blir mindre, så torde det få anses sannolikt, att under sådana förhållanden lärare, som hade utsikter på andra håll, skulle afhålla sig ifrån att mottaga anställning vid enskilda läroverk; och sålunda skulle dessa i afseende på möjligheten att erhålla goda lärarkrafter komma i en väsentligen försämrad ställning. Öfverstyrelsens förslag kan därför anses som en lämplig utväg att förtaga de för de enskilda läroverken menliga följderna af den föreslagna pensionslagen.

I anledning af den mot öfverstyrelsens förslag framställda invändning, att detsamma innebär en afvikelse från hittills tillämpade regler för tjänstårsberäkning för erhållande af pension af staten, vill jag vidare anmärka, att den rätt till lönetursberäkning för tjänstgöring vid enskilda läroverk, som från och med höstterminen 1874 intill utgången af år 1904 förefunnits, väl måste anses hafva jämväl inneburit rätt att tillgodoräkna samma tjänstgöring för erhållande af pension af staten, och att följaktligen den nu ifrågasatta förmånen till för kort tid sedan faktiskt tillkommit lärare vid enskilda läroverk. Att denna rätt upphäfdes vid 1904 års lönereglering för lärarna vid de allmänna läroverken berodde på förhållanden, som ej inverka på den föreliggande frågan.

I fråga om den utsträckning, i hvilken den ifrågasatta rätten till pensionsberäkning för tjänstgöring vid enskildt läroverk bör medgifvas, har öfverstyrelsen föreslagit, att denna rätt skulle tillkomma dem, som befordras till ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken. Lika med statskontoret anser jag, att ifrågavarande förmån bör tillerkännas jämväl lärarna vid folkskoleseminarierna och vid högre lärarinneseminarier, enär lärarna vid dessa tre slag af undervisningsanstalter i afseende å utbildning, aflöningsvillkor, tjänstgöringens omfattning och i hufvudsak äfven tjänstgöringens art äro med hvarandra likställda.

I sitt utlåtande har öfverstyrelsen anført, att den ifrågasatta rätten till pensionsberäkning icke skäligen torde kunna förvägras de ordinarie ämneslärarinnorna vid statens samskolor, af hvilka många, till en början

troligen flertalet, före utnämningen skulle hafva ett större eller mindre antal tjänstår vid enskilda läroverk. Emellertid hafva dessa lärarinnor icke blifvit inbegripna vare sig i öfverstyrelsens eller statskontorets förslag. Då enligt min mening lärarinnorna komma att i större utsträckning än lärarna vara i behof af den ifrågasatta förmånen, särskildt under öfvergångsåren, innan läroverksreformen blir fullt genomförd, torde, såsom åtminstone öfverstyrelsen måste antagas hafva åsyftat, rätten till pensionsberäkning för tjänstgöring vid enskildt läroverk böra uttryckligen tillerkännas äfven de ordinarie ämneslärarinnorna vid statens samskolor. Men under sådana förhållanden böra ej heller de ordinarie ämneslärarinnorna vid folkskoleseminarierna och vid högre lärarinneseminarier, hvilka för öfrigt utgöra ett ringa fåtal, uteslutas från denna förmån.

Öfverstyrelsens och statskontorets förslag synas mig kunna innebära, att medgifvandet af rätten till pensionsberäkning för tjänstgöring vid enskildt läroverk skulle hafva retroaktiv verkan allenast i fråga om tjänstgöring vid läroverk, som erhållit rätt att anställa studentexamen. Öfverstyrelsens nyss åberopade yttrande angående det rättvisa uti, att lärarinnorna i berörda hänseende likställas med lärarna, synes emellertid gifva vid handen, att öfverstyrelsen tänkt sig, att tjänstgöring äfven vid andra läroanstalter än de nämnda, fullgjord före innevarande tidpunkt, skulle kunna medföra den ifrågasatta förmånen. För min del anser jag, att, liksom man i det afseende, hvarom nu är fråga, icke för framtiden bör gifva de läroverk, som erhållit rätt att anställa studentexamen, någon särställning, så kan man svårigen göra det beträffande den gångna tiden. En sådan skillnad skulle särskildt innebära en obillighet gentemot de lärarinnor vid högre flickskolor, som under den närmaste framtiden väntas komma att öfvergå till statssamskolorna. För lärarna spelar denna fråga ingen väsentlig roll, emedan de, som haft full tjänstgöring vid enskilda skolor, antingen varit anställda vid läroverk, som erhållit rätt att anställa studentexamen, eller ock vid andra läroverk, som intill år 1905 åtnjutit förmånen af lönetursberäkning för lärarpersonalen.

I detta sammanhang vill jag erinra, att, under det öfverstyrelsens förslag endast afser lärare, som framdeles komma att befordras till ordinarie statstjänst, så har statskontoret i sitt förslag jämväl inbegripit lärare, som redan erhållit ordinarie anställning vid de nämnda läroverken. Jag biträder statskontorets förslag härutinnan, icke så mycket med hänsyn till lärarna, för hvilka denna fråga ej spelar någon större roll, alldenstund de kunna åberopa den rätt till lönetursberäkning för tjänstgöring vid enskildt läroverk, hvilken, såsom redan nämnts, varit

medgifven från och med höstterminen 1874 intill utgången af år 1904, som fastmer med hänsyn till lärarinnorna. Före nästkommande hösttermin torde nämligen åtskilliga ordinarie lärarinnor vid statssamskolorna komma att utnännas. Om dessa utnämningar äga rum, innan Kungl. Maj:ts kungörelse i det nu föreliggande ärendet utkommit, skulle dessa lärarinnor, vid bifall till öfverstyrelsens förslag uti denna punkt, komma i en sämre ställning än de lärarinnor, som utnännas efteråt.

Beträffande vidare den frågan, hvilka läroverk som borde komma i åtnjutande af rätten till pensionsberäkning för lärarpersonalen, hafva såväl öfverstyrelsen som statskontoret föreslagit, att sådan förmån skall tillkomma läroverk, som erhållit rätt att anställa studentexamen eller realskolexamen, eller som eljest på därom gjord ansökning af Kungl. Maj:ts förklarats i det afseende, hvarom nu är fråga, med sådant läroverk likställt. För min del anser jag lämpligt att skilja på examensrätten och rätten till pensionsberäkning för lärarpersonalen, då det ej är otänkbart, att fall kunna förekomma, då den förra förmånen ej bör medföra den senare.

Myndigheternas förslag, att lärare ej får i och för pensionsberäkning tillgodoräkna sig mer än 10 år af sin tjänstgöring vid enskildt läroverk, anser jag riktigt.

Hvad härefter angår frågan om de villkor i afseende på kompetens samt tjänstgöringens omfattning och art, som böra föreskrifvas för åtnjutande af den ifrågasatta rätten till pensionsberäkning, så hafva öfverstyrelsen och statskontoret i detta afseende föreslagit, att nämnda rätt endast skulle få åtnjutas för tjänstgöring efter vunnen behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid de allmänna läroverken. För sådan behörighet erfordras enligt gällande bestämmelser dels akademisk examen dels profår dels ock två års tjänstgöring vid allmänt eller under öfverstyrelsens inseende ställt läroverk. Att uppställa jämväl denna sista behörighetsgrund såsom villkor för den ifrågasatta pensionsrätten anser jag icke vara lämpligt. De extra ordinarie lärarna vid de allmänna läroverken få räkna sina två första tjänstår som pensionsår, och i detta fall synes mig ej förefinnas anledning att göra åtskillnad mellan tjänstgöring vid enskildt läroverk och tjänstgöring såsom extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk.

Mot hvad myndigheterna föreslagit som villkor i afseende på tjänstgöringens omfattning har jag ingenting att erinra. Däremot anser jag skäl ej föreligga för den afvikelse från öfverstyrelsens förslag, som statskontoret gjort, då det ansett, att lärare, som bestridt tjänstgöring väsentligen lika med adjunkts, ej skulle få åtnjuta rätt till pensions-

beräkning för denna tjänstgöring, därest han utnämnts eller utnämnes till tjänst af högre grad. Detta förslag torde strida mot eljest tillämpade regler för pensionsberäkning och emot den likställighet mellan tjänstgöring vid enskildt läroverk och extra ordinarie lärares tjänstgöring vid allmänt läroverk, från hvilken man vid bedömande af den föreliggande frågan har att utgå.

I afseende å pröfningen af ansökningar om den rätt till pensionsberäkning, hvarom här är fråga, har statskontoret uttalat, att med sådan pröfning bör anstå, tills frågan om vederbörande lärares pensionering föreligger. Jag är af samma mening i fråga om tjänstgöring vid enskildt läroverk efter ingången af år 1908. Från denna tidpunkt bör det på grund af Kungl. Maj:ts beslut vara klart, hvilka skolor som åtnjuta förmånen af pensionsberäkning för lärarpersonalen. Det blir då ingen svårighet för Kungl. Maj:t att framdeles med ledning af företedda tjänstgöringsbetyg pröfva, huruvida en lärares tjänstgöring vid enskildt läroverk varit sådan, att den bör medföra rätt till pensionsberäkning. Och den enskilde läraren bör på grund af de i detta afseende utfärdade bestämmelser med hög grad af visshet kunna beräkna, huru många tjänstår han kommer att få räkna vid afskedstagandet. Annorlunda ställer det sig i fråga om tjänstgöring före år 1908. I fall ansökningar om rätt till pensionsberäkning för sådan tjänstgöring skulle pröfvas först då frågan om vederbörandes pensionering föreläge, så skulle det helt visst komma att inträffa, att Kungl. Maj:t framdeles finge att afgöra, huruvida ett läroverk 30 å 35 år tillbaka i tiden hade den utveckling, att tjänstgöring därstädes borde medföra rätt till pensionsberäkning; och den enskilde läraren skulle under en stor, kanske den största delen af sin tjänstetid gå i ovisshet om, huru det komme att ställa sig med hans pensionsförhållanden. Saken synes ej kunna afhjälpas därigenom, att de enskilda skolorna medgäfvos retroaktivt verkande rätt till pensionsberäkning för sin lärarpersonal, ty något egentligt intresse af att utverka en sådan rätt hafva skolorna icke, och sålunda skulle lärarnas pensionsförhållanden i viss mån vara beroende af vederbörande skolstyrelsens villighet att ingå med sådana ansökningar. Frågan torde enligt min mening lämpligast lösas på det sätt, att lärare, som vunnit befordran till ordinarie ämnesläartjänster vid de ifrågavarande statsläroverken, och som i och för rätt till statspension vilja åberopa tjänstgöring vid enskildt läroverk före ingången af år 1908, få omedelbart ingå med ansökning härom. Det ligger i lärarnas eget intresse att i detta fall snarast möjligt få besked. Varder förevarande förslag af Riksdagen godkänt, torde det blifva lämpligt att i den kungörelse, som framdeles

kommer att utfärdas i ämnet, föreskrifva viss tid, inom hvilken dylik ansökning skall göras, bestämd olika i fråga om lärare, som redan erhållit ordinarie tjänst, och för lärare, som sedermera utnämnas till sådan tjänst.

Hvad slutligen beträffar den ökade utgift för staten, som skulle orsakas af det ifrågasatta förslaget genomförande, så torde denna icke kunna på förhand beräknas. Med hänsyn till de i öfverstyrelsens utlåtande lämnade uppgifter lär det emellertid kunna antagas, att denna utgift icke skall stiga till något större belopp.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet, som i likhet med föredraganden af ärendet i statskontoret funnit förslaget att för rätt till pension medgifva ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminariet att få tillgodoräkna sig viss tids tjänstgöring vid enskildt läroverk innebära afvikelse såväl från hittills tillämpade regler för tjänstårsberäkning i berörda hänseende som ock från de grunder för sådan tjänstårsberäkning, hvilka innehållas i det af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda och af Riksdagen i hufvudsakliga delar godkända förslag till lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, har ansett sig böra hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

*Ang. förhöj-
ning af pen-
sionsbeloppen
från folkskol-
lärarnas
änke- och
pupillkassa.*

15:o) Uti en till Riksdagen den 22 mars innevarande år aflåten proposition (n:o 147) har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

ej mindre sådan ändring af gällande bestämmelser rörande de från och med år 1908 från folkskollärarnas änke- och pupillkassa utgående pensionsbelopp,

dels beträffande lärare vid folkskola, som vore delägare i kassan efter det för folkskollärare i lag stadgade lönebelopp:

att, därest sådan delägare efterlämnade änka, men icke barn, henne skulle tillkomma i pension 25 procent eller en fjärdedel af den lön, för hvilken vederbörande skoldistrikt i afseende å delägarrens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning;

dels ock beträffande samtliga delägare i kassan:

att, där afliden delägare icke efterlämnat änka, utan endast barn, och barnen vore tre eller flera, som till pension vore berättigade, de

skulle äga uppbära hela beloppet af den för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; och

att, där efter afiden delägare lefde endast två barn, de skulle äga till lika fördelning sig emellan uppbära samma pension som änka utan barn;

än äfven att ifrågavarande ändrade bestämmelser måtte, likaledes från och med år 1908, äga tillämpning äfven på pensioner, som dessförrinnan blifvit till utgående från änke- och pupillkassan bestämda.

Till åberopade statsrådsprotokoll har departementschefen anført följande.

»Enligt gällande reglemente för folkskollärarnas pensionsinrättning, § 2, sådan denna paragraf lyder enligt nådiga kungörelsen den 14 september 1906, är skolområde, som underhåller högre folkskola, förbundet till delaktighet i pensionsinrättningen för den lön, lärare vid sådan skola verkligen åtnjuter, såvida denna lön icke öfverstiger 1,000 kronor. Likaledes är hvarje skoldistrikt, som har en eller flera egentliga folkskolor, förbundet att för hvar och en af där befintliga ordinarie folkskollärartjänster i pensionsinrättningen ingå efter det högsta lönebelopp, hvaraf den lärare, som innehar tjänsten, på grund af tjänstålder, enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande.

Hvarje manlig innehafvare af ordinarie tjänst, för hvilken vunnits delaktighet i pensionsinrättningen, har skyldighet och hvarje kvinnlig innehafvare af dylik tjänst rättighet att vara delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Efterlämnar delägare i kassan änka, men icke barn, tillkommer, enligt § 21 i reglementet för kassan, henne i pension 20 procent eller en femtedel af den lön, för hvilken vederbörande skolområde eller skoldistrikt i afseende å delägarrens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning. Har delägare efterlämnat, förutom änka, ett eller flera pensionsberättigade barn, varder berörda pension förhöjd med halften eller 50 procent. Har afiden delägare icke efterlämnat änka, utan endast barn, och äro barnen två eller flera, som till pension äro berättigade, äga de, enligt § 22 i reglementet för kassan, uppbära hela beloppet af den enligt § 21 för änka utan barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; lefver endast ett barn, uppbär det hälften af dylik pension. Lag samma är, då änkas pensionsrätt upphört, samt då lärarinna efterlämnat barn, äfven om fadern lefver. Efter enahanda grund förfares ock, då barn äro berättigade till pension efter både fader och moder. Enligt § 13 i regle-

mentet äro barn efter delägare berättigade till pension intill 18 års ålder; dock upphör pensionsrätten för dotter vid ingående af äktenskap före nämnda ålder. Son eller ogift dotter, som af sinnes- eller kroppssjukdom eller ock af särskildt lyte är oförmögen till arbete, må dock, i saknad af annan tillgång, efter direktionens för kassan ompröfning, äfven efter fyllda aderton år tilldelas ett understöd af högst halfva beloppet af moderns pension.

Frågan om höjning af de från änke- och pupillkassan utgående pensionsbeloppen har länge stått på dagordningen. Redan vid 1893 års riksdag väcktes af E. Hammarlund med flera motion i ämnet, och på grund af denna anhöll Riksdagen i skrifvelse, att Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida — utan höjning af vare sig statsbidraget till folkskollärarnas änke- och pupillkassa eller delägarnas afgifter — en sådan förbättring i de dåvarande pensionsvillkoren i kassan kunde äga rum, att samtliga pensioner komme att utgå med högre procent än hvad då vore fallet, samt att Kungl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda. En sådan utredning kom ock till stånd, och med ledning af densamma aflät Kungl. Maj:t till 1895 års Riksdag proposition om pensionernas höjande med 25 procent, men denna proposition vann icke Riksdagens bifall.

Sedermera hafva revisorerna för kassan gång efter annan framkommit med förslag i ämnet. Med anledning af hvad 1903 års revisorer i sådant afseende anført anbefalldes Kungl. Maj:t den 26 augusti 1904 direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning att efter utförande af statistiska undersökningar angående dödligheten inom kassan låta genom sakkunnig person verkställa undersökning af kassans ekonomiska ställning för utrönande om och i hvad mån någon förhöjning af därifrån utgående pensioner kunde vidtagas. Den sålunda anbefallda matematisk-statistiska utredningen utfördes enligt direktionens uppdrag af filosofie doktorn H. Tiselius.

De af Kungl. Maj:t förordnade revisorerna för änke- och pupillkassans förvaltning och räkenskaper för åren 1903, 1904 och 1905 upptogo i sin den 25 augusti 1906 till Kungl. Maj:t aflåtna berättelse rörande den verkställda revisionen ånyo frågan om höjning af de från kassan utgående pensionsbeloppen. Efter att hafva omnämnt de af Tiselius utförda beräkningarna framhöllo revisorerna bland annat, att med användning af $3\frac{1}{2}$ procents räntefot änke- och pupillkassan skulle vid ingången af år 1905 ägt ett kapitalöfverskott af 4,083,036 kronor, motsvarande en årsränta af 142,906 kronor. Den lönereglering för folkskollärarkåren, som numera vidtagits, och som trädde i kraft från

och med år 1907, komme emellertid genom de ändrade delaktighetsbelopp, som därmed blefve gällande äfven för änke- och pupillkassan, att öfva ett afsevärdt inflytande på denna kassas både passiva och aktiva, mera dock på de förra än på de senare. I det förut anmärkta öfverskottet skulle sålunda uppstå en minskning af 558,246 kronor, och således 3,524,790 kronor därefter vara i behåll. Med anlåtande af denna tillgång skulle utan vidare kunna genomföras en höjning af pensionsbeloppen med 35 procent. Begränsade man höjningen — i likhet med hvad kassans revisorer år 1894 förordat — till 25 procent, skulle härmed af öfverskottet konsumeras 2,468,605 kronor. Läte man dessliques höjningen komma jämväl de nuvarande pensionärerna till godo, skulle detta vålla en ytterligare minskning i öfverskottet af 403,776 kronor. Med sådant förfarande blefve ändock i behåll, för genomförande af andra reformer, som kunde finnas önskvärda, och som för sitt genomförande kräfde tillgångar, ett belopp af 652,409 kronor. Beträffande frågan om medgifvande af rätt åt skoldistrikten att frivilligt höja delaktighetsbeloppen intill ett maximum af 2,000 kronor för lärare och 1,600 kronor för lärarinna, hvilken fråga jämväl utgjort föremål för undersökning i samband med olika förslag till delaktighetsbeloppens bestämmande, ansåge revisorerna, att en eventuell tillåtelse till fakultativ delaktighet i denna utsträckning och med delaktighetsbeloppen i öfrigt så bestämda, som de komme att blifva från och med ingången af år 1907, skulle medföra en minskning i kassans kapitalöfverskott af allenast 267,040 kronor. Därmed vore öfverskottet nedbragt till ett belopp af 385,369 kronor.

Då således de verkställda beräkningarna ställt det utom allt tvifvel, att en höjning af pensionsbeloppen med 25 procent kunde genomföras utan höjning af vare sig årsavgifterna eller statsbidraget, och då de olika meningar, som hittills i frågan framträdt, uteslutande gällt reformens ekonomiska möjlighet och icke dess behöflighet, ansåge revisorerna, att ingen tvekan vidare borde råda om pensionsförhöjningens sättande i verket, och att den borde komma till utförande just i den utsträckning, som nyss angifvits. Väl hade genom den numera genomförda löne-regleringen pensionen för ensam änka höjts till 270 kronor och för änka med barn till 405 kronor, men utan vidare beräkningar funne revisorerna det vara tydligt, huru små och otillräckliga äfven dessa belopp måste visa sig med nuvarande höga priser på alla lifsförnödenheter. Den förordade höjningen af pensionsbeloppen kräfdes dock icke blott af behofven utan jämväl — hvad som revisorerna ansåge vara viktigare — af rättvisa, då det befintliga kapitalöfverskottet måste här-

ledas därifrån, att vid kassans inrättande, i följd af bristande kunskap om dödlighetsförhållandena inom folkskollärarkåren och om flera andra betydelsefulla omständigheter, proportionen mellan pensionerna och årsafgifterna icke skulle blifvit på ett rationellt sätt bestämd, utan dessa senare satts högre än som varit af omständigheterna påkalladt. Pensionernas höjning på föreslaget sätt skulle bringa rättelse härutinnan, och fordrade en rättvis hänsyn till de nuvaraade delägarna, att reformen icke längre ställdes på framtiden, hvarigenom desto flera af dessa delägare blefve i saknad af de fördelar, som därmed skulle ernås. Utgående från samma synpunkter förordade revisorerna jämväl, att förhöjningen skulle komma att omfatta äfven de pensioner, som redan fastställts.

Revisorerna förordade äfven ändring i pensionsvillkoren i det fall, att de pensionsberättigade voro flera än två, såväl moder- som faderlösa barn, såmedelst att i stället för hvad hittills gällt, att pensionen utginge med samma belopp som för ensam änka, pensionen borde bestämmas till änkepension med 50 procents förhöjning, således till samma belopp som utginge för änka med barn. Under framhållande af den ringa betydelse för kassans ekonomi, som en så beskaffad ändring af pensionsbestämmelserna skulle innebära, då uttrönt vore, att endast i 13 fall pensioner utginge till två eller flera moderlösa barn med ett sammanlagdt årsbelopp af 2,060 kronor, betonade revisorerna, att därmed en betydelsefull hjälp ändock skulle bringas åt en kategori af pensionstagare, som måste räknas till de sämst lottade.

Revisorerna hemställde förty, det tacktes Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåta nådig proposition

dels därom, att i nådiga reglementet för folkskollärarnas änke- och pupillkassa i § 21 orden »20 procent eller en femtedel» måtte ändras till »25 procent eller en fjärdedel» samt att § 22 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»§ 22. Har afviden delägare icke efterlämnat änka utan endast barn och äro barnen tre eller flera, som till pension äro berättigade, äga de uppbära hela beloppet af den enligt § 21 för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; lefva endast två barn, uppbära de samma pension som änka utan barn; lefver endast ett, erhåller det hälften af sistnämnda pension. Lag samma vare, då änkas pensionsrätt upphört, samt då lärarinna efterlämnat barn, äfven om fadern lefver. Efter enahanda grund förfares ock, då barn enligt § 15 äro berättigade till pension efter både fader och moder»;

dels ock därom, att dessa ändrade bestämmelser från den dag, då de trädde i kraft, skulle äga tillämpning äfven på redan utgående pensioner.

Uti en den 18 december 1906 till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning aflåten skrifvelse att såsom komplement biläggas den underdåniga berättelsen anmärkte revisorerna, att de genom förbiseende af en post i den af Tiseliuss gjorda utredningen kommit att uppskatta det belopp, hvarmed kapitalöfverskottet skulle minskas, för den händelse pensionsförhöjningen tillgodokomme äfven nuvarande pensionärer, till 403,776 kronor, i stället för, som bort ske, till 546,972 kronor. Med tillämpning häraf borde det under nämnda förutsättning beräknade kapitalöfverskottet ändras från det i revisionsberättelsen upptagna beloppet 652,409 kronor till 509,213 kronor, och äfvenså den längre fram i berättelsen angifna återstoden af kapitalöfverskottet, efter en fakultativ höjning af delaktighetsbeloppen, ändras från 385,369 kronor till 242,173 kronor, sifferändringar som dock vore utan betydelse på framställningen i öfrigt.

Vidare aflät centralstyrelsen för Sveriges folkskolläraryörening genom sitt verkställande utskott den 19 november 1906 en underdånig skrifvelse, däri anfördes, bland annat: De pensioner, som enligt gällande reglemente för folkskollärarnas änke- och pupillkassa tillkomme af tiden skollärares efterlämnade änka och barn, vore så lågt tilltagna, att dessa pensionärer i ett stort antal fall blefve utsatta för verklig nöd. Förslag om höjning af ifrågavarande pensioner hade vid många tillfällen blifvit framställda inom folkskollärarkåren. Vid det ombudsmöte inom Sveriges allmänna folkskolläraryörening, som år 1903 formulerade folkskollärarkårens nuvarande önskningar i hithörande frågor, hade uttalats, att pensionen borde utgöra 30 procent af delaktighetsbeloppet för änka utan barn med 25 procents förhöjning för hvarje minderårigt barn. Centralstyrelsen skulle helst önska framgång åt ombudsmötets förslag i de delar, i hvilka det ginge längre än revisorernas för änke- och pupillkassans omförmälda hemställan. Men då den matematisk-statistiska utredning, som af direktionen föranstaltats, gäfvade vid handen, att änke- och pupillkassans ekonomiska ställning näppeligen med full säkerhet tilläte en så stor höjning af pensionerna, och då äfven ett bifall till revisorernas hemställan skulle bereda afsevärda fördelar åt de aflidna lärarnas efterlevande, ansåge sig centralstyrelsen böra helt och hållet instämma i revisorernas framställning.

På grund af särskilda nådiga remisser har nu direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning afgifvit underdånigt utlåtande i anledning af revisorernas och centralstyrelsens omförmälda framställningar, hvilket utlåtande den 18 mars 1907 inkommit till Kungl. Maj:t. Direktionen förklarar, att från dess sida icke funnes anledning till erinran vid de uppskattningar och kalkyler, hvilka innehölles i revisionsberättelsen med det därtill fogade tillägget. Vidare frambåller direktionen, att kassan alltifrån sitt inrättande varit i åtnjutande af icke obetydligt statsbidrag, för närvarande utgående med ett årligt belopp af 66,855 kronor, och att detta förhållande icke finge fränkännas betydelse, när det skulle utredas, huru det i kassan befintliga kapitalöfverskottet tillkommit, hvadan direktionen icke kunde biträda revisorernas betraktelsesätt, att de föreslagna ändringarna i pensionsbeloppen vore uteslutande ett tillgodoseende af rättvisans kraf med hänsyn till, att årsafgifter och pensioner icke skulle blifvit sins emellan på ett rationellt sätt bestämda. Härefter anför direktionen:

Betraktade man åter den af revisorerna föreslagna pensionsförhöjningen såsom en af tidsförhållandena framkallad billighetsåtgärd, hvilken, tack vare det omförmälda statsunderstödet, syntes kunna utan ökning af kassans nu beräkneliga årsinkomster genomföras, så funne direktionen för sin del förslaget vara förtjänt af framgång och ansåge sig af sådan anledning böra understödja detsamma. Genom de förmåner, som varit änke- och pupillkassan beredda, och som skäligen finge förväntas skola äfven för framtiden stå till buds, vore faktiskt i kassan förefintligt ett kapitalöfverskott, hvarmed man både kunde och borde tillgodose billiga kraf på pensionernas förbättrande. Ty att låta detta öfverskott stå oanvänt för ovissa framtida uppgifter, syntes lika oegentligt som att anlita detsamma i sådan utsträckning, att kassans ekonomiska ställning därigenom vedervågades.

Därmed att pensionerna i änke- och pupillkassan vore bestämda i viss procent af den lön, för hvilken skoldistrikt i afseende å delägarers egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning, reglerades och bättrades visserligen de från kassan utgående pensionerna, så att säga, parallelt med folkskollärarnas löneförmåner. Och delaktigheten i folkskollärarnas pensionsinrättning, bestämd efter det högsta lönebelopp, hvaraf läraren på grund af tjänstålder enligt gällande författningar ägde att komma i åtnjutande, hade, räknadt från den tid, då frågan om pensionernas höjning först framträdde, undergått ganska täta förhöjningar. Det normala delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas pensionsinrättning för en folkskollärartjänst hade nämligen från

och med år 1892 till och med år 1898 utgjort 700 kronor, därefter till och med år 1900 800 kronor, därefter till och med år 1906 1,000 kronor och utgjorde från och med år 1907 för manlig folkskollärartjänst 1,350 kronor, men för kvinnlig sådan allenast 1,200 kronor. I det sammanhang, hvarom här talades, kunde man emellertid utan vidare lämna å sido de kvinnliga lärartjänsterna, då deras innehafvare endast i ytterst få fall begagnade sin rätt att inträda i änke- och pupillkassan. Genom pensionernas bestämmande på sätt som skedde förefunnes hos dem en inre utvecklingsmöjlighet grundad i själfva organisationen; en omständighet som helt visst icke förbisetts, när frågan om pensionernas bestämmande på sakkunnigt håll behandlats. Men huru stor betydelse, som detta förhållande ännu kunde äga, hade det icke ansetts möjligt att enbart på denna väg ernå en tillfredsställande lösning af frågan om höjandet af pensionerna för folkskollärarnas änkor och barn, utan hade alltså den fordran vidhållits, att själfva den procentsats, hvarefter pensionerna i förhållande till delaktighetsbeloppen bestämdes, skulle förhöjas. Och den förhöjning, som i detta afseende hade ansetts behöflig, hade revisorerna nu — likasom det vid frågans behandling redan åren 1894 och 1895 ifrågasattes — föreslagit skola blifva från 20 till 25 procent, en fjärdedel i stället för en femtedel af den lön, för hvilken folkskollärartjänst vore delaktig i folkskollärarnas pensionsinrättning. Med den procentsats, som allt hittills gällt, och med det delaktighetsbelopp, som från och med år 1907 komme att tillämpas — nämligen 20 procent och 1,350 kronor — komme, såsom förut anmärkts, pension för ensam änka att uppgå till 270 kronor och pension för änka med barn till 405 kronor. Vunne åter revisorernas här framställda förslag tillämpning, blefve, efter föreskrifven höjning till jämt antal kronor, pension för ensam änka 338 kronor och pension för änka med barn 507 kronor. En sådan ökning i pensionerna ginge nog ej längre än hvad behöfdes för att motväga den just under de allra sista åren inträdda starka stegringen af nästan alla lefnadskostnader. Den borde åtminstone icke anses vara för högt tilltagen. För öfrigt kunde det ej anses annat än välbetäckt, att, när den nu under så lång tid förberedda regleringen af dessa pensioner sattes i verket, den blefve så pass tillfredsställande, att frågan finge anses åtminstone för någon mera afsevärd tid framåt vara afförd från dagordningen.

Förslaget om bättring af pensionerna för fader- och moderlösa barn ville direktionen, med instämmande i de synpunkter, som revisorerna framhållit, för sin del biträda.

Revisorerna hemställde slutligen, att de ändrade bestämmelserna för pensionernas beräkning skulle, från den dag då de trädde i kraft, äga tillämpning äfven på redan utgående pensioner. I denna del ginge förslaget utöfver hvad som tidigare varit ifrågasatt och innebure ett afsteg från den princip, som i allmänhet tillämpades, att en pension skulle förblifva vid det belopp, hvartill den efter gällande grunder först bestämts. Den utredning, som förebragts, visade emellertid, att, ekonomiskt sedt, man ej behöfde hysa betänkligheter mot att gifva förhöjningen en sådan utsträckning. Den minskning i kapitalöfverskottet, som härigenom skulle uppkomma, stannade vid i rundt tal 400,000 kronor, motsvarande föga mer än en tiondel af det öfverskott, som beräknats såsom befintligt vid ingången af år 1905.

Direktionen ansåge, att, när ekonomiska hinder icke vore i vägen, äfven denna fråga borde företrädesvis ses från synpunkten af deras behof, som frågan gällde, och gjorde man det, syntes det icke kunna förnekas, att skälen för höjning af redan utgående pensioner vore lika, om ej mera vägande, än de som anfördes för höjning af härefter tillkommande pensioner. Olägenheten af de alltjämt stegrade lefnadskostnaderna finge i sin mån alla vidkännas, och finge i följd häraf den utkomstmöjlighet, som en pension beredde, ett undan för undan minskadt penningvärde. Men ju mera till åren pensionärerna vore — direktionen syftade här enbart på folkskolläraryrken — desto hjälplösare vore de i allmänhet äfven och tyngdes desto mera af svårigheterna för den dagliga utkomsten; och ju tidigare en pension börjat att utgå, efter desto lägre delaktighetsbelopp hade — inom vissa tidsperioder räknadt — densamma fastställts. Behofvet af ökning gjorde sig således mest kännbart i afseende å de tidigast fastställda pensionerna, men framträdde nog tillräckligt starkt äfven i afseende å pensioner, fastställda efter delaktighetsgrunder, som tillämpats exempelvis närmast före nu gällande.

Resultatet af höjningens utsträckning i dessa fall skulle, om man fäste sig vid de normala och icke vid de fakultativa delaktighetsbelopp, som under gångna år ägt tillämpning, blifva den, att pensioner för ensam änka och för änka med barn, bestämda efter 600 kronors delaktighet och nu utgående med respektive 120 och 180 kronor, komme att ökas till respektive 150 och 225 kronor; sådana bestämda efter 700 kronors delaktighet och nu utgående med respektive 140 och 210 kronor komme att ökas till respektive 175 och 263 kronor; sådana bestämda efter 800 kronors delaktighet och nu utgående med respektive 160 och 240 kronor komme att ökas till respektive 200 och 300 kronor; samt sådana, bestämda efter 1,000 kronors delaktighet och nu utgående med

respektive 200 och 300 kronor, komme att ökas till respektive 250 och 375 kronor.

Gifvetvis borde i höjningen äfven inbegripas sådana sjukunderstöd, som enligt § 13 mom. 2 af pensionskassans reglemente kunde lämnas öfveråriga barn, hvilka af sinnes- eller kroppssjukdom eller ock af särskildt lyte vore oförmögna till arbete och befunne sig i utblottadt tillstånd, och som efter direktionens ompröfning kunde utdelas med högst halfva beloppet af moderns pension. Med hänsyn därtill att dessa hjälpmedel i reglementet betecknades med särskildt namn — de kallades understöd och ej pension — äfvensom därtill att de inom viss gräns af direktionen till sina belopp diskretionärt bestämdes, syntes det behöfligt, att de, vid ett eventuellt bifall till hvad revisorerna föreslagit, särskildt omnämndes. Skälen för att dessa understöd skulle inbegripas i den ifrågasatta höjningen låge, syntes det, i öppen dag.

Under förutsättning, att det årliga statsanslag, som för närvarande utgår till änke- och pupillkassan, äfven fortfarande komme att stå till kassans förfogande, har direktionen, med stöd af hvad den sålunda anfört, hemställt om bifall till revisorernas framställningar hvad folkskollärarpersonalen vidkomme.

Beträffande åter den delägargrupp, som med år 1906 vunnit inträde i kassan, eller lärarpersonalen vid döfstumskolorna, uttalar direktionen såsom sin åsikt, att frågan, om ökning bör ske jämväl af pensionerna inom denna särskilda grupp, måste bero därpå, huruvida vid närmare granskning det befinnes, att äfven i afseende å denna grupp föreligger något verkligt behof af förhöjda pensionsbelopp, äfvensom därpå att, om så vore fallet, behöfligt statsanslag för en dylik åtgärds genomförande också vore att påräkna.

Att de från folkskollärarnas änke- och pupillkassa enligt nu gällande bestämmelser utgående pensions- och understödsbelopp äro för låga, för att det med kassan afsedda syftmålet skall anses fylldt, torde vara alldeles uppenbart. Frågan, huruvida en höjning af dessa belopp må äga rum, synes därför vara af uteslutande ekonomisk natur. Den verkställda utredningen synes mig otvetydigt gifva vid handen, att kassans ekonomiska ställning är synnerligen gynnsam, och att, utan förhöjda afgifter från delägarna eller förhöjdt statsbidrag, det af kassans revisorer framställda, af centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening biträdda förslaget om höjning af pensionsbeloppen kan genomföras. Häraf torde, på sätt direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning

erinrat, med nödvändighet följa proportionell höjning äfven af de enligt § 13 punkt 2 af kassans reglemente utgående understödsbeloppen, en höjning, som är af så ringa ekonomisk betydelse för kassan, att någon särskild utredning om dess verkningar icke torde erfordras. Någon framställning till Riksdagen angående höjning af ifrågavarande understödsbelopp torde icke vara behöflig, då berörda bestämmelse angående understödets storlek allenast innehåller, att detsamma får utgå med högst halfva beloppet af moderns pension.

I likhet med direktionen anser äfven jag, att höjning af pensionerna för döfstumlärarpersonalens änkor icke nu bör ifrågakomma, vid hvilket förhållande jag naturligtvis ej heller kan förorda någon ändring i de pensionsbelopp, som enligt de i innevarande års statsverksproposition under tionde hufvudtiteln gjorda framställningar rörande pensionering af lärarpersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg och af föreståndare och lärare vid folkhögskolor och därmed förenade landtmannaskolor kunna komma att utgå från folkskollärarnas änke- och pupillkassa till ifrågavarande föreståndares och lärares änkor.

Till innevarande års Riksdag hafva äfven gjorts framställningar om förhöjd delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning samt i följd däraf folkskollärarnas änke- och pupillkassa för dels lärarpersonalen vid högre folkskolor, dels ock lärarna i läsämnen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor. Därest dessa framställningar bifallas, skulle pensionen för änka efter lärare vid högre folkskola blifva, enligt nu gällande bestämmelser för folkskollärarnas änke- och pupillkassa, 480 kronor och för änka efter lärare vid seminariums öfningsskola 520 kronor. Med iakttagande af den nu föreslagna ökningen af pensionen från 20 till 25 procent af delaktighetsbeloppen skulle dessa pensioner komma att bestiga sig till respektive 600 och 650 kronor. Jämför man dessa belopp med t. ex. det pensionsbelopp, som åtnjutes af änka efter adjunkt vid folkskoleseminarium, befinnes detta uppgå till endast 584 kronor. Häraf synes mig framgå, att ej heller någon höjning af den föreslagna pensionen för änka efter lärare vid högre folkskola eller vid seminariums öfningsskola i detta sammanhang bör ifrågakomma.

Hvad däremot angår de föreslagna ändringarna rörande pensionsrätten för barn efter lärare vid de egentliga folkskolorna, synas dessa ändringar i lika hög grad och på samma sätt hafva betydelse äfven för barn efter öfriga delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa och böra på dem tillämpas.»

Utskottet, som i hufvudsak ansett sig kunna biträda hvad departementschefen anført till stöd för ifrågavarande förslag, har dock af

principiella skäl funnit de föreslagna bestämmelserna icke böra äga tillämpning å pensioner, hvilka före år 1908 blifvit till utgående från änke- och pupillkassan bestämda, och får alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen beslutar sådan ändring af gällande bestämmelser rörande de från och med år 1908 från folkskollärarnas änke- och pupillkassa utgående pensionsbelopp,

dels beträffande lärare vid folkskola, som är delägare i kassan efter det för folkskollärare i lag stadgade lönebelopp:

att, därest sådan delägare efterlämnar änka, men icke barn, henne skall tillkomma i pension 25 procent eller en fjärdedel af den lön, för hvilken vederbörande skoldistrikt i afseende å deläggarens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning;

dels ock beträffande samtliga delägare i kassan:

att, där afliden delägare icke efterlämnat änka, utan endast barn, och barnen äro tre eller flera, som till pension äro berättigade, de skola äga uppbära hela beloppet af den för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; och

att, där efter afliden delägare lefva endast två barn, de skola äga till lika fördelning sig emellan uppbära samma pension som änka utan barn.

16:o) I en till Riksdagen den 15 mars innevarande år aflåten proposition (n:o 113) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagt protokoll öfver landtförsvarsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att från invalidhusfonden måtte utbetalas dels för hvart och ett af åren 1904, 1905, 1906 och 1907 till Norra skånska infanteriregementets pensionskassa 987 kronor 87 öre och till Södra skånska infanteriregementets pensionskassa 1,000 kronor 34 öre, dels ock för hvarje följande år, så länge pensionsberättigade finnes, till hvardera kassan det belopp, ej öfverstigande nu nämnda, som efter Kungl. Maj:ts pröfning kunde finnas böra utgå.

Ang. understöd åt Norra och Södra skånska infanteriregementenas pensionskassor.

Till åberopade statsrådsprotokoll har departementschefen anfört följande.

»Vid 1812 års urtima riksdag väcktes fråga om jämkning och lindring uti den extra rotering, som år 1811 ågått dittills oroterade

hemman och lägenheter i Skåne, emot det att en efter provinsens folk-mängd och hemmanens förmåga att bära rotering lämpad soldatstyrka därstädes skulle underhållas.

Sedan Kungl. Maj:t funnit den extra roteringen, utgörande 2,572 man soldater och båtsmän, böra förbytas till ett ständigt, på 2,000 soldatnummer indelt knektehåll, förklarade rotehållarna med få undantag sitt bifall härtill, hvarefter en särskild, den 26 april 1814 tillsatt kommission erhöll nådigt uppdrag att verkställa de roteringsförrättningar, som i följd häraf komme att äga rum. Dessa förrättningar utföllo emellertid så, att i stället för 2,000 nummer 2,111 eller 1,985 ordinarie och 126 extra blefvo inroterade. Flera af de roteskyldiga anförde därför besvär öfver roteringen såsom olaglig och åsyftande en större börda än de åtagit sig. Enligt nådigt beslut den 21 oktober 1817 fann Kungl. Maj:t att, ehuru besvärandena ej saknat anledning till klagan, denna likväl ej borde verka rubbning i den upprättade roteringen, men att däremot ersättning och understöd i roteringen borde det ständiga knektehållet tillkomma i förhållande till det befintliga öfverskottet. I fråga härom ansåg Kungl. Maj:t, att de till 126 nummer upptagna extra rotarne, i jämförelse med ständiga rotar motsvarande $\frac{1}{3}$, eller i jämnt tal 25, borde först afdragas från de 111 öfverrotade nummer. Från återstoden 86 nummer borde ock afgå det rotetal, som åsatts de med postföring besvärade hemmanen. För det därefter 2,000 nummer öfverskjutande antalet rotar skulle från och med år 1816 utgå ersättning efter 6 tunnor, hälften råg och hälften korn för hvarje rote, och till understöd för ständiga knektehållet användas på det sätt, att däraf bildades en gemensam fond, som, efter rotehållarnas öfverenskommelse, komme att minska deras utgifter. Efter en år 1826 verkställd extra rotejämkning bestämdes, genom nådigt bref den 2 juni 1837, antalet af de s. k. öfverloppsrotarna till 78, af hvilka 50 ansågos tillhöra Malmöhus och 28 Kristianstads län, och kom därigenom understödsspannmålen att blifva ($6 \times 78 =$) 468 tunnor. Beträffande öfverloppsrotarna afgjorde rotehållarna vid sammanträde den 16 november 1837, att de från och med år 1838 skulle anslås till understöd för de rotehållare, som vid skeende undersökning kunde befinnas vara i behof af lindring i ålagd roteringsskyldighet. Af en för verkställande af rotejämkning tillsatt kommitté medgafs understöd åt 195 rotar med tillhopa 344 tunnor 19 kappar spannmål, hvadan af understödsspannmålen återstod en behållning af 123 tunnor 13 kappar. Genom nådiga bref den 29 augusti 1840 och den 7 juli 1841 förordnade Kungl. Maj:t, att denna behållning skulle allt framgent få af samtliga rotehållare i Skånes ordinarie knektehåll, på sätt de genom utsedda deputerade därom be-

slutade, till deras eller provinsens nytta användas. Enligt beslut af rotehallarna inom Kristianstads län den 6 oktober 1859 och inom Malmöhus län den 17 januari 1860 anslogs behållningen till pensionskassorna för gemenskapen vid de båda skånska infanteriregementena.

För nämnda pensionskassor har Kungl. Maj:t fastställt reglementen, för Norra skånska infanteriregementets den 13 mars 1860 och för Södra skånska infanteriregementets den 4 mars 1862. Hvarterda reglementets 15 § innehåller, att pensionskassans årliga inkomster utgöras af, bland annat, de öfverskott af rotejämningsmedel, hvarmed regementets rotehallare bidraga.

De pensionskassorna tillkommande medel utgingo till en början af inflytande vakansafgifter och därefter med belopp, motsvarande värdet af den anslagna spannmålen, 123 tunnor 13 kappar, efter markegångspris, därvid enligt nådigt bref den 19 november 1867 hvarje regementes pensionskassa skulle erhålla hvad för de regementet inom hvarje markegångsdistrikt tillhörande rotar sig belöpte i förhållande till den andel, som af nämnda spannmålsbelopp, efter dess fördelning på hela provinsens efter ordinarie rotering ägande nummerstyrka, hvarje rote tillkomme. Slutligen stadgades i lagarna den 5 juni 1885 (§ 5 mom. 3) och den 2 december 1892 (§ 6 mom. 3) angående lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna, att anslaget till ifrågavarande pensionskassor skulle omsättas till penningar efter medeltalet af 1874—1883 årens medelmarkegångspris och sedermera till kassorna årligen utbetalas med oförändradt belopp. I enlighet härmed bestämdes understödet till pensionskassorna till 987 kronor 87 öre för Norra skånska infanteriregementet och till 1,000 kronor 34 öre för Södra skånska infanteriregementet.

Af hvad sålunda anförts framgår, att nämnda belopp till sin natur voro ett roteringsunderstöd åt rotehallarna, ehuru de med Kungl. Maj:ts medgifvande anslagit desamma till omförmälda pensionskassor. I likhet med alla andra af statsverket utgående rustnings- och roteringsunderstöd skulle sålunda jämväl dessa anslag, enligt nådiga kungörelsen den 29 november 1901 med föreskrifter i fråga om indelningsverkets upphörande m. m., från och med ingången af år 1904 indragas.

Sedan statskontoret i skrivelser den 30 december 1905 fäst Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Kristianstads och Malmöhus län uppmärksamhet å detta förhållande med erinran, att förty ifrågavarande under benämning indelningsersättning utgående medel icke vidare finge utan särskildt bemyndigande utbetalas, hemställde dels direktionen för Södra skånska infanteriregementets pensionskassa i underdånig skriftelse den 15 mars 1906, dels ock chefen för Norra skånska infanteriregementet i

underdånig skrifvelse den 2 maj samma år om nådigt bemyndigande för Kungl. Maj:ts befallningshafvande att fortfarande utbetala indelningsersättningarna. Kungl. Maj:t fann emellertid, enligt beslut den 27 juli samma år, ansökningarna icke kunna bifallas, men förklarade sig vilja på förnyade framställningar efter omständigheterna taga i öfvervägande, om och i hvad mån vederlag för ifrågavarande indelningsersättning skulle kunna pensionskassorna beredas.

Chefen för Norra skånska infanteriregementet och direktionen för Södra skånska infanteriregementets pensionskassa hafva nu i särskilda underdåniga skrifvelser anhållit, att vederlag för indelningsersättningen måtte tills vidare få till hvarje kassa utbetalas med samma belopp, hvarmed sådan ersättning tillförene utgått.

Enligt hvad bemålde regementschef anført, utgör Norra skånska infanteriregementets pensionskassas kapital 55,907 kronor 52 öre, och uppgingo dess ordinarie inkomster under räkenskapsåret 1905 till 3,417 kronor 17 öre. Pensionsberättigade voro 398, af hvilka likväl endast 317 kunnat tilldelas det i pensionsreglementet stadgade årsbelopp af 15 kronor. Därest det begärda vederlaget ej erhöles och kassan skulle återbetala den för år 1904 uppburna indelningsersättningen, skulle utgifterna för år 1906 komma att öfverstiga inkomsterna med omkring 2,350 kronor, som måste tagas af kassans kapital. En sådan åtgärd skulle, då de pensionsberättigades antal tills vidare årligen ökades, blifva ödesdiger för kassans bestånd. För att kunna fullgöra de utbetalningar, hvartill pensionsberättigade korpraler och soldater vid regementet genom inbetalningar till kassan och i förlitande på dennas, delvis på indelningsersättningen grundade bärighet köpt sig rätt, ansåge chefen nödvändigt, att vederlag för nämnda ersättning tills vidare bereddades kassan.

Enligt en direktionens för Södra skånska infanteriregementets pensionskassa underdåniga skrifvelse vidfogad tablå öfver denna kassas ställning år 1905 utgjorde behållningen vid årets början 39,088 kronor 29 öre men vid årets slut endast 36,893 kronor 48 öre, ehuru bland inkomsterna upptagits indelningsersättning för år 1904 med 1,000 kronor 34 öre. Öfriga inkomster utgjordes af räntemedel 1,994 kronor och delägarnas årsafgifter 343 kronor. Utbetalda pensioner belöpte sig till 5,344 kronor. För år 1906 beräknades årsinkomsterna, utgörande räntemedel och årsafgifter, till omkring 2,200 kronor. Efter afdrag af omkostnader, 200 kronor, återstod till pensioner omkring 2,000 kronor, motsvarande allenast omkring 5 kronor för hvar af kassans 390 pensionstagare.

I detta sammanhang anser jag mig böra meddela, att direktionen i särskild underdånig skrifvelse gjort framställning om sådan ändring af 15 § i det för pensionskassan fastställda reglemente, att det årliga pensionsbeloppet, nu fastställt till 15 kronor, skulle bestämmas af direktionen i enlighet med kassans tillgångar och med beräkning, att kapitaltillgången finge tillgripas, dock ej i vidsträcktare mån än att fonden i dess helhet ej blefve förbrukad, förr än pensionärernas antal nedgått så, att kassans årliga inkomster af rotejämningsmedlen, 1,000 kronor 34 öre, eller vederlag för dem räckte till betalandet af pensionerna. Med nådig pröfning af denna framställning, hvori förutsatts bifall till ansökningen om vederlag för indelningsersättningen, torde få anstå, till dess sistnämnda ärende blifvit slutligt afgjort.

Öfver ifrågavarande ansökningar om vederlag, hvilka tillstyrkts af chefen för Första arméfördelningen, hafva arméförvaltningen och statskontoret hvar för sig afgifvit underdåniga utlåtanden. Arméförvaltningen har ansett skäl ej föreligga för staten att bidraga till särskild pensionering vid ifrågavarande regementen. Statskontoret däremot har i yttrande öfver ansökningen från Södra skånska infanteriregementet, hvilket yttrande åberopas jämväl beträffande Norra skånska infanteriregementet, anført, att det icke kunde vara med billighet öfverensstämmande att, sedan delägarna i en pensionskassa genom fastställt nådigt reglemente tillförsäkrats rätt till pension, under förutsättning att de till kassan inbetalade visst årligt bidrag, möjligheten att komma i åtnjutande af denna rätt äfventyrades därigenom, att en väsentlig del af kassans i reglementet upptagna påräkneliga inkomster af statsmedel indroges, och detta så mycket mindre som, enligt bestämmelse i reglementet, deltagandet i kassan icke varit frivilligt, utan de i tjänst ingående rekryterna varit förbundna att uti pensionsinrättningen deltaga och erlägga den bestämda årsafgiften, en skyldighet, som kvarstode äfven under tiden från afskedet till och med det år, då vederbörande finge pensionen tillträda. Statskontoret ansåge därför, att kassan borde af statsmedel beredas ett vederlag, hvilket borde afvägas sålunda, att det samma satte kassan i tillfälle att försäkra nu varande pensionstagare och delägare i kassan en pension, hvars storlek icke ställdes i beroende af indelningsersättningens indragande; och hemställde statskontoret, det Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande för ändamålet af erforderliga medel.

Det torde ock böra oförmälas, att justitiekanslersämbetet i inforordadt yttrande öfver den af direktionen för Södra skånska infanteriregementets pensionskassa gjorda framställning om ändring af kassans reglemente framhållit behovet af statens ingripande för att möjliggöra upp-

fyllandet af kassans förbindelser. För statens medverkan vid ordnande af denna angelägenhet syntes det ämbetet, att talande skäl föreläge.

Med anslutning till hvad statskontoret och justitiekanslersämbetet anfört, anser jag skäligt, att vederlag beredes ifrågavarande pensionskassor för den minskning af inkomster, som de från och med år 1904 lidit genom indelningsersättningens indragande. De från kassorna pensionsberättigade, som måste anse dem genom det af Kungl. Maj:t fastställda reglemente tillförsäkrade rättigheter hafva förvärfvats genom fullgörandet af de skyldigheter, som dels tjänsten i allmänhet kräft och dels i nämnda reglemente dem särskildt ålagts, kunna med skäl fordra, att samma rättigheter lämnas okvalda. Emellertid hafva genom statsmakternas år 1901 fattade beslut om indelningsverkets upphörande och däraf följande indragning af indelningsersättningen, såsom varande till sin natur ett roteringsunderstöd, dessa rättigheter kommit att äfventyras, hvarför det ock måste anses både rättvist och billigt, att staten genom beviljande åt dem af särskildt understöd håller dem skadeslösa för hvad de genom omförmälda beslut förlorat. Beloppet af detta understöd torde ej böra bestämmas högre än de mistade indelningsersättningarna, äfven om det icke skulle vara tillräckligt för att sätta kassan i stånd att utbetala pensioner till därtill berättigade med de i de särskilda reglementena fastställda belopp. Medverkande orsaker till oförmågan i detta afseende äro att finna dels däri, att i kassorna, från hvilka endast indelt manskap äro pensionsberättigade, inga nya delägare inträda, i följd hvaraf inkomsterna af delägares egna årsafgifter minskas, dels ock däri, att tillträddandet af pension, som enligt reglementena sammanfaller med rätten till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, hvilken rätt numera erhålles efter allenast 25 tjänstår, sker tidigare än förut.

De upplysningar, som meddelats om pensionskassornas ställning, torde gifva vid handen, att vederlag för indelningsersättningen, bedömdt efter behovet, ej för närvarande kan bestämmas lägre än till de belopp, hvarmed ersättningen till hvarterda regementets kassa utgått. Med tiden kommer pensionärernas antal att minskas, hvarigenom behovet af pensionsmedel jämväl blifver mindre, för att slutligen upphöra. Understödet bör då i förhållande härtill minskas eller indragas, i anledning hvaraf beloppet däraf synes böra för hvarje år, efter underdånig framställning och af arméförvaltningen däröfver afgifvet utlåtande, blifva föremål för Kungl. Maj:ts pröfning och bestämmande.

Hvad härefter angår frågan om medel för utbetalning af ifråga-

varande understöd har jag ansett, att därför erforderliga belopp skulle kunna utgå från invalidhusfonden. Härigenom kunde det undvikas, att ett särskildt anslag för ändamålet beviljades af Riksdagen. Beträffande nämnda fond vill jag erinra, att densamma uppkommit därigenom, att alla efter år 1812 vid adelsfaneregementet lediga blifvande boställen med indelningar af räntor anslagits till ett invalidhus, som år 1821 inrättades på Ulriksdal, och att Rikets Ständer, sedan invalidinrättningen år 1849 blifvit upplöst, öfverlämnat fonden till Kungl. Maj:ts disposition för pensioner och gratifikationer åt krigsmän. Från fonden, hvars kapitalbehållning den 31 december 1905 utgjorde 3,157,785 kronor 77 öre och hvars årliga inkomster uppgå till omkring 190,000 kronor, utbetalas årligen, förutom ett belopp af 30,000 kronor till Vadstena krigsmanshuskassa, dels i gratifikationer till behöfvande förutvarande krigsmän af såväl befäls- som manskapsklass vid armén och flottan omkring 85,000 kronor, dels ock i svärdspensioner omkring 20,000 kronor. Kapitalökningen för år 1905 utgjorde 55,252 kronor 68 öre. Då nu ifrågavarande utgifter, ehuru till sin beskaffenhet ej främmande för det med fonden afsedda ändamål, likväl ej vid fondens öfverlämnande till Kungl. Maj:ts disposition varit beräknade, synes mig Riksdagens medgifvande till fondens anlitande för samma utgifter böra äskas.

Ehuru antagligt är, att kassornas kapitalbehållningar måste för pensioneringens fullgörande tillgripas, så att efter de sista pensions-tagarnas död föga eller intet där af återstår, torde dock såsom villkor för utbetalandet af ifrågavarande bidrag från invalidhusfonden böra föreskrifvas, att den behållning i pensionskassorna, som efter sista pensions-tagarens frånfälle möjligen förefinnes, skall till invalidhusfonden ingå.»

Utskottet har visserligen i likhet med arméförvaltningen ansett kunna ifrågasättas, huruvida det kan vara lämpligt, att staten bidrager till särskild pensionering vid ifrågavarande regementen. Vid det förhållande att delägarne i dessa regementens pensionskassor genom af Kungl. Maj:t fastställda reglementen tillförsäkrats rätt till pension, och då därtill kommer att inträdet i berörda kassor icke varit frivilligt, har utskottet emellertid ansett sig böra tillstyrka, att vederlag för genom indelningsersättningsens indragande åsamkad minskning i pensionskassornas inkomster må af statsmedel beredas.

Då utskottet, emot Kungl. Maj:ts förslag att från invalidhusfonden gälda ifrågavarande kostnader, icke har något att erinra, får utskottet hemställa,

*Utskottets
yttrande.*

att från invalidhusfonden må utbetalas, dels för hvart och ett af åren 1904, 1905, 1906 och 1907 till Norra skånska infanteriregementets pensionskassa 987 kronor 87 öre och till Södra skånska infanteriregementets pensionskassa 1,000 kronor 34 öre, dels ock för hvarje följande år, så länge pensionsberättigade finnas, till hvardera kassan det belopp, ej öfverstigande nu nämnda, som efter Kungl. Maj:ts pröfning kan finnas böra utgå.

17:o) I fråga om beloppen af anslagen under pensionsstaten har i statsverkspropositionen erinrats, hurusom enligt Kungl. Maj:ts förslag ökningen under denna stat komme att utgöras af följande belopp:

höjning af bidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	kronor	1,187: —
höjning af bidraget till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.	„	3,521: —
höjning af bidraget till folkskollärarnas änke- och pupillkassa, sammanlagdt	„	4,642: —
höjning af anslaget »Bidrag till folkskollärares pensionering», sammanlagdt	„	7,226: —
anslag till pensionering, enligt pensionslagen, af civila tjänstnehafvare	„	100,000: —
förvaltningsbidrag till en änke- och pupillkassa för civilstaten	„	35,000: —
tillsammans	kronor	151,576: —

Om härifrån droges de till uteslutande ur riksstaten föreslagna ordinarie anslagen till civilstatens pensionskassa, tillhopa

„	112,286: —
---	------------

blefve ökningen af de ordinarie anslagen å pensiontstaten på det hela

kronor	39,290: —
--------	-----------

Vid bifall till de, enligt hvad förut nämnts, framställda förslag komma således de ordinarie anslagen till pensionsstaten, i nu gällande riksstat upptagna till sammanlagdt

„	2,171,641: —
---	--------------

att sluta å ett belopp af

kronor	2,210,931: —
--------	--------------

I afseende å öfriga anslag under pensionsstaten har någon förändring icke föreslagits, och får utskottet hemställa,

att samtliga de anslag under pensionsstaten, i afseende å hvilka förändring icke blifvit här ofvan ifrågasatt, må i 1908 års riksstat upptagas med oförändrade belopp.

Indragningsstaten.

18:o) Uti punkt 10 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit, att kamreraren vid centralfängelset å Nya Varfvet *August Vilhelm Gotthard Sundberg* måtte öfverflyttas till allmänna indragningsstaten med rätt att därå från och med år 1908 under sin återstående lifstid uppbära årlig lön till belopp af 4,350 kronor; dock med villkor att, i händelse Sundberg efter förflyttning till indragningsstaten anställdes i statens eller kommunens tjänst, han skulle vara pliktig att i allo frånträda lönen å indragningsstaten, därest den understege eller vore lika med den nya lönen, samt att, därest lönen å indragningsstaten öfverstege berörda nya lön, vidkännas mot den senare svarande afdrag.

Ang. kamreraren A. V. G. Sundbergs öfverflyttning till indragningsstaten.

[10.]

Jämlikt vid statsverkspropositionen fogadt utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden den 12 januari innevarande år har departementschefen i detta ärende anfört följande.

»Vid angifvande af fängvårdens anslagsbehof för år 1908 har styrelsen förutsatt, att vid centralfängelsets å Nya Varfvet nu förestående indragning sådana befattningshafvande därstädes, som icke kunna till tjänstgöring vid andra fängvårdsanstalter förflyttas, men på grund af erhållna konstitutorial å sina befattningar äga berättigade anspråk att fortfarande blifva behållna vid de med dem förenade aflöningsförmåner eller ersättning därför, skola för sådant ändamål uppföras å allmänna indragningsstaten.

Uti underdånig skrifvelse härom den 25 september 1906 har styrelsen anmält, att de befattningshafvande vid nämnda fängelse, hvilka vid dess indragning kunna komma i fråga till uppförande å indragningsstat, äro kamreraren August Vilhelm Gotthard Sundberg, hvilken, född år 1859, den 22 november 1895 konstituerades å kamrerarebefattningen; bevakningsbefälhafvaren Paco Billow, hvilken, född år 1859, den 21 mars 1898 erhållit konstitutorial å sin befälhafvarebefattning och sedan den 1 oktober 1902 på förordnande uppehållit direktörsbefattningen vid ifrågavarande fängelse; samt predikanten Karl Henry Nikolaus Hagstrand, hvilken är född år 1866. Rörande predikantsbefattningen vid fängelset har styrelsen upplyst, att med denna följt skyldighet att vara pastor i Nya Varfvet församling enligt föreskrift i nådigt bref af den 5 maj 1876, hvori förordnats bland annat, att

Nya Varfvet inom de gränser, som å 1818 års karta finnas upptagna, skall fortfarande tills vidare utgöra en särskild församling samt att själavården och pastoralvården inom församlingen må tills vidare af predikanten vid därvarande straff- och arbetsfängelse utöfvas mot särskild af församlingen bestämd och utgående årlig aflöning, icke understigande 500 kronor. Till följd af det samband, som sålunda består mellan båda predikantsbefattningarna, är Hagstrand, enligt honom den 20 mars 1896 meddeladt konstitutorial, konstituerad och förordnad att endast *tills vidare* vara predikant vid ifrågavarande fängelse. Denna omständighet har styrelsen dock icke ansett verka till förringande af hans nu ifrågavarande rätt.

Då Sundberg, enligt hvad ett i ärendet företedt läkarebetyg gifver vid handen och fängvårdsstyrelsen uppgifvit, på grund af långvarig och tilltagande döfhet icke vidare kan användas i fängvårdens tjänst, samt Billow och Hagstrand i dem affordrade yttranden meddelat, Billow att han icke är villig mottaga förflyttning vare sig till länsfängelset i Örebro, där direktörsbefattningen är ledig, eller till direktörsbefattning vid annat länsfängelse, samt Hagstrand att han icke vill låta sig förflyttas till honom erbjudna predikantsbefattningen vid Härlanda, har styrelsen, jämväl med stöd af hvad i ett par år 1900 förekomna liknande fall blifvit bestämdt, ansett alla tre böra efter fängelsets vid Nya Varfvet indragning fortfarande tillerkännas aflöning eller ersättning därför.

Enligt den af Riksdagen fastställda lönestaten åtnjuta ifrågavarande tre tjänstemän följande aflöningsförmåner:

kamreraren lön 1,800 kronor, arfvode 1,000 kronor samt två ålderstillägg 500 kronor äfvensom skrivarearfvode 500 kronor, hvilket sistnämnda dock här icke behöfver komma i betraktande; *predikanten* arfvode 2,000 kronor och ålderstillägg 500 kronor; samt *bevakningsbefälhafvaren* lön 2,000 kronor, arfvode 500 kronor och första ålders-tillägget 300 kronor. Dessutom äro, enligt den af Kungl. Maj:t fastställda stat å förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, nämnda tre tjänstemän tillerkända tjänstebostäder äfvensom löneved till kvantitet för en hvar af 15 kubikmeter björk- och 8 kubikmeter barrved.

Beträffande härvid det värde, hvartill tjänstebostaden kan böra för en hvar af dem uppskattas, har detta af Sundberg upptagits till samma belopp, som af honom förut åtnjutits i egenskap af tillförordnad kamrerare vid förra centralfängelset å Norrmalm eller som enligt gällande stat är anslaget såsom hyresersättning till kamreraren vid tvångsarbetsanstalten i Norrköping, 900 kronor, hvaremot nämnda förmån af Hagstrand värderats till 600 kronor och af Billow till 800 kronor för år. Veden har af samtliga tre värderats, efter medelpris

för de senaste tio åren af kronor 6,88 för kubikmeter björk och kronor 5,62 för kubikmeter barrved, till inalles för hvar 148 kronor 16 öre.

Mot sålunda uppgifna värden har styrelsen med hänsyn till tjänstebostädernas beskaffenhet och i öfrigt icke haft något att erinra. Dock torde, för den händelse Hagstrand efter indragningen af fängelset å Nya Varfvet, med behållande af befattningen såsom pastor i Nya Varfvets församling, i denna tilläggas förmånen af bostad med ved, någon ersättning för dylik förmån i hans egenskap af predikant vid fängelset icke böra därjämte till honom utgå. Äfven torde ersättningen för löneveden böra till siffran utjämnas.

På grund af hvad sålunda förekommit har fängvårdsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes *dels* förklara nämnda tjänstemän vid centralfängelset å Nya Varfvet berättigade att efter detta fängelses indragning tills vidare intill år 1908 af fängvårdsanslagen uppbära följande aflöningsförmåner för år räknadt, nämligen: kamreraren Sundberg, lön 1,800 kronor, arfvode 1,000 kronor, ålderstillägg 500 kronor samt ersättning för bostad och ved 1,050 kronor, tillsammans 4,350 kronor; predikanten Hagstrand arfvode 2,000 kronor, ålderstillägg 500 kronor samt ersättning för bostad och ved 750 kronor, tillsammans 3,250 kronor, eller, om han, med behållande af befattningen såsom pastor i Nya Varfvets församling, i denna tilläggas förmånen af bostad med ved eller ersättning därför, 2,500 kronor; samt bevakningsbefälhafvaren Billow lön 2,000 kronor, arfvode 500 kronor, ålderstillägg 300 kronor och ersättning för bostad och ved 950 kronor, tillsammans 3,750 kronor, *dels ock* föreslå Riksdagen att öfverflytta bemälde tjänstemän till allmänna indragningsstaten med rätt att å sagda stat från och med år 1908 under sin återstående listtid uppbära årlig lön till belopp, Sundberg af 4,350 kronor, Hagstrand af 3,250 kronor eller, om han, med behållande af befattningen såsom pastor i Nya Varfvets församling, i denna tilläggas förmånen af bostad med ved eller ersättning därför, 2,500 kronor och Billow af 3,750 kronor, dock med villkor att, i händelse någon af dem efter förflyttning till indragningsstaten befordras i statens, kyrkans eller kommunens tjänst, han skall vara pliktig i allo frånträda lönen å indragningsstaten, därest denna understiger eller är lika med den nya lönen, samt att å lönen å indragningsstaten, därest den öfverstiger berörda nya lön, vidkännas mot denna senare svarande afdrag.

Statskontoret, som anbefallts att i ärendet afgifva utlåtande, har väl funnit, att ingen af ifrågavarande tjänstemän uppnått den lefnads- och tjänstålder, att han enligt gällande bestämmelser är berättigad att vid afgang från tjänsten i sammanhang med omförmälda fängelses

snart förestående indragning undfå pension å allmänna indragningsstaten, men att å andra sidan icke heller någon af dem torde vara underkastad skyldighet att mot sin vilja förflyttas till tjänst vid annat fängelse. I detta afseende synes någon tvekan icke kunna råda hvad angår Sundberg och Billow, enär de för dem utfärdade konstitutorial å befattningarna icke angifva någon sådan skyldighet. Hvad Hagstrand beträffar, förekommer visserligen, enligt det af fångvårdsstyrelsen för honom utfärdade konstitutorial, att han konstituerats och förordnats att tills vidare vara predikant vid fängelset. Men då någon föreskrift att predikantsbefattningen därstädes skulle endast tills vidare tillsättas icke lär hafva gifvits, måste, såsom fångvårdsstyrelsen själf i sin förevarande skrifvelse antydtt, berörda förhållande hafva berott uteslutande därpå, att den med predikantsbefattningen vid fängelset förenade tjänsten såsom pastor i Nya Varfvets församling skulle på grund af omständigheter, som i nådiga brefvet den 5 maj 1876 närmare angifvits, tillsättas endast tills vidare. Till följd häraf har statskontoret i likhet med fångvårdsstyrelsen ansett lydelsen af det för Hagstrand utfärdade konstitutorial å predikantsbefattningen icke böra föranleda därtill, att Hagstrand skulle kännas skyldig att mot sin vilja förflyttas till annan tjänst.

Hvad fångvårdsstyrelsen anført beträffande Sundbergs otjänlighet till vidare tjänstgöring vid fångvården har statskontoret funnit vara af beskaffenhet att böra, såsom styrelsen hemställt, föranleda hans öfverflyttning å indragningsstat vid omförmälda fängelses indragning.

Då statskontoret ej heller funnit något att erinra vare sig mot de föreslagna ersättningsbeloppen, som motsvara hvad i föregående liknande fall utgått, eller mot hvad fångvårdsstyrelsen i öfrigt hemställt, har statskontoret för sin del tillstyrkt bifall till styrelsens förevarande framställning.

Vid afgörande af förevarande fråga synes mig stor vikt böra fästas därvid, att Billow och Hagstrand båda äro i sin bästa ålder samt att det på grund däraf ej torde kunna antagas annat, än att de efter centralfängelsets å Nya Varfvet indragning skola hvar för sig söka sig annan anställning. Det synes mig ej vara antagligt, att Hagstrands verksamhet skall kunna utfyllas endast af pastorsbefattningen i Nya Varfvets församling. Anledning synes mig ej vara utesluten, att han, efter reglering af lönen för predikantsbefattningen i Härlanda, skall finnas hugad att öfvertaga denna befattning, eller att möjligen annan lämplig prästerlig befattning snart nog kan erbjudas honom. Att Billow redan nu före indragningen af fängelset vid Nya Varfvet

förklarat sig ovillig att söka direktörsbefattning vid länsfängelse lärar enligt min tanke ej heller utgöra tillräcklig anledning för antagandet, att han icke inom en nära liggande framtid kan finna med sin fördel förenligt att söka erhålla någon fängelsebefattning. Innan det således blifvit närmare bestämdt, huru med nämnda båda tjänstemäns framtida verksamhet kommer att gestalta sig, synes det mig därför ej lämpligt, att åtgärder vidtagas för deras uppförande å indragningsstaten, utan torde medel till deras aflönande eller ersättande tills vidare böra af Kungl. Maj:t anvisas från fängvårdsanslagen.»

Beträffande åter Sundberg har departementschefen, enär, enligt hvad handlingarna utvisade och fängvårdsstyrelsen bestämdt intygat, Sundberg på grund af svår döfhet icke längre vare tjänsteduglig, och det ej heller kunde antagas, att förbättring af hans hörselförmåga skulle inträda, hemställt, att Sundberg på ofvan angifna villkor måtte öfverflyttas till allmänna indragningsstaten.

Enligt utskottets mening torde det visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke Sundberg vid det förhållande, att centralfängelset å Nya Varfvet kommer att flyttas till det nya fängelset å Härlanda, är underkastad skyldighet att låta sig förflyttas till kamrerarebefattning vid centralfängelset i Härlanda; men med hänsyn till innehållet i ofvan omförmälda läkarbetyg samt till fängvårdsstyrelsens förklaring, att Sundberg icke längre är tjänstduglig, anser sig utskottet böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om Sundbergs öfverflyttande till allmänna indragningsstaten. Då emellertid, på grund af stadgandet i kungl. brefvet den 5 juni 1874, af Sundberg för närvarande tillkommande lön, arfvode och ålderstillägg, uppgående enligt hvad ofvan anförts till sammanlagdt 3,300 kronor, en fjärdedel eller 825 kronor äro att anse såsom tjänstgöringspengar, hvilka, för den händelse Sundberg kvärstode på fängvårdens stat och på grund af ofvan omförmälda förhållanden beviljades ständig tjänstledighet, icke skulle komma honom till godo utan uppbäras af vikarien, synes det utskottet, som om det belopp, Sundberg bör komma att uppbära från allmänna indragningsstaten, lämpligen bör kunna bestämmas till 3,525 kronor, eller det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet med afdrag af ofvan angifna belopp af 825 kronor. På grund af det sålunda anförda får utskottet hemställa,

*Utskottets
yttrande.*

att Riksdagen må medgifva, att kamreraren vid centralfängelset å Nya Varfvet August Wilhelm Gott-
hard Sundberg må öfverflyttas till allmänna indrag-
ningsstaten med rätt att därå från och med år 1908

under sin återstående lifstid uppbära årlig lön till belopp af 3,525 kronor; dock med villkor att, i i händelse Sundberg efter förflyttning till indragningsstaten anställles i statens eller kommunens tjänst, han skall vara pliktig att i allo frånträda lönen å indragningsstaten, därest den understiger eller är lika med den nya lönen, samt att, därest lönen å indragningsstaten öfverstiger berörda nya lön, vidkännas mot den senare svarande afdrag.

Ang. predikanten
J. E. Sjöholms
öfverflyttning
till indragningsstaten.
[11.]

19:o) Under punkt 11 af tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t vidare föreslagit Riksdagen att å allmänna indragningsstaten från och med år 1908 uppföra ersättning åt predikanten vid indragna kronohäktet i Kungsbacka *Johan Emanuel Sjöholm* för hans genom häktets indragning förlorade aflöning, 400 kronor om året.

Enligt utskottet tillhandakommet meddelande har Sjöholm affidit den 10 sistlidne januari, och påfordrar alltså förevarande framställning icke någon åtgärd af Riksdagen, hvilket utskottet skolat härmed för Riksdagen

anmäla.

Ang. öfverflyttande
af pensioner
från tredje
till tionde
hufvudtiteln.
[12.]

20:o) Kungl. Maj:t har under punkt 12 af tionde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen besluta, att de nu från tredje hufvudtiteln utgående pensioner till sammanlagdt belopp af 19,000 kronor måtte öfverföras från nämnda hufvudtitel till tionde hufvudtiteln samt utgå från allmänna indragningsstaten.

Till statsrådsprotokollet öfver utrikesdepartementsärenden den 31 december 1906 har ministern för utrikes ärendena i denna fråga anført följande.

»Vid den underdåniga föredragningen den 30 april 1906 af regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel anförde jag, att från kabinetts- och konsulskassorna utginge följande pensioner:

f. d. envoyén herr greve C. Lewenhaupt	kronor 6,000: —
„ „ greffe O. Stenbock	„ 6,000: —
„ ministern C. Burenstam	„ 5,000: —
„ generalkonsuln greve A. Cronhielm	„ 4,000: —
„ „ „ M. Björnstjerna'	„ 4,000: —
„ konsuln C. A. Titz	„ 4,000: —
generalkonsuln G. Hegardts änka	„ 800: —

tillsammans kronor 29,800: —

I detta sammanhang anförde jag vidare: »Dessa pensioner, hvilka beviljats genom särskilda nådiga beslut, skola hädanefter enligt den med Norge träffade öfverenskommelsen angående slutlig ekonomisk uppgörelse i följd af unionens upplösning betalas af Sverige ensamt. Vid sådant förhållande kunde väl tagas under öfvervägande, huruvida icke dessa pensioner i likhet med andra dylika utgifter borde öfverflyttas till tionde hufvudtiteln. Då denna hufvudtitel för år 1907 emellertid redan af Riksdagen är behandlad, finner jag det lämpligast att för nämnda år begära ett extra anslag för ifrågavarande ändamål.» På grund af hvad sålunda anförts hemställde jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att på extra stat för 1907 till *pensioner* bevilja 29,800 kronor att utgå i den mån, sådant kunde vara erforderligt.

Denna hemställan blef af Riksdagen bifallen.

Den ifrågasatta öfverflyttningen af dessa pensioner torde böra ske i 1908 års riksstat.

Beträffande pensionerna har, sedan ofvannämnda underdåniga föredragning ägde rum, inträffat den förändringen, att grefve Lewenhaupt och grefve Björnstjerna afidit. Pensionernas belopp hafva därför minskats med 10,000 kronor. Från pensionernas slutsumma bör äfven afgå ett belopp af 800 kronor, enär grefve Cronhielms pension rätteligen utgör allenast 3,200 kronor i stället för det ofvan omförmälda beloppet 4,000 kronor. Summan af pensionerna utgör alltså 19,000 kronor.»

Enligt utskottet tillhandakommet meddelande från kungl. utrikesdepartementet har konsuln Titz den 30 april innevarande år afidit, i anledning hvaraf den för honom afsedda pension bör från pensionsstaten afföras.

Utskottet får med anledning af hvad i ärendet förekommit hemställa,

att nu från tredje hufvudtiteln utgående pensioner till följande personer, nämligen:

f. d. envoyén grefve O. Stenbock med kr. 6,000: —

„ ministern C. Burenstam med „ 5,000: —

„ generalkonsuln grefve A. Cron-

hielm med „ 3,200: — samt

generalkonsuln G. Hegardts änka med „ 800: —

eller tillsammans 15,000 kronor må öfverföras från nämnda hufvudtitel till tionde hufvudtiteln samt utgå från allmänna indragningsstaten.

Ang. pension
åt tretton
äldre ar-
betare vid
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
[13.]

21:o) Uti punkten 13 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att en hvar af följande vid Karlsborgs fästningsbyggnad anställda arbetare, nämligen: handräckningskarlen *Karl Alfred Svensson*, stenhuggaren *Adolf Fredrik Berg*, sadelmakaren *Anders Gustaf Andersson*, timmermannen *Karl Johan Fredriksson*, vagnmakaren *Anders Gustaf Pettersson*, stalldrängarna *Karl Johan Andersson*, *Anders Gustaf Jansson* och *Karl Johan Isaksson Harnesk* samt handräckningskarlarna *August Oden*, *Sven Petter Björk*, *Karl August Bäckström*, *August Johansson Thor* och *Gustaf Vallberg* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han blefve entledigad från anställning vid fästningsbyggnaden, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor.

Jämlikt statsverkspropositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsväsenden den 5 oktober 1906 har departementschefen i detta ärende anfört följande.

»I underdånig skrifvelse den 21 sistlidne mars har arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet gjort framställning om beredande af pensioner åt ålderstigna fortifikationsarbetare vid Karlsborgs fästningsbyggnad.

Af denna skrifvelse framgår, att fortifikationsbefälhafvaren å Karlsborg, med erinran att arbetena å Karlsborgs fästningsbyggnad komme att afslutas å kärnfästningen med utgången af innevarande år 1906 och å Vaberget under år 1907 samt att därefter flere arbetare vid fästningen ej erfordrades än de, som behöfdes för de årliga reparations- och underhållsarbetenas utförande, hos chefen för fortifikationen anhållit om vidtagande af åtgärder för beredande af pension åt en del vid fästningsarbetena nu anställda arbetare, hvilka måste afskedas och med hänsyn till sin ålder ej kunde på annat håll skaffa sig utkomst, och hvilka det vore obilligt att under sådana omständigheter lämna utan understöd, äfvensom att fortifikationsbefälhafvaren föreslagit ett pensionsbelopp af 300 kronor åt en hvar af dessa arbetare, hvilken uppnått 65 års ålder, och en begynnelsepension af 200 kronor för de yngre med förhöjning till 300 kronor vid uppnådda 65 lefnadsår; dock att de, som till följd af långvarig anställning i militärtjänst ägde uppbära understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, skulle lida minskning i pensionen med belopp, motsvarande hvad de i sådant understöd uppbure.

De arbetare vid fästningsbyggnaden, om hvilkas pensionering efter angifna grunder fortifikationsbefälhafvaren gjort framställning, äro följande:

1) handräckningskarlen Karl Alfred Svensson, 79 år gammal, hvilken sedan år 1846 haft anställning vid fästningsbyggnaden och hvilkens aflöning nu uppgår till omkring 420 kronor årligen;

2) stenhuggaren Adolf Fredrik Berg, 64 år gammal och allt sedan år 1868, dock med ett års uppehåll, anställd vid fästningsbyggnaden mot aflöning, som för närvarande årligen uppgår till omkring 650 kronor;

3) sadelmakaren Anders Gustaf Andersson, 82 år gammal, hvilken varit anställd vid fästningsbyggnaden sedan år 1869 och uppbär en till omkring 475 kronor uppgående årsaflöning;

4) timmermannen Karl Johan Fredriksson, som är 70 år gammal och varit anställd vid fästningsbyggnaden sedan år 1869 samt åtnjuter aflöning, uppgående för år till omkring 800 kronor;

5) vagnmakaren Anders Gustaf Pettersson, 67 år gammal och anställd vid fästningsbyggnaden sedan år 1871 mot aflöning, som nu uppgår till omkring 800 kronor årligen;

6) stalldrängen Karl Johan Andersson, 64 år gammal och anställd vid fästningsbyggnaden sedan år 1876 mot aflöning, för närvarande utgörande omkring 650 kronor för år;

7) stalldrängen Anders Gustaf Jansson, 62 år gammal, hvilken varit anställd vid fästningsbyggnaden sedan år 1871 och har en årlig aflöning af omkring 650 kronor;

8) stalldrängen Karl Johan Isaksson Harnesk, 62 år gammal och anställd vid fästningsbyggnaden sedan år 1872 med aflöning, som nu årligen uppgår till omkring 620 kronor;

9) handräckningskarlen August Oden, 70 år gammal, hvilken varit anställd vid fästningsbyggnaden sedan år 1881 och har en årlig aflöning af omkring 675 kronor;

10) handräckningskarlen Sven Petter Björk, 78 år gammal, hvilken haft anställning vid Göta artilleriregemente under tiden från och med den 22 maj 1849 till och med den 5 juni 1855 samt från och med den 18 juni 1856 till och med den 18 juni 1874, hvarefter han, med afbrott dock under fyra år, varit anställd vid Karlsborgs fästningsbyggnad, där hans årliga aflöning utgjort omkring 500 kronor, hvarjämte Björk åtnjuter årligt understöd från Vadstena krigsmanshuskassa med 48 kronor;

11) handräckningskarlen Karl August Bäckström, 60 år gammal, hvilken varit anställd dels vid pontonierbataljonen sju år från den 11 november 1867, dels vid sappörbataljonen under tretton år från den 3 april 1875 och vid afskedet tillerkänts underhåll med 15 kronor årligen från Vadstena krigsmanshuskassa, dels ock allt sedan år 1888

vid Karlsborgs fästningsbyggnad, hvarest hans års aflöning uppgår till omkring 575 kronor;

12) handräckningskarlen August Johansson Thor, 66 år gammal, hvilken haft anställning vid Göta artilleriregemente från och med den 15 september 1859 till och med den 28 maj 1881, hvarefter han, hvilken åtnjuter årligt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa med 24 kronor, varit anställd vid fästningsbyggnaden mot aflöning, som nu uppgår till omkring 550 kronor årligen; samt

13) handräckningskarlen Gustaf Vallberg, 63 år gammal och sedan år 1878, dock med 4 års uppehåll, anställd vid fästningsbyggnaden, hvarest hans nuvarande aflöning utgör för år omkring 775 kronor.

De nio förstnämnda af ifrågavarande arbetare hafva sällskapet Pro Patrias silfvermedalj för långvarig och trogen tjänst.

Efter det fortifikationsbefälhafvarens skrifvelse blifvit af chefen för fortifikationen öfverlämnad till arméförvaltningen, har arméförvaltningen för egen del anført, att, med hänsyn till de af fortifikationsbefälhafvaren omförmälda förhållanden och i betraktande af de goda vitsord, som lämnats ifrågavarande arbetare om välförhållande i tjänsten, arméförvaltningen ansåge med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att understöd på ålderdomen bereddes dem; att, då en ålder af 60 år vid tiden för aflåtandet af arméförvaltningens underdåniga skrifvelse i ämnet redan uppnåtts af samtliga dessa arbetare utom en, hvilken emellertid i början af år 1907 uppnådde sagda ålder, det syntes skäligt, att samtliga från början komme i åtnjutande af det utaf fortifikationsbefälhafvaren föreslagna högsta pensionsbeloppet; samt att de bland dessa arbetare, hvilka uppbure understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, i betraktande af detta understöds ringa belopp och skälet för dess anvisande, icke syntes böra för sådant understöd lida minskning i pensionsbeloppet; och har arméförvaltningen på grund häraf i underdånighet hemställt, att till Riksdagen måtte aflåtas nådig proposition om beviljande å allmänna indragningsstaten af pension å 300 kronor till en hvar af omförmälda arbetare.

Statskontoret, hvars yttrande i ärendet infordrats, anser understöd för återstående lifstiden böra af statsmedel beredas ifrågavarande arbetare, då de vid framskriden ålder och efter långvarig statstjänst nu snart måste till följd af byggnadsarbetenas afslutande lämna sin anställning vid Karlsborgs fästningsbyggnad; och har statskontoret ej något att erinra mot de af arméförvaltningen förordade pensionsbeloppen. För sin uppfattning i dessa hänseenden har statskontoret funnit stöd uti innevarande års Riksdags beslut i anledning af Eders Kungl. Maj:ts

nådiga proposition angående pensioner till vissa arbetare, som genom arbetenas upphörande komme att förlora sin anställning vid statens järnvägsbyggnader. Riksdagen beviljade nämligen en hvar af dessa järnvägsarbetare, hvilka uppnått minst 55 års ålder och räknade minst 24 tjänstår, lifstidspensioner till belopp af 300 kronor.»

På grund af hvad departementschefen anført finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, och får utskottet sålunda hemställa,

att en hvar af följande vid Karlsborgs fästningsbyggnad anställda arbetare, nämligen: handräckningskarlen Karl Alfred Svensson, stenhuggaren Adolf Fredrik Berg, sadelmakaren Anders Gustaf Andersson, timmermannen Karl Johan Fredriksson, vagnmakaren Anders Gustaf Pettersson, stalldrängarna Karl Johan Andersson, Anders Gustaf Jansson och Karl Johan Isaksson Harnesk samt handräckningskarlarna August Oden, Sven Petter Björk, Karl August Bäckström, August Johansson Thor och Gustaf Vallberg må från och med månaden näst efter den, hvarunder han varder entledigad från anställning vid fästningsbyggnaden, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor.

22:o) Uti punkten 14 af tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att skogvaktaren vid Karlsborg *Ludvig Pettersson* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han varder entledigad från skogvaktarbefattningen, under sin återstående lifstid få å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor.

Ang. pension
åt skog-
vaktaren
L. Pettersson.
[14.]

Beträffande denna framställning har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet till statsrådsprotokollet den 5 oktober 1906 anført följande:

»I sammanhang med framställning om beredande af pension åt en del vid Karlsborgs fästningsbyggnad anställda äldre arbetare har arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet, i anledning af en utaf fortifikationsbefälhafvaren å Karlsborg gjord framställning, uti under-

dålig skrifvelse den 21 sistlidne mars hemställt, att jämväl skogsvaktaren vid Karlsborg Ludvig Pettersson måtte, efter erhållet afsked, från allmänna indragningsstaten beredas pension med 300 kronor.

Såsom skäl härför har arméförvaltningen anfört, att Pettersson, som är född den 1 februari 1846 och varit anställd vid Karlsborg såsom skogsvaktare sedan år 1879 samt dessförinnan såsom extra kronojägare i Vartofta revir från år 1872, vid sin nu framskridna ålder och med särskild hänsyn därtill, att fordringarna på en noggrann vård och tillsyn af skogen genom de senast utfärdade skogsförordningarna betydligt skärpts, icke längre vore af den kroppsliga vigör, som kräfdes för en omsorgsfull bevakning och vård af den till fästningen hörande skogen.

Statskontoret har uti häröfver afgifvet underdånigt utlåtande af den 31 sistlidne augusti, med erinran att betjante vid skogsstaten under liknande omständigheter enligt gällande bestämmelser kunde vid 60 lefnads- och 30 tjänstår tilläggas pension, tillstyrkt bifall till ifrågasvarande framställning.»

*Utskottets
yttrande.*

Då, hvad Kungl. Maj:t under denna punkt föreslagit, icke står i öfverensstämmelse med den af innevarande års Riksdag antagna lag angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension, och då i öfrigt hvarken genom läkarbetyg är styrkt, att Pettersson lider af svår sjukdom, eller af annat betyg framgår, att hans tjänst inom skogsstaten varit för hans hälsa särskildt nedsättande, finner utskottet tillräckliga skäl icke föreligga att i detta fall frångå gällande pensionsbestämmelser, utan hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

*Ang. pension
åt kokerskan
Maria Botilla
Olsson.*

[15.]

23:o) Kungl. Maj:t har under punkten 15 af förevarande hufvudtitel föreslagit, att kokerskan *Maria Botilla Olsson* måtte under sin återstående listid från allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till ett belopp af 300 kronor årligen, att beräknas och utgå från och med den 1 maj 1906.

Till statsrådsprotokollet öfver landtförvarsärenden den 26 oktober 1906 har departementschefen vid detta ärendes föredragning yttrat följande.

»Uti en af chefen för första arméfördelningen till arméförvaltningen insänd och af nämnda ämbetsverk med underdånigt utlåtande den 27 februari innevarande år öfverlämnad skrifvelse har chefen för Karlskrona grenadjärregemente gjort underdånig framställning om beredande af pension å 300 kronor från allmänna indragningsstaten åt fanjunkaren J. O. Olssons änka, kokerskan vid nämnda regemente Maria Botilla Olsson.

Till stöd för framställningen har regementschefen anført, att änkan Olsson, som vore född den 24 juni 1845, allt sedan år 1872 varit anställd som kokerska dels vid garnisonskommenderingen i Karlskrona, hvilken upphörde år 1888, dels därefter vid Blekinge bataljon och volontärskolan i Ronneby och dels slutligen vid Karlskrona grenadjärregemente, samt att hon under denna tjänstgöring, för hvilken hon år 1898 erhållit patriotiska sällskapets silfvermedalj, på ett hedrande sätt fullgjort sina åligganden, men att hon numera i anseende till framskriden ålder och försvagade kroppskrafter vore oförmögen att sköta sin tjänst eller med annat arbete försörja sig, samt att hon, som haft två barn att uppfostra, icke kunnat afsätta några besparingar till ålderdomens betryggande.

Af ansökningen bilagda handlingar inhämtas dessutom, att änkan Olsson, enligt läkarbetyg, lider af hjärtdegeneration, emfysem och kronisk reumatism, på grund hvaraf hennes förvärfsförmåga är i hög grad nedsatt, samt att hon den 13 december 1887, efter mannens död, från amiralitetskrigsmanskassan tillerkänts årligt gratial å 80 kronor, som dock från och med år 1896 minskats till 95 procent af nämnda belopp.

Framställningen tillstyrkes af chefen för första arméfördelningen och af arméförvaltningen, som, med företeende af uppgift om änkan Olssons kontanta aflöning, hvaraf framgår att denna utgjort i medeltal 1 krona 63 öre för dag, hemställt, att det af regementschefen föreslagna pensionsbelopp måtte få utgå från och med den 1 januari 1907.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 19 sistlidne mars biträdt arméförvaltningens hemställan.

Utöfver hvad sålunda blifvit upplyst, har regementschefen vid öfverlämnande af nytt frejdebetyg för änkan Olsson meddelat, att hon, som erhöll afsked från regimentet den 21 april 1906, sedan en hennes dotter, hos hvilken hon vistats och som var moder till 13 barn, nyligen aflidit, har ännu större behof af understöd.

Då änkan Olsson varit 34 år i statens tjänst och ej kan sig själf med arbete försörja, lär det få anses med billighet öfverensstämmande, att hon beredes understöd af statsmedel, hvilket synes mig

böra utgå med det af regementschefen föreslagna samt af myndigheterna tillstyrkta pensionsbelopp för tiden från och med månaden näst efter den, i hvilken hon erhållit afsked.»

Med anledning af hvad till stöd för denna Kungl. Maj:ts framställning anförts får utskottet hemställa,

att kokerskan Maria Botilla Olsson må under sin återstående listid från allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till belopp af 300 kronor årligen, att beräknas och utgå från och med den 1 maj 1906.

Ang. pension
åt fanjunka-
ren N. T.
Lundahl.

[16.]

24:o) Uti punkten 16 af tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen må medgifva, att sergeanten af första klassen vid Norrlands trängkår, fanjunkaren *Nils Thure Lundahl* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från sin beställning, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 900 kronor.

I förevarande fråga har departementschefen till senast omförmälda statsrådsprotokoll anfört följande.

»Chefen för Norrlands trängkår har uti underdänig skrifvelse den 1 mars 1906 anhållit, att åt fanjunkaren i nämnda kår, sergeanten af första klassen *Nils Thure Lundahl*, hvilken lede af lungtuberkulos och fördenskull vore otjänstbar, måtte beredas pension från allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande hans nuvarande lön, 900 kronor.

Af den underdäniga skrifvelsen inhämtas, att *Lundahl*, som är född den 15 januari 1866, den 24 april 1889 kom i tjänst vid Svea trängbataljon, att han, efter vunnen befordran därstädes till sergeant af andra klassen, den 30 april 1884 öfvergick till Norrlands trängkår, hvarest han samma dag konstituerades till sergeant af första klassen, att han den 30 juni 1895 erhöill fullmakt å denna beställning och den 4 november 1904 beforderades till fanjunkare i kåren, samt att han är villig att afgå, därest han erhåller pension.

Vederbörande regementsläkare har intygat, att *Lundahl* lider af tuberkulos i båda lungorna, hvilken sjukdom befinner sig i sådant stadium, att den ej kan blifva föremål för behandling vid något af rikets lungsotssanatorier, samt att *Lundahl* på grund däraf är för all framtid till krigstjänst oduglig.

Chefen för sjätte arméfördelningen har tillstyrkt framställningen.

Direktionen öfver arméns pensionskassa, som den 7 mars innevarande år afgifvit underdånigt yttrande i ärendet, har anført, att Lundahl, hvilken uppnått endast 40 lefnadsår och en tjänstetid af 16 år 10 månader 13 dagar samt ej, såvidt visadt blifvit, i tjänsten ådragit sig ifrågavarande sjukdom, icke författningsenligt kan tillerkännas pension från arméns pensionskassa, hvarjämte direktionen, då fullgiltig anledning syntes föreligga att genom proposition till Riksdagen åt Lundahl utverka pension från allmänna indragningsstaten, meddelat, att, om Lundahl nu skolat pensioneras för skada eller sjukdom under de förutsättningar, som i 6 och 8 punkterna af de den 22 juni 1877 fastställda pensioneringsgrunder funnes angifna, denna pension skolat utgöra ett mot hans nu innehafvande lön såsom sergeant af första klassen svarande belopp eller 900 kronor.

Uti afgifvet underdånigt utlåtande af den 17 sistlidne mars har statskontoret på grund af hvad i ärendet förekommit och med afseende å grunderna för omförmälda punkt 8 i nådiga cirkuläret den 22 juni 1877 tillstyrkt, att hos Riksdagen måtte äskas pension för Lundahl med det af kårchefen föreslagna belopp.

Enligt angifna författningsrum kunna de löntagare, som i tjänsten ådragit sig skada eller obotlig sjukdom, som gör dem till vidare tjänstgöring oförmögna, och de, som i minst tre år lidit af lamhet, blindhet eller vansinne, utan att anledning förefinnes, att de skola återvinna tjänstbarhet, erhålla i första fallet pension från arméns pensionskassa jämte fyllnadspension och i senare fallet pension från allmänna indragningsstaten till motsvarande belopp. Då den sjukdom, hvaraf Lundahl lider, för honom medför samma verkan, som ofvan angifna sjukdomar, eller fullkomlig otjänstbarhet, synes det mig nödigt att genom utverkande af rätt till pension åt Lundahl gifva honom tillfälle att redan nu från tjänsten afgå; och anser jag, i likhet med statskontoret, att ett mot full pension svarande belopp eller 900 kronor bör honom tillerkännas.»

Utskottet, som icke haft något att emot Kungl. Maj:ts förevarande framställning erinra, hemställer,

att sergeanten af första klassen vid Norrlands trängkår, fanjunkaren Nils Thure Lundahl må från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller

afsked från sin beställning, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 900 kronor.

Ang.
pension åt
regements-
stallmästaren,
friherre F. J.
von Essen.
[17.]

25:o) Kungl. Maj:t har vidare i punkt 17 af samma hufvudtitel föreslagit Riksdagen, att regementsstallmästaren vid lifgardet till häst, friherre *Fredrik Jakob von Essen* måtte, från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhöle afsked från sin nuvarande beställning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten få uppbära en årlig pension, beräknad efter 1,200 kronor intill den 1 juli 1908, efter 975 kronor från och med samma dag intill den 1 juli 1913 samt efter 775 kronor från och med sistnämnda dag, med villkor dock att, därest han framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, hans pensionsbelopp skulle för den tid, sålunda vunnen anställning varade, minskas i den mån, den nya aflöningen tillhoppa med pensionen öfversköte nu till honom utgående lön och dagaflöning.

Departementschefen har i detta ärende till statsrådsprotokollet anfört följande.

»Före år 1892 funnos vid kavalleriregementena på stat anställda s. k. regementsstallmästare med löjtnants af första klassen aflöningsförmåner, utgörande:

lön	kronor 1,200: —
dagaflöning å 2 kronor om dagen	» 730: —
hästgodtgörelse för två tjänstehästar	» 1,530: —

eller tillsammans kronor 3,460: —

Enligt 1892 års härordning skulle dylika beställningar icke vidare vara förenade med lön på stat utan aflönas medelst arfvode af 800 kronor. Med 1901 års härordning indrogos beställningarna fullständigt.

Aflöningen till de regementsstallmästare, som efter år 1892 kvarstodo på gammal stat med fast lön m. m., har sedan år 1896 utgått från anslaget till ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation. Numera kvarstå endast två af dem i tjänst, och af dessa har den ene, regementsstallmästaren vid lifgardet till häst m. m., friherre *Fredrik Jakob von Essen* i underdånighet anhållit, att med bibehållande af den till honom utgående lön, 1,200 kronor, blifva öfverförd till allmänna indragningsstaten från och med den 1 januari 1907.

Öfver ifrågavarande ansökning, som tillstyrkts af vederbörande militära myndigheter på den grund, att remontdressyren vid regementet

så snart som möjligt borde öfvertagas af skvadronscheferna, hvilka hädanefter skola vara ansvariga för densamma, hafva underdåniga ytt-randen infordrats från arméförvaltningen å civila departementet, direk-tionen öfver arméns pensionskassa samt statskontoret.

Arméförvaltningen tillstyrker, det Eders Kungl. Maj:t tacktes, med bifall till ansökningen, göra framställning hos Riksdagen om von Essens öfverförande på allmänna indragningsstaten samt erinrar därvid, att, om denna framställning godkännes, anslaget till ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation kan minskas med beloppet af von Essens nuvarande aflöningsförmåner, 3,460 kronor.

Direktionen öfver arméns pensionskassa meddelar, att von Essen, som är född år 1858 och kom i krigstjänst år 1882, är berättigad att, om han kvarstår i tjänst till den 11 april 1907, mot erläggande af expektansafgifter från afskedsdagen till den 24 juni 1908, komma i åtnjutande af pension från arméns pensionskassa med 225 kronor om året från och med månaden näst efter sistnämnda dag. Skulle von Essen kvarstå i tjänst till den 24 juni 1913, vore han berättigad att då afgå med pension och fyllnadspension till ett sammanlagdt belopp af 1,000 kronor om året. Mot von Essens ansökning har direktionen icke haft något att erinra.

Statskontoret tillstyrker likaledes ansökningen, men ifrågasätter, huruvida icke såsom villkor för åtnjutande å allmänna indragningsstaten af det mot stallmästarelönen svarande belopp, 1,200 kronor, borde stadgas, att, därest von Essen efter öfverflyttning till indrag-ningsstaten skulle af staten eller kommun erhålla högre aflöning än den, hvartill hans inkomster såsom stallmästare nu uppgå, eller 3,460 kronor, lönen å indragningsstaten skulle minskas med skillnaden mellan sagda högre aflöning, å ena, och nyssnämnda belopp, 3,460 kronor, å andra sidan, eller upphöra, där denna skillnad uppgår till 1,200 kronor.

Friherre von Essen har sedermera skriftligen förklarat sig icke hafva något att erinra däremot, att, om han öfverföres till allmänna indragningsstaten, den därifrån utgående pensionen från och med den 1 juli 1913 nedsättes till 1,000 kronor.

Med hänsyn därtill att von Essens öfverförande till allmänna in-dragningsstaten påskyndar genomförandet af en beslutad och önskvärd omorganisation samt dessutom medför en minskning i utgifter för statsverket, anser jag, att framställning till Riksdagen uti det i hans ansökning angifna syftet bör göras. Då emellertid von Essen blifver berättigad till pension från arméns pensionskassa, därest han erhåller

afsked först efter den 11 april 1907 och sedermera till den 24 juni 1908 erlägger stadgad expektansafgift, som, enligt hvad jag inhämtat, uppgår till 27 kronor för år räknadt, och denna förmån skäligen bör tagas i beräkning vid bestämmandet af pensionsbeloppet från allmänna indragningsstaten, torde detta böra minskas med hvad som motsvarar pensionen från arméns pensionskassa. Likaledes bör, på sätt von Essen medgifvit, hans pension från och med den 1 juli 1913 nedbringas till det belopp, hvaraf han skulle kommit i åtnjutande, därest han till sistnämnda tid kvarstått i tjänst.

Hvad beträffar det af statskontoret föreslagna villkoret för pensionens åtnjutande, synes afdrag å pensionen böra ifrågakomma, om von Essen för innehafvande statstjänst skulle komma i åtnjutande af aflöning, som tillsammans med pensionen öfverstiger nu till honom utgående lön och dagaflöning, eller 1,930 kronor om året.»

I sammanhang härmed får utskottet meddela, att Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln i anslaget till ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation föreslagit minskning med bland annat förenämnda belopp, 3,460 kronor, hvilket förslag i utskottets utlåtande angående berörda hufvudtitel undanskjutits i afvaktan på Riksdagens beslut rörande nu föreliggande fråga.

I anslutning till hvad Kungl. Maj:t i detta ämne föreslagit får utskottet hemställa,

att regementsstallmästaren vid lifgardet till häst, friherre Fredrik Jakob von Essen må, från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från sin nuvarande beställning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, beräknad efter 1,200 kronor intill den 1 juli 1908, efter 975 kronor från och med samma dag intill den 1 juli 1913 samt efter 775 kronor från och med sistnämnda dag, med villkor dock att, därest han framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, hans pensionsbelopp skall för den tid, sålunda vunnen anställning varar, minskas i den mån, den nya aflöningen tillhopa med pensionen öfverskjuter nu till honom utgående lön och dagaflöning.

26:o) Uti en till Riksdagen den 18 januari innevarande år aflåten proposition (n:o 7) har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden för samma dag, föreslagit, att extra tygarbetaren vid tygstationen i Kristianstad *Nils Nilsson Lord* måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken han blefve entledigad från sin anställning vid tygstationen, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 500 kronor.

Ang.
pension åt
extra tygar-
betaren *Nils
Nilsson Lord*.

Beträffande denna framställning har departementschefen till nämnda statsrådsprotokoll anført följande.

»Med förmälan att tygmästaren i Kristianstad anhållit, att lämplig pension måtte utverkas åt extra tygarbetaren vid därvarande tygstation *Nils Nilsson Lord*, har arméförvaltningen i underdånig skrifvelse den 29 oktober 1906 hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande åt *Lord* af en årlig pension af 500 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken han blefve entledigad från sin innehafvande anställning såsom tygarbetare vid tygstationen i Kristianstad.

Enligt hvad i ärendet blifvit upplyst har *Lord*, som är född den 21 december 1832 och alltså 74 år gammal, tjänat staten alltsedan den 21 december 1854 dels såsom artillerist vid Vendes artilleriregemente under åren 1854—1885, hvarunder han varit från år 1869 kommenderad som handräckning vid tygstationen i Kristianstad med tjänstgöring i målarverkstaden, dels ock, efter erhållet afsked från krigstjänsten den 21 december 1885, såsom extra arbetare i samma verkstad; och har han för sin tjänstgöring därstädes, hvilken blifvit af vederbörande väl vitsordad, åtnjutit i timpenning utgående aflöning till omkring 1,050 kronor om året. I pension från Vadstena krigsmanshuskassa, svärdsmedaljpenion samt pension från förenämnda regementes pensionskassa äger han uppbära tillhopa 87 kronor årligen, till hvilken inkomst han, som saknar egna medel, efter afgången från sin anställning vid tygstationen skulle vara hänvisad för sitt eget och hustruns uppehälle.

På grund af dessa omständigheter och då orsaken därtill, att *Lord* icke vunnit fast anställning såsom tyghandtverkare, låge i det förhållandet, att lön på stat icke funnes anvisad för någon handtverkare i målaryrket, hvarför *Lord* ej heller ägde att komma i åtnjutande af den fast anställd tyghandtverkare tillkommande pension å 900 kronor, samt *Lord* på grund af hög ålder och minskad arbetskraft ansåges icke lämpligen kunna längre kvarstå i sin befattning, har statskontoret uti infordradt underdånigt utlåtande af den 21 december 1906 ansett fullt

giltiga skäl i detta fall föreligga att genom framställning till Riksdagen söka bereda understöd på ålderdomen åt ifrågavarande, under ovanligt lång tid i statstjänst anställda arbetare, och har statskontoret ej haft något att erinra mot det af arméförvaltningen föreslagna pensionsbeloppet.»

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må besluta, att extra tygarbetaren vid tygstationen i Kristianstad Nils Nilsson Lord må från och med månaden näst efter den, under hvilken han varder entledigad från sin anställning vid tygstationen, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 500 kronor.

Ang. pension
å allmänna
indragnings-
staten för
arbetare vid
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.

27:o) Kungl. Maj:t har uti en den 18 januari innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 8) föreslagit Riksdagen medgifva, att enhvar af följande arbetare, hvilka varit eller för närvarande vore anställda vid Karlsborgs fästningsbyggnad, nämligen: timmermannen *Matias Mattsson*, muraren *Lars Peter Eriksson*, stenhuggaren *Karl Johan Eriksson*, materialdrängen *Gustaf Larsson Stål* och stenhuggaren *Erik Johan Eriksson* måtte under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor, att beräknas och utgå, för de tre förstnämnda från innevarande års början samt för de två sistnämnda från och med månaden näst efter den, hvarunder de blefve entledigade från fästningsbyggnaden.

Departementschefen har i detta ärende till statsrådsprotokollet öfver landtförvarsärenden ofvannämnda dag anført följande.

»Hos arméförvaltningen har f. d. timmermannen vid Karlsborgs fästningsbyggnad *Matias Mattsson* anhållit, att han, som efter många års arbete vid fästningsbyggnaden på grund af ålder och bräcklighet nödgats lämna sin anställning därstädes och numera vore alldeles oförmögen att med arbete försörja sig, måtte, i likhet med andra ur fästningsbyggnadens tjänst afgående äldre arbetare, erhålla något understöd på ålderdomen, hvilken anhållan af fortifikationsbefälhafvaren på Karlsborgs fästning blifvit uti infordradt yttrande tillstyrkt. Efter det nämnda fortifikationsbefälhafvare sedermera med förord till arméför-

valtningen öfverlämnat dylika ansökningar från dels f. d. fortifikationsarbetarne, muraren Lars Peter Eriksson och stenhuggaren Karl Johan Eriksson, dels ock materialdrängen Gustaf Larsson Stål och stenhuggaren Erik Johan Eriksson, hvilka två senare ännu kvarstode i fästningsbyggnadens tjänst, har arméförvaltningen uti skrifvelse den 31 oktober 1906 i underdånighet hemställt, att till Riksdagen måtte aflåtas nådig proposition om beviljande å allmänna indragningsstaten af pension å 300 kronor till en hvar af bemälde fem arbetare, att utgå till Mattson, Lars Peter Eriksson och Karl Johan Eriksson från och med år 1907 samt till Stål och Erik Johan Eriksson från och med månaden näst efter den, i hvilken de blefve från anställning vid fästningsbyggnaden entledigade.

Af handlingarna inhämtas: att Mattson uppnått en ålder af 74 år och varit i fästningsbyggnadens tjänst anställd, med kortare perioder af tjänstledighet, från juni månad år 1869 till den 30 september 1901, eller öfver 32 år; att Lars Peter Eriksson är 56 år gammal samt haft anställning vid fästningsbyggnaden sommartiden åren 1872 till och med 1905, utom åren 1880 och 1897, eller under 32 somrar samt att hans arbetsförtjänst under de senare åren uppgått till 350 kronor årligen; att Karl Johan Eriksson är 63 år gammal och varit vid fästningsbyggnaden anställd under tiden från och med oktober 1875 till och med september 1906, eller i 31 år, jämte någon tid under åren 1871—1875, samt haft en årlig arbetsförtjänst af 825 kronor; att Stål uppnått en ålder af 65 år och allt sedan år 1860 varit anställd vid fästningsbyggnaden, hvarest hans nuvarande aflöning utgör för år omkring 780 kronor; att Erik Johan Eriksson är 65 år gammal och har sedan år 1873 arbetat vid det till Karlsborgs fästningsbyggnad hörande kalkstensbrottet vid Borghamn, där hans årliga arbetsförtjänst uppgått till 380 kronor; att ifrågavarande arbetare erhållit vederbörandes vitsord om välförhållande i tjänsten, och att samtliga, utom Lars Peter Eriksson, innehade sällskapet Pro Patrias silfvermedalj för trohet och flit.

Statskontoret, hvars yttrande i ärendet inforrats, har uti underdånigt utlåtande den 11 december 1906 anført, att statskontoret funne hvad sålunda förekommit i fråga om Mattson, Karl Johan Eriksson, Stål och Erik Johan Eriksson vara af beskaffenhet att böra föranleda åtgärd till beredande åt dem af understöd för deras återstående listtid. Hvad åter Lars Peter Eriksson beträffade, vore statskontoret visserligen i någon mån tveksamt, huruvida hans till synes mera tillfälliga arbete vid fästningsbyggnaden kunde anses innebära fullt giltigt an-

ledning att hos Riksdagen göra framställning om listidspension åt honom; men då äfven han under mycket lång tid och med godt vitsord arbetat vid fästningsbyggnaden samt den omständighet, att hans arbete tagits i anspråk endast sommartid, torde haft sin naturliga orsak däri, att det af honom utöfvade mureriarbete icke kunnat under den kallare årstiden verkställas, ansåge sig statskontoret, med fästadt afseende jämväl därå, att behof af understöd föreläge, icke böra afstyrka bifall till framställningen om pension åt honom. Statskontoret hade ej heller något att erinra mot de af arméförvaltningen föreslagna pensionsbeloppen.»

Enligt utskottet tillhandakommet meddelande har timmermannen Mattsson den 9 mars innevarande år aflidit; och påfordrar alltså förevarande framställning, i hvad densamma rör honom, icke vidare yttrande. Emot Kungl. Maj:ts framställning i öfrigt har utskottet icke något att erinra, och får utskottet därför hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att en hvar af följande arbetare, hvilka varit eller för närvarande äro anställda vid Karlsborgs fästningsbyggnad, nämligen: muraren Lars Peter Eriksson, stenhuggaren Karl Johan Eriksson, materialdrängen Gustaf Larsson Stål och stenhuggaren Erik Johan Eriksson må under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor, att beräknas och utgå, för de två först nämnde från innevarande års början samt för de två sistnämnde från och med månaden näst efter den, hvar under de varda entledigade från fästningsbyggnaden.

Ang. pension
å allmänna
indragnings-
staten å forti-
fikationsar-
betarna J. B.
Lundgren och
P. M. Frid
samt maskini-
sten A. Svens-
son.

28:o) Uti en den 22 februari innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 74) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att hvar och en af fortifikationsarbetarna å Vaxholms och Oscar Fredriksborgs fästning *Josef Bengtsson Lundgren* och *Per Magnus Frid* samt maskinisten *Anders Svensson* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han blefve entledigad från sin anställning i statens tjänst, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 300 kronor.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet öfver landtförsvars-ärenden ofvannämnda dag anført följande.

»Hos arméförvaltningen har fortifikationsbefälhafvaren å Vaxholms och Oscar Fredriksborgs fästning gjort framställning om utverkande af pension åt fortifikationsarbetarna Josef Bengtsson Lundgren och Per Magnus Frid samt maskinisten Anders Svensson.

Beträffande bemälda personer har fortifikationsbefälhafvaren upplyst: att Lundgren uppnått en ålder af nära 79 år samt allt sedan början af år 1847, med undantag af två vintrar, varit anställd såsom murare vid fortifikationens byggnadsarbeten å nämnda fästning; att Frid vore i det närmaste 80 år och likaledes från början af år 1847, med undantag af tre vintrar, haft enahanda anställning; att båda innehade patriotiska sällskapets silfvermedalj för långvarig och trogen tjänst; samt att Svensson, som vore öfver 67 år gammal och den 16 april 1886 antagits till maskinist å en af fästningens ångslupar, måste i anseende till aftagande synförmåga inom den närmaste tiden afskedas.

Med anmälan härom har arméförvaltningen uti skrifvelse den 19 december 1906 i underdånighet hemställt, att, då det vore med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att något understöd vid afskedstagandet bereddcs ifrågavarande ålderstigna arbetare, hvilka erhållit vederbörandes vitsord om välförhållande under deras långvariga tjänstetid, till Riksdagen måtte aflåtas nådig proposition om beviljande å allmänna indragningsstaten af pension å 300 kronor till enhvar af bemälda arbetare.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 5 innevarande månad biträdt arméförvaltningens hemställan.»

Utskottet, som emot hvad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit icke haft något att erinra, hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

29:o) Uti en den 15 februari innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 75) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att sergeanten af första klassen vid Gottlands infanteriregemente *Carl August Albin Nelson* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöile afsked från sin beställning, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 900 kronor.

*Ang. pension
å allmänna
indragnings-
staten åt
sergeanten
C. A. A. Nelson.*

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden förenämnda dag har departemetschefen rörande denna framställning anfört följande.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 11 Häft.

»Militärbefälhafvaren på Gottland har uti underdånig skrifvelse den 17 december 1906 anhållit, att sergeanten af första klassen vid Gottlands infanteriregemente Carl August Albin Nelson, hvilken för all framtid vore oförmögen till krigstjänst, måtte beredas pension från allmänna indragningsstaten.

Af ett skrifvelsen bifogadt läkarbetyg framgår, att Nelson sedan början af år 1904 lidit af elakartad recidiverande svulstbildning och därför undergått upprepade operationer, första gången den 25 februari 1904, och att vid den tredje operationen, den 26 november samma år, vänstra benet amputerats.

Direktionen öfver arméns pensionskassa, som den 27 december nästlidet år afgifvit underdånigt yttrande i ärendet, har anført, att Nelson, hvilken vore född den 28 juli 1866 och kommit i tjänst den 31 januari 1884, sålunda uppnått allenast 40 lefnadsår och 20 tjänstår efter tjugonde åldersåret, att han befordrats till sergeant af första klassen den 10 april 1890, samt att Nelson, då han ej, såvidt visadt blifvit, i tjänsten ådragit sig ifrågavarande sjukdom, icke författningsenligt kunde från arméns pensionskassa tillerkännas pension. Därest detta kunnat ske, skulle pensionen hafva utgjort 180 kronor i nionde klassen af nämnda kassa jämte fyllnadspension af statsmedel 720 kronor eller tillhopa 900 kronor.

I underdånigt utlåtande af den 5 innevarande månad har statskontoret, med hänsyn därtill att Nelson varit otjänstbar under snart tre år och numera vore till all krigstjänst oduglig samt med afsende å grunderna för stadgandet i punkten 8 af nådiga cirkuläret den 22 juni 1877, angående pensioneringen af arméns befäl och underbefäl m. m., tillstyrkt, att hos Riksdagen måtte äskas pension för Nelson med 900 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller entledigande från sin befattning vid Gottlands infanteriregemente.

Enligt punkt 8 af omförmälda nådiga cirkulär kunna de löntagare, som minst tre år lidit af lamhet, blindhet eller vansinne, utan att anledning förefinnes, att de skola återvinna tjänstbarhet, erhålla pension från allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande pension och fyllnadspension. Då Nelson, som är alldeles otjänstbar, torde kunna jämföras med de i berörda författningsrum afsedda löntagare, synes det mig nödigt att genom utverkande af rätt till pension åt Nelson gifva honom tillfälle att redan nu från tjänsten afgå; och anser jag, i likhet med statskontoret, att ett mot full pension svarande belopp eller 900 kronor bör honom tillerkännas.»

Med hänsyn till de omständigheter, som enligt statsrådsprotokollet åberopats till stöd för framställningen, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

30:o) Kungl. Maj:t har uti en den 22 februari innevarande år aflåten proposition (n:o 76) föreslagit Riksdagen medgifva, att förvaltaren vid intendenturkåren, förrådsförvaltaren vid Upplands artilleriregemente *Ferdinand Vilhelm Hjelm* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från sin beställning, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 1,000 kronor.

*Ang. pension
å allmänna
indragnings-
staten å
förråds-
förvaltaren
F. V. Hjelm.*

Det propositionen bilagda statsrådsprotokollet öfver landtförvarsärenden förenämnda dag innehåller rörande denna framställning följande yttrande af departementschefen.

»Uti en af såväl fördelningsintendenturen vid femte arméfördelningen som chefen för Upplands artilleriregemente förordad ansökning har förrådsförvaltaren vid nämnda regemente *Ferdinand Vilhelm Hjelm* hos generalintendenten anhållit att på grund af sjukdom erhålla afsked från innehafvande förvaltarbeställning vid intendenturkåren samt därvid komma i åtnjutande af pension.

Med anmälan härom har generalintendenten uti underdånig skrifvelse den 5 november 1906 vidare anført, att *Hjelm*, som är född den 5 juni 1860, sedan den 28 september 1878 varit anställd i kronans tjänst samt befordrats den 31 december 1884 till underofficer och den 17 september 1901 till förvaltare vid intendenturkåren; att *Hjelm*, enligt vid handlingarna fogadt läkarbetyg, för närvarande vore till följd af sjukdom urståndsatt att förrätta sin tjänst samt jämväl ansåges oförmögen att för framtiden återtaga densamma; samt att äfven om *Hjelm*, som haft en sträng och maktpåliggande tjänstgöring i kalla och dragiga förrådslokaler, icke därigenom åsamkat sig sin sjukdom, denna i allt fall förvärrats genom tjänstgöringen. På grund af dessa förhållanden och då det icke kunde vara förenligt med god hushållning att till otjänstbara och af sjukdom nedbrutna tjänstemän öfverlämna vården och uppsikten af arméns värdefulla persedelförråd, ansåge generalintendenten det i hög grad önskvärdt, att *Hjelm*, som ej uppnått föreskrifven pensionsålder, bereddes tillfälle att afgå från innehafvande

beställning med pension; och hemställer generalintendenten, att nådig framställning måtte hos Riksdagen göras om beviljande åt Hjelm af en årlig pension af 1,000 kronor.

Af det omförmälda läkarbetyget framgår, att Hjelm under de senaste elfva åren lidit af upprepade svåra magblödningar, hvilka uppträdt efter starkare kroppsansträngningar och några gånger varit förenade med verklig lifsfara. Han ansåges därför icke kunna för framtiden återtaga sin tjänstgöring vid regementet, dels på grund af den nedsättning i kroppskrafterna, som följde under lång tid efter en sådan blödning, dels ock på grund af den stora risk, för hvilken han vore utsatt genom de ansträngningar, hvarmed hans tjänst vore förenad.

Uti infordradt yttrande af den 14 november 1906 har direktionen öfver arméns pensionskassa meddelat, att då Hjelm, hvilken uppnått endast 46 lefnadsår och en tjänstetid af 27 år efter nittonde åldersåret, icke, såvidt visadt blifvit, i tjänsten ådragit sig ifrågavarande sjukdom, han ej författningsenligt kunde tillerkännas pension från arméns pensionskassa, samt att, därest Hjelm nu varit till pension berättigad, sammanlagda beloppet af pensionen och fyllnadspensionen skulle hafva utgjort 1,000 kronor, däraf 180 kronor bort utgå från pensionskassan och 820 kronor af statsmedel.

Medicinalstyrelsen, som den 12 december nästlidet år afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet, har därvid anført, att styrelsen på grund af hvad däri förekommit och med hänsyn till de upplysningar, som inhämtats från sjukhus, där Hjelm vårdats, ansåge det med till visshet gränsande sannolikhet kunna antagas, att Hjelms sjukdom vore af den art, att han ej under sin återstående tjänstetid blefve i stånd att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden, äfvensom vid sådant förhållande tillstyrkt bifall till den af generalintendenten gjorda hemställan.

Jämväl statskontoret har uti underdånig skrifvelse den 9 innevarande månad tillstyrkt, att proposition måtte till Riksdagen aflåtas af det innehåll, generalintendenten föreslagit.

Enligt punkt 8 af nådiga cirkuläret den 22 juni 1877, angående grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl, kunna de löntagare, som minst tre år lidit af lamhet, blindhet eller vansinne, utan att anledning förefinnes, att de skola återvinna tjänstbarhet, erhålla pension från allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande pension och fyllnadspension. Ehuru den sjukdom, hvaraf förvaltaren Hjelm lider, icke är hänförlig till någon af de i detta stadgande nämnda,

torde den dock, med hänsyn till hvad medicinalstyrelsen yttrat, medföra samma verkan i afseende på hans förmåga att tjänstgöra. Då dessutom det för Hjelm utfärdade tjänstgöringsbetyget gifver vid handen, att ett återinträde i tjänsten, om det blefve möjligt, skulle för honom medföra stor risk för ett nytt utbrott af sjukdomen och kanske medföra omedelbar fara för lifvet, måste det anses synnerligen behjärtansvärdt, att Hjelm, hvilken, enligt intyg af regementschefen, till följd af sin långvariga sjukdom kommit i en i ekonomiskt afseende mycket svag ställning, beredes möjlighet att afgå från tjänsten. Hans nuvarande aflöningsförmåner utgöras af lön 1,200 kronor, dagaflöning å 2 kronor i 365 dagar 730 kronor eller tillsammans 1,930 kronor samt bostad.»

Utskottet, som icke haft något att häremot erinra, hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning
må af Riksdagen bifallas.

31:o) Uti en den 15 mars innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 132) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att regementspastorn *Adolf Nicolaus Andreas Randel* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från regementspastorsbeställningen, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 500 kronor.

*Ang. pension
å allmänna
indragnings-
staten för
regements-
pastorn Adolf
Nicolaus An-
dreas Randel.*

Departementschefen har beträffande denna fråga till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet anført följande.

»Komministern i Karlstad *Adolf Nicolaus Andreas Randel*, hvilken är född den 23 juni 1843, utnämndes den 18 april 1890 till regementspastor vid dåvarande Värmlands fältjägarkår. Randel, som kvarstår å gammal lönestat, uppbär såsom regementspastor en lön af 800 kronor samt under tjänstgöring dagaflöning med 3 kronor. Den för honom utfärdade fullmakten innehåller, att han skall vara underkastad de förändringar i tjänstgöringsskyldighet och aflöningsförmåner, hvilka en omorganisation af landtförsvaret kan göra erforderliga.

I en till Kungl. Maj:t ingifven skrift har Randel, med erinran att, enligt 1901 års härordning, Värmlands fältjägarkår och Hallands bataljon ombildades till ett nytt infanteriregemente, Vaxholms grenadjärregemente, samt att detta regemente numera vore förlagdt till Rindön,

vidare anført, att han, hvilken på grund af sin komministertjänst måste vara bosatt i Karlstad, väl godvilligt samtyckt att efter bästa förmåga upprätthålla regementspastorsbeställningen vid det nybildade regementet, dock utan att ingå på ny lönestat; men att han i följd häraf bragts i det svåra läget att antingen nödgas begära afsked, hvilket hans ekonomiska ställning icke tilläte, eller ock, såsom skett, tjänstgöra vid ett regemente med förläggningssort så långt från Karlstad, att tjänstgöringen kunde fullgöras endast med största svårighet och oaktadt god vilja på ett för plikt känslan otillfredsställande sätt. Därtill komme, att de honom såsom regementspastor tillkommande aflöningsförmåner genom de täta tjänsteresorna decimerades. Det kunde äfven vara tvifvel underkastadt, huruvida han vore skyldig tjänstgöra vid annat än det truppförband, vid hvilket han vunnit anställning. På grund af dessa omständigheter och då Randel, som uppnått 63 år, icke ägde pensionsrätt från armén, har Randel i underdånighet anhållit att varda öfverflyttad på indragningsstat.

Enligt häröfver den 1 nästlidne februari afgifvet yttrande har arméförvaltningen, som ansåge, att Randel på grund af anförda bestämmelse i den för honom utfärdade fullmakt vore skyldig att underkasta sig tjänstgöring vid det nybildade regementet, funnit Randel ej hafva anført tillräckliga skäl för sin anhållan att blifva öfverförd till allmänna indragningsstaten.

Statskontoret, som den 26 nästlidne månad i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, har uttalat en annan mening och anført, att omförmälda bestämmelse i fullmakten torde närmast afse skyldighet för sökanden att underkasta sig utsträckt tjänstgöring och kunde måhända äfven anses innebära åliggande för honom att tjänstgöra å ny förläggningssort för kåren. Däremot torde det starkt kunna ifrågasättas, huruvida denna skyldighet rimligtvis finge utsträckas därhän, att det utan vidare skulle åligga Randel att tjänstgöra ej blott å annan ort utan ock vid ett annat truppförband, därför att den kår, vid hvilken han vunnit anställning, uppgått i detta nya truppförband. Då därjämte beloppet af den med regementspastorsbeställningen förenade aflöning uppenbarligen förutsatte, att beställningens innehafvare skulle af annan prästerlig verksamhet hämta sin egentliga utkomst och sådan verksamhet vid kårens förflyttning till området för ett annat stift än det, sökanden tillhörde, näppeligen stode honom till buds, torde det ej kunna förnekas, att starka billighetsskäl föreläge att bereda sökanden tillfälle att utan ekonomisk uppoffring upphöra med tjänstgöringen vid det nya

regementet. Skulle dessutom regementets egen fördel, om icke med nödvändighet kräfva, så dock befordras genom sökandens afgång, syntes fullt tillräckliga skäl förefinnas att genom framställning till Riksdagen om beviljande af någon pension åt sökanden bereda utväg för hans entledigande från regementspastorsbeställningen. Beträffande det belopp, som i sådant fall borde i pension tilldelas sökanden, torde hvad Randel kunde beräknas hafva under de senaste åren haft i behållen inkomst af sin tjänst såsom regementspastor eller vid pass 500 kronor få anses såsom ett minimum.

Själavårdens upprätthållande på ett fullt tillfredsställande sätt vid regementet förutsätter, att vederbörande regementspastor är bosatt inom förlägningsorten eller i dess närhet. Med hänsyn till Randels ringa lön såsom regementspastor torde man dock ej kunna rimligtvis fordra, att han skall aflytta från Karlstad, där han innehar annan prästerlig beställning, till Rindö, där tillfälle för honom att bereda sig inkomst utöfver regementspastorslönen ej torde förefinnas. I likhet med statskontoret anser därför äfven jag det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att Randel, hvilken erhållit fullmakt å sin civilmilitära beställning och icke lär utän eget medgifvande kunna afskedas, tillerkännes rätt till någon pension för att kunna afgå från tjänsten, hvarigenom regementets fördel äfven skulle blifva iakttagen.»

Med tillstyrkan af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag, får utskottet hemställa,

att regementspastorn Adolf Nicolaus Andreas Randel må från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller afsked från regementspastorsbeställningen, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 500 kronor.

32:o) Uti en den 22 mars innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 151) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att musiksergeanten af första klassen vid Andra lifgrenadjärregementet *Vilhelm Henrik Kindstrand* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från sin beställning, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 900 kronor.

*Ang. pension
å allmänna
indragnings-
staten å
musiksergean-
ten V. H.
Kindstrand.*

I detta ärende har departementschefen till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet anfört följande.

»På anhållan af musiksergeanten af första klassen vid Andra lifgrenadjärregementet Vilhelm Henrik Kindstrand har chefen för nämnda regemente uti underdånig skrifvelse den 24 december 1906 gjort framställning därom, att åt Kindstrand, som lede af lungtuberkulos och fördenskull vore otjänstbar, måtte beredas pension från allmänna indragningsstaten till belopp af 900 kronor.

Af den underdåniga skrifvelsen inhämtas, att Kindstrand, som är född den 9 mars 1867 och den 24 oktober 1879 kom i tjänst såsom hornblåsare, den 15 maj 1892 förordnades till fältmusikant; att han vid 1902 års början öfvergick å ny lönestat såsom musiksergeant af andra klassen och den 6 april 1906 befordrades till musiksergeant af första klassen; samt att Kindstrand, hvilken enligt egen uppgift skulle hafva ådragit sig omförmälda sjukdom under 1904 års regementsöfningar, under hela den därefter förflutna tiden, sålunda öfver två år, varit på grund af sjukdom befriad från all tjänstgöring.

Enligt läkarbetyg lider Kindstrand af kronisk lungtuberkulos samt är ej allenast för all framtid oduglig till krigstjänst utan ock oförmögen att genom arbete försörja sig.

Chefen för andra arméfördelningen har tillstyrkt framställningen.

Medicinalstyrelsen, hvars yttrande i ärendet inhämtats, har anfört, att då Kindstrand icke lede af sådan sjukdom, som omförmältes i punkt 8 i nådiga cirkuläret den 22 juni 1877, angående pensioneringen af arméns befäl och underbefäl m. m., samt det icke med sannolikhet kunde antagas, att Kindstrand i och för tjänsten ådragit sig sjukdomen, pension icke syntes kunna tillkomma honom på grund af gällande föreskrifter.

Direktionen öfver arméns pensionskassa, som den 6 februari innevarande år afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet, har bekräftat, att Kindstrand, hvilken uppnått endast 39 lefnadsår och en tjänstetid af 21 år 10 månader 27 dagar efter adertonde åldersåret, icke kunde erhålla pension från nämnda kassa, samt meddelat, att, därest detta kunnat ske, pensionen skulle hafva utgjort 180 kronor i nionde klassen jämte fyllnadspension af statsmedel 720 kronor eller tillhoppa 900 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 26 nästlidne februari har statskontoret afgifvit infordradt yttrande i ärendet samt på grund af hvad däri förekommit och med afseende tillika å grunderna för stadgandet i punkt 8 af omförmälda nådiga cirkulär funnit giltiga skäl föreligga för framställning till Riksdagen om beviljande åt Kindstrand från all-

männa indragningsstaten af pension å 900 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken han varder från tjänsten entledigad.

Enligt bestämmelserna i punkterna 6 och 8 af förenämnda cirkulär kunna de löntagare, hvilka i tjänsten ådragit sig skada eller obotlig sjukdom, som gör dem till vidare tjänstgöring oförmögna, och de, som minst tre år lidit af lamhet, blindhet eller vansinne, utan att anledning förefinnes, att de skola återvinna tjänstbarhet, erhålla i förra fallet pension från arméns pensionskassa jämte fyllnadspension och i senare fallet pension från allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande pension och fyllnadspension. Då Kindstrand, som är fullkomligt otjänstbar, torde kunna jämsställas med de i berörda författningsrum afsedda löntagare, synes det mig nödigt att genom utverkande af rätt till pension åt Kindstrand gifva honom tillfälle att redan nu afgå från tjänsten; och anser jag, att ett mot full pension svarande belopp eller 900 kronor bör honom tillerkännas. En af Kungl. Maj:t till 1903 års Riksdag gjord framställning om pension å allmänna indragningsstaten till en officer, hvilken på grund af enahanda sjukdom som den i förevarande fall föreliggande var otjänstbar, blef af Riksdagen bifallen.»

På grund af hvad i statsrådsprotokollet sålunda meddelats anser sig utskottet böra tillstyrka förevarande framställning och hemställer alltså,

att musiksergeanten af första klassen vid Andra lifgrenadjärregementet Vilhelm Henrik Kindstrand må från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller afsked från sin beställning, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 900 kronor.

33:o) Kungl. Maj:t har vidare uti en till Riksdagen den 19 april innevarande år aflåten proposition (n:o 182) föreslagit Riksdagen medgifva, att musiksergeanten af första klassen vid Karlskrona grenadjärregemente *Carl Oskar Nylén* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från sin beställning, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 600 kronor.

Ang. pension å allmänna indragningsstaten åt musiksergeanten C. O. Nylén.

Statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden ofvannämnda dag innehåller härom följande yttrande af departementschefen.

»Uti underdånig skrifvelse den 20 oktober 1906 har chefen för Karlskrona grenadjärregemente anhållit, att åt musiksergeanten af första klassen vid regementet Carl Oskar Nylén måtte beredas något understöd af statsmedel, därest han på grund af sjukdom blefve entledigad från sin anställning vid regementet.

Till stöd för framställningen har regementschefen åberopat läkarbetyg, utvisande att Nylén på grund af lungtuberkulos vore till krigstjänst oförmögen. Nylén, som är född den 25 december 1876, antogs till spel i nummer vid Västmanlands regemente den 17 april 1891 och har därefter tillhört armén med undantag af något öfver en månad, således nära 16 år. Medelst kontrakt den 2 december 1903, med sex månaders uppsägning, anställdes han såsom musiksergeant af första klassen vid Karlskrona grenadjärregemente och erhöll den 30 januari 1904 konstitutorial å enahanda beställning, hvarför han åtnjuter lön till belopp af 900 kronor årligen samt dagaflöning och öfriga med beställningen förenade förmåner.

Enligt bestämmelse i gällande tjänstgöringsreglemente tillsättes sergeant medelst konstitutorial, och skall fullmakt å sergeantsbeställning utfärdas för den, som bibehålles vid sin beställning, när två år förflutit från konstitutorialets meddelande.

Regementschefen har i sin underdåniga skrifvelse anført, att Nylén väl ägde kompetens för anställning såsom musiksergeant af första klassen på stat, men på grund af sin iråkade sjukdom ansetts icke böra förses med fullmakt. Det vore emellertid obilligt och hårdt att afskeda Nylén, såvida icke vid hans afgang något understöd lämnades honom, helst han genom sjukdomens beskaffenhet hade stor svårighet att få lönande sysselsättning. Nyléns kvarstående i tjänsten till uppnådd pensionsålder skulle fördröja genomförandet af den nya organisationen utaf musikpersonalen vid regementet och föranleda, att vid regementet funnes under längre tid en icke fältduglig person, som dessutom genom sin sjukdom kunde sprida lungsotssmitta inom regementet.

Öfver ansökningsen, som tillstyrkts af chefen för första arméfördelningen, hafva yttranden afgifvits af direktionen öfver arméns pensionskassa, arméförvaltningen å civila departementet, statskontoret och medicinalstyrelsen.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har meddelat, att Nylén, hvilken ej uppnått för rätt till pension föreskrifna lefnads- och tjänstår

samt ej heller, såvidt af handlingarna framginge, ådragit sig sjukdomen i tjänsten, icke kunde tillerkännas pension från kassan.

Arméförvaltningen har funnit tillräckliga skäl ej föreligga för framställning till Riksdagen om beviljandet åt Nylén af pension från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret däremot har, med fästadt afseende å föreliggande omständigheter och under förutsättning att af hänsyn till regementets fördel prövades nödigt, att Nylén från sin tjänst entledigades, hemställt, att proposition måtte till Riksdagen aflåtas om uppförande å allmänna indragningsstaten åt Nylén af årlig pension, som statskontoret ansåge skäligen böra bestämmas till 600 kronor, motsvarande två tredjedelar af Nylén nu tillkommande lön.

Likaledes har medicinalstyrelsen, under åberopande tillika af ett utaf medicinalstyrelsen infordradt läkarbetyg, hemställt, att årlig pension å 600 kronor från allmänna indragningsstaten måtte åt Nylén utverkas.

På de af regementschefen anförda skäl ansluter jag mig till hvad statskontoret och medicinalstyrelsen hemställt. Det synes mig billigt, att, genom utverkande af pension, tillfälle beredes Nylén att utan allt för stora bekymmer för sin återstående lifstid lämna sin anställning.»

Utskottet, som emot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag icke haft något att erinra, hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning.

34:o) Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (n:o 101) har herrar C. G. Johansson i Aflösa och C. R. Johansson i Jönköping föreslagit, det Riksdagen ville besluta, att *Gustafva Ulrika Vihelmina Bergenstråhle*, född den 27 december 1842, och *Ebba Karolina Ottiliana Bergenstråhle*, född den 22 januari 1845, måtte hvar för sig från och med år 1907 under sin lifstid, så länge de styrkte sig därpå vara i behof, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd af 200 kronor.

Ang. en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.

Utskottet får beträffande de skäl, hvilka anförts till stöd för denna framställning, hänvisa till motionen.

I enlighet med den af Riksdagen ofta uttalade åsikt, att pensioner icke böra på framställning af enskilda motionärer beviljas, särskildt då understödet afser personer, som icke varit anställda i statens tjänst, får utskottet hemställa,

att herrar C. G. Johanssons och C. R. Johanssons ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension
åt förre forti-
fikations-
arbetaren D.
E. Svensson.
[18.]

35:o) Kungl. Maj:t har uti punkten 18 af tionde hufvudtiteln föreslagit, att förre fortifikationsarbetaren *David Emanuel Svensson* måtte under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten få uppbära en årlig pension af 90 kronor, att utgå från och med år 1906.

Beträffande denna framställning har till statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 14 december 1906 af departementschefen anförts följande.

»Uti en till chefen för fortifikationen ingifven ansökning har förre fortifikationsarbetaren *David Emanuel Svensson* från Inglatorp i Rödeby socken af Blekinge län, med bifogande af frejd- och läkarbetyg, anhållit att, då han till följd af olyckshändelse den 25 juli 1901 vid arbete å kajbyggnad å fortet Kungsholmen numera vore oförmögen att till fullo försörja sig och sin familj, något understöd måtte honom beredas.

Chefen för fortifikationen, som låtit genom fortifikationsbefälhafvaren i Karlskrona hålla förhör rörande den af sökanden omförmälda olyckshändelse samt införskaffa i öfrigt erforderlig utredning i ärendet äfvensom inhämtat yttrande af riksförsäkringsanstalten, har insändt handlingarna till marinförvaltningen, som med skrifvelse den 17 nästlidne juli öfverlämnat ärendet till sjöförsvarsdepartementet.

Efter nådig remiss har statskontoret i ärendet inkommit med underdånigt utlåtande och därvid anført, att af handlingarna inhämtades hufvudsakligen, att sökanden, som vore född den 29 maj 1853, varit anställd såsom murare och stenhuggare vid fortifikationens arbeten inom Karlskrona fästning från den 15 juni 1874 till den 25 juli 1901, då han ådragit sig skada af sådan beskaffenhet, att han icke vidare kunnat i arbete bibehållas; att därvid tillgått så, att sökanden, som vid tillfället varit sysselsatt med tillhuggning af en inpassningssten, med hjälp af andra arbetare låtit, oaktadt af kajarbetets ledare uttalad varning, resa den omkring 1,25 meter långa stenen på högkant, hvar-

vid emellertid, då de andra arbetarne släppt stenen, densamma fallit, slagit omkull sökanden och blifvit liggande öfver dennes högra ben, som brutits invid foten; att, enligt intyg af legitimerad läkare, skadan minskat högra benets användbarhet och därigenom i hög grad inskränkt sökandens arbetsförmåga i anseende till omöjligheten för honom att utföra tyngre stenhuggeriarbete och att förrätta murning å sådana ställen, där vistande å särskilda ställningar erfordrades; att, därest lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 skulle i detta fall tillämpas, den skada, som sökanden ådragit sig, enligt hvad riks försäkringsanstalten meddelat, kunde beräknas för honom hafva medfört nedsättning i arbetsförmågan, motsvarande trettio procent af normal arbetsförmåga, och alltså berättiga till en årlig lifränta af 90 kronor; att sökandens arbete i fortifikationens tjänst blifvit väl vitsordadt; samt att sökanden enligt vederbörande pastors intyg vore med de sina, hustru och sex barn, af hvilka det äldsta uppnått 22 år och det yngsta 14 år, i relativt goda ekonomiska omständigheter, dock ej mera än hvad som genom dagligt arbete förtjänas för uppehållet'.

Ofvannämnda lag af den 5 juli 1901, som trädte i kraft den 1 januari 1903, ägde, yttrar statskontoret vidare, ej tillämpning i fråga om olycksfall, som före sistnämnda tidpunkt inträffat och således icke på det nu förevarande fallet. I detta ärende vore emellertid upplyst, att Svensson under byggnadsarbete i kronans tjänst lidit skada, hvaraf följt nedsättning i arbetsförmågan, motsvarande trettio procent af normal arbetsförmåga; och då hvarken Svensson själf kunde anses hafva vare sig uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet ådragit sig skadan eller annan person varit därtill vållande, utan skadan måste anses bero af rent olycksfall, funne statskontoret billigheten bjuda, att en årlig ersättning bereddtes Svensson i förhållande till den nedsättning i arbetsförmågan, han lidit, hvilken ersättning lämpligen borde bestämmas att utgå från och med innevarande år. Med erinran att Riksdagen vid flera tillfällen på Kungl. Maj:ts framställningar beviljat ersättning i liknande fall, exempelvis år 1904 åt förre stenarbetaren J. E. Johansson från Öjabyn, hemställde därför statskontoret, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att bevilja Svensson en årlig pension å allmänna indragningsstaten under hans återstående lifstid af 90 kronor, att utgå från och med år 1906.

Lika med statskontoret anser jag, att staten bör bereda Svensson någon ersättning för den ekonomiska förlust, som genom olycksfallet drabbat honom.

Hvad angår det belopp, hvarmed ifrågavarande ersättning borde utgå, torde härvid böra i hufvudsak tillämpas enahanda grunder, som finnas angifna i § 4 af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901.»

Ang. en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.

I samband med förevarande punkt 18 har utskottet förehaft till behandling en inom Riksdagens Andra Kammare af herr *J. B. Eriksson* i Grängesberg väckt motion (n:o 33), däruti motionären föreslagit, att Riksdagen, med ändring af hvad Kungl. Maj:t i ärendet föreslagit, ville medgifva, att förre fortifikationsarbetaren *David Emanuel Svensson* måtte under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 300 kronor, att utgå från och med år 1906.

Till stöd för sin framställning har motionären anført följande:

»I innevarande års statsverksproposition, under tionde hufvudtiteln, har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, det förre fortifikationsarbetaren *David Emanuel Svensson* må under sin återstående lefnad å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af nittio kronor, att utgå från och med år 1906.

Af propositionen framgår, att *Svensson* varit anställd som murare och stenhuggare vid fortifikationens arbeten inom Karlskrona fästning från den 15 juni 1874 till den 25 juli 1901, då han ådragit sig skada genom olyckshändelse af sådan beskaffenhet, att han icke vidare kunnat i arbete bibehållas. Skulle lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete af den 5 juli 1901 i detta fall tillämpas, kunde den skada *Svensson* ådragit sig, enligt hvad riksförsäkringsanstalten meddelat, beräknas för honom hafva medfört nedsättning i arbetsförmågan, motsvarande trettio procent af normal arbetsförmåga, och alltså berättiga till en årlig lifränta af nittio kronor. Denna lag, som trädde i kraft den 1 januari 1903, äger ej tillämpning i fråga om olycksfall, som inträffat före sistnämnda tidpunkt. Kungl. Maj:t föreslår likväl, efter statskontorets tillstyrkan, att staten bör bereda *Svensson* någon ersättning för den ekonomiska förlust, som genom olycksfallet drabbat honom, och anser, hvad det gäller beloppets storlek, att i hufvudsak böra tillämpas enahanda grunder, som finnas angifna i § 4 af ofvanhämnda lag.

I likhet med Kungl. Maj:t anser jag, att staten bör bereda *Svensson* ersättning för den genom olycksfallet lidna ekonomiska förlusten. Den ersättning, som Kungl. Maj:t föreslagit, synes mig dock vara alltför ringa. Olycksfallet har, enligt riksförsäkringsanstaltens beräkning, med-

fört en nedsättning af mannens arbetsförmåga med trettio procent, men då han efter olycksfallet och till följd af detta icke vidare kunde vid fortifikationens arbete bibehållas, trots att han där varit anställd under 27 år, måste det vara rent af omöjligt för honom att hos annan arbetsgifvare erhålla arbete med någorlunda dräglig aflöning, och nedsättningen i hans arbetsförtjänst sålunda säkert uppgår till mera än trettio procent.

Staten, som den störste och förnämste arbetsgifvaren i landet, bör väl äfven anses vara pliktig att bättre tillgodose sina genom olycksfall i arbete skadade arbetares existensvillkor än lagen ålägger mindre och ofta med ekonomiska svårigheter kämpande fabrikanter. Därtill kommer, att Svensson, väl vitsordadt, tjänat staten under 27 år och endast af detta skäl borde beredas lämplig pension, när han nu icke vidare kan beredas arbete. Föregående års Riksdag beviljade de arbetare, som genom arbetets upphörande komme att mista sin anställning vid statens järnvägsbyggnader och som uppnått minst 55 års ålder och räknade minst 24 tjänstår, listidspension till belopp af 300 kronor för år.

Då Svensson offrat sina bästa krafter i statens tjänst och utan eget förvållande måst frånträda sitt arbete och därtill under arbetet fått sin förvärfsförmåga synnerligen förminskad, synes det mig, att rättvisa och billighet kräfva, att staten lämnar honom en listidspension, ej understigande 300 kronor för år.»

Utskottet har, då af handlingarna i ärendet framgår, att Svensson, som uppnått en ålder af 54 år och varit i statens tjänst i 27 år, i tjänsten ådragit sig skada med däraf förorsakad nedsättning i arbetsförmågan, ansett sig böra tillstyrka något högre pension, än den Kungl. Maj:t föreslagit, men dock icke till det belopp, motionären afsett, samt funnit pensionen skäligen böra bestämmas till 200 kronor, och får utskottet därför hemställa,

att Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och herr Erikssons omnämnda motion, må besluta, att förre fortifikationsarbetaren David Emanuel Svensson må under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 200 kronor, att utgå från och med år 1906.

Ang. beredande af pension åt förre fortifikationsarbetaren Jonas Pettersson Bolin.

36:o) Kungl. Maj:t har i punkten 19 under tionde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att bevilja förre fortifikationsarbetaren *Jonas Pettersson Bolin* en årlig pension af 300 kronor å allmänna indragningsstaten, att utgå från och med år 1907.

[19.]

Departementschefen har till statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 14 december 1906 i detta ämne anfört följande:

»I en till Kungl. Maj:t ställd, till chefen för fortifikationen ingifven underdånig ansökning har förre fortifikationsarbetaren *Jonas Pettersson Bolin*, med förmälan att han under en tid af 41 år varit anställd dels vid befästningsarbetena å olika orter inom riket och dels vid lotsverkets nybyggnads- och reparationsarbeten, men numera till följd af såväl ålderdomssvaghet som en ådragen höftskada vore oförmögen att med arbete försörja sig samt saknade medel till sitt lifsuppehälle, anhållit, att honom måtte beredas ett årligt understöd till hjälp i hans nödställda belägenhet.

Sedan bemäde chef till arméförvaltningen öfverlämnat omförmälda ansökning jämte däröfver af lotsstyrelsen afgifvet yttrande äfvensom eget underdånigt utlåtande, däri hemställes om ett årligt understöd åt *Bolin* till belopp af 300 kronor, har arméförvaltningen i underdånig skrifvelse den 4 nästlidne oktober till Kungl. Maj:t öfverlämnat samtliga till ärendet hörande handlingar och därvid hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att åt *Bolin* bevilja en årlig pension af 300 kronor å allmänna indragningsstaten, att utgå från och med år 1907.

Till följd af härå erhållen nådig remiss har statskontoret inkommit med underdånigt utlåtande och därvid anfört, att af handlingarna i ärendet inhämtades hufvudsakligen: att *Bolin* vore född den 28 september 1835 och således 71 år gammal; att han under åren 1852—1882 tjänstgjort vid befästningsarbetena i Karlskrona skärgård samt vid Karlsborg och Oscar-Fredriksborg; att han enligt intyg af f. d. fortifikationsbefälhafvaren vid befästningsarbetena i Karlskrona skärgård *Th. Nyström*, under hvilkens befäl *Bolin* tjänstgjort tillhoppa 16 år, alltid med skicklighet och plikttrohet fullgjort sina åligganden till arbetsbefälets belåtenhet samt städse visat ett hedrande uppförande; att *Bolin* under åren 1883—1893 varit anställd såsom murare och kakelugnsuppsättare vid lotsverkets nybyggnads- och reparationsarbeten och jämväl under denna tid, enligt intyg af öfverfyringenjören, visat sig vara en god och pålitlig arbetare med ett i allo hedrande uppförande; samt att *Bolin*, som under de senare åren på grund af orkes-

löshet ej kunnat deltaga i några större byggnadsarbeten utan måst försörja sig genom smärre arbeten och numera enligt vederbörligt läkarintyg på grund af ålderdom och höftskada vore oförmögen att sig med arbete försörja, befunne sig i fattiga omständigheter.

För egen del har statskontoret vidare anført, att ämbetsverket med hänsyn ej mindre till den långa tid af 41 år, under hvilken Bolin ägnat sig åt arbete i statens tjänst, och hans därunder ådagalagda skicklighet och hedrande uppförande än äfven hans framskridna ålder och sjukdom med däraf följande oförmåga att sig med arbete försörja ansåge, att något understöd borde åt Bolin beredas; och då statskontoret icke hade något att erinra mot det af chefen för fortifikationen föreslagna och af arméförvaltningen förordade pensionsbeloppet, ville statskontoret i underdånighet tillstyrka nådigt bifall till hvad arméförvaltningen hemställt.»

Härjämte erinrade departementschefen om att 1906 års Riksdag på förslag af Kungl. Maj:t beviljat en pension af 300 kronor åt förra arbetserskan vid statens ammunitionsfabrik Bengts Karin Ersdotter, som i 35 år varit i statens tjänst och af ålder och sjuklighet blifvit oförmögen att sig försörja.

Utskottet, som med hänsyn till de i åberopade statsrådsprotokollet anförda omständigheter anser sig böra biträda Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts uti ifrågavarande punkt gjorda framställning.

37:o) Uti en den 8 mars innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 101) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att för tryckeriföreståndaren vid sjökarteverket *Adolf Justus Aurell* måtte å allmänna indragningsstaten uppföras en årlig pension af 2,000 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken han afginge från sin anställning vid sjökarteverket.

*Aug. pension
åt tryckeri-
föreståndaren
vid sjökarte-
verket A. J.
Aurell.*

Till det åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen anført följande.

»Uti underdånig skrifvelse den 22 nästlidne februari har chefen
Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 11 Häft.

för sjökarteverket gjort framställning om beredande af pension åt föreståndaren för sjökarteverkets tryckeri Adolf Justus Aurell. Därvid har bemälda chef hufvudsakligen anfört följande.

Allt sedan den 2 januari 1870 hade Aurell tjänstgjort såsom föreståndare för ifrågavarande tryckeri och därvid städse visat plikttrohet och nit samt fyllt sin plats på ett särdeles berömvärdt sätt.

Under senare år hade Aurells synförmåga emellertid hastigt aftagit, tills han numera, enligt hvad ett af legitimerade läkaren Gideon Edlund den 10 sistlidne januari utfärdadt läkarbetyg utvisade, blifvit fullständigt blind på ena ögat och fått sin synförmåga å det andra nedsatt med 60 %. Redan nu vore han därför så godt som otjänstbar och torde inom allra närmaste framtiden varda det fullständigt.

Såväl den omständigheten att Aurells iråkade blindhet väl till en del hade sin grund i hans sysselsättning i sjökarteverkets tjänst som hans långa tjänstgöringstid i statens tjänst torde förbjuda, att han vid framskriden ålder och iråkad fullständig oförmåga att kunna sig och sin familj vidare försörja af staten lämnades utan stöd, helst han icke kunnat genom besparingar afsätta någon nämnvärd summa för sin ålderdom. På grund häraf hemställde chefen för sjökarteverket, att Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att åt Aurell, hvilkens medelinkomst från sjökarteverket de sista tio åren uppgått till ungefär 3,000 kronor för år, måtte af statsmedel beviljas en årlig pension af 2,000 kronor, att utgå från och med månaden efter hans afgång ur sjökarteverkets tjänst.

Statskontoret har uti infordradt och den 27 nästlidne februari afgifvet utlåtande ansett framställning till Riksdagen böra göras i det af chefen för sjökarteverket afgifna syfte; och har statskontoret i öfverensstämmelse härmed hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att för Aurell å allmänna indragningsstaten uppföra en årlig pension å 2,000 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvori han blefve från sin anställning vid sjökarteverket entledigad.

Af hvad i detta ärende förekommit är utredt, att Aurell, hvilken uppnått en ålder af 67 år samt under mera än 37 år, enligt hvad vitsordadt blifvit, på ett plikttroget och förtjänstfullt sätt skött befattningen såsom föreståndare för nämnda tryckeri, numera på grund af obotlig fullständig blindhet å det ena och betydlig nedsatt synförmåga å det andra ögat är oförmögen att fortsätta sådant arbete, att han därmed kan sig försörja; och synes det mig vara statens plikt att sörja för Aurells utkomst under hans återstående lifstid.»

Till hvad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall, och hemställer utskottet,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förvarande framställning.

38:o) Uti punkten 20 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att kontrollanten vid rikets hospitals- och asylbyggnader *Axel Theodor Lignell* måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken hans kontrollantbefattning upphörde, för sin återstående listid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 2,400 kronor.

*Ang. pension
åt kontrol-
lanten vid
rikets hospi-
tals- och asyl-
byggnader
A. T. Lignell.
[20.]*

Till statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 7 december 1906 har departementschefen i detta ärende anfört följande.

»Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd, af medicinalstyrelsen med underdåning skrifvelse öfverlämnad och till bifall förordad skrift har arkitekten *Axel Theodor Lignell*, anställd såsom kontrollant vid rikets hospitals- och asylbyggnader, anhållit, att Eders Kungl. Maj:t måtte till 1907 års Riksdag aflåta nådig proposition om beredande af pension åt *Lignell* under hans återstående listid till belopp af 3,000 kronor årligen, att utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken hans kontrollantbefattning komme att upphöra.

Till stöd för ansökningsen har *Lignell* hufvudsakligen anfört, att han, som vore född den 25 juni 1834 och efter utbildning vid Chalmerska slöjdskolan och akademien för de fria konsterna utöfvat verksamhet såsom byggmästare och arkitekt, den 10 november 1868 förordnats till inspektör vid uppförande af hospitalsbyggnaden å Hisingen invid Göteborg, i hvilken befattning han kvarstått intill detta byggnadsarbets fullbordande under hösten år 1872. Sedan *Lignell* därefter ånyo varit verksam såsom enskild arkitekt, hade han den 1 mars 1884 erhållit anställning hos medicinalstyrelsen såsom kontrollant vid uppförandet af *Kristinehamns* hospital, hvarefter han oafbrutet varit anställd i statens tjänst och därvid i egenskap af kontrollant utöfvat den dagliga tillsynen vid hospitals- och asylbyggnaderna i *Kristinehamn*, *Lund*, *Piteå*, *Vadstena*, *Växjö*, *Uppsala* och *Restad*. För närvarande vore han i enahanda egenskap anställd vid pågående arbete med nybyggnad och utvidgning af *Kristinehamns* hospital.

Lignells aflöningsförmåner hade före år 1905 utgjort 3,000 kronor samt från och med 1905 4,000 kronor årligen. Under anställningen vid Restad hade han därjämte åtnjutit fri bostad. Lönens låga belopp hade gjort det omöjligt för Lignell att göra några besparingar för sin ålderdom, liksom beskaffenheten af hans arbete för det allmänna hindrat honom att på enskilda uppdrag bereda sig inkomster. Efter det arbetena vid Kristinehamns hospital afslutats, hvilket antagligen komme att ske under senare hälften af år 1907, skulle Lignell, som icke kunde påräkna att då vid en ålder af 73 år erhålla förnyadt förordnande såsom byggnadskontrollant, till följd häraf stå i det närmaste medellös.

Till styrkande af sina uppgifter angående arten och omfattningen af sin tjänstgöring har Lignell åberopat, bland annat, två af medicinalstyrelsen utfärdade tjänstgöringsbetyg, det ena af den 3 maj 1897 och det andra af den 30 juli 1906, hvilka betyg utvisa, att styrelsen ansåge Lignell förtjänt af det bästa vitsord om skicklighet, ordning och plikttrohet såsom arbetschef och kontrollant vid byggnadsföretag.

Till följd af nådig remiss har statskontoret afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid anført, att, ehuru Lignell endast räknade omkring 26 års statstjänst och således icke uppnått den för erhållande af pension för civila befattningshafvare i allmänhet föreskrifna tjänst-ålder af 35 år, statskontoret likväl med hänsyn till hans långa, ansvarsfulla och väl vitsordade verksamhet ansåge det vara billigt att, då han numera på grund af hög ålder icke kunde påräkna att synnerligen länge få behålla sin befattning, understöd af statsmedel blefve honom för hans återstående lifstid beredt. Det belopp af 3,000 kronor årligen, som af Lignell i sådant afseende föreslagits, motsvarade tre fjärdedelar af hvad han i årlig aflöning uppburit sedan början af år 1905. Förut utgjorde Lignells kontanta aflöning såsom kontrollant 3,000 kronor årligen. I medeltal för de tio åren 1897—1906 utgjorde hans aflöning alltså 3,200 kronor, och ansåge statskontoret, att i detta fall pensionen icke borde sättas högre än till tre fjärdedelar af sistnämnda belopp eller 2,400 kronor årligen.

Lika med medicinalstyrelsen och statskontoret anser jag billigheten fordra, att pension beredes Lignell vid afskedstagandet. I fråga om pensionsbeloppets storlek ansluter jag mig till den af statskontoret uttalade åsikt.»

Då utskottet icke haft något att emot förevarande framställning erinra, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts under denna punkt gjorda framställning må vinna Riksdagens bifall.

39:o) I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under tionde hufvudtiteln, punkten 21, föreslagit Riksdagen medgifva, att extra ordinarie landskanslisten vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län *Johan Alfred Frykstedt* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhöle afsked, för sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 800 kronor.

*Ang. pension
åt c. o. lands-
kanslisten J.
A. Frykstedt.
[21.]*

Departementschefen har till statsrådsprotokollet öfver civilären- den den 31 december 1906 i detta ärende anfört följande.

»Uti en till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län ingifven, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande med skrifvelse den 25 oktober 1906 till Kungl. Maj:t öfverlämnad skrift har extra ordinarie landskanslisten vid länsstyrelsen i nämnda län Johan Alfred Frykstedt anhållit, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande måtte vidtaga åtgärder för att Frykstedt vid afskedstagandet måtte beredas en årlig pension å 1,000 kronor.

Till stöd för ansökningen har Frykstedt anfört, att han, som vore född den 5 september 1835, år 1859 antagits till skrifvare vid landskansliet och år 1879 förordnats till extra ordinarie landskanslist, samt att Frykstedt, som på grund af sin höga ålder snart icke längre kunde på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, icke kunnat af sin under de senare åren till 1,000 kronor uppgående lön jämte sina extra inkomster till belopp af högst 200 kronor årligen göra några besparingar för ålderdomen.

För egen del har Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört, att, enär Frykstedt under den långa tid, han varit anställd vid landskansliet, städse visat stor arbetsamhet och ordning samt synnerlig pålitlighet, särskildt vid handhafvande af honom anförtrodda allmänna medel, det syntes Kungl. Maj:ts befallningshafvande med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att, då Frykstedt som gifvetvis af sin ringa aflöning icke kunnat göra några besparingar, blefve nödsakad begära afsked, staten lämnade honom pension under hans återstående lifstid. På grund häraf har Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i nåder vidtaga åtgärd för beredande af pension åt Frykstedt, hvilken pension icke syntes Kungl. Maj:ts befallningshafvande böra sättas lägre än till 1,000 kronor.

Efter härå erhållen nådig remiss har statskontoret inkommit med underdånigt utlåtande af den 10 november 1906 och däruti an-
fört, att, med hänsyn till Frykstedts långvariga, väl vitsordade arbete
vid länsstyrelsen i Göteborg dels såsom skrifbiträde och dels såsom extra
ordinarie kanslist, statskontoret ansåge billigheten bjuda, att Fryk-
stedt icke lämnades utan understöd, då han till följd af sin höga ålder
otvifvelaktigt inom kort icke längre kunde behörigen sköta sina göro-
mål hos länsstyrelsen och därför nödgades upphöra med sitt arbete
därstädes, hvilket hittills förskaffat honom lefvebröd. Hvad beträffade
det föreslagna pensionsbeloppet, som motsvarade de inkomster, Fryk-
stedt syntes hafva under de senare åren åtnjutit för sin tjänstgöring
vid länsstyrelsen, fann sig statskontoret, som icke kunnat biträda detta
förslag oförändradt, icke kunna förorda högre pensionsbelopp än 800
kronor, utgörande fyra femtedelar af de inkomster, han i tjänsten åtn-
jutit. Statskontoret har därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte
föreslå Riksdagen att bevilja Frykstedt en årlig pension å allmänna
indragningsstaten af 800 kronor att utgå från och med månaden näst
efter den, hvarunder han blefve entledigad från sin tjänst.

Med hänsyn till Frykstedts höga ålder och långa tjänstetid finner
jag mig böra tillstyrka, att pension varder honom tillförsäkrad med
det belopp och på det sätt, statskontoret föreslagit.»

Med tillstyrkan af bifall till förevarande framställning får ut-
skottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att extra ordinarie
landskanslisten vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus
län Johan Alfred Frykstedt må från och med måna-
den näst efter den, hvarunder han erhåller afsked,
för sin återstående lifstid å allmänna indragningssta-
ten åtnjuta en årlig pension af 800 kronor.

Ang. höjning
af pensio-
nerna åt förre
afdelnings-
ingenjörerna
C. G. Forse-
lius, O. T. W.
Stanzén och
A. H. Grund-
ström samt
materialför-
valtaren
L. A. V. Berg.

40:o) Uti en till Riksdagen den 4 april innevarande år aflåten
proposition (n:o 138) har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt
statsrådsprotokoll öfver civilärenden för samma dag föreslagit, att de
pensioner å allmänna indragningsstaten, som beviljats förre afdel-
ningsingenjörerna vid statens järnvägsbyggnader *Carl Gustaf Forselius*
till belopp af 1,500 kronor, *Oscar Theobald Wilhelm Stanzén* till belopp
af 1,200 kronor och *Axel Henry Grundström* till belopp af 1,200

kronor samt materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader *Lars Axel Victor Berg* till belopp af 800 kronor, måtte höjas för *Forselius*, *Stanzén* och *Grundström* till 2,400 kronor samt för *Berg* till 2,100 kronor att utgå under deras återstående lifstid för enhvar af dem från och med månaden näst efter den, under hvilken han erhöle entledigande från sin anställning, beträffande *Forselius*, *Stanzén* och *Grundström* vid statens trafikerade järnvägar, samt i fråga om *Berg* vid statens järnvägsbyggnader, dock med villkor att, därest någon af dem framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, pensionsbeloppet skulle för den tid, anställningen varade, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

Rörande denna fråga har departementschefen till åberopade statsrådsprotokoll anfört följande.

»Järnvägsstyrelsen har i underdänig skrifvelse den 16 februari 1907 gjort framställning om höjning af de åt afdelningsingenjörerna *Carl Gustaf Forselius*, kaptenen i väg- och vattenbyggnadskåren *Oscar Theobald Wilhelm Stanzén* och *Axel Henry Grundström* samt materialförvaltaren *Lars Axel Viktor Berg* år 1894 beviljade pensioner.

*Pensions-
frågan 1894.*

Jag tillåter mig i anledning häraf erinra, att järnvägsstyrelsen uti underdänig skrifvelse den 9 november 1893 hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva, att tretton särskilda, vid statens järnvägsbyggnader i öfre Norrland anställda tjänstemän, däribland förenämnda *Forselius*, *Stanzén*, *Grundström* och *Berg*, måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder de entledigades från anställning vid nämnda järnvägsbyggnader, åtnjuta från allmänna indragningsstaten årlig pension under deras återstående lifstid till angifna belopp.

Styrelsen framhöll därvid, att en tjänstetid af öfver tjugu år, vare sig uteslutande vid järnvägsbyggnaderna eller ock hufvudsakligast därstädes, men delvis äfven vid någon jämförlig förvaltningsgren inom järnvägstrafiken, syntes lämplig såsom den gräns, nedanför hvilken pensionering ej skulle ifrågakomma för tjänstemän, som varit anställda vid statsbanebyggnader.

Beträffande frågan om pensionernas belopp ansåg styrelsen, under hänvisning till hvad 1875 års Riksdag medgifvit i fråga om pensionering af den tjänstemannaklass, med hvilken byggnadsbefälet vore närmast att jämföra, nämligen storskiftes- och afvittringslandtmätarna,

att tjänsteman inom järnvägsbyggnadsförvaltningen, hvilken uppnått 60 lefnads- och 30 tjänstår, borde bekomma full pension med två tredjedelar af sitt arfvode, hvilken pension icke syntes kunna anses för hög, då inkvarteringsersättningen icke kommit i betraktande vid dess beräkande, samt förhållandet mellan aflöning och pension stode i öfverensstämmelse med de grundsatser, som under senare tider i detta afseende gjort sig gällande. Därjämte syntes billigheten fordra, att äfven de tjänstemän, hvilka väl uppnått angifna tjänståldern, men icke ännu lefnadsåldern, komme i åtnjutande af dylik full pension. Däremot vore gifvet, att pensionsbeloppet för tjänsteman, som icke kunde uppvisa en tjänstetid af 30 år, borde nedsättas i den mån tjänstetiden vore kortare; och föreslog styrelsen i sådant hänseende, att för hvarje år, tjänstetiden understege 30 år, pensionen måtte minskas med en trettiondel.

Med anmälan att ifrågavarande personer under år 1894 uppnådde, Forselius 59 lefnads- och 35 tjänstår, Stanzén 50 lefnads- och 27 tjänstår, Grundström 59 lefnads- och 23 tjänstår och Berg 52 lefnads- och 23 tjänstår, samt att de vid sagda tidpunkt uppbure i aflöning för år, förutom inkvarteringsersättning, Forselius 6,000 kronor, Stanzén 5,400 kronor, Grundström 4,800 kronor och Berg 3,600 kronor, föreslog styrelsen följande årliga pensionsbelopp, nämligen för Forselius 4,000 kronor, för Stanzén 3,200 kronor, för Grundström 2,500 kronor och för Berg 1,800 kronor, dock under villkor att, därest någon af dem framdeles erhöles anställning å rikets stat, hans pensionsbelopp skulle minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, upphöra att utgå.

Öfver styrelsens onförmälda framställning afgaf statskontoret den 15 december 1893 infordradt underdånigt utlåtande, därvid anfördes hufvudsakligen följande.

I fråga om vissa i styrelsens underdåniga skrifvelse onförmälda tjänstemän, däribland Forselius och Grundström, hvilka vore 57 år gamla eller därutöfver, ansåg statskontoret, att, då dessa tjänstemän uppnått den lefnadsålder, att svårighet för dem syntes möta att i ny anställning förvärfva sig någon mera afsevärd inkomst till lefnadsbehovens tillfredsställande, pension för dem borde utgå med belopp, motsvarande hälften af deras årsarfvoden, eller för Forselius med 3,000 kronor och för Grundström med 2,400 kronor. Vidkommande Stanzén och Berg samt åtskilliga andra tjänstemän, så hade dessa enligt statskontorets mening icke hunnit en så framskriden lefnadsålder, att de icke kunde antagas äfven därefter komma i tillfälle att bereda sig in-

komstgifvande verksamhet, men med afseende å deras långa och väl vitsordade verksamhet vid statens järnvägsbyggnader syntes billigheten fordra, att ett bidrag till deras lefnadskostnader för framtiden lämnades, hvilket bidrag, hvad särskildt Stanzén och Berg anginge, syntes statskontoret med hänsyn till tjänstetidens längd kunna såsom pension under deras återstående listid bestämmas till 2,400 kronor för Stanzén och 1,600 kronor för Berg.

Beträffande förenämnda af styrelsen föreslagna villkor för pensionernas åtnjutande, hemställde statskontoret, att i sådant afseende borde bestämmas, att, om någon af pensionärerna skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, hans pensionsbelopp skulle minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, upphöra att utgå.

I öfverensstämmelse med statskontorets förslag blef ock nådig proposition till Riksdagen aflåten.

I skrifvelse den 9 maj 1894 tillkännagaf Riksdagen, att Riksdagen på det sätt bifallit Kungl. Maj:ts framställning, hvad förenämnda personer anginge, att de finge från och med månaden näst efter den, hvarunder de entledigades från anställning vid statens järnvägar, åtnjuta från allmänna indragningsstaten under sin återstående listid årlig pension till följande belopp, nämligen: Forselius 1,500 kronor, Stanzén 1,200 kronor, Grundström 1,200 kronor och Berg 800 kronor, dock med samma förbehåll, som stadgades beträffande öfriga tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna, hvilka samtidigt beviljades pension, eller att, därest någon af dem framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, hans pensionsbelopp skulle för den tid, hans anställning varade, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

I anledning af en utaf Kungl. Maj:t aflåten framställning gjordes af 1895 års Riksdag den ändring uti villkoren för pensionens åtnjutande, att, därest den pensionsberättigade erhöile anställning mot aflöning af statsmedel, uppgående till pensionens dubbla belopp eller därutöfver, pensionen skulle upphöra att utgå och vid sådan aflönings uppbärande i öfrigt pensionen skulle minskas, så att densamma jämte aflöningen icke uppginge till högre belopp än dubbla pensionen.

I sin förberörda underdåniga skrifvelse den 16 februari 1907 anför nu järnvägsstyrelsen följande.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 11 Häft.

*Järnvägs-
styrelsens
skrifvelse den
16 februari
1907.*

Af ifrågavarande fyra tjänstemän hade endast Forselius kommit i åtnjutande af pension, och detta endast till en del.

Forselius, Stanzén och Grundström hade nämligen, efter att hafva under loppet af år 1894 i anledning af järnvägsbyggnadernas upphörande uppsagts från sina befattningar vid statens järnvägsbyggnader, blifvit anställda vid järnvägsstyrelsens kontrollkontor, Forselius den 7 november 1894, Stanzén den 17 januari 1895 och Grundström den 5 november 1894. I sin anställning därstädes, som ännu fortföre, uppbure de på extra stat hvar och en ett arfvode af 2,400 kronor om året, hvarjämte till Stanzén och Grundström utgått ersättning för öfvertidsarbete, utgörande i medeltal för de sista fem åren omkring 1,000 kronor till Stanzén och omkring 700 kronor till Grundström. Stanzén och Grundström hade sålunda under sin tjänstetid vid kontrollkontoret icke varit berättigade åtnjuta någon del af pensionen; och enahanda hade förhållandet varit beträffande Stanzén för en tid af sammanlagdt omkring 1 år och 11 månader under åren 1897—1900, under hvilken tid han mot aflöning, öfverstigande dubbla pensionen, kunnat beredas sysselsättning vid statsbanebyggnaden. Forselius åter, till hvilken icke utgått någon ersättning för öfvertidsarbete, hade dittills i enlighet med de för pensionens åtnjutande bestämda villkor i pension uppburit ett belopp af 600 kronor om året.

Vidkommande slutligen Berg, hade han, efter det materialförvaltarbefattningen vid stambanebyggnaden genom öfre Norrland indragits vid denna banbyggnads fullbordande, i omedelbar följd tjänstgjort i enahanda befattning vid statsbaneanläggningarna mellan Vännäs och Umeå, mellan Krylbo och Örebro samt mellan Göteborg och Skee, vid hvilken sistnämnda anläggning han ännu kvarstode, men från hvilken han torde komma att afgå under loppet af år 1907; och hade sedan den 1 januari 1901 hans aflöningsförmåner för år utgjorts af 4,200 kronor jämte inkvarteringersättning, beräknad till 20 procent af aflöningsbeloppet. Under angifna förhållanden hade således någon pension hittills icke kunnat till Berg utgå.

Under det Forselius, Stanzén, Grundström och Berg, på sätt förut nämnts, då de under år 1894 af Riksdagen tillerkändes pensioner, hade uppnått, Forselius 59 lefnads- och 35 tjänstår, Stanzén 50 lefnads- och 27 tjänstår, Grundström 59 lefnads- och 23 tjänstår samt Berg 52 lefnads- och 23 tjänstår, hade de i nu nämnd ordning vid uppnådda 71, 62, 71 och 64 lefnadsår arbetat i statens järnvägars tjänst respektive 47, 39, 35 och 35 år.

Då ifrågavarande fyra tjänstemän numera torde få anses hafva hunnit en så framskriden lefnadsålder, att vid upphörande af deras nu

innehafvande anställningar de icke torde kunna vara i tillfälle att bereda sig inkomstgifvande verksamhet, samt i följd däraf det måste antagas, att de skulle komma att för lefnadsbehofvens tillfredsställande vara hänvisade allenast till de efter nuvarande förhållanden jämförelsevis ringa pensioner, som år 1894 tilldelats dem, därest icke förhöjning af pensionerna kunde dem beredas, hade styrelsen ansett det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att åtgärder vidtoges för vinnande af berörda syftemål.

I fråga om den förhöjning af pensionerna, som sålunda finge anses böra tillkomma ifrågavarande tjänstemän, har styrelsen meddelat, att Forselius, Stanzén och Grundström i en till järnvägsstyrelsen ingifven skrift med framställning om erhållande af förhöjda pensioner framhållit, att vid bestämmande af pensionsbeloppen den omständigheten vore förtjänt af alldeles särskildt beaktande, att de under de år, som gått, sedan deras pensioner beviljades, genom att icke begagna sig af sina rättigheter därutinnan faktiskt besparat staten en utgift af tillsammans 39,600 kronor, däraf 14,400 kronor belöpte å hvardera af Stanzén och Grundström samt 10,800 kronor å Forselius. De framhölle äfven, att de år 1894 tilldelade pensionerna icke motsvarat deras ekonomiska behof, i det att de måst söka genom arbete å styrelsens kontrollkontor bereda sig en någorlunda dräglig utkomst, samt att de nu hunnit den ålder, att deras arbetsförmåga började minskas och behofvet af hvila efter en i mer än vanlig grad ansträngande verksamhet allt kraftigare gjorde sig gällande; och utnynnade deras framställning i en anhållan, att dem måtte beredas förhöjd pension till sådant belopp, som i enlighet med de af styrelsen år 1893 angifna grunder svarade mot de löneförmåner (6,000 kronor för Forselius, 5,400 kronor för Stanzén och 4,800 kronor för Grundström), de innehade vid tiden, då deras anställning vid järnvägsbyggnaderna upphörde.

Det hade visserligen synts styrelsen önskligt, att pensionerna för ifrågavarande fyra tjänstemän kunde bestämmas efter de grunder, som angäfvos i styrelsens förberörda skrifvelse den 9 november 1893, eller att de sålunda i pension erhöles $\frac{2}{3}$ af deras respektive aflöningar vid afskedstagandet från statsbanebyggnaden.

Med hänsyn emellertid därtill, att Riksdagen tilldelat dels år 1904 materialförvaltaren Johan Andersson med 64 lefnads- och 35 tjänstår en pension af 1,500 kronor, hvilket belopp motsvarade allenast hälften af den års aflöning, som för honom kunde beräknas, därest han varit placerad å tjänstgöringsort, jämförlig med Bergs, dels ock år 1906 åt afdelningsingenjören Gustaf Ahlgren, som räknat 62 lefnads- och 33

tjänstår och uppburit en årsaflöning af 4,800 kronor, en pension till belopp af allenast 2,500 kronor, motsvarande något öfver hälften af sagda årsaflöning, har styrelsen ansett sig böra föreslå, att pensionerna i fråga måtte utgå med allenast ungefär halfva beloppet af vederbörandes ofvan nämnda årsaflöningar, eller för Forselius med 3,000 kronor, för Stanzén med 2,400 kronor, för Grundström likaledes med 2,400 kronor och för Berg med 2,100 kronor. För Stanzén och Grundström hade därvid föreslagits enahanda belopp af den anledning, att väl den senare, ehuru äldre till lefnadsåren, innehade något kortare tjänstetid, hvaremot Stanzén, som enligt företedt läkarbetyg lede af organiskt hjärtfel i samband med kronisk kärlsjukdom samt ischias, därigenom hade försvagad hälsa. Den för Berg, hvilken under hela sin tjänstetid arbetat vid statens järnvägsbyggnader, föreslagna pensionen af 2,100 kronor, hvilken sålunda något understeg det för Stanzén och Grundström förordade pensionsbelopp, torde ock med hänsyn till de mera ansvarsfulla poster, dessa senare under sin tjänstetid vid statsbanebyggnaden innehaft, vara rättvisligen afpassad.

Med vitsordande slutligen af samtliga ifrågavarande tjänstemäns under tjänstetiden ådagalagda nit och skicklighet i innehavande tjänster, har styrelsen på grund af det anförda i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t ville i proposition till innevarande års Riksdag föreslå, att de Forselius, Stanzén, Grundström och Berg å allmänna indragningsstaten beviljade pensioner måtte höjas till ofvan angifna belopp att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder de erhöles entledigande från sina nu innehafda anställningar, Forselius, Stanzén och Grundström vid statens trafikerade järnvägar samt Berg vid statens järnvägsbyggnader; dock med enahanda villkor, som i fråga om pensioner åt Andersson och Ahlgren hade bestämts, eller att, därest de framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, pensionsbeloppet skulle, för den tid anställningen varade, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

Öfver denna järnvägsstyrelsens framställning har statskontoret den 9 mars 1907 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid anför, att statskontoret på de af järnvägsstyrelsen till stöd för framställningen anförda skäl och under åberopande af 1906 års Riksdags beslut i fråga om pensionsförhöjning åt afdelningsingenjören Ahlgren icke hade något att erinra mot bifall till hvad järnvägsstyrelsen i förevarande ärende hemställt.

Materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader Johan Andersson

och afdelningsingenjören vid statens järnvägsbyggnader Gustaf Ahlgren erhöilo, jämlikt Riksdagens beslut 1894, pensioner samtidigt med de fyra nu ifrågavarande personerna, afdelningsingenjörerna Forselius, Stanzén och Grundström samt materialförvaltaren Berg. Anderssons och Ahlgrens pensioner blefvo emellertid enligt Riksdagens medgifvande höjda för Andersson 1904 och för Ahlgren 1906. Samtliga förenämnda personers ålder, löneförhållanden och pensioner jämte föreslagna förhöjningar framgå af denna tabell:

	Å r 1894:							Aflöning under senare år utom inkvarteringsers.	Lefnads- ålder;			Tjänst- ålder:			förhöjd pension:		
	Lefnadsålder.	Tjänst- ålder.	Aflöning utom inkvar- teringsersättning.	Pension			Beviljad af Riksdagen 1894.		1904.	1906.	1907.	1904.	1906.	1907.	Föreslagen	Beviljad af Riksdagen	
				föreslagen af		år 1904										år 1906	
				Järn- vägs- styrel- sen.	Kungl. Maj:t.												
Johan Andersson.....	53	27	2,400	1,400	1,000	700	*)4,800	63	—	—	36	—	—	1,500	1,500	—	
Gustaf Ahlgren.....	50	21	4,200	2,000	1,800	900	4,800	—	62	—	—	33	—	3,200	—	2,500	
Carl Gustaf Forselius...	59	35	4,000	4,000	3,000	1,500	2,400	—	—	72	—	—	48	3,000	—	—	
O. T. W. Stanzén ...	50	27	3,200	3,200	2,400	1,200	3,400	—	—	63	—	—	40	2,400	—	—	
Axel Henry Grundström	59	23	2,500	2,500	2,400	1,200	3,100	—	—	72	—	—	36	2,400	—	—	
Lars Axel Victor Berg	52	23	3,600	1,800	1,600	800	4,200	—	—	65	—	—	36	2,100	—	—	

*) Denna aflöning hade utgått under de sista åren, då Andersson varit materialförvaltare vid statsbanan Gellivare—Riksgränsen norra distriktet, och betingades af de säregna lokala förhållandena å platsen för hans verksamhet.

Då frågan om förhöjning af pensionen för Andersson år 1904 underställdes Kungl. Maj:ts pröfning, yttrade dåvarande departementschefen, bland annat, att Andersson, som uppnått 62 år, måste anses hafva hunnit en så framskriden lefnadsålder, att han på den grund icke syntes kunna i ny anställning förvärfa sig någon mera afsevärd inkomst. Därtill komme, att den tjänstetid af 36 år, som han dämera uppnått, ägnats staten i en verksamhet, som på hans krafter ställt anspråk i en alldeles särskildt högre grad än i de flesta andra i afseende på aflöningen likställda statstjänster. Det syntes därför omöjligt att vid hans arbetes slut hänvisa honom på alderdomen till en pension, som med de dämera högt uppdrifna lefnadskostnaderna icke kunde tillgodose hans oundgängliga lifsbehof.

Hvad sålunda anförts som skäl för höjande af Anderssons pension talar i lika grad för höjning af pensionerna till Forselius, Stanzén, Grundström och Berg, hvilka hunnit samma eller högre såväl lefnads- som tjänsteålder, och otvifvelaktigt torde vara att de 1894 åt dessa fyra personer beviljade pensioner om 1,500, 1,200, 1,200 och 800 kronor numera måste anses såsom alldeles otillräckliga.

De af järnvägsstyrelsen för Stanzén, Grundström och Berg nu föreslagna pensionsbeloppen, 2,400 kronor för de båda förstnämnda och 2,100 kronor för Berg, anser jag vara lämpligen afpassade. Dessa pensionsbelopp torde också stå i öfverensstämmelse med de grunder, som af Riksdagen tillämpats vid beviljande af förhöjda pensioner åt Andersson och Ahlgren. Hvad angår Forselius, har järnvägsstyrelsen utgått från att han borde i pension åtnjuta hälften af den årsaflöning, 6,000 kronor, han uppburit, då han lämnade sin anställning vid statens järnvägsbyggnader, en princip, som i hufvudsak tillämpats jämväl beträffande öfriga här ifrågavarande personer. Då emellertid Forselius alltsedan 1894 icke haft större årsinkomster än 2,400 kronor, synes det icke vara lämpligt eller af behofvet påkalladt att nu tillerkänna honom vid 72 års ålder pension till afsevärdt högre belopp. Jag anser därför pensionen för Forselius böra begränsas till 2,400 kronor.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet har ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, i hvad detsamma afser förhöjda pensioner till förre afdelningsingenjörerna vid statens järnvägsbyggnader Forselius, Stanzén och Grundström. Däremot har utskottet, med hänsyn till att materialförvaltaren Berg, som har en tjänstetid af 36 år, endast uppnått en lefnadsålder af 65 år och under de senare åren åtnjutit en inkomst af 4,200 kronor, samt då Berg för öfrigt synts utskottet närmast jämförlig med materialförvaltaren Johan Andersson, hvilken af 1904 års Riksdag tillerkänts pension till belopp af endast 1,500 kronor, icke kunnat tillstyrka högre pension åt Berg än 1,800 kronor och får alltså hemställa,

att Riksdagen må besluta, att de pensioner å allmänna indragningsstaten, som beviljats förre afdelningsingenjörerna vid statens järnvägsbyggnader Carl Gustaf Forselius till belopp af 1,500 kronor, Oscar Theobald Wilhelm Stanzén till belopp af 1,200 kronor och Axel Henry Grundström till belopp af 1,200 kronor samt materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader Lars Axel Viktor Berg till belopp af 800

kronor, må höjas för Forselius, Stanzén och Grundström till 2,400 kronor samt för Berg till 1,800 kronor, att utgå under deras återstående lifstid för enhvar af dem från och med månaden näst efter den, under hvilken han erhåller entledigande från sin anställning, beträffande Forselius, Stanzén och Grundström vid statens trafikerade järnvägar, samt i fråga om Berg vid statens järnvägsbyggnader, dock med villkor, att, därest någon af dem framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, pensionsbeloppet skall för den tid, anställningen varar, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen eller, om denna uppgår till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

41:o) Uti en den 4 april innevarande år aflåten proposition (n:o 139) har Kungl. Maj:t föreslagit, att bokhållaren vid statens järnvägsbyggnader Karl Magnus Edbergs änka *Rosalie Teresia Josefina Edberg*, född *Rydberg*, måtte från allmänna indragningsstaten från och med år 1907, så länge hon lefde ogift, få åtnjuta en årlig pension af 400 kronor.

Ang. pension till bokhållaren vid statens järnvägsbyggnader K. M. Edbergs änka.

Det till förevarande proposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 4 nämnda april innehåller rörande detta ärende följande yttrande af departementschefen.

»Uti en till Kungl. Maj:t ingifven skrift har framlidne bokhållaren vid statens järnvägsbyggnader Karl Magnus Edbergs änka Rosalie Teresia Josefina Edberg, född Rydberg, i underdånighet anhållit om pension.

Till stöd för denna ansökning har änkan Edberg under åberopande af åtskilliga intyg anfört hufvudsakligen följande. Hennes bemälde man hade under tjugu år varit anställd vid kungl. flottan, från hvilken tjänst han dock år 1856 på grund af i tjänsten ådragen sjuklighet nödgats taga afsked. Han hade därefter under omkring tjugu år eller till sin död år 1876 haft anställning som bokhållare vid statens järnvägar. I makarna Edbergs äktenskap hade födts ett barn, som afidit 1874. Änkan Edberg hade nu själf uppnått en ålder af 69 år samt vore medellös och af sjukdom urständsat att genom arbete försörja sig.

Till en början tillåter jag mig erinra därom, att styrelsen för statens järnvägsbyggnader uti underdånig skrifvelse den 12 april 1875

hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nådig framställning om beviljande af en årlig pension för Edberg.

Beträffande Edberg anfördes i berörda underdåniga skrifvelse, att han, som vore född den 9 augusti 1818 och den 26 oktober 1836 ingått i kronans tjänst såsom kanonier vid Kungl. Maj:ts flotta, efter en tjänstgöring såsom underofficer därstädes under sexton år och fem månader från nämnda befattning, uppå därom gjord ansökan, erhållit afsked den 15 oktober 1856; att han under denna tid två särskilda gånger under tjänstgöring erhållit svåra skador; att han alltsedan juli månad 1858 varit och vid tiden för den underdåniga skrifvelsens aflåtande fortfarande vore anställd såsom bokhållare vid statens järnvägsbyggnader; samt att de af Edberg företedda betygen vore af den beskaffenhet, att, enligt styrelsens åsikt, Edberg, då han efter nära 39 års arbete i det allmännas tjänst såge sig till följd af sjuklighet urståndsatt att genom arbete förskaffa sig sitt lifsuppehälle, gjort sig väl förtjänt att af statens medel få uppbära ett årligt underhåll, som styrelsen ansåge sig böra föreslå till 600 kronor.

Öfver denna framställning lät Kungl. Maj:t höra statskontoret, som uti underdånigt utlåtande anförde, bland annat, att, som Edberg, hvilken uppnått 57 års ålder och varit i allmän tjänst tillhopa omkring 37 år, således hvarken i afseende på lefnadsålder eller tjänstetid fullgjort villkoren för erhållande af pension från allmänna indragningsstaten, äfven om han innehaft sådan tjänst, som kunde till en dylik förmån berättiga, hvilket dock ej vore förhållandet, samt härtill komme att, enligt insändt läkarbetyg af den 12 november 1875, Edbergs sjuklighet ej vore af sådan beskaffenhet, att den kunde anses utesluta möjlighet för honom att i enskild tjänst bereda sig medel till nödtorftig bärgning, statskontoret ansåge sig icke kunna understödja den af styrelsen gjorda framställningen, helst bifall till densamma otvifvelaktigt komme att från många andra håll framkalla likartade anspråk, hvilkas uppfyllande kunde för staten blifva ganska kännbart.

Med afseende å hvad statskontoret sålunda anført fann Kungl. Maj:t den 31 december 1875 den gjorda framställningen icke till någon åtgärd föranleda.

Till följd af nådig remiss har järnvägsstyrelsen den 2 mars 1907 öfver nu ifrågakvarande ansökning afgifvit underdånigt utlåtande och därvid anført följande.

Det hufvudsakliga skäl, som år 1875 anfördes för afslag å då föreliggande framställning om pension åt Edberg, syntes sedermera i fråga om andra tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna hafva frångåtts. Så-

unda hade flera sådana tjänstemän, hvilka i afseende å lefnads- och tjänsteålder torde kunna likställas med Edberg, af Riksdagen tilldelats pensioner, och jämväl änkor efter dem hade, då ömmande omständigheter förelegat, kommit i åtnjutande af sådan förmån. Af 1888 års Riksdag tillerkändes nämligen materialförvaltaren Bernhard Fredriksson, hvilken uppnått 66 lefnads- och 33 tjänsteår, en pension af 1,800 kronor, ombudsmannen Johan Olof Emil Gustaf Olai med uppnådda 47 lefnads- och 24 tjänsteår, en pension af 2,000 kronor samt nivellören Otto Hjalmar Leonard Littke med 42 lefnads- och 19 tjänsteår en pension af 1,000 kronor; och 1894 års Riksdag tilldelade materialförvaltaren Axel Justinus Olsson med 52 lefnads- och 25 tjänsteår en pension af 700 kronor, hvilken år 1903 af järnvägsstyrelsen föreslogs att höjas till 1,800 kronor, ehuru genom Olssons då timade frånfälle ej vidare åtgärd vidtogs. Jämväl änkor efter bemålde tjänstemän hade af Riksdagen beviljats pensioner, nämligen Fredrikssons änka år 1890 400 kronor, Olais änka år 1901 500 kronor, Littkes änka år 1903 500 kronor och Olssons änka år 1905 400 kronor.

Den olikhet föreläge väl i förevarande fall mot ofvan omnämnda, att Edberg icke under hela sin tjänstetid ägnat sig åt samma stats-tjänst, men denna omständighet syntes icke i ärendet böra tillmätas någon afgörande betydelse. Från sin tjänstetid såväl vid flottan som vid statsbanebyggnaden, där hans månadsaflöning sista tiden uppgått till 201 kronor 25 öre, hade Edberg, enligt hvad af järnvägsstyrelsen infordrade intygssafskrifter utvisade, synnerligt goda vitsord, och Edberg, som afled redan år 1876, torde under sitt sista lefnadsår saknat krafter att försörja sig och sin familj. Enligt hvad af järnvägsstyrelsen införskaffade intyg utmärkte, befann sig ock sökanden i följd af den konkurs, i hvilken hon efter mannens död försattes, i de mest torftiga omständigheter.

Då nu sökanden, som vore född den 1 oktober 1837, icke upp-bure någon annan pension än ett understöd af trettio kronor för år, som allt sedan år 1888 utgått till henne från militärhospitalsfonden, och då hon, på sätt ansökningen vidfogade intyg utvisade, fortfarande befunne sig i fattiga omständigheter och lede af kronisk hjärtsjukdom, hvar-igenom hon vore oförmögen att försörja sig, syntes billighetsskäl tala för bifall åtminstone i någon mån till förevarande framställning.

På grund af det anförda har styrelsen i underdanighet hemställt, att, äfven om sådana omständigheter icke skulle anses i ärendet före-

ligga, att utverkande åt sökanden af årlig pension borde ifrågakomma, en gratifikation till något skäligt belopp likväl måtte henne tilldelas.

Efter nådig remiss har statskontoret uti underdånigt utlåtande den 11 mars 1907, med hänsyn till hvad i ärendet blifvit upplyst ej mindre om mannen Edbergs långvariga, väl vitsordade arbete i statens tjänst än ock rörande änkans fattigdom samt af ålder och sjukdom föranledda oförmåga att vidare kunna själf försörja sig, hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att å allmänna indragningsstaten uppföra en årlig pension åt änkan Edberg till belopp, som skäligen syntes böra bestämmas till 400 kronor, att från och med innevarande år utgå, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblefve.

På grund af hvad sålunda blifvit i ärendet anfördt och upplyst, finner jag mig böra understödja den gjorda ansökningen om pension från statsverket åt änkan Edberg. Med afseende å det af statskontoret tillstyrkta beloppet af den ifrågasatta pensionen har jag ej något att anmärka. Härtill kommer, att Riksdagen, såsom järnvägsstyrelsen redan påpekat, förut vid upprepade tillfällen beviljat pensioner till belopp af 400 kronor och 500 kronor åt änkor efter personer, som innehaft anställning vid järnvägsbyggnaderna.»

Utskottet, som icke haft något att erinra emot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, hemställer alltså,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning.

Ang. pensioner till vissa arbetare vid statens järnvägsbyggnader.

42:o) Uti en till Riksdagen den 4 april innevarande år aflåten proposition (n:o 140) har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver civilärenden för samma dag föreslagit,

dels att enhvar af härefter angifna förmän och arbetare, nämligen: arbetaren *Jakob Jonsson*, förmännen *Johan Håkansson* och *Alfred Rosenqvist*, smeden *Johan August Johansson*, arbetaren *Johan Vilhelm Segermark*, förmännen *Sven Johan Björkman*, snickaren *Lars Johansson Hultin*, förmännen *Anders Fredrik Jonsson*, smeden *Gustaf Wilhelm Johansson*, arbetarna *Carl Oscar Carlsson*, *Jon Jakobsson* och *Johannes Johansson*, stenarbetarna *Magnus Nicklasson* och *Svante Hedberg*, arbetarna *Johan Eriksson* och *Anders Andersson*, förmännen *Petter Olsson*, arbetaren

Per Axel Stjärna och stenarbetaren *Gustaf Albert Andersson Nystedt* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigades eller entledigats från anställning vid statens järnvägar, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af *300 kronor*; dock med villkor att, därest pensionstagare framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, uppgående till det nu för enhvar beräknade årliga medelinkomstbelopp af respektive *1,200 kronor* inom gruppen förmän och yrkesarbetare och *900 kronor* inom gruppen vanliga arbetare eller därutöfver, pensionen skulle, så länge anställningen varade, upphöra att utgå, samt att, vid sådan aflönings uppbärande i öfrigt, pensionen skulle minskas, så att densamma jämte aflöningen icke uppginge till högre belopp än nämnda medelinkomst;

dels att den pension å allmänna indragningsstaten, som beviljats stenarbetaren *Johan Anders Andersson* till belopp af *160 kronor*, måtte höjas till *300 kronor*, att under nyssnämnda villkor utgå under hans återstående lifstid från och med månaden näst efter den, under hvilken han entledigades från anställning vid statens järnvägar;

dels ock att härefter omförmälda förmän och arbetare måtte, efter erhållet afsked från sina anställningar vid statens järnvägsbyggnader, tilldelas gratifikationer, att utgå å allmänna indragningsstaten, med följande belopp, nämligen:

med 400 kronor till förmannen *August Pettersson Juhlin*,

med 325 kronor till enhvar af förmannen *Gustaf Karlsson*, snickaren *Andreas Svensson Melin*, stenarbetaren *Erik Evald Bergström* samt förmännen *Sven Persson*, *August Svensson* och *Edvin Andersson*;

med 300 kronor till enhvar af arbetarna *Per August Bodin Frid*, *Henrik Andersson Lundblad*, *Adolf Ferdinand Andersson*, *Elias Nicklasson* och *Sven Johan Månsson Lönström*; samt

med 250 kronor till enhvar af arbetarna *Sven Magnus Andersson*, *Per Martin Cederlund*, *Karl August Andersson*, *Johannes Johansson*, *Sven Johan Skarin* och *Erik Alfred Karlsson*.

■ Till åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen anfört följande.

»Uti underdånig skrifvelse den 16 februari 1907 har järnvägsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen utverka pensioner eller gratifikationer åt åtskilliga uppgifna arbetsförmän och arbetare, hvilka samtliga under längre tid med goda vitsord innehaft anställning vid statens järnvägsbyggnadsföretag, och af hvilka flera därjämte genom

sjukdom eller kroppsskada fått sin arbetsförmåga i mer eller mindre hög grad förminskad.

*Liknande pensionsfrågor
vid 1906 års
riksdag.*

Med anledning af denna järnvägsstyrelsens framställning tillåter jag mig först erinra, hurusom Kungl. Maj:t i proposition (n:o 114) föreslagit 1906 års Riksdag medgifva, att åtskilliga arbetsförmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt en extra pumpare vid statens järnvägar måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder de af järnvägsstyrelsen entledigades eller entledigats från anställning vid statens järnvägsbyggnader, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årliga pensioner till belopp af respektive 400, 325, 300 och 250 kronor, dock med villkor att, därest pensionstagare framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, uppgående till det då för enhvar beräknade årliga medelinkomstbelopp af respektive 1,200 kronor inom gruppen förmän och yrkesarbetare och 900 kronor inom gruppen vanliga arbetare eller därutöfver, pensionen skulle upphöra att utgå, samt att vid sådan aflönings uppbärande i öfrigt pensionen skulle minskas, så att densamma jämte aflöningen icke uppginge till högre belopp än nämnda medelinkomst.

Med anledning af denna Kungl. Maj:ts framställning förklarade Riksdagen (skr. n:o 156), ehuruval i ärendet icke förekommit något därom, att de till erhållande af pensioner föreslagna förmän och arbetare i följd af ålderdom, sjukdom eller eljest vore oförmögna att genom arbete förvärfva sitt uppehälle, sig anse billigheten fordra, att dessa personer af statsmedel tillerkändes något understöd med anledning af deras långvariga arbete vid statens järnvägsbyggnader.

Riksdagen fann emellertid icke samtliga omförmälda förmän och arbetare böra beviljas pensioner att utgå för deras återstående lifstid, utan ansåg, att de jämförelsevis yngre och fullt arbetsföra bland dem lämpligen borde erhålla det ifrågasatta understödet såsom gratifikation för en gång till hjälp vid bestridande af deras eget och familjernas uppehälle vid återflyttningen till hemorten samt under den tid, som kunde åtgå, innan annat arbete erhöles; och förklarade sig Riksdagen finna skäligt, att lifstidspensioner beviljades de förmän och arbetare, hvilka uppnått minst 55 års ålder och räknade minst 24 tjänstår.

Beträffande pensionernas belopp sökte Riksdagen finna en annan beräkningsgrund för pensionsbeloppens storlek än den af Kungl. Maj:t använda. I sådant hänseende erinrade Riksdagen, att enligt lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 arbetsgifvare vore skyldig att åt arbetare, hvarmed i nämnda lag

förstodes jämväl arbetsförman, utgifva en årlig lifränta af 300 kronor, därest arbetaren genom olycksfall i arbetet för framtiden mistat arbetsförmågan. Vid sådant förhållande och då staten som arbetsgivare i nu förevarande fall icke syntes böra vidkännas större underhållsskyldighet vid ifrågavarande arbetares afskedande än om dessa skulle genom olycksfall i arbetet mistat arbetsförmågan för framtiden, fann Riksdagen nämnda belopp, 300 kronor, skäligen böra bestämmas för de pensioner, som beviljades åt enhvar arbetsförman och arbetare.

Hvad angår beloppen af gratifikationerna, ansåg Riksdagen desamma skäligen böra bestämmas för enhvar af den öfriga arbetspersonalen till samma belopp, som det af Kungl. Maj:t för honom föreslagna pensionsbeloppet.

I sin förberörda underdåniga skrifvelse den 16 februari 1907 anför nu järnvägsstyrelsen följande.

Af de förmän och arbetare, som inkommit med ansökningar om utverkande af statsunderstöd, hade trettioen innehaft anställning vid den numera i det närmaste fullbordade statsbanan genom Bohuslän och stode sålunda inför utsikten att, i den mån sådant ej redan skett, erhålla sitt afsked. De öfriga, till ett antal af sju, som nu af styrelsen föresloges till erhållande af understöd, hade senast arbetat vid byggnad af stambanan genom öfre Norrland och vid statsbanebyggnaden Gellivare—Riksgränsen samt, i den mån sådant låtit sig göra, därefter beredts sysselsättning vid statens järnvägstrafik, men hade de samtliga numera uppnått sådan lefnadsålder, att de inom kort icke vidare syntes kunna genom arbete förtjäna sitt uppehälle.

Beträffande sökandenas tjänstetid hade, enär fullständiga förteckningar å de vid järnvägsbyggnaderna under den gångna tiden anställda arbetare saknades, samt därtill komme, att en stor del af arbetsbefälet antingen afidit eller lämnat tjänsten, och det för öfrigt befunnits omöjligt för befälet att lämna detaljerade uppgifter rörande hvarje särskild, kanske för lång tid tillbaka anställd arbetares tjänstetid, densammas längd icke kunnat genom officiella handlingar bestyrkas, utan hade styrelsen härvidlag, såsom vid afgifvande af enahanda framställning rörande de förmän och arbetare, som år 1906 tilldelades understöd, ansett sig kunna utgå från af sökandena själfva lämnade tjänsteförteckningar, hvilka utförligt angäfvat tider och platser för anställningen, och detta så mycket hellre som berörda uppgifter, i den mån de kunnat kontrolleras, visat sig vara riktiga.

*Järnvägs-
styrelsens
skrifvelse den
16 februari
1907.*

I afseende å sökandenas lönevillkor har styrelsen i detta sammanhang meddelat, att medelaflöningen för ifrågavarande förmän och yrkesarbetare kunde beräknas hafva uppgått till 1,200 kronor och för vanliga arbetare till 900 kronor för år.

I fråga om tilldelande af understöd åt ifrågavarande förmän och arbetare har styrelsen utgått från det antagande, att enahanda grunder, som uti ifrågavarande hänseende varit för 1906 års Riksdag bestämmande, jämväl nu skulle komma till tillämpning.

Att emellertid vid bedömande af frågor af förevarande art i hvarje fall uteslutande fästa afseende vid den omständigheten, huruvida de angifna betingelserna för tilldelande af pension eller gratifikation vore för handen eller ej, syntes, säger vidare styrelsen, icke vara med billighet öfverensstämmande, då ju i speciella fall förhållandena kunde vara sådana, att äfven andra synpunkter borde tillmätas någon betydelse. Två af sökandena, Carl Oscar Carlsson och Anders Andersson, hvilka uppnått den förre 53 lefnads- och 31 tjänstår och den senare 49 lefnads- och 29 tjänstår, skulle enligt ofvan angifna grunder allenast vara berättigade till erhållande af gratifikation. Såväl Carlsson som Andersson hade emellertid under arbetet ådragit sig svår kroppsskada. Af vid deras ansökningar fogade läkarbetyg inhämtades nämligen, att Carlsson på grund af benbrott å ena underbenet och kontusioner å ena lårbenet, hvilket betydligt försvårade gåendet, blifvit för all framtid oförmögen till vidare järnvägsarbete, samt att Andersson vore fullständigt blind å högra ögat och å det vänstra till följd af sjukliga förändringar i hornhinnan ägde allenast ledsyn. Det torde vara uppenbart, att deras utsikter till själförsörjning till följd häraf i afsevärd mån förringats. Vid sådant förhållande och då, ena sidan, deras lefnadsålder med endast några få år understeg den för erhållande af pension fastslagna, under det de däremot, å andra sidan, beträffande antalet tjänstår icke blott fyllde utan väsentligt öfverskrede det mått, som i sådant hänseende ansetts skäligt, att styrelsen ansett, att bemälda arbetare vore förtjänta att komma i åtnjutande af pension.

I detta sammanhang har styrelsen därjämte i underdånighet anmält, att en af sökandena, vid statsbanebyggnaden genom Bohuslän anställd stenarbetaren Johan Anders Andersson, af 1894 års Riksdag tillerkänts en årlig pension till belopp af 160 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigades från anställning vid statens järnvägsbyggnader. Uti sin i ärendet ingifna ansökning hade Andersson anfört, att han, då framställningen om beredande af understöd åt honom gjordes, af förbiseende uraktlåtit anmäla, att han år 1867 under arbete

å den s. k. sammanbindningsbanan i Stockholm fått sin vänstra hand krossad, och därför anhållit om förhöjning af den honom beviljade pensionen. Styrelsen, som af ett vid ansökningen fogadt intyg inhämtat, att Andersson sedan år 1868 varit i vederbörande församlingsbok antecknad såsom vanför i handen på grund af olyckshändelse, har funnit sig böra förorda bifall till den gjorda framställningen eller att sålunda Andersson, hvilken äfven sedan år 1894 oafbrutet arbetat vid statsbanebyggnaden och nu uppnått 60 lefnads- och 45 tjänstår, måtte erhålla ett årligt tillägg af 140 kronor till den honom af 1894 års Riksdag beviljade pension, hvarigenom densamma följaktligen skulle komma att uppgå till enahanda belopp som för öfrigt med honom i afseende på lefnads- och tjänståren likställda arbetare, eller 300 kronor.

Med tillämpning af förberörda grunder med de af styrelsen förut angifna modifikationer i vissa fall, skulle pension eller gratifikation komma att utgå till ifrågavarande förmän och arbetare i enlighet med hvad nedanstående tabell närmare utvisar:

N a m n o c h b e f a t t n i n g	Lefnadsår	Tjänstår
<i>A. Pensioner.</i>		
Johan Anders Andersson, ¹⁾ stenarbetare	60	45
Jakob Jonsson, arbetare	73	39
Johan Håkansson, förman	61	39
Alfred Rosenqvist, förman	60	38
Johan August Johansson, smed	62	35
Johan Vilhelm Segermark, arbetare	59	34
Sven Johan Björkman, förman, ...	57	33
Lars Johansson Hultin, snickare	60	31
Anders Fredrik Jonsson, förman	60	31
Gustaf Wilhelm Johansson, smed	58	31
Carl Oscar Carlsson, ²⁾ arbetare	53	31
Jon Jakobsson, arbetare	70	30 ³⁾)
Johannes Johansson, arbetare	62	30 ¹⁾)

¹⁾ Af 1894 års Riksdag beviljad pension af 160 kronor.

²⁾ Varit utsatt för olycksfall i tjänsten, hvarom ofvan närmare angifvits.

³⁾ Där af 7 år vid statens järnvägstrafik.

⁴⁾ " 12 " " " " "

Namn och befattning	Lefnadsår	Tjänstår
Magnus Nicklasson, stenarbetare	61	30
Svante Hedberg, stenarbetare	55	30
Johan Eriksson, arbetare	55	29
Anders Andersson, ¹⁾ arbetare	49	29
Petter Olsson, förman	66	28
Per Axel Stjärna, arbetare	69	27
Gustaf Albert Andersson Nystedt, stenarbetare	60	25
<i>B. Gratifikationer.</i>		
a) af 400 kr.		
August Pettersson Juhlin, förman	51	31
b) af 325 kr.		
Gustaf Karlsson, förman	49	27
Andreas Svensson Melin, snickare	52	23
Erik Evald Bergström, stenarbetare	50	23
Sven Persson, förman	54	22
August Svensson, förman	46	22
Edvin Andersson, förman	43	22
c) af 300 kr.		
Per August Bodin Frid, arbetare	52	34
Henrik Andersson Lundblad, arbetare	53	33
Adolf Ferdinand Andersson, arbetare	52	32
Elias Nicklasson, arbetare	50	31
Sven Johan Månsson Lönström, arbetare	49	30
d) af 250 kr.		
Sven Magnus Andersson, arbetare	45	29
Per Martin Cederlund, arbetare	51	28
Karl August Andersson, arbetare	52	27
Johannes Johansson, arbetare	53	25
Sven Johan Skarin, arbetare	56	22
Erik Alfred Karlsson, arbetare	54	22

¹⁾ Varit utsatt för olycksfall i tjänsten, hvarom ofvan närmare angifvits.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt har styrelsen i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen medgifva, att pension eller gratifikation måtte enligt ofvan angifna grunder få beviljas förenämnda förmän och arbetare.

Öfver denna järnvägsstyrelsens framställning har statskontoret den 9 mars 1907 afgifvit infordratt underdånigt utlåtande och däruti anført, att då de grunder, som af 1906 års Riksdag följts vid dess af järnvägsstyrelsen åberopade beslut rörande pensioner eller gratifikationer till arbetare vid statens järnvägsbyggnader, syntes hafva blifvit i järnvägsstyrelsens nu framlagda förslag tillämpade utom i fråga om arbetarna Carl Oscar Carlsson och Anders Andersson, samt med afseende å dessa, hvilka, ehuru de ännu icke uppnått den enligt Riksdagens nyssnämnda beslut såsom minimum för pensions erhållande fastställda lefnadsålder af 55 år, föreslagits till undfående af sådan förmån, goda skäl torde, med hänsyn till nämnda arbetares genom ådragna kroppsskador nedsatta förmåga af själf försörjning och deras långa arbetstid vid statens järnvägsbyggnader, få anses föreligga för hvad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit, statskontoret för sin del icke funne något att erinra mot nådigt bifall till järnvägsstyrelsens förevarande framställning.

*Statskontorets
utlåtande.*

Liksom förut vid flera tillfällen och senast vid 1906 års riksdag understöd beviljats åt åtskilliga vid statens järnvägsbyggnader sedan längre tid tillbaka anställda arbetare, synes mig billigheten fordra, att jämväl åt nu ifrågavarande arbetare, då de genom arbetenas upphörande förlora sin anställning vid statens järnvägsbyggnader, något understöd af statsmedel lämnas. Järnvägsstyrelsen har vid uppgörandet af sitt förslag till nya pensioner och gratifikationer utgått från den synpunkten, att endast personer, som under en tid af 20 år eller därutöfver arbetat vid järnvägsbyggnaderna, öfver hufvud böra ifrågakomma till erhållande af statsunderstöd. Bland dessa hafva till åtnjutande af listidspensioner föreslagits de förmän och arbetare, hvilka uppnått minst 55 lefnadsår och 24 tjänstår, äfvensom två yngre arbetare, Carl Oscar Carlsson och Anders Andersson, hvaremot de öfriga enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle erhålla gratifikationer. Pensionsbeloppens storlek har af styrelsen upptagits till 300 kronor för enhvar pensionär, och hafva gratifikationerna beräknats för förmän och yrkesarbetare till belopp af 400 och 325 kronor samt för vanliga arbetare till belopp af 300 och 250 kronor, därvid de högre beloppen inom hvardera af dessa kategorier, eller 400 och 300 kronor, afsetts för de förmän och arbetare, som uppnått minst 30 tjänstår. Om undantag göres för nyssnämnde båda

yngre arbetare, har följaktligen järnvägsstyrelsen uti sin nu förevarande framställning tillämpat samma grunder som 1906 års Riksdag vid då föreliggande pensionsfrågor af liknande art, och har jag mot desamma intet att erinra.

Järnvägsstyrelsens förslag, att Carl Oscar Carlsson och Anders Andersson skulle erhålla pensioner, ehuru de uppnått allenast respektive 53 och 49 lefnadsår, anser jag på de skäl, som härför anförts af såväl järnvägsstyrelsen som statskontoret, vara med billighet öfverensstämmande.

Hvad slutligen angår förslaget om höjning af stenarbetaren Johan Anders Anderssons pension, tillåter jag mig erinra därom, att Kungl. Maj:t på järnvägsstyrelsens hemställan till 1894 års Riksdag gjorde framställning om en årlig pension åt Johan Anders Andersson af 200 kronor, men att Riksdagen medgaf honom en pension af allenast 160 kronor. Andersson, som sedan dess oafbrutet arbetat vid statsbanebyggnaden, har nu uppnått 60 lefnads- och 45 tjänstår, och synes mig järnvägsstyrelsen hafva anført fullgoda skäl för bifall äfven till förslaget om förevarande pensionshöjning, hvarför jag anser mig böra förorda detsamma.»

På grund af de i åberopade statsrådsprotokollet anförda omständigheter anser sig utskottet böra biträda Kungl. Maj:ts föreliggande förslag och hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts uti nu ifrågavarande proposition gjorda framställning.

Ang. pension
åt slöjd-
läraren
A. Vahlström.
[22.]

43:o) Uti statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkten 22, har Kungl. Maj:t föreslagit, att slöjdläraren vid folkskoleseminariet i Uppsala *Abraham Vahlström* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han blefve entledigad från sin befattning såsom slöjdlärare vid seminariet, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 450 kronor årligen.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 december 1906 innehåller härom följande yttrande af departementschefen.

»En af domkapitlet i Uppsala med eget utlåtande den 26 september 1906 till Kungl. Maj:t öfverlämnad framställning af rektor vid

folkskoleseminariet i Uppsala om beredande af pension åt slöjdläraren vid seminariet Abraham Vahlström; öfver hvilken framställning statskontoret den 16 oktober 1906 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades:

att Vahlström, som vore född den 7 oktober 1836, efter år 1856 afslutade studier tjänstgjort såsom folkskollärare på olika platser, intill dess han den 15 december 1893 första gången förordnats till slöjdlärare vid folkskoleseminariet i Uppsala, hvilken befattning han sedermera oafbrutet bestridt, därvid han handhaft slöjdundervisningen såväl i själfva seminariet som i dess öfningsskola;

att Vahlström under denna sin tjänstgöring, som från och med höstterminen 1894 omfattat det i seminariestadgan föreskrifna fulla antalet tjänstgöringstimmar, på ett mycket berömvärdt sätt skött den honom åliggande undervisningen;

att Vahlström i arfvode härför från och med år 1905 å. den nya lönestaten uppburit 1,300 kronor årligen;

att han vid sidan af sin seminarietjänst varit Uppsala läns landstings och hushållningssällskaps inspektör för hem- och skolslöjden inom länet, men att han förutom sistnämnda befattningar endast tillfälligtvis och under kortare tider haft någon annan verksamhet;

att Vahlström vore gift och i äktenskapet haft elfva barn, af hvilka nio lefde och en son på grund af sjukdom vore till arbete oförmögen;

att Vahlström, som af sina synnerligen knappa löneinkomster för sin ålderdom endast kunnat göra en besparing af 2,000 kronor, i pension såsom förutvarande folkskollärare åtnjöte 525 kronor årligen;

att rektor i sin berörda framställning framhållit, att Vahlström, om han kvarstått såsom folkskollärare intill utgången af år 1906, skulle fått i pension tillgodonjuta 1,013 kronor, samt att med hänsyn härtill och i betraktande ej blott af Vahlströms plikttrogna och förtjänstfulla arbete i sin befattning vid seminariet utan ock af den för det allmänna gagnande verksamhet, han under mer än 20 år utfövat såsom slöjdinspektör, goda skäl syntes föreligga att af statsmedel bereda honom pension till belopp, som jämte den honom tillkommande pension såsom förutvarande folkskollärare uppginge till det för slöjdlärare vid seminarium afsedda pensionsbeloppet 975 kronor;

att domkapitlet, med åberopande af hvad rektor i ärendet yttrat, hemställt om utverkande åt Vahlström af en årlig pension till belopp af 450 kronor; samt

att statskontoret i sitt underdåniga utlåtande anført, att, ehuru

Vahlström endast kunde räkna 13 års verksamhet i statens tjänst, statskontoret likväl ansåge, att något understöd på ålderdomen borde beredas honom, särskildt med hänsyn därtill att han vid sitt inträde i statstjänst lämnat en befattning, hvilken, om han däri kvarstått, nu skulle beredt honom en pension nära dubbelt så stor som den, hvaraf han vore i åtnjutande, och att statskontoret för sin del icke hade något att erinra mot det föreslagna beloppet af fyllnadspension, som med tillägg af den pension, han såsom förutvarande folkskollärare åtnjöte, skulle bereda honom ett understöd till enahanda belopp, som han i pension skulle hafva erhållit, därest han med afseende å tjänst-ålder uppfyllt villkoren för pensionsrätt enligt nådiga kungörelsen den 27 augusti 1904.»

Med anledning af det anförda hemställer utskottet,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under förevarande punkt gjorda framställning.

Ang. understöd åt äldre behöfvande folkskollärare.

[23.]

44:o) I punkten 23 af tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1908 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 4,900 kronor, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna godt meddela, användas till understöd af högst 350 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit afsked före år 1867.

I detta ärende har departementschefen till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för ofvannämnda dag anfört följande.

»För att bereda understöd åt äldre behöfvande folkskollärare, hvilka icke kunna erhålla pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, har för hvart och ett af åren 1885—1904 å allmänna indragningsstaten anvisats ett anslag å 10,000 kronor. För åren 1905, 1906 och 1907 bestämde Riksdagen anslaget storlek till respektive 7,000 kronor, 6,650 kronor och 4,900 kronor. Maximibeloppet för hvarje understödstagare, hvilket till år 1899 var 250 kronor, höjdes af 1898 års Riksdag till 300 kronor och af 1900 års Riksdag till 350 kronor. Under år 1906 hafva 14 understödstagare erhållit understöd till ett sammanlagdt belopp af 4,900 kronor.»

I sammanhang med denna proposition har utskottet förehåft till behandling en af herr *E. Hammarlund* i Andra Kammaren väckt motion (n:o 24), däruti föreslagits, att Riksdagen måtte för år 1908 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 15,000 kronor att, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna godt meddela, användas dels till understöd af högst 450 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit afsked före år 1867, och

*Ang. en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.*

dels till understöd med belopp, som tillsammans med från folkskollärarnes pensionsinrättning utgående pension uppginge till högst 450 kronor, åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit afsked med pension före år 1892.

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande.

»På grund af Riksdagens beslut har allt sedan år 1885 funnits å allmänna indragningsstaten anvisadt och ställt till Kungl. Maj:ts disposition ett anslag, hvaraf Kungl. Maj:t ägt meddela understöd åt sådana äldre, behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit afsked före år 1867, hvarjämte Riksdagen medgifvit, att Kungl. Maj:t ägt närmare bestämma villkoren för sådant understöds erhållande.

Ursprungligen var anslaget 10,000 kronor, och understödsbeloppet sattes till högst 250 kronor. Sedan flere af de ursprungliga understödstagarna afgått med döden, höjdes från år 1899 maximiunderstödsbeloppet till 300 kronor och från år 1901 till 350 kronor med bibehållande af anslagets storlek 10,000 kronor. På grund af ytterligare dödsfall nedsattes anslaget för år 1905 till 7,000 kronor, för år 1906 till 6,650 kronor och för år 1907 till 4,900 kronor, hvilket belopp Kungl. Maj:t äfven begär för år 1908.

Efter all sannolikhet kommer antalet af dem, som kunna komma i fråga till erhållande af understöd från det ifrågavarande anslaget, under den närmaste framtiden att ganska hastigt minskas. Härigenom kan beredas tillfälle att gifva åtminstone en del af de kvarlevande ett högre understödsbelopp. En förhöjning af understödet synes ock vara väl behöfelig för åtskilliga af dessa gamla, då i betraktande tages, dels att de nu nått den ålder, att de ej kunna genom eget arbete bidraga till sitt lifsuppehälle, dels lefnadskostnaderna under den senaste tiden så betydligt stigit.

Maximiunderstödsbeloppet torde lämpligen böra sättas till 450 kronor, motsvarande hel folkskollärarepension efter 600 kronors lön.

Äfven om samtliga de 14 understödstagare, som erhöilo understöd år 1906, skulle lefva år 1908 och samtliga af Kungl. Maj:t tilldelas högsta understödsbeloppet, komme ändock att härför kräfras endast 6,300 kronor, alltså 3,700 kronor mindre än det ursprungliga anslaget. Sannolikt är dock, att på grund af dödsfall nämnda belopp icke på långt när kommer att utgå.

Genom de besparingar, som så småningom uppstått i det ursprungliga anslaget å 10,000 kronor, blir det möjligt att utan nämnvärda uppoftningar för staten hjälpa äfven en annan grupp af äldre folkskollärare, nämligen dem, hvilka afgått före år 1892, då lägsta delaktighetsbeloppet i folkskollärarnes pensionsinrättning höjdes för samtliga folkskolläraretjänster till 700 kronor (motsvarande 525 kronor i hel pension).

Enligt från folkskollärarnes pensionsinrättning inhämtade uppgifter (se bilagan) funnos den 31 december 1906 sammanlagdt 111 pensionstagare i folkskollärarnes pensionsinrättning, hvilka pensionerats före 1892 med pensionsbelopp, *understigande* 450 kronor. Fördelningen mellan dessa äldre folkskollärare ställer sig sålunda:

Antal:	Pensionsbelopp:
2	177—200 kronor
5	201—250 ,,
10	251—300 ,,
34	301—350 ,,
26	351—400 ,,
34	401—444 ,,
Summa 111	

Hela pensioneringsbeloppet för dessa 111 utgör sammanlagdt 39,362 kronor 75 öre, motsvarande ett medelpensionsbelopp af 354 kronor 62 öre.

Att i någon mån bringa dessa äldre folkskollärare en hjälp i deras ofta ganska brydsamma ekonomiska ställning synes mig särdeles behjärtansvärdt. För att samtliga dessa 111 skulle tillförsäkras en årsinkomst, som tillsammans med pensionen uppginge till 450 kronor, eller samma belopp som jag ifrågasatt för de före år 1867 afgångna, skulle erfordras 10,587 kronor 25 öre. Men då naturligtvis icke samt-

liga de 111 pensionärerna äro i behöfvande omständigheter och då i betraktande tages, att på grund af dödsfall redan före år 1908 antalet måhända rätt afsevärdt nedgått, torde ett belopp af 8,700 kronor vara fullt tillräckligt för det afsedda ändamålet. Då härtill läggas de 6,300 kronor, hvilka jag beräknat för de äldre folkskollärare, som afgått före år 1867, blir slutbeloppet 15,000 kronor.

Genom att höja det af 1884 års Riksdag beviljade anslaget till understöd åt äldre folkskollärare från det ursprungliga beloppet 10,000 kronor till 15,000 kronor, skulle det afsevärda målet vinnas, att staten kunde tillförsäkra samtliga de äldre folkskollärare, hvilka afgått före år 1892 och som äro i behöfvande omständigheter, en blygsam årsinkomst för deras återstående dagar af 450 kronor.

De villkor, under hvilka understöd till den nya kategorien af äldre lärare finge utgå, borde lämpligen fastställas likartade med de af Kungl. Maj:t föreskrifna villkoren för hittills utgående understöd till äldre folkskollärare. Bland dessa villkor ingå, att understödstagare skall hafva oförvitligt skött sin tjänst samt vara minst 60 år gammal och i behöfvande omständigheter.

En förbättring i de äldre pensionstagarnes villkor har tidigare varit ifrågasatt. Vid 1900 års riksdag väcktes motion om att samtliga folkskollärarepensioner, hvilka blifvit fastställda efter lägre delaktighetsbelopp än 700 kronor, skulle ökas till motsvarighet mot nämnda belopp eller till 525 kronor för hel pension och i proportion därtill för afkortad pension, och för detta ändamål begärdes ett särskildt förslagsanslag af 39,000 kronor. Det gällde sålunda den gången att ändra de en gång fastställda pensionsbeloppen. Af principiella skäl afslog Riksdagen detta förslag. Statsutskottet uttalade nämligen den meningen, »att det pensionsbelopp, som enligt gällande reglemente blifvit vederbörligen grundlagdt och bestämdt samt af pensionär tillträds, icke sedermera lämpligen bör höjas».

Mot denna af Riksdagen godkända princip strider dock icke alls att, efter särskild pröfning och där behof föreligger, tilldela en pensionsstagare, hvilken åtnjuter en årlig pension, som med nuvarande höga lefnadskostnader är allt för knapp för en nödtorftig bärgning, ett särskildt understöd, och då målet kan i detta fall vinnas genom en till beloppet ganska ringa ökning af det förutvarande anslaget till understöd åt äldre folkskollärare, skall helt visst Riksdagen behjärta det behof, som här föreligger.

De gamla banbrytarne på folkskolans fält hafva gjort sig väl förtjänta af en liten förbättring i sina lefnadsvillkor för återstående dagar.»

*Utskottets
yttrande.*

Beträffande understödet åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka erhållit afsked före år 1867, har utskottet i likhet med motionären ansett, att dem borde beredas något högre understöd än det af Kungl. Maj:t föreslagna; och då utskottet förmenar, att en förhöjning af 50 kronor i någon mån skulle bidraga till förbättrande af de gamla folkskollärarnes lefnadsförhållanden, har utskottet för sin del velat tillstyrka, att understöd må utgå intill belopp af 400 kronor och enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t finner godt därom meddela. Någon ökning i anslagsbeloppet synes ej vara med anledning af den ifrågasatta höjningen i understödet erforderlig.

Hvad däremot beträffar motionärens förslag om förhöjdt understöd åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, som erhållit afsked efter år 1866 men före år 1892, har utskottet icke funnit motionären hafva framlagt giltiga skäl för sitt förslag.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen med anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning och herr Hammarlunds ofvannämnda motion må för år 1908 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 4,900 kronor, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna godt meddela, användas till understöd af högst 400 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit afsked före år 1867.

*Ang. under-
stöd åt äldre
behöfvande
småskollärare
med flera.*

[24.]

45:o) Under tillstyrkande af bifall till hvad Kungl. Maj:t under denna hufvuditel i punkten 24 föreslagit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må för år 1908 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Kungl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 18,000 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande

och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt kungl. reglementet den 22 juni 1892, samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1907 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen:

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring avslutas så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 100 kronor årligen; samt

att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befinnas erforderliga.

46:o) I punkten 25 af ifrågavarande hufvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen dels att medgifva, att vissa lärarinnor vid flickskolor, som i följd af 1904 års Riksdags beslut om inrättande af statssamskolor i åtskilliga städer indragits eller komma att indragas, måtte från den tid, deras anställning vid skolorna af nyssnämnda anledning upphört, kunna komma i åtnjutande af statsunderstöd, hvardera till belopp af högst 400 kronor för år räknadt, att utgå under förutsättning att vederbörande kommun i hvarje fall lämnade understöd till minst lika stort belopp samt under de villkor i öfrigt, Kungl. Maj:t kunde finna godt föreskrifva,

dels ock att för beredande af tillgång till utgifvande af de statsunderstöd, som sålunda blefve beviljade, å allmänna indragningsstaten uppföra ett förslagsanslag af 4,000 kronor.

Departementschefen har vid detta ärendes föredragning i statsrådet den 21 december 1906 anført följande:

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 11 Häft.

Ang. understöd åt äldre behöfvande flickskollärarinnor.
[25.]

»I enlighet med den af 1904 års Riksdag på Kungl. Maj:ts förslag beslutade ändrade anordning af rikets allmänna läroverk hafva i åtskilliga städer af staten inrättats allmänna läroverk, gemensamma för gossar och flickor, s. k. samskolor. De enskilda flickskolor, som i dessa, merendels mindre, städer förut funnits, hafva naturligtvis genom inrättandet af statens samskolor kommit i en svår ställning; de mista sitt statsunderstöd och kunna icke konkurrera med statsläroverken. De hafva därför redan upphört eller komma antagligen att upphöra med sin verksamhet. Till följd häraf gå flera af de lärarinnor, som nu äro anställda vid dessa enskilda läroverk, i mistning af sina befattningar. En del af dem, nämligen de yngre, erhålla kanske platser vid statens samskolor eller vid enskilda läroverk på andra orter, men för de äldre blifva nog svårigheterna härutinnan stora. Detta förhållande har i viss mån behjärtats af såväl 1899 års läroverkskommitté, hvars förslag ligger till grund för den nu påbörjade läroverksreformen, som af Riksdagen. Uti sitt den 8 december 1902 afgifna betänkande har kommittén uti detta afseende anfört följande:

’Svårare och mera behjärtansvärd blir lärarinnornas ställning i de städer, där flickskolorna skulle komma att upphöra. Visserligen tillskapas nya lärarinnebefattningar i samskolorna, men dessa motsvara endast en del af de platser, som komma att indragas. För att underlätta tillträdet till desamma föreslår kommittén, att åt de indragna skolornas mera erfarna och bäst vitsordade lärarinnor må, därest de ej äga den för ifrågavarande sysslor fastställda examenskompetensen, genom kunglig dispens beredas möjlighet att fortfarande gagna i ett kall, hvaråt de förut med framgång ägnat sina krafter. Kommittén anser jämväl önskligt, att sådana lärarinnor, som därtill finnas lämpliga, må på liknande sätt erhålla rätt att innehafva folkskollärarinnebefattningar. För öfrigt må här tagas i betraktande, att den ifrågavarande omorganisationen ej kan genomföras i ett slag, utan kommer att försiggå successivt och taga åtskilliga (6—8) år i anspråk, hvarigenom lärarinnorna få tid och rådrum att se sig om efter platser i flickskolor å andra orter, där dessa skolors antal och behof af lärarkrafter ständigt ökas, eller ock inom andra verksamhetsområden. Det är jämväl att hoppas, att de icke själfförvållade svårigheter, hvari en del lärarinnor komma att vid en omorganisation försättas, skola vid platsers tillsättande af vederbörande hvar i sin stad behjärtas. Kommittén anser sig därför kunna uttala den förväntan, att olägenheterna

af dess förslag i här berörda afseende i allmänhet skola utan större svårighet låta sig öfvervinna.

Riksdagen har i sin skrifvelse den 18 maj 1904 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt lönereglering för de vid dem anställda lärare förklarat sig instämma uti hvad läroverkskommittén sålunda yttrat.

I enlighet med hvad läroverkskommittén föreslagit hafva åtskilliga af de mera erfarna och skickligaste lärarinnorna vid underindragning varande flickskolor i städer, där statssamskolor inrättats, af Kungl. Maj:t erhållit behörighet att söka och innehafva lärarinnebefattning vid samskola i viss, för hvar och en angifven stad, oaktadt de icke uppfylla de villkor, som stadgats för erhållande af sådan befattning, och lära såväl dessa lärarinnor som sådana vid ifrågavarande flickskolor förut anställda, hvilka äga berörda kompetens, redan hafva förordnats till extra ämneslärarinnor vid statens samskolor. Men dylika åtgärder äro tydligtvis icke till något gagn för de lärarinnor, hvilka på grund af ålder eller annan orsak icke lämpa sig för tjänstgöringen vid statens skolor och icke kunna på annat sätt försörja sig.

I anledning häraf har centralstyrelsen för föreningen af lärarinnor och lärare vid Sveriges högre flickskolor och samskolor i underdånig skrifvelse den 27 november 1905 anhållit, att ålderdomsunderstöd måtte af statsmedel beredas vissa af de vid nu ifrågavarande flickskolor förut anställda lärarinnor. Centralstyrelsen har till stöd härför anført, förutom af mig nu omförmälda förhållanden, följande:

Utom de lärarinnor, som kunde beräknas komma att erhålla anställning, funnes emellertid några, som uppnått den ålder, att det torde blifva svårt, om ej omöjligt för dem att få ny anställning. Dessa lärarinnor, som sålunda utan eget förvållande beröfvats sin utkomst, på samma gång de måste äga ytterst ringa utsikter att erhålla annan sådan, hade härigenom kommit i en synnerligen bekymmersam ställning, och centralstyrelsen vågade på grund däraf anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att åt dem bereda understöd af statsmedel.

Centralstyrelsen hade, utgående från den uppfattningen, att lärarinna, som fyllt 45 år, skulle hafva svårt vare sig att erhålla någon ny lärarinneplats eller att ägna sig åt annan verksamhet, gjort sig underrättad om, huru många och hvilka de lärarinnor vore, som på detta sätt skulle komma att blifva lidande, och såsom af en skrifvelsen bifogad tablå framginge, vore antalet af sådana lärarinnor, såvidt

centralstyrelsen kunnat utröna, tolf. Centralstyrelsen hade ansett, att ett pensionsbelopp, ägnadt att nödtorftigt betrygga dessa lärarinnors ålderdom, ej kunde beräknas lägre än till 800 kronor. Vid bestämmandet af detta belopp hade centralstyrelsen tagit i betraktande, att pensionen för folkskollärarinnor i regeln torde uppgå ungefär till detta belopp, och att andra, i statens tjänst anställda kvinnor, exempelvis telegrafisterna, hade tillförsäkrats 1,200 kronors årlig pension.

Man borde emellertid kunna förutsätta, att de kommuner, inom hvilka ifrågavarande lärarinnor verkat, skulle vara villiga att bidraga till deras pensionering t. ex. med halfva beloppet. Under förutsättning af ett pensionsbelopp, beräknadt i det hela till 800 kronor, skulle alltså ett eventuellt statsbidrag kunna inskränkas till 400 kronor för hvarje lärarinna. Emellertid torde i åtskilliga fall ett ännu lägre bidrag af allmänna medel till ifrågavarande lärarinnors pensionering kunna beräknas. Såsom af tablån framginge, vore nämligen några bland dem delägare antingen i »Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom» eller i »Svenska lärarinnornas pensionsförening», två till och med delägare i båda, och det torde kunna ifrågasättas, att vid bestämmande af statens eventuella bidrag till dessa ett afdrag borde beräknas i förhållande till lärarinnors från nyssnämnda pensionsinrättningar utgående understöd.

Äfven om en nedsättning härför icke beräknades, skulle dock under de förutsättningar i öfrigt, som förut blifvit framhållna, ett förslagsanslag å 4,800 kronor vara tillräckligt för ifrågavarande ändamål.

Att centralstyrelsen, ehuru den tänkte sig möjligheten att till lärarinnor, som åtnjöte understöd från de omförmälda pensionsföreningarna, ett mindre belopp än 400 kronor skulle komma att utgå, dock i underdånighet föresloge det angifna förslagsanslaget till så högt belopp, som nyss angifvits, eller 4,800 kronor, berodde därpå, att några af de lärarinnor, som vore delägare i pensionsinrättning, ännu ej uppnått 55 år och sålunda under den närmaste tiden icke skulle komma att erhålla understöd från någon pensionsförening, dels därpå att bland de vid flickskolor, som komme att indragas, anställda lärarinnor af lägre ålder än 45 år möjligen torde finnas någon, hvilken under en lång följd af år arbetat i flickskolans tjänst, och som, då hon vid skolans upphörande miste sin befattning i följd af till exempel försvagad hälsa, ej kunde erhålla ny anställning, och som på grund af

denna ömmande omständighet torde böra komma i åtanke till erhållande af statsunderstöd.

På grund af hvad sålunda anförts anhölle centralstyrelsen, att Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta proposition om beviljande af ett förslagsanslag å 4,800 kronor att användas till understöd af högst 400 kronor om året åt vissa vid flickskolor, som till följd af 1904 års läroverksreform komme att indragas, anställda lärarinnor från och med den tid, då deras tjänstgöring vid skolan upphörde, under förutsättning att vederbörande kommun för ändamålet lämnade motsvarande belopp.

Öfver ifrågavarande framställning har öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 18 december 1905 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, däri öfverstyrelsen yttrat hufvudsakligen följande:

Öfverstyrelsen funne de af centralstyrelsen anförda skälen högligen behjärtansvärda och tillstyrkte därför, att framställning gjordes till Riksdagen om beviljande af nödigt anslag till nämnda lärarinnors pensionering. Beträffande det föreslagna beloppet af den pension, som skulle kunna utgå af statsmedel till hvarje lärarinna eller högst 400 kronor, funne öfverstyrelsen intet att erinra liksom ej heller beträffande villkoret, att vederbörande kommun lämnade bidrag, som icke understeg statspensionen.

Med afseende på den af centralstyrelsen antydda frågan om en eventuell minskning af statspensionen för de lärarinnor, som vore delägare i en eller annan pensionsinrättning, ville öfverstyrelsen uttala den meningen, att en sådan minskning till skäligt belopp kunde anses befogad, då ju staten lämnat bidrag till pensionsavgifterna. Öfverstyrelsen, som förmenade, att minskningen icke borde vara större, än som motsvarade nämnda statsbidrag, hade tänkt sig, att den borde beräknas till så stor del af det från pensionsinrättningen utgående pensionsbeloppet, som summan af statens bidrag till pensionsavgifterna utgjorde af totalsumman af inbetalda pensionsavgifter.

Beträffande de villkor, som, förutom nyssnämnda om bidrag af vederbörande kommun, borde fastställas för beviljande af statspension, ansåge öfverstyrelsen, att lärarinna borde hafva uppnått en ålder af 45 år vid den tid, då verksamheten upphörde vid skolan, samt att hon vid samma tid borde hafva tjänstgjort i flickskola såsom lärarinna eller föreståndarinna under sammanlagdt minst 20 år. Af de tolf lärarinnor,

som funnes upptagna på förutberörda tabell, vore det endast en, som vid indragningen af den skola, vid hvilken hon vore anställd, icke skulle hafva uppfyllt dessa villkor. Då denna lärarinna tillika vore gift, hvilket icke vore fallet med någon af de öfriga, syntes hon äfven af detta skäl icke böra sättas i fråga till erhållande af pension. Till följd häraf borde förslagsanslaget beräknas till 4,400 kronor.

Till följd af nådig remiss har jämväl statskontoret den 11 oktober 1906 yttrat sig i ärendet och därvid anfört följande:

Förevarande framställning syntes äfven enligt statskontorets mening vara värd synnerligt beaktande; och statskontoret ansåge sig utan tvekan kunna tillstyrka, att för ifrågavarande ändamål bereddes bidrag af statsmedel. Statskontoret funne sig emellertid böra framhålla, att, då det här gällde, icke pension åt statstjänare såsom ersättning för långvarig anställning i det allmännas tjänst, utan hvad som billigtvis borde från statens sida åtgöras, för att ifrågavarande, i enskild tjänst anställda lärarinnor icke måtte lida nöd till följd däraf, att de genom den beslutade omorganisationen af allmänna läroverken miste sina befattningar, särskildt afseende borde i förevarande fall fästas vid behof af understöd, så att endast i det fall, att sådant verkligen föreläge, statsbidrag ifrågakomme. Att de flesta af dessa lärarinnor blefve i behof af understöd, när de lämnade sina befattningar, vore väl antagligt, men syntes icke af handlingarna i ärendet med full tydlighet framgå. I den mån pension tillkomme vederbörande till följd af delaktighet i en eller flera pensionsinrättningar, kunde och borde gifvetvis statsbidraget minskas eller eventuellt helt och hållet bortfalla. Om man — såsom statskontoret funne skäligt — utginge från, att behofvet blefve tillgodosedt genom beredande åt vederbörande af inkomster till belopp af 800 kronor årligen, torde statsbidraget böra inskränkas till att fylla hvad som bruste i nämnda belopp, därvid dock, på sätt föreliggande förslag innebure, statens bidrag icke finge utgå med högre belopp än kommunens. Därest alltså en lärarinna befunnes till följd af delaktighet i någon pensionskassa åtnjuta pension till belopp af exempelvis 500 kronor, syntes statsbidraget i detta fall böra utgå med 150 kronor, under förutsättning att kommunen bidroge med enahanda belopp. Skulle i detta fall kommunen hafva anslagit 300 kronor eller mera, eller om delaktighet i en eller flera pensionsinrättningar för lärarinnan medförde pension till belopp af 800 kronor eller däröfver,

syntes statens mellankomst till betryggande af lärarinnans ålderdom icke vara erforderlig.

Öfverstyrelsen hade föreslagit, att såsom villkor för åtnjutande af statsbidrag måtte fordras uppnådd ålder af minst 45 år och minst 20 års anställning såsom lärarinna eller föreståndarinna vid flickskola; och häremot syntes icke något vara att erinra. Samtliga de lärarinnor, som funnes upptagna å meranämnda förteckning, hade uppnått angifna lefnadsålder, hvaremot en af dem icke uppfyllde villkoret med afseende på tjänstålder. Då sistnämnda lärarinna vore gift, hade öfverstyrelsen äfven af denna orsak ansett statsbidrag icke böra till understöd åt henne utgå. Med afseende härå ville statskontoret erinra, att det icke saknades exempel på, att gift lärarinna blifvit genom Riksdagens beslut tillagd pension. Då det emellertid på grund af berörda förhållande finge anses sannolikt, att denna lärarinna icke vore i behof af understöd, och med hänsyn särskildt till den korta tid, hon haft anställning vid flickskola, delade statskontoret öfverstyrelsens mening, att statsbidrag icke borde till understöd åt henne beräknas.

Beträffande frågan, när statsbidraget skulle börja utgå, syntes tidpunkten härför skäligen böra vara den, då vederbörandes verksamhet vid flickskolan af förut omförmäld orsak upphörde — under förutsättning att villkoren för statsbidrag då i öfrigt vore uppfyllda.

Hvad slutligen vidkomme beloppet af det anslag, som borde för ifrågavarande ändamål äskas, torde det i saknad af fullständiga upplysningar rörande de på frågan inverkande omständigheter icke låta sig göra att exakt beräkna det erforderliga anslagsbeloppet, men, under förutsättning att anslaget finge formen af förslagsanslag, syntes det samma kunna bestämmas till i rundt tal 4,000 kronor.

Ehuru nu ifrågavarande lärarinnor, såsom anställda i enskild tjänst, icke hafva något berättigadt anspråk på pension af staten, synes mig, då de genom en omorganisation af de allmänna läroverken mista sina anställningar och till följd af ålder eller annan orsak måhända icke kunna erhålla nya, billigheten fordra, att staten bidrager till att i någon mån hålla dem skadeslösa härför. På sätt statskontoret föreslagit, bör statens bistånd härvid få karaktären af ett understöd, som utgår endast under förutsättning, att verkligt behof föreligger. Emot hvad af myndigheterna föreslagits i afseende å uppnådd lefnads- och tjänstålder såsom villkor för åtnjutande af understöd har jag icke

något att erinra. Med statskontoret förenar jag mig i fråga om grunderna och villkoren i öfrigt för erhållande af understöd, särskildt fasthållande, att understödsbeloppet i hvarje enskildt fall ej må öfverstiga 400 kronor. Understöden böra utdelas för ett år i sänder efter därom hos Kungl. Maj:t gjorda ansökningar.

Om jag sålunda anser, att nu omförmälda bestämmelser och villkor böra i hufvudsak fästas vid de ifrågavarande understöden, torde dock endast två af dem böra på förhand fastslås, nämligen att statsunderstödet belopp ej får öfverstiga 400 kronor och ej vara större, än hvad vederbörande kommun tillskjuter. I öfrigt erforderliga bestämmelser böra af Kungl. Maj:t stadgas först i sammanhang med understödets kungörande till ansökning; och synes det böra stå Kungl. Maj:t öppet att i särskilda undantagsfall i fråga om dessa bestämmelser göra de afvikelser, som må kunna påkallas af föreliggande förhållanden.

Till äfventyrs torde i detta ärende den invändning framkomma, att, medan för närvarande pension från de båda statsunderstödda anstalterna, pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom samt svenska lärarinnornas pensionsförening, kan antagas utgöra omkring 500 kronor för år, de nu föreslagna bestämmelserna om understöd utgå från den förutsättning, att vederbörande skulle beredas understöd till belopp af 800 kronor för år. Härvid må dock erinras, att här ej är fråga om pension i egentlig mening, utan delvis om ett slags skadestånd, delvis om ett understöd, som endast under vissa angifna förutsättningar utgår; vidare att den ena af de båda omförmälda pensionsanstalterna i slutet af år 1905 vidtagit sådan ändring i sina stadgar, att pensionerna från densamma framdeles kunna komma att uppgå ända till 900 kronor, samt att 800 kronor är det pensionsbelopp för lärarinnor, som eftersträfvats i en under år 1906 af centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen gjord underdånig framställning om höjning af statsbidraget till pensionering af lärarinnor, anställda vid högre flick- och samskolor.

Hvad slutligen det erforderliga statsanslagets natur och belopp angår, instämmer jag med statskontoret.»

På grund af hvad i ärendet blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Riksdagen må,
dels medgifva, att vissa lärarinnor vid flickskolor,

som i följd af 1904 års Riksdagsbeslut om inrättande af statssamskolor i åtskilliga städer indragits eller komma att indragas, må från den tid, deras anställning vid skolorna af nyssnämnda anledning upphört, kunna komma i åtnjutande af statsunderstöd hvardera till belopp af högst 400 kronor för år räknadt, att utgå under förutsättning att vederbörande kommun i hvarje fall lämnar understöd till minst lika stort belopp samt under de villkor i öfrigt, Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva,

dels ock för beredande af tillgång till utgifvande af de statsunderstöd, som sålunda varda beviljade, å allmänna indragningsstaten uppföra ett förslagsanslag af 4,000 kronor.

47:o) Uti punkten 26 af förevarande hufvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit, att förestånderskan och instruktionsbarnmorskan vid barnmorskeundervisningsanstalten i Göteborg *Carolina Magnusson* måtte från och med månaden näst efter den, hvari afsked blefve henne beviljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 400 kronor årligen.

*Ang. pension
för instruk-
tionsbarn-
morskan
Carolina
Magnusson.
[26.]*

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden nyssnämnda dag innehåller härom följande yttrande af departementschefen.

»I underdånig skrifvelse den 5 september 1906 har medicinalstyrelsen, med öfverlämnande af en af barnmorskeläraren i Göteborg, professorn K. A. Walter hos styrelsen gjord framställning om beredande af pension åt förestånderskan och instruktionsbarnmorskan vid barnmorskeundervisningsanstalten i Göteborg *Carolina Magnusson*, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till 1907 års Riksdag aflåta nådig proposition om beviljande af årlig pension till belopp af 400 kronor åt *Carolina Magnusson*, att utgå från den tid, hon erhöile afsked från sin befattning vid nämnda undervisningsanstalt.

Af handlingarna i ärendet inhämtas, att *Carolina Magnusson*, som är född den 5 april 1847 och således 59 år gammal, sedan början af år 1878 varit anställd såsom instruktionsbarnmorska vid barnmorskeundervisningsanstalten i Göteborg och därunder ådagalagt största duglighet och nit i tjänsten, samt att hon numera har betydligt nedsatt hörsel å båda öronen, upprepade gånger lidit af reumatisk irit med betydligt nedsatt synskärpa på högra ögat och visar påfallande sinnesslöhet.

Öfver medicinalstyrelsens förevarande framställning har statskontoret den 25 september 1906 afgifvit inforordt underdånigt utlåtande, däruti statskontoret, under anförande att Carolina Magnusson, som enligt den för omförmälda läroanstalt gällande stat åtnjöte i årligt arfvode 800 kronor, efter ett långvarigt, väl vitsordadt arbete i statens tjänst nu syntes böra genom erhållande af pension beredas tillfälle att från tjänsten afgå, och att intet syntes vara att erinra mot det på professor Walters hemställan af medicinalstyrelsen föreslagna pensionsbeloppet 400 kronor, tillstyrkt bifall till medicinalstyrelsens framställning.»

Utskottet, som ansett sig böra tillstyrka hvad Kungl. Maj:t i förevarande punkt föreslagit, får hemställa,

att Riksdagen må besluta, att förestånderskan och instruktionsbarnmorskan vid barnmorskeundervisningsanstalten i Göteborg Carolina Magnusson må från och med månaden näst efter den, hvari afsked varder henne beviljadt, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 400 kronor årligen.

Ang. pension
för docenten
vid universi-
tetet i Upp-
sala, profes-
sorn
H. Edfeldt.

[27.]

48:o) I tionde hufvudtiteln under punkten 27 har Kungl. Maj:t föreslagit, att docenten i praktisk filosofi vid universitetet i Uppsala, professorn *Hans Edfeldt* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från docenturen blefve honom beviljadt, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 2,000 kronor årligen.

I detta ärende innehåller statsrådsprotokollet öfver ecklesiastik-ärenden den 21 december 1906 följande yttrande af departementschefen.

»I underdånig skrifvelse den 10 oktober 1906, därvid fogats transsumt af det större akademiska konsistoriets i Uppsala protokoll den 8 september 1906 med flera handlingar, har kanslern för rikets universitet hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja en årlig pension af 2,000 kronor till docenten vid universitetet i Uppsala, professorn *Hans Edfeldt* att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från docenturen blefve honom beviljadt.

Af berörda handlingar inhämtas bland annat:

att Edfeldt är född den 28 juni 1836 och således 70 år gammal;

att han, efter att den 24 december 1868 hafva förordnats till docent i praktisk filosofi vid universitetet, från den 23 april 1874, då han förordnades att förestå professuren i nämnda ämne under en del af vår- och höstterminerna 1874, till och med 1889 års vårtermin, med undantag allenast för året 1875, helt eller delvis uppehållit endera af professorerna i praktisk eller teoretisk filosofi samt från den 15 september 1894 förestått den då ledigblifna professuren i praktisk filosofi, intill dess ny innehafvare tillträdt tjänsten;

att Edfeldt från och med år 1890 enligt Kungl. Maj:ts förordnanden föreläst samt i öfrigt biträdt vid undervisningen och examinationen i praktisk filosofi mot åtnjutande af arvode af de i universitetets stat till Kungl. Maj:ts disposition ställda medel, hvilket arvode från och med 1898 utgått med 2,000 kronor årligen;

att Edfeldt enligt af universitetets humanistiska sektion lämnadt vitsord under denna sin tjänstgöring ådagalagt berömlig skicklighet och flit;

att han enligt vederbörligt läkarintyg numera på grund af hög ålder och vacklande hälsa är i behof af ledighet från honom åliggande lärarverksamhet vid universitetet;

att, sedan rektor vid universitetet väckt förslag om utverkande af pension åt Edfeldt, det större akademiska konsistoriet härom gjort framställning hos kanslern; samt

att kanslern i sin förutberörda skrifvelse, i likhet med universitetets rektor, till stöd för framställningen framhållit, att, ehuru väl anspråk på pension ingalunda kunde grundas på den omständigheten, att Edfeldt under lång tid varit anställd såsom docent vid universitetet, det likväl, vid det förhållande att här vore fråga om ett verkligt undantagsfall, nämligen att en universitetstjänsteman utan att innehafva ordinarie befattning och fast lön under större delen af en ovanligt lång tjänstetid så länge skött ordinare tjänst, att han, därest han haft fast anställning, skulle hafva varit berättigad till pension, ej kunde anses annat än billigt, att på den gamle tjänstemannens ålderdom, sedan hans arbetskraft blifvit förbrukad, staten bidroge till hans uppehälle och skyddade honom för ekonomiskt betryck.

Statskontoret har efter nådig remiss den 23 oktober 1906 i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande och därvid andragit, att, enär hvad af vederbörande myndigheter anförts till stöd för förslaget om beredande af pension åt Edfeldt syntes innebära giltiga skäl för fram-

ställning till Riksdagen i ämnet, samt då mot det föreslagna pensionsbeloppet icke heller syntes böra göras någon erinran, statskontoret funne sig böra hemställa om bifall till hvad kanslern i sin framställning föreslagit.»

Till förevarande framställning får utskottet tillstyrka bifall, och hemställer utskottet således,

att Riksdagen må besluta, att docenten i praktisk filosofi vid universitetet i Uppsala, professorn Hans Edfeldt må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från docenturen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 2,000 kronor årligen.

Ang. öfverflyttning af vissa anslag från åttionde hufvudtiteln till allmänna indragningsstaten.
[28.]

49:o) Under punkten 28 i tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att å allmänna indragningsstaten såsom anvisning i kontant uppföra följande anslag:

till pedagogien i Ålem	kronor 207: —
till en klockare i Södra Finnskoga församling	„ 75: —
till kapellpredikanten i Mockfjärd, ersättning, att utgå enligt hittills gällande grunder, förslagsvis	„ 161: —
till pedagogien i Öregrund, ersättning, att utgå enligt hittills gällande grunder, förslagsvis	„ 121: —

Till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1906 har departementschefen rörande detta ärende anført följande.

»Sedan Kungl. Maj:t föreslagit 1906 års Riksdag att med visst belopp nedsätta anvisningen i kontant under anslaget till pedagogier och folkskolor och Riksdagen i underdånig skrifvelse den 23 maj 1906 anmält, att Kungl. Maj:ts framställning icke gifvit Riksdagen anledning till annan erinran, än att det, på sätt i vederbörande statsrådsprotokoll blifvit antydt, syntes kunna ifrågasättas, huruvida giltig anledning förefunnes att för de jämförelsevis obetydliga anslag, som vore afsedda att fortfarande kvarstå under rubriken pedagogier och folkskolor, för framtiden i riksstaten bibehålla denna anslagsrubrik, anbefallde Kungl. Maj:t i nådigt bref den 16 juni 1906 statskontoret att inkomma med under-

dånigt yttrande, huruvida icke genom afförande eller öfverflyttning å annan anslagstitel i riksstaten af de anslag, som vore afsedda att efter 1907 års ingång fortfarande kvarstå under rubriken pedagogier och folkskolor, denna anslagsrubrik kunde ur riksstaten uteslutas. Till åtlydnad häraf har statskontoret i underdånig skrifvelse den 29 september 1906 till en början erinrat, att de efter 1907 års ingång under nämnda rubrik kvarstående anslag vore

anvisning i kontant:

till garnisonsskolan i Kristianstad	kronor	360: —
„ pedagogien i Ålem	„	14: 44
„ en klockare i Södra Finnskoga församling	„	75: —
„ sällskapet för folkundervisningens befrämjande ..	„	4,500: —
Summa kronor		4,949: 44

samt *indelning och därmed jämförlig* *anvisning, på förslag, ersättningar*, enligt 1905 års räkenskaper, utgörande:

till pedagogien i Ålem	kronor	192: 57
„ kapellpredikanten i Mockfjärd	„	160: 98
„ pedagogien i Öregrund	„	120: 80
„ folkskolan i Västerlösa	„	82: 56
Summa kronor		556: 91

De flesta af dessa anslag torde böra öfverföras å allmänna indragningsstaten, och vill jag här redogöra för hvad statskontoret beträffande dem anført. Till de öfriga återkommer jag vid anmälan af anslagsbehofven under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Anslaget till Ålems pedagogi.

Under nu ifrågavarande utgiftstitel utginge, yttrar statskontoret, till berörda pedagogi inom Kalmar län, dels under rubriken »anvisning i kontant»

.....	kronor	14: 44
-------	--------	--------

dels under rubriken »indelning och därmed jämförlig
anvisning, på förslag, ersättningar» godtgörelse för
indraget ränte- och tiondeanslag, som, beräknad
efter 1869 års omsättningspris oförändrad utginge
med ett årligt belopp af

„ 192: 57

eller tillsammans kronor 207: 01.

Ålems pedagogi, vanligen kallad den Skytteanska skolan, hade inrättats i förra hälften af sjuttonde århundradet af riksrådet Johan Skytte, som då ägt Strömsrums kungsladugård med underlydande hem-

man, af hvilka han eller någon af hans arfvingar skänkt 1 $\frac{1}{2}$ mantal Ålem och Ödebo till boställe och aflöning åt skolans lärare. Sedan Strömsrumsgodset blifvit till kronan reduceradt, hade konung Carl XI stadfäst nämnda gåfva genom nådigt bref den 2 januari 1684. Den numera till statsverket indragna tionde, hvarför ersättning till pedagogien utginge, i äldre handlingar kallad tryckeritionde af Ålems församling, hade senare blifvit anslagen åt pedagogen, hvilken icke uppburit några löneförmåner af församlingen. Sedan statskontoret uti ett den 31 december 1883 afgifvet utlåtande föreslagit, att indelningsersättningen skulle till statsverket indragas, hade detta förslag biträdts af församlingens skolråd och pastorsämbete, dock så att ersättningsanslagets indragning skulle äga rum först vid dåvarande pedagogens afgång från befattningen, men däremot afstyrkts af pedagogen. Kalmar stifts domkapitel hade, vid det förhållande att Ålems församling förklarat sig ämna inom kort ingå till Kungl. Maj:t med underdånig ansökning om Skytteanska pedagogiens förvandling till en folkskola, och frågan om ersättningsanslagets indragning icke syntes böra afgöras utan i sammanhang med bestämmande af pedagogiens framtida ställning och uppgift, i underdånighet hemställt, att statskontorets förslag icke måtte för det dåvarande bifallas.

Genom nådiga brefvet den 4 juni 1886 hade därefter Kungl. Maj:t föreskrifvit, att berörda ersättningsbelopp, efter det den vid pedagogien anställda pedagogen från densamma afgått, icke vidare skulle utan särskildt nådigt tillstånd utbetalas, hvarjämte föreskrifvits, att domkapitlet i Kalmar skulle, då pedagogen afgått, därom göra underdånig anmälan och tillika inkomma med de framställningar, hvartill, under förutsättning af berörda medels indragning till statsverket, förhållandena kunde föranleda.

I detta sammanhang ansåge sig statskontoret böra meddela, att enligt 1905 års bevillningstaxeringslängd öfver fast egendom inom Ålems socken af Kalmar län de till pedagogien därstädes donerade hemmanen $\frac{1}{2}$ mantal Ålem och 1 mantal Ödebo vore för det året bevillningstaxerade, Ålem till 11,200 kronor och Ödebo till 12,500 kronor, eller bägge hemmanen till sammanlagdt 23,700 kronor. Redan detta värde angäfve, att nämnda fastigheter vore af den beskaffenhet, att innehafvaren af desamma borde kunna däraf hämta en jämförelsevis ej ringa inkomst.

Enligt hvad statskontoret inhämtat, vore bemälda pedagog, August Joakim Dahlberg, född den 20 mars 1836 och hade af domkapitlet i Kalmar utnämnts till denna befattning år 1873. Han uppgäfves endast

hafva tjänstgjort några få år, i det hans tjänst under en tid af omkring 18 å 20 år uppehållits genom vikarierande folkskollärare. Skolan fungerade alltjämt såsom en vanlig folkskola.

Då pedagogien icke kunde anses annorlunda än som folkskola, och då Ålems kommun, i likhet med andra skoldistrikt i riket, åtnjöte statsbidrag af för sådant ändamål å åttonde hufvudtiteln särskildt anvisade medel — år 1905 till ett belopp af 5,666 kronor 66 öre — vore det icke sannolikt, att, då efter nuvarande pedagogens afgång frågan om nu förevarande anslag med föranledande af nådiga brefvet den 4 juni 1886 komme under Kungl. Maj:ts pröfning, detta bidrag, som i äldre tider under andra förhållanden blifvit beviljadt, förklarades böra vidare utgå.

Under sådana förhållanden syntes anslagsbeloppen tills vidare kunna öfverflyttas till allmänna indragningsstaten.

Anslaget till en klockare i Södra Finnskoga församling.

Enligt nådiga brefvet den 24 februari 1826 angående två nya kapellkyrkors anläggande i Värmlands finnskog samt prästerskapets och klockares aflöning, inköp af religionsböcker m. m. hade Kungl. Maj:t till klockaren i Södra Finnskoga församling, med afseende på hans skyldighet att bestrida barnundervisningen, beviljat ett anslag af 50 riksdaler banco. Med anledning af väckt fråga om indragning af detta understöd hade genom nådiga brefvet den 13 juli 1887 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel m. m. förordnats, att beloppet, efter det befattningens dåvarande innehafvare från densamma afgått, hvarom det skulle åligga domkapitlet i Karlstad att hos Kungl. Maj:t göra anmälan, icke vidare skulle utan Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd utbetalas. Enligt hvad statskontet inhämtat, vore Erik Lidén, hvilken den 1 maj 1860 antagits till klockare inom nämnda församling, fortfarande innehafvare af klockarbefattningen.

Enligt nådiga förordningen den 2 november 1883 angående allmänt ordnande af klockarnas löneinkomster skulle den till klockare i penningar utgående lön af församlingen sammanskjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet vore stadgade. Ifrågavarande kommun uppbure från anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor ett icke obetydligt belopp, hvilket för år 1905 uppgått till 2,366 kronor 68 öre. Vid sådant förhållande ville det synas statskontoret, som om föga skäl förefunnos att låta förevarande för längre tid tillbaka och under andra förhållanden beviljade understöd utgå, efter det klockarbefattningens nuvarande innehafvare från tjänsten afgått. Då emellertid Kungl. Maj:t genom nådigt bref

den 13 juli 1887 redan förklarar frågan härom böra vid innehafvarens afgang undergå pröfning, borde för närvarande ingen annan åtgärd vidtagas, än att äfven detta anslag tills vidare öfverflyttades till allmänna indragningsstaten.

Indelningersättningen till kapellpredikanten i Mockfjärd.

Enligt nådiga brefvet den 2 oktober 1857 angående förändrad reglering af komministers- samt klockar-, präst- och skolmästartjänsterna i Gagnefs pastorat af Kopparbergs län hade förordnats, att Mockfjärds till detta pastorat hörande kapellförsamling skulle erhålla särskild därstädes bosatt präst, hvilken, jämte sina åligganden i sådan egenskap, borde uppehålla klockarsysslan och förestå den vid kapellet inrättade kyrkskolan, mot åtnjutande, utom andra i nådiga brefvet omförmälda löneförmåner, af 20 tunnor, i halfrågadt mål motsvarande 119 kubikfot, hafre af den till skolmästaren i pastoratet sedan äldre tider anslagna kronotionden. Sedermera hade enligt den af Kungl. Maj:t genom resolution af den 1 december 1865 fastställda och för en tid af 50 år, räknadt från och med den 1 maj 1866, gällande löneregleringen för prästerskapet i Gagnefs pastorat med Mockfjärds kapell bestämts, att kapellpredikanten ägde att, jämte andra löneförmåner, enligt nyssberörda nådiga bref årligen uppbära ett mot 20 tunnor kronotiondehafre svarande belopp. Detta belopp, som beräknades efter tioårigt medelmarkegångspris, hade för år 1905 enligt räkenskaperna utgått med 160 kronor 98 öre.

På grund af hvad sålunda förekommit torde ändring i afseende på denna indelningersättning icke kunna äga rum, så länge nämnda lönekonvention fortfarande vore gällande. Med anledning häraf ville statskontoret hemställa, att det måtte föreskrifvas, att, när den genom nådiga resolutionen den 1 december 1865 fastställda löneregleringen för Gagnefs pastorat med Mockfjärds kapell upphörde att vara gällande, den till kapellpredikanten i Mockfjärd från anslaget till pedagogier och folkskolor utgående indelningersättning skulle till statsverket indragas, och borde, så länge anslaget till kapellpredikanten i Mockfjärd utginge, detsamma öfverflyttas till allmänna indragningsstaten.

Indelningersättningen till pedagogien i Öregrund.

Denna ersättning för 28,35 kubikfot råg och 28,35 kubikfot korn jämte forsellön 4 kronor 54 öre uträknades efter tioårigt medelmarkegångspris och hade enligt räkenskaperna för år 1905 utgjort 120 kronor 80 öre.

Genom nådiga brefvet den 21 maj 1880 hade, bland annat, förordnats, att de anslag af statsmedel, som i Öregrunds pedagogis stat

vore uppförda för adjunktsbefattningen, efter dåvarande innehafvarens afgång icke vidare skulle utan Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd utbetalas, och att domkapitlet i Uppsala skulle äga att, då adjunkten från sin tjänst afginge, till Kungl. Maj:t inkomma med anmälan därom jämte de underdåniga förslag angående den lediga lönens användning eller indragning till statsverket, hvartill omständigheterna kunde föranleda. Sedan enligt nådiga brefvet den 22 maj 1891 förordnats, bland annat, att pedagogien i Öregrund skulle från och med den 1 juli samma år indragas, hade Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 19 februari 1892 förklarat, att ersättningen för det till statsverket indragna kronotiondeanslaget, som tillkommit dittills varande adjunkten vid pedagogien, fortfarande finge utbetalas till innehafvaren af denna adjunktsbefattning C. E. Ernström, så länge han kvarstode vid den därmed förenade klockartjänsten i Öregrunds stadsförsamling. Enligt hvad statskontoret inhämtat, innehades ännu nämnda klockarbefattning af bemälda Ernström, som den 11 oktober 1857 af församlingen å sockenstämma blifvit vald till innehafvare af de då ledigvarande, ännu förenade adjunkts- och klockarbefattningarna och genom utdrag af sockenstämmoprotokollet erhållit fullmakt å befattningarna.

Öregrunds skoldistrikt uppbure från åttonde hufvudtitelns anslag till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor understöd med belopp, hvilka enligt räkenskaperna för år 1905 uppgått till 1,066 kronor 66 öre.

Statskontoret hemställde, att nu ifrågavarande belopp måtte öfverflyttas till allmänna indragningsstaten.

Jag anser, i öfverensstämmelse med statskontoret, att de af mig nu särskildt omförmälda anslag lämpligen böra öfverflyttas på allmänna indragningsstatens förslagsanslag. De till pedagogien i Ålem utgående två särskilda anslag, under rubriken »anvisning i kontant» 14 kronor 44 öre, och under rubriken »indelning och därmed jämförlig anvisning, på förslag, ersättningar», 192 kronor 57 öre, lära därvid, enär sistnämnda anslag i själfva verket oförändradt utgår med samma årliga belopp, kunna sammanslås till en i staten lämpligen till 207 kronor jämnad summa, upptagen såsom anvisning i kontant. Hvad de båda andra indelningsersättningarna angår, torde äfven de, fortfarande utgående enligt hittills gällande grunder, kunna uppföras under rubriken anvisning i kontant, med beloppen jämnade till respektive 161 och 121 kronor, förslagsvis.»

Härjämte tillade departementschefen, att han framdeles skulle återkomma till frågan om förevarande anslags uteslutande från åttonde hufvudtiteln.

Under erinran, att utskottet i 16 punkten af utlåtandet n:o 9 angående reglering af utgifterna under åttonde hufvudtiteln, hemställt, att Riksdagen måtte, med uteslutande ur riksstaten af anslagsrubriken pedagogier och folkskolor, under åttonde hufvudtiteln rubrik: folkundervisningen uppföra dels ett anslag af 4,500 kronor med titel: »Sällskapet för folkundervisningens befrämjande», dels ock ett anslag af 83 kronor med titel: »Folkskolan i Västerlösa, ersättning, att utgå enligt hittills gällande grunder, förslagsvis», samt från åttonde hufvudtiteln afföra öfriga under rubriken pedagogier och folkskolor såsom anvisning i kontant eller såsom indelning och därmed jämförlig anvisning på förslag: ersättningar, nu upptagna anslagsposter, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Ang. pension
för förre teckningsläraren
K. N. Jahnson.

50:o) Uti punkten 29 under samma hufvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit, att förre teckningsläraren vid allmänna läroverket i Filipstad *Karl Nikolaus Jahnson* måtte från och med den 1 januari 1907 under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 300 kronor årligen.

I denna fråga innehåller det i statsverkspropositionen åberopade statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1906 följande yttrande af departementschefen.

»En af förre teckningsläraren vid allmänna läroverket i Filipstad Karl Nikolaus Jahnson i underdånighet gjord ansökning om understöd i form af pension; uti hvilket ärende öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, efter hörande af rektor och inspektor för samskolan i Filipstad, den 15 november 1906 i underdånighet sig yttrat samt statskontoret den 21 december 1906 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades:

att Jahnson, som vore född den 25 maj 1857 och således uppnått en ålder af 49 år, i egenskap af vikarierande teckningslärare tjänstgjort vid allmänna läroverket i Filipstad från och med höstterminen 1897 till och med höstterminen 1905, eller under tillhopa 17 terminer, hvilken tjänstgöring blifvit af vederbörande väl vitsordad;

att han i aflöning åtnjutit, förutom af kommunen lämnad ersättning för extra tjänstgöring, af statsmedel ett årligt arvode af 300 kronor för åren 1897—1904 jämte för några år dyrtidstillägg, men för år 1905 enligt nådiga cirkuläret den 27 augusti 1904 ett arvode af 500 kronor;

att han på grund af ögonsjukdom, som ansetts hafva genom undervisningen i skolan med all sannolikhet förvärrats, nödgats lämna sin anställning;

att han enligt intyg af extra ordinarie professorn Johan Widmark, hvilken under någon tid vårdat honom på serafimerlasarettets ögonklinik, vore fullständigt blind å det vänstra ögat samt hade synskärpan å det högra ögat nedsatt till endast $\frac{1}{10}$ af normal synskärpa, hvarjämte Widmark vidare intygat, att någon förbättring i Jahnsons synförmåga icke vore att förvänta, och att han därför måste anses oförmögen att sköta sin tjänst;

att, enligt intyg af ordföranden i fattigvårdsstyrelsen i Filipstad och vederbörande kyrkoherde, Jahnson icke ägde medel att försörja sig och sin familj, bestående af hustru, som vore sjuklig, och en minderårig dotter, samt vore urståndsatt att förtjäna sitt uppehälle;

att rektor, med hvilken inspektor instämt, anført, att, då vid allmänna läroverket i Filipstad i väntan på ombildning, i likhet med hvad förhållandet varit vid öfriga treklassiga läroverk och pedagogier, under en lång följd af år de ordinarie lärarbefattningarna icke blifvit tillsatta utan ständigt skötts af vikarier och därigenom möjlighet till befordran till ordinarie tjänst, särskildt för öfningslärare vid dessa mindre skolor, blifvit så godt som alldeles afstängd, det vore billigt och rättvist att behjärta Jahnsons anhållan om ett understöd, hvaraf han, om läroverket icke befunnit sig under ombildning, utan tvifvel vid inträffad sjukdom skulle såsom ordinarie innehafvare af teckningslärarbefattningen kommit i åtnjutande, äfvensom föreslagit, att åt Jahnson måtte beredas en årlig pension af 300 kronor;

att öfverstyrelsen, med förordande af detta förslag, hemställt, att till Riksdagen måtte aflätas nådig proposition om beviljande af en årlig pension åt Jahnson till belopp af 300 kronor att från allmänna indragningsstaten utgå från och med år 1908; samt

att statskontoret i sitt underdåniga utlåtande anført, att, då Jahnson till följd af obotlig sjukdom vore oförmögen att fullfölja sin lärarverksamhet i det allmännas tjänst liksom ock att genom annan verksamhet förskaffa lefvebröd för sig och sin familj, det syntes vara af billighet påkalladt, att staten, utan afseende å den tillfälliga omständigheten att det läroverk, där Jahnson vunnit anställning, varit under ombildning, och att han till följd däraf icke innehaft ordinarie tjänst, med understöd bidroge till hans uppehälle för framtiden, samt att statskontoret mot föreliggande förslag icke hade annat att erinra, än att pensionen skäligen syntes böra beredas Jahnson redan från början af år 1907.»

Utom hvad ofvan blifvit anfördt återopar departementschefen till stöd för den gjorda framställningen, att Jahnsen syntes endast genom förhållanden, hvarå han själf ej kunnat utöfva något inflytande, hafva hindrats att blifva ordinarie innehafvare af den befattning, han uppehållit på förordnande, äfvensom de i detta fall förekomna särdeles ömmande omständigheter.

Med tillstyrkan af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att förre teckningsläraren vid allmänna läroverket i Filipstad Karl Nikolaus Jahnsen må från och med den 1 januari 1907 under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 300 kronor årligen.

Ang. rektorerna
Carl Vilhelm
Hagbergs, An-
ders Johan
Reinhold Da-
nielssons och
Carl Johan
Callins upp-
förande å all-
männa indrag-
ningsstaten.

51:o) Uti en till Riksdagen den 8 februari innevarande år aflåten proposition (n:o 45) har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att för rektorerna *Carl Vilhelm Hagberg, Anders Johan Reinhold Danielsson*, och *Carl Johan Callin* å allmänna indragningsstaten uppföra nedannämnda belopp att af dem årligen åtnjutas från och med den 1 juli 1907, nämligen för Hagberg 4,100 kronor, för Danielsson 4,000 kronor och för Callin 4,500 kronor.

Till återopade statsrådsprotokoll har departementschefen anført följande.

»Sedan 1904 års Riksdag i anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgifvit, att åtskilliga allmänna läroverk, däribland treklassiga läroverken i Falköping och Örnsköldsvik samt tvåklassiga pedagogien i Södertälje, finge under viss förutsättning ombildas till sexklassiga samskolor, förordnade Kungl. Maj:t genom särskilda nådiga beslut den 2 juni 1905, att ombildningen af nämnda tre läroverk skulle taga sin början höstterminen 1905. På sätt inhämtas af det statsverkspropositionen till 1906 års Riksdag bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1906, punkt 16, hemställde öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk uti underdånig skrifvelse den 28 oktober 1905, bland annat, att den genom 1904 års Riksdags beslut fastställda nya löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid

rikets allmänna läroverk måtte genomföras med afseende å lärarpersonalen vid 14 af de läroverk, som enligt samma Riksdags beslut skulle ombildas till samskolor, däribland de af mig förut berörda läroverken i Falköping, Örnsköldsvik och Södertälje. Öfverstyrelsen omnämnde därvid, att vid dessa tre läroverk för närvarande funnes ordinarie rektorer, men förklarade, att, då de kvalifikationer, som vore för handen hos en rektor vid en dylik läroanstalt, ingalunda alltid kunde anses innebära garanti för nödig skicklighet och lämplighet hos en rektor vid en sexklassig samskola, förenämnda ordinarie rektorer icke borde utan vidare öfverflyttas på den nya staten såsom rektorer vid de respektive samskolorna, utan borde rektorstjänsterna vid dessa tillsättas i den ordning, som gällande läroverksstadga i fråga om dylik tjänst föreskrefve. Sedan 1906 års Riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, för genomförande af den för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken fastställda nya löne- och pensionsregleringen med afseende, bland annat, å rektorsbefattningarna vid omförmälda 14 samskolor, höjt reservationsanslaget till de allmänna läroverken med visst belopp, lät Kungl. Maj:t den 14 september 1906 utfärda nådig kungörelse, däri utom annat förordnades, att ifrågavarande löne- och pensionsreglering skulle från och med år 1907 gälla för af Kungl. Maj:t befullmäktigade eller af Kungl. Maj:t tillförordnade rektorer vid nämnda fjorton samskolor. Rektorerna vid läroverket i Falköping Carl Vilhelm Hagberg, vid läroverket i Örnsköldsvik Carl Johan Callin och vid läroverket i Södertälje Anders Johan Reinhold Danielsson, hvilka tre rektorer erhållit fullmakter å sina rektorstjänster af vederbörande domkapitel, kvarstå sålunda på gammal stat.

Genom nådigt beslut den 14 september 1906 anbefallde Kungl. Maj:t öfverstyrelsen att från vederbörande infordra och med eget utlåtande skyndsamt till Kungl. Maj:t inkomma med erforderliga upplysningar i fråga om Hagbergs, Danielssons och Callins villighet att mottaga utnämning till adjunkt vid allmänt läroverk och om de löneförmåner, som kunde anses böra tillkomma dem, därest de öfverflyttades å indragningsstat. Samtidigt anbefalldes öfverstyrelsen att vidtaga åtgärder, för att rektorstjänsterna vid, bland andra, samskolorna i Falköping, Södertälje och Örnsköldsvik måtte i den i § 175 mom. 3 af gällande läroverksstadga föreskrifna ordning från och med den 1 juli 1907 varda besatta med innehafvare, och skulle emellertid bemälda tre rektorer fortfarande intill nyssberörda tidpunkt uppehålla sina befattningar med rätt att efter 1907 års ingång uppbära de enligt den nya lönestaten med desamma förenade löneförmåner.

Med underdånigt utlåtande den 15 oktober 1906 har nu öfverstyrelsen till Kungl. Maj:t öfverlämnat yttranden i ämnet från rektorerna Hagberg, Danielsson och Callin.

Hagberg har förklarat sig ej vilja mottaga utnämning till adjunkt vid allmänt läroverk. Danielsson önskar helst blifva öfverflyttad på indragningsstat, men, om detta ej kan medgifvas, är han villig att mottaga utnämning till adjunkt vid samskolan i Södertälje, för den händelse han därjämte erhåller förordnande som rektor vid skolan. Callin åter är villig att mottaga utnämning till adjunkt vid allmänt läroverk i Stockholm, under förutsättning att han får bibehålla sin nuvarande aflöning, 5,000 kronor, jämte hyresersättning, 1,000 kronor.

Danielsson och Callin hafva därjämte gjort framställning beträffande de löneförmåner, som skulle tillkomma dem, därest de öfverflyttades på indragningsstat. Danielsson önskar bibehålla sin nuvarande lön på stat, 3,500 kronor, jämte hyresersättning, 500 kronor, men tillägger, att, som hans arbetskraft efter hans trettiosexåriga verksamhet som lärare är något nedsatt, han föredrager, att med en lön af 3,500 kronor blifva öfverflyttad på indragningsstat framför att ingå på ny stat och tjänstgöra till pensionsåldern. Callin »förbehåller sig» vid öfverflyttning på indragningsstat samma löneförmåner, som af honom nu åtnjutas.

Öfverstyrelsen har i sitt underdåniga utlåtande meddelat, att ingen af de tre rektorerna uppfyllt gällande villkor för erhållande af pension. Hagberg hade nämligen uppnått endast 62 lefnadsår, Danielsson endast 60 lefnadsår, och Callin, som visserligen uppnått 67 lefnadsår, kunde ej åberopa föreskrifvet antal tjänstår.

Beträffande Danielsson, fortsätter öfverstyrelsen, syntes af hans yttrande framgå, att han föredroge att öfverflyttas å indragningsstat. Vid sådant förhållande och då han själf funne sin arbetskraft något nedsatt, ansåge öfverstyrelsen jämväl med hänsyn till hans långa och hedrande tjänstgöring såsom rektor, skäligt, att möjlighet bereddes honom till dylik öfverflyttning med bibehållande af honom såsom ordinarie rektor vid tvåklassig pedagogi tillförsäkrade löneförmåner.

Hvad Hagberg beträffade, så enär han bestämdt förklarat sig icke vara villig att mottaga utnämning till adjunkt, samt han, liksom Danielsson, hade en lång och hedrande tjänstgöring som rektor att åberopa, ansåge öfverstyrelsen den lämpliga utvägen vara, att möjlighet bereddes honom att öfverflyttas å indragningsstat med bibehållande af honom tillförsäkrade löneförmåner såsom ordinarie rektor vid treklassigt läroverk.

Angående till sist Callin, ansåge sig öfverstyrelsen icke under några

omständigheter kunna sätta i fråga, att de af honom uppställda villkor för mottagande af utnämning till adjunkt skulle af Kungl. Maj:t beviljas, och funne dessutom hans förflyttning vid så hög ålder till ett af hufvudstadens läroverk synnerligen olämplig. Under sådana förhållanden ansåge öfverstyrelsen möjlighet böra beredas att öfverflytta Callin å indragningsstat med bibehållande af honom tillförsäkrade löneförmåner såsom rektor vid treklassigt läroverk.

Visserligen kunde sättas i fråga, att ersättning äfven skulle beredas nämnda tre rektorer för den fria bostad eller hyresersättning, som de författningsenligt åtnjöte af vederbörande kommun, men då Kungl. Maj:t i föregående snarlikt fall, såsom vid indragning af treklassiga läroverket i Värnamo och tvåklassiga pedagogien i Hjo, icke vidtagit åtgärder för beredande af sådan ersättning, och öfverstyrelsen funne i och för sig betänkligt, att staten skulle lämna ersättning för uppbärande af en från kommunen åtnjuten förmån, till hvilken vid beräkning af pension ej heller toges hänsyn, ansåge öfverstyrelsen sig icke böra hemställa om sagda ersättning.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med hänvisning till hvad som redan i saken förekommit vid 1906 års riksdag hemställde öfverstyrelsen, det Kungl. Maj:t, i syfte att bereda ifrågavarande tre rektorer möjlighet att öfverflyttas å indragningsstat, täcktes föreslå Riksdagen att för dem å allmänna indragningsstaten uppföra belopp, motsvarande deras lön å stat, nämligen för Danielsson 2,500 kronor samt för hvardera af Hagberg och Callin 3,000 kronor, jämte ålderstillägg, utgörande för Danielsson 1,000 kronor samt för hvardera af Hagberg och Callin 500 kronor, eller tillhoppa för hvar och en ett belopp af 3,500 kronor.

Sedan öfverstyrelsens utlåtande i ärendet till Kungl. Maj:t inkommit, har Callin i en till Kungl. Maj:t ingifven underdånig skrift hufvudsakligen anfördt, att han önskade kvarstå vid sin tjänst och ansåge sig icke vara skyldig att från densamma afgå, då läroverket icke indragits utan allenast ombildats, samt att, därest han mot sitt bestridande blefve öfverflyttad å indragningsstat, han vore berättigad att erhålla godtgörelse för mistad hyresersättning.

På grund af nådig remiss har statskontoret den 21 december 1906 uti ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, därvid statskontoret jämväl tagit i öfvervägande innehållet i Callins förenämnda skrift.

Efter en redogörelse för hvad i ärendet förekommit yttrar statskontoret följande:

Enligt hvad öfverstyrelsen upplyst, hade af ifrågavarande rektorer Hagberg uppnått 62 och Danielsson 60 år. Såsom lärare vid pedagogi ägde Danielsson författningsenligt icke rätt till pension vid afskedstagandet, och Hagberg hade enligt gällande bestämmelser ännu icke uppfyllt villkoret med afseende å lefnadsålder för att komma i åtnjutande af pension från allmänna indragningsstaten. Callin, som enligt hvad öfverstyrelsen meddelat, uppnått en ålder af 67 år, räknade enligt egen, af öfverstyrelsen vitsordad uppgift ännu icke föreskrifvet antal tjänstår, hvarför icke heller han nu kunde från sin tjänst afgå med rätt till pension å nämnda stat.

I fråga om skyldighet för dessa rektorer att åtaga sig annan tjänst vid samma eller annat läroverk vore att märka, *dels*, hvad anginge lärare vid pedagogi, att enligt nådigt bref den 22 november 1861 sådan lärare skulle, för att komma i åtnjutande af den löneförhöjning, som samma dag blifvit dåvarande lärarna vid pedagogierna beviljad, vara underkastad den förändrade tjänstgöring, som kunde varda stadgad, hvilket villkor borde intagas i fullmakten för de lärare, som därefter utnämndes, men att nämnda stadgande icke kunde anses innebära skyldighet för vederbörande att underkasta sig förflyttning till annat läroverk, *dels ock* i afseende å lärare vid treklassigt läroverk, att genom nådigt cirkulär den 29 december 1860 förordnats, att i de fullmakter, som utfärdades för lärare vid sådant läroverk, skulle intagas det villkor, att yngste kollega vore skyldig inträda i tjänstgöring vid annan skola, där sådant blefve föreskrifvet. Äfven om denna föreskrift en gång skulle hafva varit tillämplig på rektorerna Hagberg och Callin, hvilka till sina innehafvande tjänster utnämnts, den förre år 1878 och den senare närmast därpå följande året, torde dock densamma numera icke kunna för dem gälla.

I hvarje fall torde ifrågavarande rektorer, af hvilka Danielsson sedan år 1879 innehaft sin tjänst, hafva så länge bestridt rektorstjänst samt uppnått en sådan lefnadsålder, att det torde få anses icke blott obilligt utan äfven ur flera synpunkter olämpligt att förflytta dem till annan tjänstgöring vare sig vid samma ombildade läroverk, där de hittills verkat, eller vid läroverk å annan ort.

Vid sådant förhållande borde, äfven enligt statskontorets mening, tillfälle beredas att öfverflytta ifrågavarande rektorer å indragningsstat; och syntes de därvid böra komma i åtnjutande af de för dem i stat uppförda aflöningsförmåner, utgörande för Hagberg lön 3,000 kronor och ålderstillägg å 500 kronor enligt nådigt bref den 29 januari 1892, för Danielsson lön 2,500 kronor och ålderstillägg å 1,000 kronor enligt

nådigt bref den 25 januari 1895 samt för Callin lön 3,000 kronor och ålderstillägg å 500 kronor enligt nådigt bref den 24 januari 1890.

Då statskontoret för sin del alltså icke hade något att erinra mot hvad öfverstyrelsen hemställt, ville statskontoret, under åberopande af 1894 års Riksdags i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning fattade beslut i fråga om öfverflyttande på indragningsstat af rektorerna vid åtskilliga läroverk, tillstyrka nådigt bifall till öfverstyrelsens framställning.

Med hänsyn till hvad i ärendet blifvit upplyst, finner jag lika med statskontoret och öfverstyrelsen, att utnämning af rektorerna Hagberg, Danielsson och Callin till adjunkter vid allmänt läroverk icke bör ifrågakomma, och att fördenskull möjlighet bör beredas att öfverflytta dem på allmänna indragningsstaten. Vid Callins vägran att öfvergå på indragningsstat torde något afseende icke behöfva fästas.

Beträffande åter de löneförmåner, som vid öfverflyttning å indragningsstat böra tillerkännas bemälda rektorer, anser jag mig icke kunna biträda den af öfverstyrelsen och statskontoret uttalade mening. Enligt nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878 § 129 ålåg det hvarje stad, där läroverk var eller blefve inrättadt, så framt staden icke var från sådan skyldighet uttryckligen befriad, att tillhandahålla rektor ämbetsgård eller hushyra, och i nådiga cirkuläret den 20 mars 1858 har enahanda skyldighet ålagts stad för upptagande å elementarläroverkens stat af därvarande pedagogi. Ämbetsgård eller hushyresersättning torde sålunda vara att räkna till en tjänsten åtföljande förmån, och godtgörelse för mistning däraf synes vid sådant förhållande skäligen böra beredas en tjänstinnehafvare vid hans öfverflyttande på indragningsstat.

Jämlikt uppgifter, som jag låtit införskaffa från ordförandena i vederbörande samskolestyrelser, innehar icke någon af dessa tre rektorer boställsgård, men åtnjuta de enligt vederbörande kommunalstyrelses eller länsstyrelses beslut hushyresersättning, Hagberg med 600 kronor, Danielsson med 500 kronor och Callin med 1,000 kronor.

De belopp, som sålunda böra för dem å allmänna indragningsstaten uppföras, utgöra summan af deras aflöning enligt stat, för hvardera 3,500 kronor, jämte hyresersättning, alltså för Hagberg 4,100 kronor, för Danielsson 4,000 kronor och för Callin 4,500 kronor.»

På grund af hvad i ärendet förekommit anser sig utskottet böra tillstyrka, att rektorerna Hagberg, Danielsson och Callin må varda på allmänna indragningsstaten öfverflyttade.

*Utskottets
yttrande.*

Hvad åter angår de för dessa rektorer ifrågasatta pensionsbelopp, delar utskottet den af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk och statskontoret på grund af därvid anförda skäl uttalade åsikten, att berörda pensioner icke böra sättas till högre belopp än 3,500 kronor för hvar och en, motsvarande hans lön å stat, förmånen af hyresersättning däruti icke inräknad.

Och får utskottet i enlighet härmed hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må på det sätt af Riksdagen bifallas, att för en hvar af rektorerna Carl Vilhelm Hagberg, Anders Johan Reinhold Danielsson och Carl Johan Callin å allmänna indragningsstaten uppföres ett belopp af 3,500 kronor att af dem under deras återstående lifstid årligen åtnjutas från och med den 1 juli 1907.

Ang. pension
för vaktmästare
n P. V.
Pettersson.

[30.]

52:o) Under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t vidare uti punkten 30 föreslagit, att vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Stockholm *Per Vilhelm Pettersson* måtte från och med månaden näst efter den, hvari han blefve entledigad från sin vaktmästarsyssla, dock icke tidigare än från och med den 1 juli 1908, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 750 kronor årligen;

Det i statsverkspropositionen åberopade statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1906 innehåller härom följande yttrande af departementschefen.

»Rektors vid folkskoleseminariet i Stockholm underdåniga skrifvelse den 31 oktober 1906, däri hemställts om beredande af pension åt vaktmästare vid nämnda seminarium Per Vilhelm Pettersson, uti hvilket ärende underdåniga utlåtanden afgifvits dels den 13 november 1906 af Stockholms stads konsistorium dels ock den 18 december 1906 af statskontoret.

Af handlingarna i ärendet inhämtades:

att rektor i sin berörda skrifvelse — vid hvilken fogats vederbörliga frejd- och läkarbetyg, utvisande, att Pettersson vore född den 6 april 1838, samt att det syntes otänkbart, att han, som vid tilltagande ålder måste blifva allt mindre arbetsför, skulle kunna vid uppnådda 70 år vidare genom sitt arbete skaffa sig lefvebröd — anført hufvudsakligen, att från och med den 1 juli 1908, då seminariet finge inflytta

i sin nya byggnad, innehafvaren af vaktmästaretjänsten därstädes tillika måste vara maskinist; att det emellertid icke kunde vara rådligt att åt Pettersson, hvilken vid nämnda tid komme att hafva uppnått en ålder af 70 år, anförtro maskinistbefattningen, då han aldrig förut haft sådan sysselsättning och för öfrigt hans krafter icke skulle räcka till för en sådan uppgift än mindre för både densamma och vaktmästarsysslan;

att Pettersson allt sedan början af år 1876 innehaft sin tjänst som seminariets vaktmästare och under hela sin tjänstetid troget och nitiskt fullgjort sina åligganden samt genom sin händighet och tjänstvillighet besparat seminariets materiellkassa många och betydliga utgifter; att det vore otänkbart, att han vid 70 års ålder och efter 32 $\frac{1}{2}$ års mödor i statens tjänst skulle kunna förskaffa sig annat arbete, som beredde honom nämnvärd inkomst, i följd hvaraf han vore hänvisad att lefva utslutande af den pension, som kunde tillerkännas honom; samt att, då Petterssons löneförmåner under en lång följd af år utgjort 1,200 kronor årligen jämte fri bostad om två rum och kök med ved och lyse, rektor, jämte meddelande att pensionsbeloppet efter den beräkning, som numera tillämpades vid pensionering af Stockholms stads tjänstemän och betjante, skulle hafva utgjort 1,260 kronor, likväl med hänsyn till hittills tillämpade grunder vid pensionering af statstjänare icke ansåge sig kunna för Pettersson föreslå högre pensionsbelopp än 900 kronor;

att Stockholms stads konsistorium, under åberopande af de utaf rektor anförda skäl, tillstyrkt bifall till hans framställning; samt

att statskontoret uti sitt underdåniga utlåtande andragit, att då i gällande stat för folkskoleseminariet i Stockholm någon särskild vaktmästarlön icke funnes upptagen, Petterssons kontanta aflöning torde utgå af det i staten upptagna anslag till bestridande af kostnaderna för undervisningsmateriell samt ved och ljus m. m.; att detta förhållande, som innebure, att pensionsrätt icke tillkomme Pettersson, dock icke syntes böra betaga honom sådan förmån, därest han eljest uppfyllt de för civila tjänstinnehafvare i allmänhet stadgade villkor för att komma i åtnjutande af pension; att i sådant afseende vore att märka, det Pettersson visserligen öfverskridit 65 års ålder men däremot vid den tid, då han enligt föreliggande förslag måste lämna sin befattning, ännu icke kunde räkna 35 tjänstår; att, då Pettersson vid afskedet komme att hafva under så lång tid som mer än 32 år med goda vitsord tjänat seminariet samt hans entledigande redan den 1 juli 1908 föranleddes däraf, att han ansåges icke kunna sköta de maskinistgörömmål, som från nämnda tidpunkt, då seminariet skulle inflytta i ny lokal, skulle åligga seminariets vaktmästare, det emellertid ville synas statskontoret, som

om någon pension af statsmedel borde vid hans afgång från befattningen beredas honom, oaktadt han i afseende å tjänstetid icke fyllde det i allmänhet gällande villkoret för pensionsrätt; att beträffande det belopp, som skäligen kunde anses böra tillkomma Pettersson i pension, statskontoret icke kunde biträda rektors förslag; att det högsta pensionsbelopp, som en pensionsberättigad vaktbetjänt i statens tjänst kunde uppnå, utgjorde 800 kronor och motsvarades af en förste vaktmästares aflöning å tillhoppa 1,100 kronor; att de jämförelsevis ganska höga aflöningsförmåner, hvaraf Pettersson vore i åtnjutande icke syntes statskontoret böra föranleda därtill, att pensionen för honom också måste sättas högre än det pensionsbelopp, som af pensionsberättigad vaktbetjänt högst kunde uppnås; samt att, då hänsyn vidare toges därtill, att Pettersson, såsom nyss nämnts, icke räknade det antal tjänstår, som en sådan vaktbetjänt måste hafva intjänat för att komma i åtnjutande af nämnda pensionsbelopp, äfvensom att Pettersson icke i någon mån själf bidragit till sin pensionering, det ville synas statskontoret, som om pensionen för Pettersson icke borde bestämmas till högre belopp än 750 kronor.»

*Utskottets
yttrande.*

Vid behandling af förevarande framställning har utskottet anställt jämförelse mellan de af Kungl. Maj:t ifrågasatta och åt vaktmästare vid statens verk och inrättningar under i hufvudsak liknande förhållanden från allmänna indragningsstaten tilldelade pensionsbelopp och därvid funnit 600 kronor vara högsta belopp, som blifvit dylika vaktmästare tillerkända; och då särskilda skäl att i förevarande fall höja detta belopp icke syntes utskottet föreligga, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, att vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Stockholm Per Vilhelm Pettersson må från och med månaden näst efter den, hvari han varder entledigad från sin vaktmästarsyssla, dock icke tidigare än från och med den 1 juli 1908, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 600 kronor årligen.

*Ang. pension
för vaktmästaren
C. A. Carlsson.*

53:o) Kungl. Maj:t har uti punkten 31 under denna hufvudtitel föreslagit, att vaktmästaren vid tekniska högskolans kemiska laboratorium *Carl August Carlsson* måtte från och med månaden näst efter den, hvari han blefve entledigad från sin vaktmästarsyssla, dock icke tidigare

än från och med den 1 januari 1908, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 750 kronor årligen.

Rörande denna fråga innehåller statsrådsprotokollet öfver ecklesiastik-ärenden den 31 december 1906 följande yttrande af departementschefen:

»Styrelsens för tekniska högskolan underdåniga skrifvelse den 19 november 1906, däri styrelsen med öfverlämnande af en utaf vaktmästaren vid högskolans kemiska laboratorium Carl August Carlsson hos styrelsen gjord ansökning om afsked från och med den 1 januari 1908 med lönen såsom pension, hemställt om nådig proposition till Riksdagen för beredande af pension åt Carlsson, uti hvilket ärende statskontoret den 18 december 1906 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades:

att Carlsson vore född den 18 november 1836 och således uppnått en ålder af 70 år;

att, enligt hvad styrelsen i sin förutberörda skrifvelse meddelat, Carlsson varit anställd såsom vaktmästare vid den kemiska afdelningen alltsedan år 1864 och således tjänstgjort mer än 40 år samt såsom aflöning under de senare åren åtnjutit 850 kronor årligen jämte fri bostad och gas;

att styrelsen i nämnda skrifvelse vidare anført, att, då Carlsson uppnått vida högre ålder, än som i allmänhet i fråga om statens tjänstemän och betjante stadgats såsom villkor för erhållande af afsked med pension samt under hela sin långa tjänstetid af 42 år icke allenast med sällspord redlighet och nit skött sina åligganden utan därjämte ådagalagt den särskilda skicklighet i de till tjänsten hörande göromål, som i fråga om vaktmästarbefattning vid en vetenskaplig institution af ifrågasvarande art vore af största betydelse, och då han på grund af sin stränga tjänstgöring vid laboratoriet icke i nämnvärd grad kunnat bereda sig extra förtjänster, styrelsen ansåge, att en eventuell pension för Carlsson svårligen kunde bestämmas till lägre belopp än hela nuvarande lönen, eller 850 kronor om året; samt

att statskontoret i sitt underdåniga utlåtande i ärendet andragit, att på tekniska högskolans vid 1876 års Riksdag fastställda stat med däri sedermera gjorda ändringar några särskilda vaktmästarlöner icke funnes upptagna utan i stället ett anslag å 5,100 kronor till betjäningens aflöning; att detta förhållande, som innebure, att Carlsson icke ägde pensionsrätt, dock icke syntes böra betaga honom sådan förmån, enär han, som öfverskridit 65 års ålder och räknade vida mer än 35 tjänstår,

alltså i öfrigt uppfyllt de villkor, som i allmänhet gällde för civila befattningshafvares rätt till pension; att, beträffande det belopp, som skäligen kunde anses böra Carlsson i pension tillkomma, statskontoret, med erinran att det högsta pensionsbelopp, som en pensionsberättigad vaktbetjänt i statens tjänst kunde uppnå, utgjorde 800 kronor och motsvarades af en förste vaktmästares aflöning å tillsammans 1,100 kronor, ville såsom sin mening uttala, att för Carlsson icke syntes böra ifrågasättas högre belopp än det, som sålunda af pensionsberättigad vaktbetjänt högst kunde uppnås; samt att, då hänsyn vidare toges därtill, att Carlssons aflöning — förmånen af fri bostad beräknad till 150 kronor i öfverensstämmelse med i åtskilliga lönestater angifven beräkningsgrund — uppginge till endast 1,000 kronor för år, äfvensom att han icke i någon mån bidragit till sin egen pensionering, det ville synas statskontoret, som om pensionen för Carlsson icke borde bestämmas till högre belopp än 750 kronor.»

Med åberopande af de skäl utskottet under nästföregående punkt anfört, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda framställning, att vaktmästaren vid tekniska högskolans kemiska laboratorium Carl August Carlsson må från och med månaden näst efter den, hvori han varder entledigad från sin vaktmästarsyssla, dock icke tidigare än från och med den 1 januari 1908, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 600 kronor årligen.

*Ang. pension åt
vaktmästaren
vid högre all-
männa läro-
verket i Karl-
stad A. Nils-
son.*

54:o) Uti en den 8 mars innevarande år aflåten proposition (n:o 95) har Kungl. Maj:t föreslagit, att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Karlstad *Anders Nilsson* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han blefve entledigad från sin vaktmästarsyssla, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 500 kronor årligen.

Till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden ofvannämnda dag har departementschefen rörande detta ärende anfört följande:

»I skrifvelse till öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 21 januari 1907 har rektor vid högre allmänna läroverket i Karlstad, med anledning af en utaf vaktmästaren vid samma läroverk *Anders Nilsson* därom framställd begäran, hemställt, att öfverstyrelsen måtte ingå till

Kungl. Maj:t med underdånig anhållan om aflåtande af proposition till Riksdagen om beviljande åt Nilsson af pension å allmänna indragningsstaten; och har rektor därvid anført, att pensionsbeloppet för Nilsson, som under senare tider i årlig aflöning åtnjutit 1,050 kronor jämte fri bostad och vedbrand, med hänsyn till de stegrade lefnadsomkostnaderna och den omständigheten att Nilsson vore gift icke syntes böra sättas till lägre belopp än 600 kronor.

Vid rektors skrifvelse voro fogade handlingar, af hvilka inhämtas: att Nilsson är född den 26 november 1839 och alltså uppnått en ålder af 67 år; att han sedan den 1 november 1869 eller under mer än 37 år varit anställd såsom vaktmästare vid ifrågavarande läroverk samt enligt vederbörandes intyg odeladt ägnat sig åt denna befattning och på ett utmärkt sätt fullgjort sina åligganden; äfvensom att han enligt läkarbetyg numera på grund af framskriden ålder och aftagande kroppskrafter i förening med reumatisk värk i benen vore i behof af ledighet från sin befattning vid läroverket.

Med öfverlämnande af rektors skrifvelse jämte därvid fogade handlingar har öfverstyrelsen uti egen underdånig skrifvelse den 1 februari 1907 under återopande af nu omförmälda omständigheter tillstyrkt rektors framställning om beredande af pension åt Nilsson.

I fråga om pensionsbeloppet har öfverstyrelsen erinrat, att i samtliga de fall, då Riksdagen under senare år på nådig framställning beviljat pension åt vaktmästare vid högre allmänna läroverk, pensionsbeloppet bestämts till 500 kronor. Enär emellertid sedan år 1901, då såvidt öfverstyrelsen hade sig bekant, pensionens storlek för vaktmästare vid sådant läroverk första gången bestämdes till nämnda belopp, lefnadskostnaderna afsevärdt stegrats, förklarar sig öfverstyrelsen intet hafva att erinra mot pensionsbeloppets fastställande i enlighet med rektors förslag till 600 kronor.

Öfverstyrelsen har därför hemställt om proposition till Riksdagen i enlighet med samma förslag.

Uti infordradt den 19 februari 1907 afgifvet underdånigt utlåtande i ärendet har härefter statskontoret anført, att statskontoret, som på grund af föreliggande omständigheter ansåge skäl förefinnas för framställning till Riksdagen om beredande af pension åt Nilsson, beträffande den ifrågasatta pensionens belopp ville erinra, att med hänsyn till de aflöningsförmåner, som enligt hvad rektor upplyst, tillkomme Nilsson, och till hvad öfverstyrelsen såsom stöd för sin framställning andragit, det föreslagna pensionsbeloppet visserligen icke kunde anses oskäligt, men att,

då så nyligen som vid 1906 års Riksdag pensionen för läroverksvaktmästare bestämts till 500 kronor, högre belopp icke torde vara att i nu förevarande fall påräkna, då därefter timade prisförändringar icke syntes kunna gifva skälig anledning till höjning af pensionsbeloppet.

Statskontoret har fördenskull tillstyrkt nådig framställning till Riksdagen om beredande af pension åt Nilsson med sistnämnda belopp.»

Då utskottet icke haft något att erinra emot hvad Kungl. Maj:t i denna proposition föreslagit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Ang. tilläggs-
pension för
akademikamre-
raren O. G.
Regnéll.

55:o) Uti en den 22 mars innevarande år aflåten proposition (n:o 112) har, under återopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden för samma dag, Kungl. Maj:t föreslagit, att kamreraren vid universitetet i Lund *Oscar Gerhard Regnéll* måtte, utöfver honom vid afskedstagandet författningsenligt tillkommande pension af 2,400 kronor årligen, under sin återstående lifstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggs-pension af 800 kronor årligen från och med månaden näst efter den, hvori han erhöle afsked från nämnda kamrerartjänst.

Till återopade statsrådsprotokollet har departementschefen anført följande.

»Sedan kamreraren vid universitetet i Lund *Oscar Gerhard Regnéll* hos det större akademiska konsistoriet därstädes anhållit om utverkande af pension åt honom vid afskedstagandet till belopp af 3,200 kronor, har konsistoriet härom gjort framställning hos kanslern för rikets universitet.

I denna framställning har konsistoriet, efter meddelande att *Regnéll* redan öfverskridit 72 års ålder, lämnat upplysningar om de löneförmåner, som tillkomme *Regnéll*. Såsom konsistoriet därvid erinrat, uppgår kamrerarens vid universitetet i Lund aflöning till 3,000 kronor, däraf 2,400 kronor fast lön och 600 kronor tjänstgöringspenningar — i förbigående må anmärkas, att det genom nådig proposition den 8 mars 1907 för Riksdagen framlagda förslaget till ny stat för universitetet i Lund upptager samma aflöningsbelopp för akademikamreraren i Lund med samma fördelning i lön och tjänstgöringspenningar. Utöfver lönen innehar *Regnéll* en af ängslotterna i Kannicks ängsmark. Vidare har *Regnéll* sedan år 1892 uppburit ett af Riksdagen å extra stat år för år beviljadt personligt lönetillägg å 750 kronor, däraf 150 kronor såsom tjänstgöringspenningar. Med nämnda belopp utgår detta lönetillägg äfven för

innevarande år. För år 1908 begäres af Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition, att detta personliga lönetillägg måtte få utgå med ett till 1,000 kronor förhöjdt belopp, af hvilket 200 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar.

I konsistoriets skrifvelse framhålles i afseende å Regnélls tjänstverksamhet, att han i öfver 50 år varit i statens tjänst och i öfver 42 år bestridt kamrerarbefattningen vid Lunds universitet, däraf öfver 40 år såsom ordinarie innehafvare af densamma, samt att han med utmärkt nit, plikttrohet och duglighet skött sina åligganden.

Beträffande storleken af det pensionsbelopp, som borde tillkomma Regnéll vid afskedstagandet, finner konsistoriet, att hänsyn icke torde få tagas till innehafvet af ängslotten i Kannicks ängsmark. På grund af nådigt bref den 2 juni 1876 vore han, enligt de för civila tjänstemän i allmänhet stadgade grunder, i afseende å lefnads- och tjänsteålder m. m. berättigad att undfå pension å allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande hans fasta lön 2,400 kronor. Därutöfver finner likväl konsistoriet, att han bör få beräkna sig till godo den del af det personliga lönetillägget, som ej motsvarar tjänstgöringspenningar. För år 1908 skulle denna del komma att utgöra 800 kronor. Regnéll skulle då få det pensionsbelopp han begärt, 3,200 kronor. Enahanda pensionsbelopp tillkomme kamreraren vid universitetet i Uppsala, som hade en aflöning af 4,000 kronor, däraf 3,200 kronor fast lön. Konsistoriet hade vid flera tillfällen framhållit, att något skäl till olika aflöning af kamrerarna vid universiteten i Uppsala och Lund ej finnes — vid min hemställan om förhöjning af det personliga lönetillägget för Regnéll från 800 kronor till 1,000 kronor har jag ock uttalat mig för genomförandet af likställighet för de båda kamrerarna i afseende å löneförmåner.

Konsistoriet har alltså hemställt om beredande af pension åt Regnéll till belopp af 3,200 kronor för år räknadt.

Vid konsistoriets skrifvelse är fogadt ett frejdbetyg, utvisande att Regnéll är född den 24 september 1834.

Då biskopen i Lunds stift G. Billing, såsom tillförordnad utöfvare af kanslersämbetet för Lunds universitet, med underdänig skrifvelse den 4 mars 1907 till Kungl. Maj:t öfverlämnade konsistoriets framställning i ämnet, tillstyrkte han på det varmaste, att nådig proposition måtte aflätas till 1907 års Riksdag om beviljande af pension åt Regnéll till det ifrågasatta beloppet 3,200 kronor. Billing åberopade därvid de synnerligen beaktansvärda skäl konsistoriet anfört till stöd för framställningen och

framhöll därjämte, att konsistoriets fördelaktiga omdöme om Regnélls tjänstgöring jämväl enligt Billings personliga erfarenhet vore väl förtjänt.

Efter nådig remiss har statskontoret i underdånigt utlåtande den 9 mars 1907 anført, att Regnéll uppnått de i gällande bestämmelser för pensions åtnjutande föreskrifna lefnads- och tjänstår samt alltså vore berättigad att vid afsked från akademikamrerartjänsten komma i åtnjutande af pension till belopp af 2,400 kronor. Med hänsyn emellertid till det lönetillägg, som från och med år 1892 enligt Riksdagens beslut utgått till Regnéll och hvaraf den del, som icke betecknats såsom tjänstgöringspenningar, syntes få betraktas såsom tillägg till den fasta lönen, förefunnes, enligt statskontorets mening, skäl för någon förhöjning af den Regnéll författningsenligt tillkommande pension. Beträffande beloppet af en sådan förhöjning syntes dock hänsyn nu icke kunna tagas till högre lönetillägg än det, som hittills af Regnéll åtnjutits eller 750 kronor. På grund häraf torde icke heller böra ifrågasättas, att Regnélls pension höjdes med större belopp än 600 kronor, motsvarande hvad af nämnda lönetillägg vore att hänföra till lön.

Statskontoret hemställde alltså, det täcktes Kungl. Maj:t i anledning af den gjorda framställningen föreslå Riksdagen att medgifva, att Regnéll utöfver det belopp, af 2,400 kronor, som författningsenligt tillkomme honom i pension vid afskedstagandet, må från allmänna indragningsstaten under sin återstående lifstid åtnjuta en tilläggspension af 600 kronor årligen från och med månaden näst efter den, hvori han erhåller afsked från kamrerartjänsten vid Lunds universitet.

Såsom i ärendet omförmäls, har Kungl. Maj:t på hemställan af mig gjort framställning till 1907 års Riksdag i syfte att, visserligen allenast genom anslag å extra stat, bereda Regnéll likställighet i aflöning med akademikamreraren i Uppsala. Utgående från rättmätigheten häraf finner jag — ehuru Regnéll ännu ej kommit i åtnjutande af likställigheten i aflöningsförmåner — fog vara för att han äfven i afseende å storleken af pension försattes i samma ställning som hans ämbetsbroder vid universitetet i Uppsala. Då Regnéll nu vill afgå från sin tjänst, bör man söka bereda honom denna likställighet utan afvaktan på en eventuell reglering af löne- och pensionsförmåner vid nämnda tjänst. Regnélls ovanligt långa och med så hedrande vitsord bedömda tjänstgöring gör honom ock synnerligen väl förtjänt af det erkännande, som beviljandet af den för ändamålet erforderliga tilläggspensionen skulle innebära. Beloppet af densamma skulle komma att utgöra 800 kronor.

Bifaller Riksdagen ett förslag härom, torde förutnämnda framställning om anslag å 1,000 kronor på extra stat för år 1908 till personligt lönetillägg åt Regnéll kunna förfalla.»

Utskottet har i likhet med statskontoret och på de af detta ämbetsverk anförda skäl icke ansett sig kunna tillstyrka högre tilläggspension åt kamreraren Regnéll än 600 kronor, motsvarande hvad af det utaf Regnéll uppburna årliga lönetillägget är att hänföra till lön; och får utskottet sålunda hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas att Riksdagen medgifver, att kamreraren vid universitetet i Lund Oscar Gerhard Regnéll må, utöfver honom vid afskedstagandet författningsenligt tillkommande pension af 2,400 kronor årligen, under sin återstående lifstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggspension af 600 kronor årligen från och med månaden näst efter den, hvari han erhåller afsked från nämnda kamrerartjänst.

56:o) Uti punkten 32 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit, att vid rikets allmänna kartverk anställda gravören *Clas Evald Reinhold Herlin*, rit- och koloreringsbiträdet *Sofia Karolina Maria Claësson* samt vaktmästaren *Carl Erik Jansson* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder de afginge från sina respektive tjänstbefattningar vid kartverket under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årliga pensioner af: Herlin 2,800 kronor, Claësson 1,000 kronor och Jansson 750 kronor.

*Ang. pensioner
åt vid rikets
allmänna kart-
verk anställda
gravören C.
E. R. Herlin,
rit- och kolore-
ringsbiträdet
Sofia Karolina
Maria Claës-
son samt vakt-
mästaren
C. E. Jansson.*

[32.]

Departementschefen har till det i ärendet åberopade statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 31 december 1906 härom anført följande.

»I underdånig skrifvelse den 12 sistlidne oktober har chefen för rikets allmänna kartverk hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att åt tre vid kartverket anställda personer bevilja pensioner å allmänna indragningsstaten att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken de varda från sina tjänster entledigade. De personer, om hvilkas pensionering fråga sålunda väckts, äro gravören Clas Evald Reinhold Herlin, rit- och koloreringsbiträdet Sofia Karolina

Maria Claësson och vaktmästaren Carl Erik Jansson; och har kartverkschefen för dem föreslagit följande pensionsbelopp, nämligen för gravören Herlin 3,360 kronor, för biträdet Claësson 1,200 kronor, samt för vaktmästaren Jansson 800 kronor.

Gravören Herlin är född den 28 juni 1844 och således 62 år gammal. Han har varit anställd vid topografiska kåren och generalstabens topografiska afdelning såsom fältmätare, ritare och gravör i öfver 44 år. I årligt arfvode för denna sin tjänst åtnjuter han ett belopp af 2,200 kronor, hvarjämte han enligt kartverkschefens uppgift genom betingsarbete på extra tid för kartverkets räkning förskaffat sig en inkomst af 2,000 kronor årligen. Enligt vederbörligt läkarintyg måste han emellertid på grund af svåra njurblödningar och andra njurstensplågor jämte yrsel, ledgångssmärter och nedsatt synförmåga anses oförmögen att utföra arbeten såväl på fältet som å tjänstelokalen. Chefen för kartverket har framhållit, att Herlin under hela sin tjänstgöringstid inom kartverket nedlagt ett synnerligen plikttroget arbete, i all synnerhet på fullkommandet af gravyr och retuschering å de numera för reproduktion af kartorna använda heliogravyrplåtarna, hvarvid han äfven gjort en del uppfinningar, afseende tids- och kostnadsbesparing. På grund häraf och då Herlins arbetsförmåga numera vore till den grad nedsatt, att han ej längre kunde påräknas för stadigvarande arbete inom kartverket, har kartverkschefen ansett fullt skäl föreligga för beredande af pension åt Herlin till belopp, som skäligen syntes böra sättas till 80 procent af hans ofvanberörda årsinkomst.

Biträdet Claësson, som är född den 14 april 1840 och således 66 år gammal, har alltsedan år 1863, eller under 43 år, varit anställd, först såsom gravör vid ekonomiska kartverket och, efter detta verks införlifvande med rikets allmänna kartverk, vid det sistnämnda samt därunder företrädesvis utfört transporterings- och ritarbeten. Under denna tjänstgöring har hon, enligt hvad i förevarande underdåniga skrifvelse vitsordats, städse ådagalagt punktlighet och samvetsgrannhet. I årligt arfvode åtnjuter hon 1,500 kronor, men saknar hon, som enligt vederbörligt läkarintyg på grund af arterioskleros och allmän kraftnedsättning är i behof af hvila och frihet från arbete, medel att försörja sig på sin ålderdom.

Vaktmästaren Jansson, som är född den 28 mars 1836 och således 70 år gammal, har varit anställd i kartverkets tjänst alltsedan år 1871 eller i 35 år. Under denna tid har han, enligt kartverkschefens vitsord, städse ådagalagt ett plikttroget och hedrande uppförande, till erkännande hvaraf honom tilldelats medaljen i silfver med inskrift: »för nit

och redlighet i rikets tjänst». Han uppbär i årligt arvode 1,100 kronor. Enligt vederbörligt läkarintyg lider han af dubbelt ljumskbräck samt kronisk blåskatarr och kan af denna anledning icke längre i tjänsten kvarstå.

Till följd af nådig remiss har statskontoret den 22 sistlidne oktober yttrat sig i ärendet och därvid anført, att statskontoret funnit hvad kartverkschefen anført och handlingarna i ärendet för öfrigt innehålla utgöra giltiga skäl för framställning till Riksdagen om beviljande af pensioner till ifrågavarande befattningshafvare. Riksdagen hade vid flera tillfällen, då omständigheterna varit ungefär likartade med dem, som i nu föreliggande fall vore för handen, beviljat pensioner åt vid rikets allmänna kartverk anställda personer, men hade därvid funnit pensionsbeloppen böra bestämmas, icke, såsom af kartverkschefen i nu förevarande liksom i föregående dylika fall föreslagits, till fyra femtedelar af vederbörandes aflöning, utan endast till två tredjedelar af densamma. Det syntes därför statskontoret, som om äfven i detta fall enahanda beräkningsgrund skäligen borde komma till tillämpning, så att pensionsbeloppen blefve för gravören Herlin 2,800 kronor, för biträdet Claësson 1,000 kronor samt för vaktmästaren Jansson 750 kronor. Statskontoret har i anslutning hertill hemställt, att Kungl. Maj:t i anledning af förevarande framställning, måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att åt ifrågavarande vid kartverket anställda personer bevilja pensioner å allmänna indragningsstaten till följande belopp, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken de varda från sina tjänster vid kartverket entledigade, nämligen: åt gravören Herlin 2,800 kronor; åt biträdet Claësson 1,000 kronor och åt vaktmästaren Jansson 750 kronor.

Af hvad i detta ärende förekommit torde vara utredt, att ifrågavarande, vid rikets allmänna kartverk anställda personer, gravören Herlin, biträdet Claësson och vaktmästaren Jansson äro oförmögna att på ett tillfredsställande sätt sköta sina befattningar. Då Herlin, Claësson och Jansson därjämte, som nämndt, uppnått hög ålder samt vitsordadt blifvit, att de på ett samvetsgrannt och förtjänstfullt sätt skött sina respektive befattningar, anser jag mig böra tillstyrka, att pensioner varda dem tillförsäkrade med de belopp och på det sätt statskontoret föreslagit.»

Emot de uti förevarande punkt af Kungl. Maj:t föreslagna pensioner till gravören Herlin och koloreringsbiträdet Claësson har utskottet icke haft något att erinra.

Hvad åter angår pension åt vaktmästaren Jansson, har utskottet på de under punkt 52:o) här ofvan anförda skäl ansett denna pension böra bestämmas till 600 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må på det sätt bifalla förevarande framställning, att Riksdagen beslutar, att vid rikets allmänna kartverk anställda gravören Clas Evald Reinhold Herlin, rit- och koloreringsbiträdet Sofia Karolina Maria Claësson samt vaktmästaren Carl Erik Jansson må från och med månaden näst efter den, hvarunder de afgå från sina respektive tjänstbefattningar vid kartverket, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årliga pensioner af: Herlin 2,800 kronor, Claësson 1,000 kronor samt Jansson 600 kronor.

Ang. en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.

57:o) Uti en inom Andra Kammaren af herrar *J. J. Byström* och *J. M. Juhlin* väckt motion (n:o 105) har föreslagits, att Riksdagen ville bevilja aflidne kommissionslandtmätaren Erik Noréns änka Ida Norén, född Törnblom, ett årligt understöd af 400 kronor att till henne utgå från den 1 juli 1907, så länge hon lefde ogift.

Beträffande hvad motionärerna anført till stöd för ifrågavarande framställning får utskottet hänvisa till själfva motionen.

Af det skäl, bland andra, att änkan Noréns man varit erbjuden att ingå uti den år 1863 bildade civilstatens pensionsinrättning, men afböjt ett sådant erbjudande, har utskottet ansett sig böra hemställa,

att förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

Ang. pension
för förre kon-
trollanten hos
öfverinten-
dentsämbetet
J. Nordqvist.

58:o) Uti punkten 33 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit, att förre kontrollanten hos öfverintendentsämbetet *Johan Nordqvist* måtte under sin återstående lifstid å allmänna indragnings-

staten uppbära en årlig pension af 1,200 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, med hvilken Nordqvist upphörde att vara hos öfverintendentsämbetet anställd, eller från och med maj månad 1906.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde vid detta ärendes föredragning i statsrådet följande:

»I underdånig skrifvelse den 18 sistlidne september har öfverintendentsämbetet gjort framställning om beredande af pension åt förre kontrollanten hos ämbetet Johan Nordqvist; och har till stöd härför anförts följande:

År 1886 hade öfverintendentsämbetet beslutit att tillsätta en särskild kontrollant öfver de årligen förekommande reparationsarbetena med mera vid kronans under ämbetets inseeende ställda hus och byggnader i hufvudstaden, hvilken befattnings innehafvare, enligt af ämbetet utfärdad instruktion skulle hafva att under den tid af året — från och med maj till och med oktober — då arbetena enligt de årliga generalförslagen rörande reparationer och underhåll vid omförmälda statsegendomar företrädesvis påginge, ägna sin tid uteslutande åt tillsynen däröfver; att, därest äfven å annan tid af året arbeten af nu nämndt slag förekomme — hvilket esomoftast inträffade — öfvervaka äfven dessa; att omedelbart efter emottagandet granska de af de utaf ämbetet för arbetena i fråga antagna bygg- och handtverksmästare hvar fjortonde dag till ämbetet inlämnade dagnotor öfver utförda arbeten, äfvensom att, om så befunnes nödigt, verkställa kontrollmätningar; att hvarje helgfri dag under förstnämnda tid af året klockan 1—2 på dagen tillstädeskomma på ämbetets lokal för afgifvande af rapporter och mottagande af tjänsteuppdrag; att tillse, att icke något extra arbete, som ej blifvit i behörig ordning medgifvet, bringades till verkställighet, lämna nödiga upplysningar vid upprättande af arbets- och kostnadsförslag eller granskning af räkningar, hålla hand däröfver, att eldfara, åverkan eller annan skada icke tillfogades ifrågavarande byggnader genom arbetsfolks förvållande, och ofördröjligen göra vederbörlig anmälan, om några handtverkare icke fullgjorde sina åligganden; samt att i öfrigt ställa sig till noggrann efterrättelse de föreskrifter, som kunde kontrollanten meddelas af därtill berättigade förmän.

Innehafvaren af befattningen skulle årligen utses vid föredragning inför öfverintendentsämbetet af Kungl. Maj:ts nådiga beslut om fastställelse af löpande års generalförslag för ett år i sänder, räknadt från den 1 maj. Det arfvode, som för samma befattning af ämbetet bestämts och som utanordnats från den i generalförslaget beträffande

husen i Stockholm upptagna post till »arfvoden åt biträdande tillsyningsmännen vid de publika byggnaderna» m. m. — alltså från det ordinarie statsanslaget till byggnader och reparationer — hade utgått till och med år 1899 med 2,000 kronor och sedermera med 2,500 kronor, allt efter år räknadt.

Till förste innehafvare af denna befattning hade ämbetet den 20 april 1886 utsett förbemälde Nordqvist, hvilken sedermera af ämbetet år efter år omvalts ända tills nästlidet år, då sjukdom hindrat honom att vidare kunna åtaga sig befattningen.

Nordqvist, hvilken vore född den 3 oktober 1855, hade, efter att hafva från sitt trettonde till sitt sjuttonde år sysslat med byggnads-snickeriarbete, under ett och ett halft år varit af drätselkammaren i Härnösand anställd såsom förman vid stadens kajbyggnader och gatuarbeten, hvarefter han den 24 augusti 1875 vunnit inträde vid tekniska elementarskolan i Örebro, därifrån han efter genomgången kurs utskrifvits den 4 juni 1878. Efter denna tid hade han sysselsatt sig med privat byggnadsverksamhet, jämväl med uppgörande af ritningar och dylikt till år 1885, då han antagits till stadsbyggmästare i Växjö ock till kontrollant öfver därstädes då förestående arbeten med uppförande af läroverksbyggnad. Vid dessa befattningar hade Nordqvist kvarstått, till dess han, på sätt förut sagts, antagits till kontrollant hos öfverintendentsämbetet.

Nordqvist — som sedan år 1890 vore gift med Judit Sofia Elisabeth Hammarström, född den 4 augusti 1859, och i sitt äktenskap ägde fyra barn, dottern Anna Elisabet, född den 26 juli 1894, sonen Sven Johan, född den 5 juli 1895, dottern Malvina Johanna, född den 6 november 1896 och sonen Gustaf Magnus, född den 19 januari 1899 — hade under den långa tid af 20 år, han hos ämbetet innehaft sin jämförelsevis särdeles maktpåliggande och kräfvande befattning, städse utfört sina tjänsteåligganden på ett om synnerligt nit, duglighet, ordning och noggrannhet vittnande sätt och därigenom väsentligt bidragit till ett samvetsgrant, ekonomiskt och i öfrigt tillfredsställande utförande af de i hufvudstaden pågående, oftast i hög grad omfattande underhålls- och reparationsarbeten, hvarför det vore med saknad ämbetet funnit sig icke längre kunna påräkna Nordqvists biträde i den syssla, hvori han ända från dess inrättande med framgång verkat.

Nordqvist, hvars hälsotillstånd de senare åren varit mindre godt, hade nämligen, enligt hvad handlingarna bilagda, af professorn i nervsjukdomar vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet doktor F. Lennmalm och intendenten vid Mörsils sanatorium — där Nordqvist under

de sista åren någon tid sökt bot — doktor T. Horney under nästlidne augusti månad utfärdade intyg gäfvade vid handen, träffats af kroniskt ryggmärgslidande med delvis förlamning i extremiteterna, hvarigenom han blifvit oförmögen till arbete och i hvilken sjukdom någon förbättring icke vore att förvänta.

Under sådana förhållanden och då Nordqvist med den skäligen måttliga aflöning, han från ämbetet uppburit, icke, efter hvad för ämbetet upplysts, kunnat, äfven fastän han varit i tillfälle att dels inom ämbetet för arbete, som icke tillhört hans befattning, dels ock utom ämbetet förskaffa sig någon, i allt fall ingalunda betydande biinkomst, med sin tillväxande familj och alltjämt stegrade lefnadskostnader göra några besparingar, hade öfverintendentsämbetet ansett det såsom en bjudande plikt att, då nu sjukdom hindrade Nordqvist att kvarstå i den statens intressen berörande befattning, åt hvilken han ägnat sina bästa år, söka utverka det allmännas mellankomst till förhindrande att Nordqvist, hans hustru och minderåriga barn skulle för framtiden träffas af verklig nöd.

Med afseende å hvad sålunda anförts har öfverintendentsämbetet i öfverensstämmelse med hvad Nordqvist hos ämbetet begärt, hemställt att Kungl. Maj:t, i betraktande af Nordqvists relativt långa och förtjänstfulla verksamhet samt af de ömmande omständigheter, hvari han utan eget förvållande råkat, till Riksdagen aflåta nådig proposition om beredande åt Nordqvist af en årlig pension till belopp, som med hänsyn till de arfvodesförmåner, Nordqvist från för ämbetet tillgängliga statsmedel uppburit, skäligen syntes kunna bestämmas till 1,200 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, med hvilken Nordqvist upphörde att vara hos ämbetet anställd, eller från och med maj månad 1906.

Öfver ifrågavarande framställning har statskontoret afgifvit inforordadt underdånigt utlåtande, däri statskontoret tillstyrkt bifall till samma framställning.

Lika med öfverintendentsämbetet och statskontoret anser jag hvad i ärendet förekommit rörande Nordqvists arbete i statens tjänst och hans af obotlig sjukdom föranledda oförmåga att vidare genom arbete försörja sig och sin familj vara af beskaffenhet att böra föranleda åtgärd till beredande åt honom af årligt understöd af statsmedel; i öfrigt synes icke något vara att erinra mot det föreslagna pensionsbeloppet.»

Då utskottet icke haft något att erinra emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer utskottet,

att förre kontrollanten hos öfverintendentsäm-
betet Johan Nordqvist må under sin återstående lifstid å
allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension
af 1,200 kronor, att utgå från och med månaden
näst efter den, med hvilken Nordqvist upphör att
vara hos öfverintendentsämbetet anställd, eller från
och med maj månad 1906.

Ang. en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.

59:o) Uti en inom Andra Kammaren af herr *C. A. Lindhagen*
m. fl. väckt motion (n:o 19) har föreslagits, att Riksdagen ville åt
vaktmästaren hos Andra Kammaren *Anders Petter Carlsson* bevilja en
årlig pension af 600 kronor att från och med 1908 års början utgå
från allmänna indragningsstaten under hans återstående lifstid.

Till stöd för denna framställning hafva motionärerna anført följande:

»Vaktmästaren hos Andra Kammaren *Anders Petter Carlsson* är
född den 28 september 1839 och således nu 68 år gammal. Han antogs
1882 i sin befattning och har sedan tjänstgjort hos kammaren vid 25
lagtima och 3 urtima riksdagar. Dessutom har herr Carlsson varit
anställd som vaktmästare vid 24 statsrevisioner och vid de 5 senaste
kyrkomötena.

Naturligt är ju, att vid en så hög ålder hälsa och krafter börja
svika, och herr Carlsson har också af detta skäl, och då i synnerhet
hans hörsel betänkligt aftager, funnit sig icke kunna vidare än till
slutet af denna riksdag upprätthålla sin befattning till egen tillfreds-
ställelse och kammarens belåtenhet.

Under sådana förhållanden synes det ej vara annat än i sin ordning,
att Riksdagen beviljar denne sin tjänsteman efter hans långa plikttrogna
arbete en pension till stöd för honom under hans återstående lifstid.
En ytterligare uppfordran därtill är, att herr Carlsson icke hos något
annat verk eller inrättning haft någon anställning, som berättigar honom
till pension från något annat håll. Tilläggas bör också, att herr Carlsson,
som sålunda är hänvisad att lefva på hvad Riksdagen kan bevilja honom,
äfven har att underhålla sin år 1838 födda hustru, hvilken är särdeles
sjuklig och i behof af läkarvård.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts och i betraktande af de
dyra lefnadskostnaderna nu för tiden synes oss pensionsbeloppet icke
gärna kunna sättas lägre än till sexhundra kronor.»

Då Riksdagen vid pensionering af vaktmästare, hvilka varit anställda hos Riksdagen, i förutvarande fall endast tillagt dem en pension af 500 kronor, och då särskilda omständigheter, hvilka kunna föranleda afvikelse från denna princip, icke förebragts, får utskottet i anledning häraf och med hänsyn till att vaktmästare hos Riksdagen endast en jämförelsevis kort tid på året äro upptagna därstädes, hemställa

att Riksdagen må, i anledning af herr Lindhagens med flere ifrågavarande motion, bevilja vaktmästaren hos Andra Kammaren Anders Petter Carlsson en årlig pension af 500 kronor, att från och med 1908 års början under hans återstående lifstid utgå från allmänna indragningsstaten.

60:o) Uti en inom Första Kammaren af herr *H. E. Montgomery* väckt motion (n:o 33) har föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, att yrkesinspektören Olof Wilhelm Sundells änka *Charlotta Carolina Lovisa Sundell, född Didron*, måtte från allmänna indragningsstaten uppbära en fyllnadspension å 200 kronor under hvartera af åren 1906 och 1907 samt därefter, då ett från arméns nya änke- och pupillkassa utgående pupilltillägg upphörde, 250 kronor årligen, så länge änkan Sundell i sitt nuvarande änkestånd förblefve.

Ang. en inom
Första Kam-
maren väck-
motion.

Beträffande hvad till stöd för motionen blifvit anfördt får utskottet hänvisa till motionen.

Statskontoret har i ärendet afgifvit yttrande och därvid, bland annat, anfördt följande:

»Sökanden och hennes barn åtnjuta alltså på grund af mannens och fadrens delägareskap i arméns nya änke- och pupillkassa från nämnda kassa pension till reglementsenligt belopp af för närvarande 690 kronor; och detta belopp torde knappast kunna antagas vara i afsevärdare mån lägre än det, som skulle utgått till änkan och de pensionsberättigade barnen, därest Sundell såsom yrkesinspektör ägt delägarerätt i civilstatens pensionsinrättning. Vid sådant förhållande och då den omständigheten, att det utgående pensionsbeloppet jämte sökandens öfriga tillgångar befinnes otillräckligt för familjens försörjning, icke i och för sig kan anses såsom något för nu förevarande fall egendomligt, utan tvärtom lär vara det under dylika omständigheter oftast förekommande, samt då för

öfrigt, enligt statskontorets åsikt, något synnerligen talande skäl för att hos Riksdagen äska tilläggs pension åt sökanden näppeligen torde kunna anses hafva blifvit anfördt, finner sig statskontoret icke kunna tillstyrka sådan åtgärds vidtagande.»

På de skäl statskontoret anför, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

Ang.
anslaget till
allmänna in-
dragnings-
staten.
[34.]

61:o) Kungl. Maj:t har i punkten 34 under tionde hufvudtiteln föreslagit, att anslaget till allmänna indragningsstaten måtte höjas med i jämnadt tal 111,958 kronor, eller från 2,291,924 kronor till 2,403,882 kronor.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet har till statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 12 januari innevarande år anför:

att förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten vore i nu gällande riksstat upptaget till 2,291,924 kronor. Utgifterna från detta anslag hade i runda tal uppgått år 1901 till 2,157,300 kronor, år 1902 till 2,161,100 kronor, år 1903 till 2,230,300 kronor, år 1904 till 2,299,200 kronor och år 1905 till 2,403,800 kronor. Anslaget torde därför böra ökas med ett belopp, som för jämnande af hufvudtitelns slutsumma upptoges till 111,958 kronor, eller från 2,291,924 kronor till kronor 2,403,882: —

Lades härtill anslaget till pensionsstaten	»	2,210,931: —
skulle slutsumman af tionde hufvudtitelns ordinarie		
anslag blifva		kronor 4,614,813: —

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må i riksstaten för år 1908 höja anslaget till allmänna indragningsstaten med 111,958 kronor, eller från 2,291,924 kronor till 2,403,882 kronor; dock med rätt för utskottet att vid uppgörande af riksstaten för år 1908 i anslagets slutsumma vidtaga den jämkning, som för jämnande af riksstatens slutsumma kan finnas erforderlig.

Extra anslag.

62:o) Med tillstyrkan af bifall till Kungl. Maj:ts uti punkten 35 under denna hufvudtitel gjorda framställning och med hänvisning till det vid punkt 1:o) här ofvan intagna utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 7 december 1906, hemställer utskottet,

*Ang.
anslag till
upprätt-
hållande af
arméns pen-
sionering.*

[35.]

att Riksdagen må å extra stat för år 1908 anvisa ett förslagsanslag af 2,350,000 kronor, att användas såväl till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå de för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, som ock till fyllnads-pensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

63:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts i punkten 36 af tionde hufvudtiteln gjorda framställning hemställer utskottet,

*Ang.
förstärkande
af statsbidra-
get till pensio-
nering af
änkor och
barn efter be-
fäl och under-
befäl vid
armén.*

[36.]

att Riksdagen må till förstärkande af det i 1907 års riksstat uppförda anslag för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 1,187 kronor.

64:o) Uti punkten 37 af förevarande hufvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit, att för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap, i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1905 års lagtima Riksdag bestämda grunder, måtte å extra stat för år 1908 anvisas ett förslagsanslag å 50,000 kronor, att tilldelas Vadstena krigsmanshuskassa.

*Ang.
anslag för
tidigare pen-
sionering af
afskedadt in-
delt manskap.*

[37.]

Enligt statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 7 december 1906 hade statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet rörande detta förslag erinrat, hurusom 1905 års Riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgaf, att indelt manskap, som afskedades efter minst 25 års tjänstetid, finge åtnjuta underhåll från

Vadstena krigsmanshuskassa med 36 kronor årligen, hvarjämte Riksdagen, för pensionering af dylikt manskap, under tionde hufvudtiteln å extra stat för år 1906 anvisade ett förslagsanslag å 50,000 kronor med benämning »för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap», att tilldelas krigsmanshuskassan.

Nästlidet års Riksdag beviljade för samma ändamål enahanda belopp å extra stat för år 1907.

I underdånig skrifvelse den 13 november 1906 hade arméförvaltningen å civila departementet anmält behovet af samma anslag för år 1908.

Ang. en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.

I samband med punkt 37 under denna hufvudtitel har utskottet förehaft till behandling en inom Andra Kammaren af herr *C. F. Vahlquist* väckt motion (n:o 79), däruti hemställts, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förbättrad pensionering af såväl hädanefter afgående pensionsberättigadt som ock redan pensionerad indelt manskap vid armén.

Till stöd för sin framställning har motionären anför't följande:

»Från alla håll hafva gjorts eller göras framställningar om förbättrade löne- och pensionsförhållanden på grund af alltjämt stegrade lefnadskostnader. Riksdagen har ock i berömvärd grad antingen redan behjärtat dessa framställningar, eller ock vidtagit åtgärder för åstadkommandet af förbättringar härutinnan.

Några åtgärder för en förbättrad pensionering af det indelta manskapet vid armén, oaktadt äfven här ofvan nämnda skäl i icke mindre grad förefinnas, hafva dock, om jag undantager den måttliga förhöjning i gratialerna, som delvis ägde rum från och med 1901, icke vidtagits. Emellertid uttalade Andra Kammaren vid 1905 års lagtima riksdag sina sympatier för en dylik förbättring, då kammaren mot statsutskottets afstyrkande antog utan votering en i ämnet väckt motion, n:o 133 »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag dels till förbättrad pensionering af det indelta manskapet vid armén, dels ock till förhöjning i de gratialer och ålderdomsunderstöd, som enligt nu tillämpade grunder utginge till redan afskedadt manskap, och i samband därmed utreda hvad utöfver för sådant ändamål redan befintliga tillgångar, i såväl de under statskontorets som under de olika regementsförvaltningarnas vård stående kassor och fonder, kräfdes af statsmedel för en dylik förbättrad pensionerings fullständiga genomförande.»

De nu utgående pensionsbeloppen, rörande hvilka nu gällande bestämmelser finnas angifna i af mig vid 1904 års riksdag väckt motion, n:o 3, till hvilken jag hänvisar, äro enligt mitt förmenande allt för små och otillräckliga.»

Utskottet har icke haft något att erinra emot hvad Kungl. Maj:t i förevarande punkt 37 föreslagit.

*Utskottets
yttrande.*

Hvad beträffar herr Vahlquists motion, har utskottet, som ej saknat medkänsla för den i motionen uttalade önskan särskildt i fråga om beredande åt redan pensionerad, äldre indelt manskap vid armén af förbättrade pensionsvillkor, sökt utreda, om medel ur redan befintliga, för hithörande ändamål afsedda kassor möjligen vore att tillgå; och har utskottet i anledning däraf tagit kännedom om kassornas ställning inom såväl »Vadstena krigsmanshusfond» som »Invalidhusfonden» och »Beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond», den sistnämnda på grund af samhörigheten med Vadstena krigsmanshusfond.

Kassornas behållning vid slutet af åren 1902—1905 framgår af följande jämförande öfversikt:

Vadstena krigsmanshusfond.

Behållning vid 1901 års slut	kronor	4,411,314: 79
d:o 1902 d:o	„	4,419,622: 91
d:o 1903 d:o	„	4,398,223: 59
d:o 1904 d:o	„	4,387,225: 07
d:o 1905 d:o	„	4,375,705: 14.

Invalidhusfonden.

Behållning vid 1901 års slut	kronor	2,952,620: 43
d:o 1902 d:o	„	3,002,936: 43
d:o 1903 d:o	„	3,051,435: 21
d:o 1904 d:o	„	3,102,533: 09
d:o 1905 d:o	„	3,157,785: 77.

Beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond.

Behållning vid 1901 års slut	kronor	1,764,843: 40
d:o 1902 d:o	„	1,892,870: 33
d:o 1903 d:o	„	2,019,134: 33
d:o 1904 d:o	„	2,154,245: 97
d:o 1905 d:o	„	2,291,279: 69.

De båda förstnämnda fondernas afkastning synes sålunda redan vara tagen i anspråk. Detta torde visserligen icke vara fallet med beväringssmanskapets invalid- och pensionsfond, hvilken på grund af inflytande räntor och bötesmedel visat en ökning af omkring 130,000 kronor årligen i medeltal under de fyra sista åren; men då denna fond är afsedd »för dem af beväringssmanskapet, som under tjänstgöring erhållit sådan skada, att de därigenom blifvit i mer eller mindre mån oförmögna att sig med arbete försörja, samt för i krig afidna beväringsskarlars änkor och barn», så har utskottet icke ansett, att dess tillgångar kunna för det af motionären åsyftade ändamålet användas. Och då andra medel för sagda ändamål icke, efter hvad utskottet har sig bekant, finnas tillgängliga, har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka förevarande motion.

Utskottet hemställer sålunda,

a) att Riksdagen må, för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap, i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1905 års lagtima Riksdag bestämda grunder, å extra stat för år 1908 anvisa ett förslagsanslag å 50,000 kronor att tilldelas Vadstena krigsmanshuskassa; samt

b) att herr Vahlquists ofvannämnda motion icke må af Riksdagen bifallas.

Ang.
beredande af
tillfälliga
understöd åt
afskedade
under-
officerare
och vederlikar
vid armén.

65:o). Uti en den 19 april innevarande år aflåten proposition (n:o 174) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att å extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1908 uppföra ett förslagsanslag å 34,360 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor, att understöd ej måtte tilldelas annan än den, som styrkt sig vara i behöfvande omständigheter och före år 1902 erhållit afsked med pension från arméns pensionskassa eller, på grund af punkt 8 i kungl. cirkuläret den 22 juni 1877, från allmänna indragningsstaten, samt att i afseende å understödets belopp iakttoges, att för den, hvilkens pension och fyllnadspension icke uppginge till 200 kronor, understödet icke måtte tillsammans med pensionen och fyllnadspensionen öfverstiga 300 kronor, och att till annan pensionär understöd icke måtte utgå med högre belopp än 100 kronor eller tillsammans med pension och fyllnadspension öfverstiga 600 kronor.

Departementschefen har rörande denna fråga till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden ofvannämnda dag anfört följande:

»F. d. sergeanten och bataljonsadjutanten vid Första lifgrenadjärregementet N. J. Nordstrand och fyrtiofem andra f. d. underofficerare vid armén, hvilka erhållit afsked med pension, beräknad efter lägre lönebelopp än de nu för underofficerare bestämda, hafva i underdånighet anhållit, det Kungl. Maj:t täcktes bereda någon förbättring i deras pensionsvillkor vare sig i form af ålders- eller dyrtidstillägg eller på annat sätt. Till stöd härför hafva sökandena anfört, att dem tillkommande pensioner, som utginge till en hvar med 510 kronor eller mindre belopp årligen, vore med hänsyn till de alltjämt stegrade lefnadskostnaderna otillräckliga för tillfredsställandet af deras oundgängligaste behof, samt att många af dem i följd af hög ålder vore oförmögna att genom eget arbete bidra till sin bärning och därför vore uteslutande hänvisade till den obetydliga pensionen för eget och i många fall jämväl för en aldrig makas uppehälle.

Samtliga arméfördelningscheferna, militärbefälhafvaren på Gottland och chefen för fortifikationen, hvilkas yttranden infordrats, hafva funnit framställningen behjärtansvärd samt hafva, med tillstyrkan af bifall till densamma, i allmänhet hemställt, att jämväl andra med sökandena likställda pensionärer å gammal stat, hvilkas behof blefve styrkt, måtte komma i åtnjutande af enahanda förmån.

Underdåniga utlåtanden i ärendet hafva jämväl afgifvits af direktionen öfver arméns pensionskassa den 30 januari, af arméförvaltningen å civila departementet den 5 februari och af statskontoret den 21 mars, allt innevarande år.

Direktionen öfver arméns pensionskassa anser fullgiltiga skäl vara för handen att påkalla Riksdagens medverkan för afhjälpande af sökandenas behof. Under antagande att äfven andra med sökandena jämförliga pensionärer, hvilka icke ägt tillfälle att förena sig med dem uti den nu föreliggande ansökningen, komme att göra framställning i samma syfte, har direktionen vid den utredning, som verkställts, tagit hänsyn dels allenast till sökandena, dels ock till hela det antal pensionärer vid armén, hvilkas årliga pension understiger det enligt nu gällande pensionsstat lägsta pensionsbelopp för underofficerare eller 780 kronor, därvid direktionen, som ansett, att någon pensionsökning ej bör ifrågakomma utan att vederbörande styrkt sitt behof däraf, likväl, i saknad af kännedom om pensionärernas ekonomiska förhållanden, funnit någon reduktion af de såsom erforderliga beräknade beloppen ej kunna af

direktionen vidtagas. För denna beräkning har direktionen på anförda skäl förutsatt,

antingen (alternativ A.) att understödsbeloppet bestämdes så, att detta tillsammans med vederbörandes pensionsbelopp utgjorde 780 kronor eller sergeants af andra klassen pension efter nu gällande stater,

eller (alternativ B.) att en hvar af ifrågavarande pensionärer, oberoende af innehafvande pensionsbelopp, i understöd erhöle 100 kronor årligen.

Af det underdåniga utlåtandet bilagda tabeller framgår, att den årliga kostnaden för de fyrtiosex sökandena, hvilken enligt alternativ A. skulle uppgå till 14,300 kronor, enligt alternativ B. skulle utgöra 4,600 kronor, samt att motsvarande belopp för samtliga den 31 december 1906 lefvande underofficerare med lägre pension än 780 kronor eller tillhopa 384 stycken blefve respektive kronor 127,340 och 38,400.

Något hinder syntes direktionen ej förefinnas, för att det af Riksdagen å riksstatens tionde hufvudtitel anvisade förslagsanslag för utbetalande af fyllnadspensioner m. m., nu 2,350,000 kronor, för ifrågavarande ändamål anlätades; och föresloge direktionen, att de tillskottsbelopp, som kunde blifva för behöfvande pensionärer bestämda och som, enligt direktionens mening, borde sökande beviljas endast för ett år i sänder, finge till vinnande af enkelhet i förvaltningen och öfverskådlighet i räkenskaperna på en gång för hela året tillställas sökande, hvilken behof direktionen funnit styrkt.

Arméförvaltningen har på grund af de för närvarande rådande dyra lefnadskostnaderna funnit en förbättring i pensionen vara af behofvet synnerligen påkallad för underofficerare med pensioner, ej öfverstigande 600 kronor. Beträffande beloppet har arméförvaltningen anslutit sig till hvad direktionen öfver arméns pensionskassa enligt alternativ B. framställt, hvarigenom pensionsförstärkningen närmast blefve likställd med dyrtidstillägg. Arméförvaltningen ansåge, i likhet med bemälda direktion, att ansökningar om understöd borde få af direktionen prövas och beviljas för ett år i sänder, samt att de för understödsbeloppen erforderliga medel kunde utgå från omförmälda å extra stat under tionde hufvudtiteln uppförda förslagsanslag, hvaremot arméförvaltningen, i motsats till direktionen, hölle före, att understödet borde utbetalas kvartaliter i samband med den ordinarie pensionen.

Jämväl statskontoret har funnit föreliggande fråga om beredande åt åldriga f. d. underofficerare af något understöd vid styrkt behof vara värd allt beaktande, men statskontoret kunde icke underlåta att framhålla, hurusom åtskilliga andra grupper af f. d. statstjänare, hvilka

pensionerats efter andra grunder än dem, som i sådant afseende nu vore gällande för motsvarande tjänstinnehafvare, äfven torde kunna åberopa goda skäl för att komma i åtnjutande af förbättrade pensionsförmåner, hvarför ett bifall till nu förevarande framställning sannolikt komme att framkalla dylika ansökningar från annat håll. Vid sådant förhållande syntes det statskontoret så mycket mera angeläget att, därest någon förhöjning af de ifrågavarande pensionsbeloppen blefve medgifven, åt denna förhöjning gifva formen af ett endast tillfälligt understöd, hvars utbekommande gjordes beroende af pröfning utaf de i hvarje särskildt fall förekommande omständigheter. Å statskontorets sida vore ej något att erinra mot, att denna pröfning anförtröddes åt direktionen öfver arméns pensionskassa med iakttagande af de allmänna grunder, som för understöds erhållande kunde vara fastställda.

I likhet med arméförvaltningen ansåge statskontoret, att det af direktionen öfver arméns pensionskassa enligt alternativ A. framställda förslaget, att understödet skulle bestämmas till sådant belopp, att detsamma jämte innehafvande pension uppginge till 780 kronor, icke borde läggas till grund för framställning till Riksdagen i detta ämne. Men statskontoret kunde ej heller helt ansluta sig till arméförvaltningens i hufvudsaklig öfverensstämmelse med direktionens enligt alternativ B. gjorda hemställan, enär genom understödets bestämmande till lika belopp för alla, oberoende af innehafvande pension, tillbörlig hänsyn icke komme att tagas till de sämst lottade. Utgående därifrån, att understödet borde i någon mån afpassas i förhållande till innehafvande pensionsbelopp samt jämte detta utgöra minst 300 kronor och högst 600 kronor, ansåge statskontoret, att f. d. underofficer vid armén, hvilken i pension åtnjöte mindre än 200 kronor, måtte kunna i understöd bekomma hvad som erfordrades för fyllnad till 300 kronor, och att den, som i pension uppbure 200 kronor eller däröfver, måtte kunna erhålla understöd intill 100 kronor, dock så att högre understöd icke måtte beviljas, än att detsamma jämte pension uppginge till högst 600 kronor. Därest alla de, som kunde komma i fråga till erhållande af understöd, utgörande 355 stycken, skulle komma i åtnjutande af det enligt denna grund högst medgifna understödet, skulle kostnaden belöpa sig till 34,360 kronor.

Hvad slutligen anginge frågan om anvisande af erforderliga anslagsmedel, syntes det statskontoret vara ur flera synpunkter lämpligast, att för detta ändamål å extra stat under tionde hufvudtiteln uppfördes ett särskildt förslagsanslag med benämning »tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare vid armén».

I likhet med de myndigheter, som yttrat sig öfver den föreliggande ansökningen, anser jag, att beaktansvärda skäl föreligga för vidtagande af åtgärder till åstadkommande af förbättrade villkor ej allenast för sökandena, i den mån dessa visa sig vara i behof däraf, utan äfven, under enahanda förutsättning, för andra med dem jämförliga f. d. underofficerare, hvilka erhållit afsked före år 1902 och för sitt uppehälle äro hänvisade endast till sina jämförelsevis små pensioner. På de af statskontoret anförda skäl synes pensionsförstärkningen icke böra utgå till andra pensionerade underofficerare än dem, hvilkas pensioner understiga 600 kronor, hvarjämte den torde böra utgå och begränsas i enlighet med de af statskontoret angifna grunder eller, med andra ord, erhålla karaktären af endast tillfälligt understöd, att efter pröfning i hvarje särskildt fall beviljas endast dem, hvilkas behof vore styrkt, och för ett år i sänder.

Om alla pensionerade underofficerare med vederlikar, om hvilka nu är fråga, visa sig vara i behof af understöd och sålunda erhålla sådant, skulle, enligt de af statskontoret föreslagna grunder, understöd komma att utgå till följande antal pensionärer med nedanstående belopp, nämligen:

2	med	pension	af	75	kronor	med	225: —		450: —
3	»	»	»	120	»	»	180: —		540: —
13	»	»	»	180	»	»	120: —		1,560: —
11	»	»	»	200	»	»	100: —		1,100: —
13	»	»	»	300	»	»	100: —		1,300: —
105	»	»	»	360	»	»	100: —		10,500: —
9	»	»	»	400	»	»	100: —		900: —
10	»	»	»	500	»	»	100: —		1,000: —
189	«	»	»	510	»	»	90: —		17,010: —

Summa kronor 34,360: —

Bland det uppgifna antalet pensionärer förekomma jämväl sådana, som på grund af bestämmelsen i punkt 8 af nådiga cirkuläret den 22 juni 1877, angående pensioneringen af arméns befäl och underbefäl m. m., erhålla pension från allmänna indragningsstaten. Något skäl synes mig nämligen ej förefinnas att från ifrågavarande förmån undanta dessa, hvilkas afsked föranledts af lamhet, blindhet eller vansinne, hvaraf de lidit under tre år, utan att anledning förefunnits, att de skulle återvinna tjänstbarhet.

Vidkommande frågan om sättet för anvisande af erforderliga medel, hafva, såsom nämnts, direktionen öfver arméns pensionskassa

och arméförvaltningen föreslagit, att dessa efter Riksdagens medgifvande skulle utgå från det å extra stat under tionde hufvudtiteln uppförda anslaget »för upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp samt till fyllnadspensioner»; men som dylika utgifter ej ingått i beräkningen af nämnda anslag, synes mig lämpligare att för ifrågavarande understöd, hvilket, såsom redan framhållits, skulle vara allenast tillfälliga och beviljas för ett år i sänder, hos Riksdagen äska ett särskildt anslag af förslagsanslags natur. Därest dylikt anslag beviljas, lär Kungl. Maj:t framdeles vilja meddela föreskrifter i fråga om pröfningen af inkommande ansökningar om understöd och sättet för utbetalning af sådant.»

Statsrådet och chefen för finansdepartementet, som var af annan åsikt än öfriga statsrådets ledamöter, anförde till ofvannämnda statsrådsprotokoll följande:

»Pröfningen af den jämväl ur principiell synpunkt ömtåliga frågan, huruvida på grund af den föreliggande framställningen proposition skulle till Riksdagen aflämnas, hade enligt min mening bort föregås af en fullständig utredning rörande de följder, som, enligt hvad statskontoret framhållit, otvifvelaktigt komma att af ett bifall till nu förevarande ansökning framkallas. Då en sådan utredning ej för närvarande föreligger, har jag ansett, att ansökningen under för handen varande förhållanden ej bort till annan åtgärd föranleda, än att en dylik underökning bort igångsättas.»

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr C. H. P. af Burén väckt motion (n:o 39), däri föreslagits, att Riksdagen behagade bevilja ett förslagsanslag af 32,000 kronor för 1907 att ställas till direktionens för arméns pensionskassa förfogande att användas till tilläggspensioner för detta år à 100 kronor stycket till sådana f. d. underofficerare och vederlikar, som åtnjöte pensioner enligt gamla pensionsstaten.

*Ang. en inom
Andra Kam-
maren väckt
motion.*

I fråga om de skäl, motionären anförde till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till själfva motionen.

Beträffande Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning har utskottet i likhet med statsrådet och chefen för finansdepartementet ansett, att frågan om anslag från allmänna indragningsstaten för utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén principiellt bort,

*Utskottets
yttrande.*

före framläggandet af proposition i ämnet, hafva varit föremål för en fullständigare utredning, men, då å andra sidan en del af de pensionärer, hvarom här är fråga, äro komna till hög ålder och i synnerligen stort behof af någon ytterligare ekonomisk hjälp, har utskottet likväl ansett sig i viss mån böra tillstyrka, att tillfälliga ålderdomsunderstöd tilldelas äldre och behöfvande afskedade underofficerare och vederlikar vid armén.

Därvid har utskottet utgått från det antagandet, att endast de, hvilka erhållit pension enligt bestämmelser före regleringen af ifrågasvarande pensioner år 1878, böra ifrågakomma vid en dylik förhöjning i pensionen.

Vidare har utskottet icke ansett vara af behovet påkalladt att höja pensionsbeloppen högre än till 400 kronor.

Då direktionen öfver arméns pensionskassa beräknat medelåldern för samtliga den 31 december 1906 lefvande underofficerare med vederlikar, pensionerade med lägre belopp än 780 kronor, till 65:93 år, har utskottet låtit verkställa uträkning rörande medelåldern för dem, hvilka utskottet anser böra kunna komma i fråga vid pensionsförhöjning och därvid funnit densamma utgöra 83:1 år.

Fördelningen af pensionärerna, enligt utskottets förslag, komme sålunda att blifva följande:

2	med	pension	af	75	kronor	med	325:—	=	650:—
3	”	”	”	180	”	”	220:—	=	660:—
5	”	”	”	200	”	”	200:—	=	1,000:—
12	”	”	”	300	”	”	100:—	=	1,200:—
									Summa kronor 3,510:—

Då utaf här ofvan inberäknade pensionärer en del på grund af lefnadsomständigheter icke torde blifva i behof af understöd, har utskottet ansett sig kunna i rundt tal föreslå ett belopp af högst 3,000 kronor till ifrågavarande tillfälliga understöd.

Att å extra stat anvisa erforderligt belopp har utskottet icke funnit lämpligt, utan får i likhet med direktionen öfver arméns pensionskassa föreslå, att det å riksstatens tionde hufvudtitel anvisade förslagsanslaget för utbetalande af fyllnadspensioner m. m., om 2,350,000 kronor, måtte få för ifrågavarande ändamål anlitas.

På grund af det anförda får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med afslag å herr af Buréns i ämnet väckta motion, må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att ett belopp af högst

3,000 kronor må från det under riksstatens tionde hufvudtitel anvisade förslagsanslag för utbetalande af fyllnadspensioner m. m. utgå till utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor, att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behöfvande omständigheter och före kungl. cirkulärets angående pensionsreglering för armén den 22 juni 1877 trädande i kraft tillträdt pension och fyllnadspension under 400 kronor, samt att berörda understöd icke må, pension och fyllnadspension inberäknad, öfverstiga detta belopp.

66:o) Uti punkten 38 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för bestridande af de extra pensionsavgifter, hvilka på grund af § 8 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning nu utginge eller till följd af de af 1906 års Riksdag beslutade eller nu föreslagna ändrade bestämmelser om delaktighetsbeloppen i nämnda inrättning komme att utgå, på extra stat för år 1908 under riksstatens tionde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag å 20,000 kronor.

*Extra
pensionsaf-
gifter till folk-
skollärarnas
pensions-
inrättning.
[38.]*

Departementschefen har till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastik-ärenden den 12 januari innevarande år i detta ärende anfört följande.

»I § 8 af reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, sådan denna § lydde, innan den genom nådiga kungörelsen den 14 september 1906 erhöll sin nuvarande affattning, var stadgadt, att därest pension skulle blifva folkskollärare tillagd, innan skolområdet eller skoldistriktet för den lön, efter hvilken delaktighet i pensionsinrättningen med afseende å hans tjänst innehades, erlagt så många årsavgifter, som motsvarade de ordinarie tjänstår, skolläraren enligt stadgandena i §§ 15 och 17 för erhållande af pension måste äga, skulle skolområdet eller skoldistriktet vara förbundet att gälda beloppet af de bristande årens avgifter, dock efter afräkning af det belopp, som för en lägre lön under högst lika många år möjligen kunde vara erlagdt, på det sätt, att årligen, ifrån det pensionen började utgå, extra pensionsavgift till lika belopp med den i § 7 bestämda skulle erläggas, intill dess pensionsinrättningen därigenom blifvit till fullt godtgjord för bristen, dock att, därest pensionstagaren under tiden doge eller förlorade sin pensionsrätt, denna extra pensionsavgift komme att upphöra med den månad, då detta inträffat.

I sammanhang med sitt beslut i anledning af Kungl. Maj:ts proposition den 13 januari 1906 angående lönerreglering för lärare vid folkskolor m. m. beslöt Riksdagen på grund af väckt motion, att från och med den 1 januari 1907 de extra pensionsavgifter, hvilka på grund af § 8 i nyssnämnda pensionsreglemente då utginge eller till följd af den föreslagna lönerregleringen komme att utgå, skulle erläggas af statsmedel, och beviljade Riksdagen för sådant ändamål på extra stat för år 1907 ett förslagsanslag under riksstatens tionde hufvudtitel af 20,000 kronor.

I nådig proposition den 31 december 1906 angående ändrade bestämmelser rörande högre folkskolor har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att delaktighetsbeloppen för lärarpersonalen vid nämnda skolor i folkskollärarnas pensionsinrättning måtte höjas från 1,000 kronor till 2,400 kronor för manlig lärare och till 2,000 kronor för kvinnlig lärare; och i det under näst föregående punkt upptagna ärende har jag hemställt om framställning till Riksdagen om beredande af högre pensioner för lärare och lärarinnor i läsåmen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor därigenom, att delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas pensionsinrättning höjes för manlig lärare från 1,350 till 2,600 kronor och för kvinnlig lärare från 1,200 kronor till 2,000 kronor.

De skäl, som föranledde 1906 års Riksdag att fatta sitt nyssnämnda beslut angående de extra pensionsavgifternas erläggande af staten, synas mig äfven gälla beträffande de extra pensionsavgifter, som torde komma att utgå, därest de föreslagna bestämmelserna rörande lärarpersonalen vid högre folkskolor äfvensom vid seminariernas öfnings-skolor vinna Riksdagens bifall. Då nu ifrågavarande lärarpersonal är ganska fåtalig i förhållande till öfriga delägare i pensionsinrättningen, torde det förslagsanslag, som bör af Riksdagen äskas för år 1908, icke behöfva sättas till högre belopp än för år 1907, eller 20,000 kronor; och lärar anslaget äfven för år 1908 böra anvisas på extra stat.»

Då utskottet icke haft något att erinra mot hvad Kungl. Maj:t i omförmälda afseende föreslagit, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må
af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 maj 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

[Kartongblad.]

Reservationer:

vid *punkt 4* (angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt till ålderdomsunderstöd för vissa vid folk- och småskolor anställda icke ordinarie lärare och lärarinnor i öfningsämnena och slöjd):

af herrar *E. Hammarlund* och *K. Starbäck*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Riksdagen, med anledning af herrar *Johansson* och von *Schéeles* ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhänga, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, på hvad sätt och under hvilka villkor i öfrigt ålderdomsunderstöd må kunna beredas sådana icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor, hvilka äro anställda för undervisning i öfningsämnena eller slöjd, och hvilkas tjänstgöring uppgår till minst 20 timmar i veckan under den fastställda årliga minimilästiden, samt därefter till Riksdagen inkomma med den framställning i ämnet, hvartill utredningen kan föranleda;

vid *punkt 5* (angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lindring i villkoren för understöd från småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt):

af herrar *E. Hammarlund* och *K. Starbäck*;

vid *punkt 7* (angående beredande af pension åt lärarepersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg):

af herrar *H. P. P. Tamm*, *I. Wijk*, *H. R. Törneblad*, *E. Hammarlund*, *S. O. Nylander* och *K. Starbäck*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att hvad Kungl. Maj:t i förevarande afseende föreslagit måtte af Riksdagen bifallas;

vid *punkt 8* (angående pensionering af lärare vid folkhögskolor):

af herr *E. Hammarlund*, hvilken ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att Riksdagen må medgifva delaktighet i döfstumlärarnes pensionsanstalt samt i folkskollärarnes änke- och pupillkassa för folkhögskollärarpersonalen på villkor, bestämmelser och sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit, dock att för beräkning af tjänstår undervisningstiden skall utgöra minst 20 veckor, samt

b) att Riksdagen etc. (lika med utskottet).

af herr *C. J. Ödman*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande förslag måtte oförändradt af Riksdagen bifallas;

vid *punkt 9* (angående höjning af pension för lärarna i läsämnen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor):

af herr *E. Hammarlund*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda hemställan måtte oförändrad af Riksdagen bifallas;

vid *punkt 13* (angående väckt motion om ökade pensioner åt daglönare vid flottans stationer):

af herr *J. T. Larsson*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att herrar Martins och Lindhagens ifrågavarande motion måtte af Riksdagen bifallas;

vid *punkt 14* (angående rätt för ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminariet att för erhållande af pension tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid enskildt läroverk):

af herrar *H. P. P. Tamm, I. Wijk, H. R. Törnebladh* och *J. Ström* mot utskottets motivering;

af herrar *E. Hammarlund* och *K. Starbäck*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte af Riksdagen bifallas;

vid *punkt 15* (angående förhöjning af pensionsbeloppen från folkskolelärarynke- och pupillkassa):

af herr *E. Hammarlund*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:t proposition, måtte medgifva

ej mindre sådan ändring af gällande bestämmelser rörande de från och med år 1908 från folkskollärarynke- och pupillkassa utgående pensionsbelopp,

dels beträffande lärare vid folkskola, som är delägare i kassan efter det för folkskollärare i lagstadgade lönebelopp:

att, därest sådan delägare efterlämnade änka, men icke barn, henne skall tillkomma i pension 25 procent eller en fjärdedel af den lön, för hvilken vederbörande skoldistrikt i afseende å delägarens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarynke pensionsinrättning;

dels ock beträffande samtliga delägare i kassan:

att, där afliden delägare icke efterlämnat änka utan endast barn, och barnen äro tre eller flera, som till pension äro berättigade, de skola äga uppbära hela beloppet af den för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; och

att, där efter afliden delägare lefva endast två barn, de skola äga till lika fördelning sig emellan uppbära samma pension som änka utan barn;

än äfven att ifrågavarande ändrade bestämmelser må, likaledes från och med år 1908, äga tillämpning

äfven på pensioner, som dessförinnan blifvit till utgående från änke- och pupillkassan bestämda;

vid *punkt 35* (angående pension åt förre fortifikationsarbetaren D. E. Svensson):

af herr *J. T. Larsson*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och med bifall till herr Eriks- sons omförmälda motion, må medgifva, att förre fortifikationsarbetaren David Emanuel Svensson må under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 300 kronor, att utgå från och med år 1906;

vid *punkt 44* (angående understöd åt äldre behöfvande folkskollärare):

af herr *E. Hammarlund*, som ansett utskottet böra hemställa,

att Riksdagen, med bifall till herr Hammarlunds motion måtte för år 1908 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 15,000 kronor att, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna godt meddela, användas

dels till understöd af högst 450 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit afsked före år 1867, och

dels till understöd med belopp, som tillsammans med från folkskollärarnes pensionsinrättning utgående pension uppginge till högst 450 kronor, åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit afsked med pension före år 1892;

vid *punkt 52* (angående pension för vaktmästaren P. V. Pettersson):

af herr *E. Hammarlund*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas;

vid *punkt 57* (angående väckt motion om årligt understöd åt kommissionslandtmätaren Erik Noréns änka Ida Norén, född Törnblom):

af herr *J. J. Byström*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen, med anledning herrar Byströms och Juhlins motion, måtte bevilja aflidne kommissionslandtmätaren Erik Noréns änka Ida Norén, född Törnblom, ett årligt understöd af 200 kronor att till henne utgå från den 1 juli 1907, så länge hon lefver ogift;

vid *punkt 61 b*) (angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om förbättrad pensionering af indelt manskap):

af herr *J. T. Larsson*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen måtte, med bifall till herr Wahlquists motion besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förbättrad pensionering af såväl hädanefter afgående pensionsberättigadt som ock redan pensionerad indelt manskap vid armén.

Herrar friherre *J. Gripenstedt* och *C. Persson* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i förestående hufvudtitels slutbehandling inom utskottet.

Bil. Litt. A.

Allmänna indragningsstaten.

<i>Ny anvisning.</i>	Kronor.	ö.
Kamreraren vid centralfängelset å Nya varfvet August Vilhelm Gotthard Sundberg, lön	3,525	—
f. d. Envoyén grefve O. Stenbock, pension	6,000	—
» Ministern C. Burenstam	5,000	—
» Generalkonsuln grefve A. Cronhielm	3,200	—
Generalkonsuln G. Hegardts änka	800	—
Arbetarna vid Karlsborgs fästningsbyggnad: handräckningskarlen Karl Alfred Svensson, stenhuggaren Adolf Fredrik Berg, sadelmakaren Anders Gustaf Andersson, timmermannen Karl Johan Fredriksson, vagnmakaren Anders Gustaf Pettersson, stalldrängarna Karl Johan Andersson, Anders Gustaf Jansson och Karl Johan Isaksson Harnesk samt handräckningskarlarna August Oden, Sven Petter Björk, Karl August Bäckström, August Johansson Thor och Gustaf Vallberg 300 kronor hvardera, pension	3,900	—
Kokerskan Maria Botilla Olsson, pension	300	—
Sergeanten af första klassen vid Norrlands trängkår, fanjunkaren Nils Thure Lundahl, pension	900	—
Regementsstallmästaren vid Lifgardet till häst friherre Fredrik Jakob von Essen, pension, beräknad intill den 1 juli 1908 efter 1,200 kronor pr år	*) 1,200	—
Extra tygarbetaren vid tygstationen i Kristianstad Nils Nilsson Lord	500	—
Arbetarna vid Karlsborgs fästningsbyggnad: muraren Lars Petter Eriksson, stenhuggaren Karl Johan Eriksson, materialdrängen Gustaf Larsson Stål och stenhuggaren Erik Johan Eriksson 300 kronor hvardera, pension	1,200	—
Fortifikationsarbetarna å Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning Josef Bengtsson Lundgren och Per Magnus Frid samt maskinisten Anders Svensson 300 kronor hvardera, pension	900	—
Sergeanten af första klassen vid Gottlands infanteriregemente Carl August Albin Nelson, pension	900	—
Förvaltaren vid intendenturkåren, förrådsförvaltaren vid Upplands artilleriregemente Ferdinand Vilhelm Hjelm, pension	1,000	—
Transport	29,325	—

*) Pensionen skall från den 1 juli 1908 utgå med 975 kronor och från den 1 juli 1913 med 775 kronor.

	Kronor.	ö.
Transport	29,325	—
Regementspastorn Adolf Nicolaus Andreas Randel, pension.....	500	—
Musiksergeanten af första klassen vid Andra lifgrenadjärregementet Vilhelm Henrik Kindstrand, pension	900	—
Musiksergeanten af första klassen vid Karlskrona grenadjärregemente Carl Oskar Nylén, pension	600	—
Förre fortifikationsarbetaren David Emanuel Svensson, pension	200	—
Förre fortifikationsarbetaren Jonas Pettersson Bolin, pension	300	—
Tryckeriföreståndaren vid sjökarteverket Adolf Justus Aurell, pension	2,000	—
Kontrollanten vid rikets hospitals- och asylbyggnader Axel Theodor Lignell, pension	2,400	—
e. o. Landskanslisten vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län Johan Alfred Frykstedt, pension	800	—
Förre afdelningsingenjören vid statens järnvägsbyggnader Carl Gustaf Forselius, pensionsförhöjning	900	—
Förre afdelningsingenjören vid statens järnvägsbyggnader Oscar Theo- bald Wilhelm Stanzén, pensionsförhöjning	1,200	—
Förre afdelningsingenjören vid statens järnvägsbyggnader Axel Henry Grundström, pensionsförhöjning	1,200	—
Materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader Axel Viktor Berg, pensionsförhöjning	1,000	—
Bokhållaren vid statens järnvägsbyggnader K. M. Edbergs änka Rosalie Teresia Josefina Edberg, född Rydberg, pension	400	—
Förmännen och arbetarna vid statens järnvägsbyggnader: arbetaren Jakob Jonsson, förmännen Johan Håkansson och Alfred Rosenqvist, smeden Johan August Johansson, arbetaren Johan Vilhelm Seger- mark, förmannen Sven Johan Björkman, snickaren Lars Johans- son Hultin, förmannen Anders Fredrik Jonsson, smeden Gustaf Vilhelm Johansson, arbetarna Carl Oscar Carlsson, Jon Jakobsson och Johannes Johansson, stenarbetarna Magnus Niklasson och Svante Hedberg, arbetarna Johan Eriksson och Anders Andersson, förmannen Petter Olsson, arbetaren Per Axel Stjärna och sten- arbetaren Gustaf Albert Andersson Nystedt 300 kronor hvar- dera, pension	5,700	—
Stenarbetaren vid statens järnvägsbyggnader Johan Anders Andersson, pensionsförhöjning	140	—
Förmannen vid statens järnvägsbyggnader August Pettersson Juhlin, gratifikation	400	—
Förmännen och arbetarna: förmannen Gustaf Karlsson, snickaren Andreas Svensson Melin, stenarbetaren Erik Evald Bergström samt förmännen Sven Persson, August Svensson och Edvin Andersson 325 kronor hvardera, gratifikation	1,950	—
Transport	49,915	—

	Kronor.	ö.
Transport	49,915	—
Arbetarna Per August Bodin Frid, Henrik Andersson Lundblad, Adolf Ferdinand Andersson, Elias Nicklasson och Sven Johan Månsson Lönström 300 kronor hvardera, gratifikation	1,500	—
Arbetarna Sven Magnus Andersson, Per Martin Cederlund, Karl August Andersson, Johannes Johansson, Sven Johan Skarin och Erik Alfred Karlsson 250 kronor hvardera, gratifikation	1,500	—
Slöjdläraren vid folkskoleseminariet i Uppsala Abraham Vahlström, pension	450	—
Understöd åt f. d. folkskollärare, som tagit afsked före 1867	4,900	—
Ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och e. o. lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka efter minst 15 års oförvitlig tjänstgöring afgått från tjänsten före utgången af år 1891	18,000	—
Understöd åt äldre behöfvande flickskollärarinnor, <i>förslagsanslag</i>	4,000	—
Förestånderskan och instruktionsbarnmorskan vid barnmorskeundervisningsanstalten i Göteborg Carolina Magnusson, pension	400	—
Docenten i praktisk filosofi vid universitetet i Uppsala, professorn Hans Edfeldt, pension	2,000	—
Till pedagogien i Ålem	207	—
» en klockare i Södra Finnskoga församling	75	—
Ersättning till kapellpredikanten i Mockfjärd, <i>förslagsvis</i>	161	—
Ersättning till pedagogien i Öregrund, <i>förslagsvis</i>	121	—
Förre teckningsläraren vid allmänna läroverket i Filipstad Karl Nikolaus Jahnson, pension	300	—
Rektorerna Carl Vilhelm Hagberg, Anders Johan Reinhold Danielsson och Carl Johan Callin 3,500 kronor hvardera	10,500	—
Vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Stockholm Per Vilhelm Pettersson, pension	600	—
Vaktmästaren vid tekniska högskolans kemiska laboratorium Carl August Carlsson, pension	600	—
Vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Karlstad Anders Nilsson, pension	500	—
Akademikamreraren Oscar Gerhard Regnéll, tilläggs pension	600	—
Gravören vid rikets allmänna kartverk Clas Evald Reinhold Herlin, pension	2,800	—
Rit- och koloreringsbiträdet vid rikets allmänna kartverk Sofia Karolina Maria Claësson, pension	1,000	—
Vaktmästaren vid rikets allmänna kartverk Carl Erik Jansson, pension	600	—
Förre kontrollanten hos öfverintendentsämbetet Johan Nordqvist, pension	1,200	—
Vaktmästaren hos Andra Kammaren Anders Petter Carlsson, pension	500	—
Summa	102,429	—

Bil. Litt. B. och C.

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

1907 års riksstat anslår:		
Anvisning i kontant:		Pensions- och
Kronor.	ö.	A. Pensions-
112,286	—	Civilstatens pensionskassa. Rubriken uteslutes ur riksstaten
		Till pensionering af civila tjänst innehafvare, <i>förslagsanslag</i> (nytt)
148,337	—	Förvaltningsbidrag till en ny änke- och pupillkassa för civilstaten (nytt)
		Arméns pensionskassa:
		Ersättning för mistade löneinnehållningar
		Dito för nådårs- och begravningshjälpsbesparingar
		Bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med Ökas med
243,640	—	Vadstena krigsmanshushus
83,000	—	Förhöjning i gratialen åt afskedadt manskap
489,470	—	Flottans pensionskassa:
		Ersättning för mistade inkomster:
		Till pensionsfonden
		» gratialfonden
		Till pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar, <i>förslags-</i>
		Till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap (däraf högst 9,030 staterna inrättade invalidstat), <i>förslagsanslag</i>
60,350	—	Invalidhusfonden
2,400	—	För blussade öfver- och underofficerare, <i>reservationsanslag</i>
25,000	—	För gäldande af statens andel i kostnaden för pensionering af lasaretsläkare,
6,700	—	Bidrag till sjuksköterskors pensionering, <i>förslagsanslag</i>
20,000	—	Till bestridande af statens bidrag till pensionering af barnmorskor, <i>förslags-</i>
11,000	—	Till gäldande af kostnaden för förvaltningen af barnmorskornas pensionsanstalt,
78,000	—	Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt, att af tullmedlen direkt utgå,
91,737	—	Bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, Ökas med
T:pt	1,371,920	—

1907 års riksstat anslår:	
Anvisning i kontant:	
Kronor.	ö.
1,371,920	—
40,000	— Bidrag till pensionering af lärarinnor vid högre flick- och samskolor, förslags-
14,000	— Bidrag till döfstumlärarnes pensionsanstalt, förslagsanslag
672,866	— Bidrag till folkskollärares pensionering. Nuvarande belopp
	Ökas med
66,855	— Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Nuvarande belopp
	Ökas med
6,000	— Bidrag till kungl. teaterns pensionskassor
S:gr 2,171,641	—
	B. Allmänna
2,291,924	— Till diverse föremål, förslagsanslag. Nuvarande belopp
	Ökas med
S:a 4,463,565	—

		Förslag till blifvande riksstat:	
		Anvisning i kontant:	
		Kronor.	ö.
	Transport	1,399,342	—
<i>anslag</i>		40,000	—
		14,000	—
	672,866: —		
	7,226: —	680,092	—
	66,855: —		
	4,642: —	71,497	—
		6,000	—
	Säger	2,210,931	—
<i>indragningsstaten.</i>			
	2,291,924: —		
	111,958: —	2,403,882	—
	Summa	4,614,813	—

Bil. Litt. C.

**Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens
Tionde hufvudtitel.**

	Kronor.	ö.
<i>Pensionsstaten.</i>		
För upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp samt till fyllnadspensioner, <i>förslagsanslag</i>	2,350,000	—
Till förstärkande af det i 1907 års riksstat uppförda anslag för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	1,187	—
För tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap, <i>förslagsanslag</i>	50,000	—
Till extra pensionsafgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning, <i>förslagsanslag</i>	20,000	—
Summa	2,421,187	—